

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น
จังหวัดเชียงราย

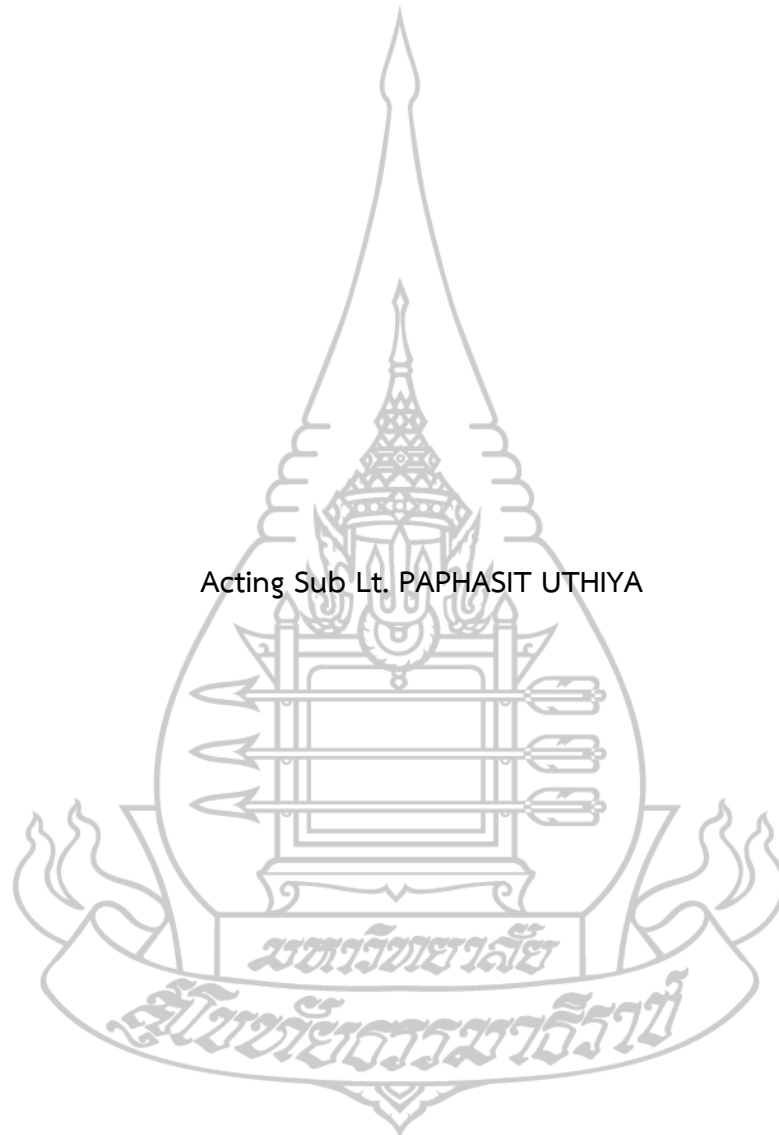

ว่าที่ร้อยตรีภาชิต อุทธิยา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

The Construction of a Reading Enhancement Book Entitled “Folktale
and Legend of Chiang Rai Province” for Grade 6 Students at
Anuban Wiangkaen School in Chiang Rai Province

Acting Sub Lt. PAPHASIT UTHIYA

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction
School of Educational Studies Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน อนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
ชื่อและนามสกุล	ว่าที่ร้อยตรีปภาษิต อุทธิยา
แขนงวิชา / วิชาเอก	หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา	ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2566

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัด
เชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
ผู้ศึกษา ว่าที่ร้อยตรีภาชิต อุทธิยา รหัสนักศึกษา 2632100224
ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย และ 2) ตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า (1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยเนื้อหา 15 บท ได้แก่ บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน บทที่ 2 แมงสีหู ห้าตา บทที่ 3 ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน บทที่ 4 เวียงหนองล่อง บทที่ 5 เต้าน้อยของคำ บทที่ 6 พระแก้วมรกตแดนล้านนา บทที่ 7 พระธาตุแก้วจอม บทที่ 8 พระธาตุแม่ย่าหมอน ศรีธา พญานาค บทที่ 9 ปลาบึกแม่น้ำโขง บทที่ 10 ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ บทที่ 11 เวียงกาหลงบทที่ 12 เวียงแก่น บทที่ 13 ต่ามิละ เชียงของ บทที่ 14 เวียงสีตวง และบทที่ 15 ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย แต่ละบทมีภาพประกอบ คำอธิบายศัพท์ และกิจกรรมท้ายบท และ (2) ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสือดังกล่าวในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนนักเรียนเห็นว่าหนังสือดังกล่าวในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ หนังสือส่งเสริมการอ่าน นิทานและตำนานพื้นบ้าน เชียงราย ประถมศึกษา

Independent Study title: “The Construction of a Reading Enhancement Book Entitled “Folktale and Legend of Chiang Rai Province” for Grade 6 Students at Anuban Wiangkaen School in Chiang Rai Province”

Author: “Acting Sub Lt. PAPHASIT UTHIYA”; ID: “2632100224”;

Degree: Master of Education (Curriculum and Instruction)

Independent Study Advisor: Associate Professor Thanarat Sirisawadi; Academic year: 2023

Abstract

The purposes of this independent study were to 1) construct a reading enhancement book entitled “Folktale and Legend of Chiang Rai Province” for Grade 6 students at Anuban Wiangkaen School in Chiang Rai province; and 2) verify quality of the constructed reading enhancement book.

The research sample consisted of three experts on Thai language teaching and 10 Grade 6 students of Anuban Wiangkaen School in Chiang Rai province, all of whom were purposively selected. The employed research instruments were 1) a reading enhancement book quality evaluation form for the experts, and 2) a questionnaire on students’ opinions toward the reading enhancement book. Statistics employed for data analysis were the mean and standard deviation.

Results of this study were as follows: (1) the constructed reading enhancement book entitled “Folktale and Legend of Chiang Rai Province” had the contents comprising 15 chapters as follows: Chapter 1: Preliminary Knowledge on Legend and Folktale; Chapter 2: Insects with Four Ears and Five Eyes; Chapter 3: Tham Luang Khun Nam Nang Non Cave; Chapter 4: Wiang Nong Lom; Chapter 5: Little Aung Kham Turtle; Chapter 6: The Emerald Buddha of Lanna; Chapter 7: Phra That Kao Chom Pagoda; Chapter 8: Phra That Mae Ya Mon Sattha Phaya Nak Pagoda; Chapter 9: Giant Catfish of Mekong River; Chapter 10: Lahueng Grandfather, the Giant Ancestor of Mekong River Basin; Chapter 11: Wiang Kalong; Chapter 12: Wiang Kaen; Chapter 13: Tammila, Chiang Khong; Chapter 14: Wiang Siduang; and Chapter 15: Place and Town Names of Wiang Chiang Rai; each chapter had illustrations, glossary and end-of-chapter activities; and (2) regarding quality verification of the constructed reading enhancement book, it was found that the experts had opinions that the reading enhancement book as a whole was appropriate at the highest level, while the students had opinions that the reading enhancement book as a whole was appropriate at the high level.

Keywords : Reading enhancement book, Folk Tale and Legend, Chiang Rai,
Primary education

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามผลการศึกษาค้นคว้าอย่างใกล้ชิดเสมอมา จนกระทั่งเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ศันสนีย์ สังสรรค์อนันต์ กรรมการสอบ ผู้ศึกษาซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนะ ตาแปง อาจารย์มหาวิทยาลัยพะเยา พระสมคิด จิตตสวโร ครูพระสอนศีลธรรมวัดท่าเตื่อ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และนางสาคร พรมไชยา ปราชญ์พื้นบ้านจังหวัดเชียงราย/ผู้มีผลงานด้านวรรณกรรมล้านนาและการใช้ภาษาไทยดีเด่นที่ให้ความอนุเคราะห์คัดสรรนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย เพื่อจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ นายรุ่งธรรม บุญสุระ ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนบ้านทุ่งโห่ง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย นายชาติชาย ทนะขว้าง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอเขต 1 และนางสาวอรพรรณ มณีวรรณ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านป่าดิงงาม อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ที่กรุณาตรวจทาน และประเมินคุณภาพของหนังสือ เสนอแนะแนวทางการแก้ไข ทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครูที่ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา และขอบคุณนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ว่าที่ร้อยตรีปภาชิต อุทธิยา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การค้นคว้า	5
กรอบการคิดในการสร้างหนังสือ	5
ขอบเขตการสร้างหนังสือ	37
นิยามศัพท์เฉพาะ	38
แนวทางการสร้างหนังสือ	39
ประโยชน์ที่ได้รับ	43
บทที่ 2 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	44
บทที่ 3 สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	164
สรุปการศึกษา	164
อภิปรายผล	170
ข้อเสนอแนะ	173
บรรณานุกรม	175
ภาคผนวก	180
ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	181
ข รายชื่อนักเรียนที่ร่วมประเมินหนังสือ	184
ค แบบคัดสรรนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย และแบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับผู้เชี่ยวชาญ	186
ง ผลการคัดสรรนิทาน และตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย และผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ	191
จ แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับนักเรียน	202
ฉ ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม	205

สารบัญ (ต่อ)

ประวัติผู้ศึกษา หน้า 213

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่าน เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญมาก การอ่านทำให้เกิดปัญญา ความคิดที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้พัฒนาตนเอง และรู้จักปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ผ่อนคลายความเครียดที่เกิดจากการทำกิจกรรมการงานต่าง ๆ ดังนั้น การอ่านจึงมีได้เพียงแต่อ่านเป็น แต่สามารถอ่านแล้วนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ตั้งแต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงมีพระราชดำริสเป็ดงาน สืบตาดหนังสือแห่งชาติฯ ประจำปี 2562 ว่า “หนังสือเป็นบ่อเกิดของวิชาความรู้ต่าง ๆ การอ่านหนังสือที่มีประโยชน์ จะช่วยพัฒนาทั้งด้านความคิด เขavnปัญญา และเป็นพื้นฐานของการต่อยอดองค์ความรู้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในปัจจุบันระบบการพิมพ์หนังสือเจริญและทันสมัย ทำให้เราหาหนังสือดี อ่านได้ง่าย และมากมาย ผิดกับสมัยก่อน ที่ตำรับตำราทั้งหลาย ทำได้ด้วยวิธีการคัดลอกลายมือเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถที่จะผลิตออกมาเผยแพร่เป็นจำนวนมากได้ การศึกษาแต่ก่อนจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก คนในยุคปัจจุบันจึงนับว่าโชคดีกว่าคนยุคก่อนมาก หนังสือนอกจากจะช่วยเพิ่มพูนสติปัญญาแล้ว การอ่านหนังสือที่มีสำนวนภาษาสละสลวย ยังจะช่วยเสริมสร้างความสามารถด้านการเขียนอีกด้วย” (แพง ชินพงศ์, 2552)

ด้วยความสำคัญดังกล่าว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 37 – 38) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะทักษะการอ่าน เน้นการอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะการเขียนเน้นการเขียนสะกดคำตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ การเขียนเรียงความย่อความ เขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า เขียนตามจินตนาการ เขียนวิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการฟัง การดู และการพูด เน้นการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการ และไม่ใชทางการ และการพูดเพื่อนำใจ

ประเทิน มหาพันธ์ (2536, น. 1) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการในการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนมีความสัมพันธ์กับการพูด

การอ่านที่แท้จริงนั้นจะต้องเป็นการอ่านที่สามารถเข้าใจความหมายของเรื่องทีอ่านได้เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดรวบยอดหรือจินตนาการของผู้อ่าน โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นพื้นฐาน ดังนั้น การอ่านจึงเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การแปลความหมาย การตอบสนอง การกำหนดความมุ่งหมายและการจัดลำดับภาพของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่ผู้อ่านเห็นจะกระตุ้นการทำงานของสมอง ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน ทั้งนี้ สุรัสวดี อัจฉนัทธลา (2549, น. 9) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องอาศัยการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดยการตีความจากตัวอักษรซึ่งเป็นสัญลักษณ์ โดยใช้ทักษะต่าง ๆ ทั้งทางด้านเสียง ภาษาศาสตร์ กลวิธีในการแก้ปัญหาให้ออกมาเป็นความคิด โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านจึงจะทำให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน การอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญสืบเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้ที่มิสนใจรักการอ่านย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างกว้างขวาง และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมให้ดีขึ้น การอ่านจึงมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะได้รับความรู้แล้ว ยังทำให้เกิดความบันเทิงทางด้านจิตใจอีกด้วย นอกจากนี้การอ่านยังสามารถช่วยให้รู้ข่าวสารข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินชีวิตของตน ด้วยเหตุนี้ วิธีที่จะทำให้บุคคลปรับตัวให้ทันกับความเจริญของสังคม คือ การอ่านที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการอ่านด้วยความรวดเร็ว เข้าใจสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ผู้ที่อ่านอย่างรวดเร็วจึงสามารถดึงความรู้ได้มากกว่าผู้อ่านที่มีสมรรถภาพการอ่านต่ำ

การอ่านทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เสริมสร้างความรู้ ความคิด สติปัญญา ดังที่ สุรัสวดี บำรุงสุข (2556, น. 131-132) ได้อธิบายความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาหาความรู้ และการพัฒนาชีวิต กล่าวคือ การอ่านนอกจากจะทำให้เกิดความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วการอ่านยังส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย การอ่านจึงเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระดับ การอ่านถือเป็นทักษะในการรับสารที่สำคัญยิ่งที่ผู้ศึกษาจะต้องใช้อยู่เสมอและจะต้องพัฒนาทักษะดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป ซึ่งได้สอดคล้องกับ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, น. 2) ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่าการส่งเสริมให้เยาวชนมีนิสัยรักการอ่าน มีทักษะในการอ่าน จะทำให้เป็นนักอ่านที่ดี มีภูมิคุ้มกันการครอบงำทางปัญญา รู้เท่าทันคน ทันเหตุการณ์ ก้าวไปกับโลกาภิวัตน์ได้อย่างดี

การพัฒนาทักษะการอ่านที่สามารถนำไปสู่การ วิเคราะห์วิจารณ์ เพราะจะทำให้เกิดปัญญา เกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้แง่คิดจากการอ่านนั้น หรือได้รู้ถึงความคิดที่แตกต่างกันไป สามารถประเมินค่าเรื่องที่อ่านและสามารถนำประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จะต้องมีการอ่านที่ดี จึงจะทำให้สามารถพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ต่อไป และต่อยอดสู่การพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2540) ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสนับสนุนให้ครู และ

บุคลากรทางการศึกษาจัดทำสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านโดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม และนำประโยชน์จากการใช้สื่อและการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ลักษณะการจัดทำสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่ดีและมีประโยชน์ต่อการศึกษา นั้น ต้องช่วย ส่งเสริมการสร้างความรู้ของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดของ ผู้เรียน เป็นสื่อที่หลากหลาย ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ ตลอดจนสิ่งที่มีตามธรรมชาติ และช่วยพัฒนาการ ทำงานร่วมกันเป็นทีม” ซึ่งหากพิจารณาถึงลักษณะการจัดทำสื่อการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, น. 17) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร จารุณัฐ (2540) ที่มีความเห็นว่ การใช้ภาษาที่ถูกต้องชัดเจน สละสลวยเข้าใจง่ายและการอธิบายความกะทัดรัด ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ ความหมายของข้อความเป็นอย่างดี ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยและการให้ความสำคัญของภาพประกอบใน หนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า ภาพช่วยเสริมเนื้อหาสาระ และเรื่องราวทำให้ผู้อ่านเข้าใจ เนื้อหาสาระได้อย่าง รวดเร็วและไม่ผิดพลาด ภาพช่วยดึงดูดความสนใจ มีความถูกต้อง และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระจะช่วย ส่งเสริมความเข้าใจ ทำให้หนังสือน่าสนใจสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ปรากฏในภาพตามความเป็นจริง ทำให้เข้าใจ เนื้อหาสาระดียิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อการเรียนรู้ประเภท หนึ่งที่มีสาระอิงหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสม กับวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล หนังสือประเภทนี้เคยเรียกว่า หนังสืออ่านประกอบ และหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญในการเรียนการสอน เพื่อให้เข้าใจในเรื่องนี้ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับสาระท้องถิ่น ในสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4. เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทาง ภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ ในเรื่องภาษาไทยถิ่น และสาระที่ 5 วรรณคดีและ วรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็น คุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ในเรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้เป็นหนังสือ ที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เน้นไปในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่าน และนิสัยรักการอ่านมาก ขึ้น ที่มีลักษณะไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม ก่อให้เกิดความรู้ มีคิตี และมี สาระประโยชน์ ดังที่ จินตนา ไบกาชุย (2534, น. 7) ได้ให้ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ว่า หนังสือ ส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่เขียนขึ้นมาเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านนั่นเอง รูปแบบของหนังสือ ส่งเสริมการอ่านอาจเป็นนิทาน นวนิยาย สารคดี เรื่องสั้น หรือวรรณกรรมเยาวชนก็ได้ ทั้งนี้ต้องมีคิตีแ่งคิตี จากเรื่อง รูปเล่มต้องสวยงามมีภาพประกอบ จะเขียนในรูปของร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ แต่เนื้อหาต้องไม่ ขัดต่อประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม หนังสือส่งเสริมการอ่านจึงเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่จะ ช่วยพัฒนาทักษะทางการอ่าน และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการ

นำเอาเรื่องในท้องถิ่นของผู้เรียนมาจัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพราะการนำเรื่องในท้องถิ่นมาทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นเรื่องใกล้ตัว ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่นที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่วรรณกรรมประเภทนิทาน และตำนานพื้นบ้าน ซึ่งนิทานพื้นบ้านหมายถึง กิ่งแก้ว อัถดถาวร (2529, น. 42) ได้กล่าวว่านิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าด้วยภาษา ร้อยแก้ว โดยเล่าเรื่องสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตเป็นการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสะท้อนออกมาทางมุขปาฐะหรือบันทึกข้อมูล อาจจะมีสาระความเป็นจริงอยู่บ้าง ธวัช ปุณโณทก (2533, น. 14) ได้ให้ความหมาย นิทานพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรม บันเทิงใจของมนุษย์ ได้กระทำกันอย่างต่อเนื่องก่อนที่มนุษย์จะรู้จักสร้างมหรสพอย่างอื่น ไม่อาจกำหนดได้ว่าเล่ากันมาแต่เมื่อใด มีในทุกชาติทุกภาษาและทุกเพศทุกวัย ส่วนตำนานพื้นบ้าน หมายถึง ตำนานในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้คำนิยามของตำนานไว้ว่า “เรื่องเล่าแสดงกิจการอันมีมาแต่ปางหลัง เรื่องราวมนานที่เล่าสืบ ๆ มา และเรื่องเล่าที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

มีงานวิจัยที่ได้นำนิทานและตำนานพื้นบ้านมาเป็นเนื้อหาในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม สิริกาญจน์ ศิริพานิช (2556) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องนิทานพื้นบ้านกรุงเทพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดราชบพิตร กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม และเพื่อตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผลการศึกษาพบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยผู้เชี่ยวชาญมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.65 ซึ่งอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด และผลการตรวจสอบความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริม การอ่านของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.54 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด วรรณณา คำสุภา (2546) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องตำนานพื้นบ้านหรือภูษัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า หนังสือที่สร้างขึ้นมีรูปเล่มขนาด 14.8 x 21 ซม.จำนวนหน้า 91 หน้า เนื้อหาของหนังสือประกอบด้วย ตำนานสถานที่ และประวัติบุคคลสำคัญในท้องถิ่น พร้อมภาพประกอบและกิจกรรมท้ายบท การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดทำรูปเล่ม เนื้อหาและการใช้ภาษา ภาพประกอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยนักเรียน ด้านรูปเล่ม การใช้ภาษา เนื้อหา และภาพประกอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.93 - 1 สรุปว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพระดับสูง จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้วานิทานและตำนานพื้นบ้านสามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านหรือสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องด้วยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของผู้เรียนและเป็นเรื่องใกล้ตัวทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ และอยากอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่อง

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ยุคก่อตั้ง ทรัพยากรเงินยางเชียงแสน และ อาณาจักรล้านนา เช่น เมืองเงินยาง เมือง

เชียงใหม่ และเมืองเชียงราย สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย (2561, น. 25) เมืองเชียงรายมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นที่ตั้งของหิรัญนครเงินยางเชียงแสน ซึ่งเป็นนครหลวงก่อนการกำเนิดอาณาจักรล้านนามี "คำเมือง" เป็นภาษาท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งด้านศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในรูปแบบล้านนา ไทใหญ่ ไทจีน และไทลื้อจากสิบสองปันนามผสมผสานกัน ตลอดจนมีนิทานและตำนานพื้นบ้านหลายเรื่องที่น่าสนใจ และบ่งบอกเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างสื่อการอ่านที่มีคุณภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน

2. วัตถุประสงค์การค้นคว้า

- 2.1 เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย
- 2.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

3. กรอบความคิดในการสร้างหนังสือ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ดังนี้

- 3.1 ความรู้เกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 3.1.1 ความหมายและความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 1) ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2) ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 3.1.2 วัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 3.1.3 ลักษณะและประเภทของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 3.1.4 รูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 3.1.5 หลักการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 3.1.6 ขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 3.1.7 การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 3.2 ความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน

- 3.2.2 ความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน
- 3.2.3 ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน
- 3.2.4 ประเภทของนิทานพื้นบ้าน
- 3.3 ความรู้เกี่ยวกับตำนานพื้นบ้าน
 - 3.3.1 ความหมายของตำนานพื้นบ้าน
 - 3.3.2 ลักษณะของตำนานพื้นบ้าน
 - 3.3.3 ประเภทของตำนานพื้นบ้าน
- 3.4 ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดเชียงราย
 - 3.4.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดเชียงราย
 - 3.4.2 นิทานและตำนานพื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย
- 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

3.1 ความรู้เกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในส่วนของข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 ความหมายและความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

1) ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมหมายถึง แบบเรียนอีกประเภทหนึ่งไม่บังคับใช้เพียงแต่กระทรวงศึกษาธิการระบุรายชื่อไว้ในคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดแบบเรียนสำหรับเลือกใช้สำหรับให้โรงเรียนจัดหาไว้สำหรับห้องสมุดโรงเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีเนื้อหาอิง หลักสูตร แต่มีรายละเอียดมากกว่า เขียนชวนอ่านมากกว่า แบบเรียนเพื่อให้นักเรียนได้อ่านเพิ่มเติมด้วยตนเองหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะมีการระบุไว้ว่า สำหรับเด็กในระดับใด วิชาใด หนังสือประเภทนี้ โรงเรียนจะบังคับซื้อไม่ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522, น. 25)

หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนอ่าน เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล (จินตนา ไบกาชุย, 2534, น. 19)

หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาอันเป็นประโยชน์แก่เด็ก ทั้งในแง่การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากแบบเรียน ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และแทรกเรื่องราวน่ารู้สำหรับเด็กได้ด้วย (วัลลีย์ ปราสาททองโอสถ, 2550, น. 37)

หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาต่างๆ ที่เรียนรู้ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น โดยเรียบเรียงให้สนุกสนาน เข้มข้น แฝงคติและเร้า ความสนใจของนักเรียน (รัตนา ฤทธาฤทธิ, 2519, น. 46)

กล่าวโดยสรุป หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้อ่าน หาประสบการณ์เพิ่มเติม มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตร แต่มีรายละเอียดเฉพาะเรื่องมากกว่า การดำเนินเรื่อง เรียบเรียงให้สนุกสนานเร้าใจ แฝงเนื้อหาสาระ เหมาะสมกับวัย และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

2) ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อการเรียนอย่างหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่นโรงเรียนและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดทำเพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ โดยให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งในการจัดทำหนังสือดังกล่าว โรงเรียนจะต้องหาเนื้อหาในหลักสูตรมาขยาย ให้มีรายละเอียดมากขึ้น โดยเน้นเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ข้อเท็จจริงที่มีคุณภาพเพลิดเพลินันแตกต่างไปจากหนังสือแบบเรียน ซึ่งความจำเป็นในการใช้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมสรุปได้ ดังนี้

1) ช่วยขยายเนื้อหาแบบเรียนให้กว้างขวางขึ้น หนังสืออ่านเพิ่มเติมจัดทำขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะส่วนย่อย ที่ช่วยเน้นขยายเนื้อหาและยังมีภาพประกอบ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้กว้างขวางขึ้น ดีขึ้น และง่ายขึ้น

2) สร้างเสริมทักษะนิสัยรักการค้นคว้าและพัฒนาการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติมเด็กสามารถอ่านได้อย่างอิสระไม่จำกัดสถานที่ เป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้รักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกทักษะในการอ่านอยู่เสมอ รวมทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย

3) ส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีเรื่องราวเนื้อหาที่สนุกสนานเพิ่มเติม มีภาพประกอบและเหมาะสมกับวัย จึงสามารถเร้าความสนใจที่จะอ่านมากกว่าแบบเรียน ซึ่งจะปลูกฝังให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านในที่สุด

4) ช่วยชดเชยความบกพร่องทางด้านจิตใจของเด็ก หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เป็นเรื่องราวสามารถชดเชยความรู้สึกบกพร่องทางจิตใจ เสริมสร้างคุณธรรมได้ดีกว่าแบบเรียน

5) ช่วยให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน บันเทิงใจ ลับสมองและส่งเสริมชาวปัญญา หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีเนื้อเรื่องที่น่าสนใจแฝงไว้ด้วยความรู้ มีความเหมาะสมกับวัยจึงเป็นสื่อสำคัญที่จะสร้างความเพลิดเพลิน ส่งเสริมชาวปัญญาให้แก่เด็ก (ปราณี เชียงทอง, 2526, น. 133)

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ที่กรมวิชาการส่งเสริมให้โรงเรียนชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนเอกชนจัดทําขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้อ่านหนังสือที่มีสาระเกี่ยวกับประสบการณ์จริงในท้องถิ่นของตน สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ทําให้นักเรียนมีความรู้กว้างไกลออกไป นอกเหนือจากการอ่านหนังสือแบบเรียนที่ หลักสูตรกำหนด วัตถุประสงค์/จุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม (ณรงค์ ทองปาน, 2526, น. 79 - 81) สรุปได้ดังนี้

- 1) เพื่อปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
- 2) เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์
- 3) เพื่อให้ความรู้ข่าวสารใหม่ๆ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ที่นอกเหนือจากบทเรียนในรูปแบบ ที่เหมาะสมกับเด็ก
- 4) เพื่อช่วยให้เด็กมีหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย
- 5) เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่าน การค้นคว้า และเกิดทักษะในการอ่าน
- 6) เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 7) เพื่อให้เด็กได้รับความบันเทิงสนุกสนานเพลิดเพลินได้รับความจรรโลงความสุข และสนองความต้องการของวัยเด็ก
- 8) เพื่อช่วยในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมและสร้างศรัทธาในเอกลักษณ์ไทย หนังสืออ่านเพิ่มเติมจัดเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ชนิดหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับความสนใจของเด็ก ช่วยให้เด็กได้รับความรู้ประสบการณ์ มีทักษะ เจตคติ ตลอดจนคุณธรรมต่างๆ มีความสนุกสนานเพลิดเพลินสร้างนิสัยที่ดีในการอ่านและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ถวัลย์ มาศจรัส (2540, น. 13-14) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสร้าง หนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

- 1) เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 - 2) เพื่อให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสือและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้อื่น
 - 3) เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน
 - 4) เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในทุกกลุ่มประสบการณ์
- ส่วนณรงค์ ทองปาน (2526, น. 72-73) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม สามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

2) เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความสุขใจ และอ่านหนังสือ
ได้แตกฉาน

3) เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และศึกษา
หาความรู้ด้วยตนเอง ความสนใจและพอใจของผู้อ่าน

4) ให้ความรู้และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงามของสังคมให้แก่เด็กตามวัย เพื่อ
จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต จุดมุ่งหมายหลักในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือเพื่อ
เสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ให้เด็กได้รับความรู้ ความสนุกสนาน
นอกเหนือจากตำรา หรือแบบเรียนในห้องเรียนมากยิ่งขึ้น

จากวัตถุประสงค์หนังสืออ่านเพิ่มเติม สามารถสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม
มีวัตถุประสงค์ คือ ช่วยให้ผู้อ่านมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้ความรู้ด้วย ทำให้เกิดการกระตุ้นคิด
มีนิสัยรักการอ่าน โดยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านการอ่าน และเพื่อใช้เป็นแหล่ง เรียนรู้หรือเสริม
ความรู้ให้กับผู้อ่าน

3.1.3 ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม มีลักษณะทั่ว ๆ ไปเหมือนกับแบบเรียนที่กระทรวงกำหนดไว้
หากมีลักษณะพิเศษบางประการที่แปลกออกไป เช่น ภาพประกอบ ขนาดรูปเล่ม ขนาดตัวอักษร รวมทั้ง
วัตถุประสงค์หลักของหนังสืออ่านเพิ่มเติมคือเป็นไปในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัย
รักการอ่านให้มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้เห็นลักษณะที่สำคัญในหนังสือ
เพิ่มเติมสามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมความรู้
- 2) ส่งเสริมสติปัญญา
- 3) ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม
- 4) ส่งเสริมความเข้าใจ
- 5) ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ บันลือ พฤกษ์วัน (2521, น. 58-59) ให้ความสำคัญของหนังสืออ่าน
เพิ่มเติมไว้ดังนี้

1) เรียนทุกวิชา ไม่ว่าวิชาอะไร ไม่อาจสนองความต้องการ ในด้านความเข้าใจ
ความหมายของเรื่องราวบางเรื่องได้กว้างขวางพอ หนังสืออ่านเพิ่มเติม ย่อมช่วยขยายประสบการณ์
ได้มากกว่า ทั้งยังมีภาพประกอบ ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

2) เฉพาะแบบเรียนภาษาไทย ไม่สามารถจะซ้ำคำ มีประโยคตัวอย่าง ตลอดจนเรื่องราวได้เพียงพอ หนังสืออ่านเพิ่มเติมย่อมช่วยย้าในการซ้ำคำ ลักษณะประโยค การใช้คำและความหมายของคำ อรรถรสของคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ดี

3) หนังสืออ่านเพิ่มเติม มักจัดทำเพื่อความมุ่งหมายเฉพาะส่วน ย่อมที่จะช่วยเน้นขยายและเป็นเรื่องราว ช่วยให้เพลิดเพลิน สร้างนิสัยรักการอ่านได้มากกว่าแบบเรียน

4) หนังสืออ่านเพิ่มเติม ย่อมสามารถสนองความต้องการ การฝึกทักษะ ซึ่งเด็กจะใช้เวลาอ่านอย่างมีอิสระทั้งในห้องเรียน ห้องสมุด เป็นการส่งเสริมลักษณะนิสัยรักการค้นคว้า และพัฒนาการอ่านได้มากกว่า

5) หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เป็นเรื่องราว ย่อมช่วยชดเชยความรู้สึก ความบกพร่องทางด้านจิตใจของเด็กผู้อ่านเป็นรายกรณี เช่น เด็กที่ขาดความอบอุ่นจากทางบ้านได้รับการทรมานเข้มงวดกวดขัน ก็สามารถจะหาส่วนชดเชยทดแทนได้จากเรื่องราวที่อ่านด้วยความอบอุ่น ความมั่นคงทางจิตใจ ความเมตตากรุณาและเสริมสร้างคุณธรรมได้เป็นอย่างดี และดีกว่าแบบเรียนทั่วไป ซึ่งไม่สามารถเขียนทำนองหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้

จินตนา ไบกาชยี่ (2536, น. 215-218) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีว่าให้ความรู้และสารประโยชน์ตรงกับวัตถุประสงค์ หัวเรื่องถูกต้องตามหลักวิชาการมีสัมพันธภาพมีการลำดับความที่ดี มีความชัดเจน มีความยาวพอเหมาะ สำนวนภาษาจะต้องเป็นภาษาไทยและใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อให้อ่านเขียนแม่นยำ

ส่วนจารุณี ยอดกัณฑ์ (2540, น. 26) ให้ความสำคัญและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นจะเป็นการเพิ่มเติมความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ในหนังสือแบบเรียนไม่มี ทั้งยังเป็นการช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน และเป็นการเสริมความรู้ที่เรียนให้กว้างขวางเป็นการช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อนให้ได้ความรู้เพิ่มและทำให้เด็กที่เก่งมีความรู้มากขึ้น เป็นการพัฒนาการอ่านตามความสามารถของเด็กแต่ละคน และยังเป็นการชดเชยความรู้สึกต่าง ๆ ในส่วนที่เด็กขาดได้ด้วย พร้อมทั้งยังเป็นการให้อิสระแก่ผู้อ่านในการที่จะเลือกหนังสือไว้อ่านตามความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของตนเองซึ่งจะเป็นการเพิ่มคุณค่าแก่ตัวนักเรียนเองด้วยให้มีความคิดคำนึงมากขึ้น มีจินตนาการมากขึ้นอยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติของคน นก สัตว์ และต้นไม้ สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ในหนังสือแบบเรียนไม่มี ช่วยให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน พัฒนาทักษะการอ่านได้ดียิ่งขึ้น มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสติปัญญาได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นอีกด้วย

3.1.4 รูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงรูปแบบลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งมีผู้สรุปรูปแบบลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

สมพร จารุณัฐ (2540, น. 8-9) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าภาพจัดทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดหา ของผู้เรียน ผู้เขียนและธรรมชาติของเนื้อหาสาระของหนังสือ ตลอดจนรับกับประสบการณ์ของผู้อ่าน รูปแบบของการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมอาจจำแนกออกได้หลายรูปแบบ ได้แก่

1) รูปแบบความเรียง (Exposition) รูปแบบความเรียงสามารถจำแนกแยกประเภทย่อยออกไปอีกหลายรูปแบบ เช่น การเขียนอธิบาย บรรยาย อภิปราย สืบค้น แก้ปัญหาวิเคราะห์ พรรณนา เป็นต้น

2) รูปแบบนิทาน (Narrative)

3) รูปแบบนิยาย (Fiction)

4) รูปแบบคำประพันธ์ (Poetry)

ส่วนใหญ่หนังสือที่มุ่งเสนอความรู้และความคิดรวบยอด หลักการมักจะนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบมากกว่ารูปแบบอื่น

ส่วนสมศักดิ์ ศรีมานะ (2523, น. 1-2) ได้แบ่งรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมดังนี้

1) เขียนเป็นร้อยแก้ว การเขียนเป็นร้อยแก้ว มีวิธีการเขียนหลายแบบ แต่ที่เหมาะสมกับเด็กควรมีลักษณะดังนี้คือ

1.1) เขียนแบบเล่า หรือบรรยาย

1.2) เขียนแบบสนทนาเหมาะสมมากที่สุด เพราะมีการสนทนาระหว่างตัวละครกับตัวละคร ซึ่งดีกว่าการเขียนพรรณนาโวหาร หรือบรรยายโวหาร

1.3) เขียนแบบบรรยายรายละเอียดและสรุปข้อคิดภายหลัง หรือให้ข้อคิดก่อนแล้วบรรยายรายละเอียดทีหลัง

1.4.) เขียนตั้งคำถามอะไรเอ่ย

2) เขียนเป็นร้อยกรอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง มีลักษณะการประพันธ์ง่าย ๆ เหมาะสมกับเด็กเช่น คำคล้องจองสั้น ๆ กลอนแปดกลอนหกกาพย์ยานี 11 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และการประพันธ์ที่ไม่เหมาะสมกับเด็กคือฉันทโคลงฉันท์ กลบท

3.1.5 หลักการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงปัจจัยในหลายด้านก่อนการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งมีผู้รู้ได้ให้หลักการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2536: 40) แนะนำเทคนิควิธีการเขียนเรื่องสำหรับเด็กไว้ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง ต้องสะดุดตา ได้รับความสนใจ มีความหมายสอดคล้องกับเรื่อง
- 2) ตัวละคร ต้องให้สมจริงสมจัง สมวัยของเด็ก
- 3) ฉาก ควรเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง มีการบรรยายฉากบ้างเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ
- 4) เนื้อเรื่อง ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ถูกต้องตามเนื้อหาสาระ ให้ความรู้ให้คติสอนใจ ต้องกะทัดรัดไม่เยิ่นเย้อ ดำเนินเรื่องไปตามลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์
- 5) ภาษาที่ใช้ ควรพิจารณาว่าจะใช้ภาษาร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง ควรใช้ภาษาง่ายๆ สุกภาพ เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น เขียนให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการใช้ภาษาไทย
- 6) ลักษณะภาพประกอบ ควรมีลักษณะดังนี้
 - 6.1) ภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน
 - 6.2) ภาพที่แสดงการกระทำและการผจญภัย
 - 6.3) ควรใช้ภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ
 - 6.4) ควรใช้ภาพใหญ่ ๆ มากกว่าภาพเล็ก
 - 6.5) ภาพประกอบควรมีคำบรรยาย
- 7) ขั้นตอนในการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก
 - 7.1) ศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เข้าใจ กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของเนื้อหา
 - 7.2) ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ได้รายละเอียด
 - 7.3) กำหนดลักษณะการเขียนว่าจะเขียนหนังสืออ่านในลักษณะใด เช่น หนังสือสารคดี นิทาน นิยายเกี่ยวกับสัตว์ ฯลฯ
 - 7.4) กำหนดแนวคิดหรือสารัตถะของเรื่อง
 - 7.5) กำหนดเค้าโครงเรื่องตั้งแต่ตอนเริ่มต้น ตอนกลางเรื่องและตอนจบเรื่อง
 - 7.6) กำหนดชื่อเรื่องให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
 - 7.7) ดำเนินการเขียนตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของเนื้อหา
 - 7.8) อ่านทบทวน ตรวจสอบความถูกต้อง ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไข

ถวัลย์ มาศจรัส (2539, น. 77-80) อธิบายเรื่องการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า พื้นฐานในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ใช้พื้นฐานเดียวกับการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน ต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อย ตรงที่หนังสือส่งเสริมการอ่านโดยทั่ว ๆ ไปจะมีเรื่องของจินตนาการเข้ามาเกี่ยวข้องและใช้วิธีในรูปของบันเทิงคดี ที่มีความสนุกสนานได้อย่างเต็มที่ ส่วนหนังสืออ่านเพิ่มเติมส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อหาสาระ กลวิธีการเขียนเคร่งขรึม โดยใช้กลวิธีการเขียนในรูปของสารคดีเป็นหลัก

สารคดี คืองานเขียนที่ยึดถือเรื่องราวจากความเป็นจริงนำมาเขียนเพื่อมุ่งแสดง ความรู้ความจริง พรรณณะความคิดเห็นเป็นหลัก ด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอผสมผสานกับ ศิลปะในการถ่ายทอดต่อการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่านเพื่อเกิดคุณค่าทางด้านปัญญาในการเขียนหนังสืออ่าน เพิ่มเติม โดยใช้วิธีการเขียนในรูปของสารคดี ต้องมีองค์ประกอบของการเขียนสารคดีดังนี้

1) เนื้อหา

สารคดีมีรูปแบบการเขียนที่เป็นลักษณะเฉพาะ เรื่องสั้น หรือนวนิยายจะ ผสมผสานระหว่างจินตนาการกับเนื้อหาสาระที่อิงความจริงบ้าง ใช้ภาษาหลากหลาย แต่สารคดีจะต้องมี ที่มาจากรื่องจริง ไม่ใช่จินตนาการการเขียนสารคดีจึงต้องยึดหลักดังนี้

- 1.1) เป็นงานเขียนที่มุ่งแสดงข้อมูล
- 1.2) ให้ความรู้แก่ผู้อ่าน
- 1.3) สาระและเรื่องราวสามารถตรวจสอบได้
- 1.4) มีแง่คิดต่อผู้อ่านประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

2) ภาษาสารคดี

สารคดีมีรูปแบบภาษาที่แตกต่างจากงานบันเทิงคดี ซึ่งปกติการเขียนสารคดีจะ ใช้ภาษาที่เป็นแบบแผน เป็นหลักในการเขียนวิธีตรวจสอบว่า ใช้ภาษาอย่างไรเรียกว่า ภาษาที่เป็นแบบแผน นั้น สามารถตรวจสอบได้ ดังนี้

- 2.1) เป็นคำสุภาพ
- 2.2) ใช้ภาษาที่มีศักดิ์ของคำในระดับเดียวกันไม่นำภาษาแสลงเข้ามาปะปนใน งานเขียน
- 2.3) ไม่มีการตัดหรือลดทอนรูปประโยค
- 2.4) น้ำเสียงของคำจะมีลักษณะเคร่งขรึม เป็นกลางไม่ตลกขบขัน เยาะเย้ย
- 2.5) ภาษาจะไม่แสดงออกถึงความรุนแรง
- 2.6) หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่เป็นโวหาร ยืดเยื้อ
- 2.7) มีความเคร่งครัด และรักษามาตรฐานของภาษา

เมื่อจะเขียนสารคดีควรเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับประเภทของงานเขียนด้วย และพึงระวังอยู่เสมอว่า งานเขียนที่เป็นแบบแผนนั้น มิได้หมายถึงภาษาที่แข็งกระด้าง ถึงจะเป็นภาษาที่เป็น แบบแผน ก็สามารถทำให้นุ่มนวลน่าอ่านได้ด้วยสำนวนภาษาของเรา

3) ภาพประกอบ

งานเขียนประเภทสารคดีต้องมีภาพประกอบ เพราะภาพถ่ายจะช่วยเสริมเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่าได้รับรู้เรื่องราวดังกล่าวนั้นด้วยตนเองเพื่อให้งานเขียนมีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน ภาพที่ถ่ายควรมีลักษณะดังนี้

- 3.1) เสริมให้เนื้อหาเด่นชัดยิ่งขึ้น
- 3.2) ภาพกับเนื้อหาเป็นเรื่องเดียวกัน
- 3.3) เป็นภาพถ่ายเรื่องราวจากแหล่งข้อมูลโดยตรง หรือก๊อปปี้มาจากภาพในอดีตที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา
- 3.4) มีมุมถ่ายหลาย ๆ มุม ทั้งมุมกว้าง (เพื่อแสดงเรื่องราว) และมุมแคบ (เพื่อเน้นความสำคัญ) มุมสูง (เพื่อให้ภาพแปลกตา) มุมต่ำ (เพื่อแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่)
- 3.5) ถ้าใช้ภาพเขียนประกอบ ต้องเขียนถูกต้องตามความเป็นจริง
- 3.6) มีคำบรรยายภาพที่ถูกต้องชัดเจน

3.1.6 ขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นมีขั้นตอนการสร้างที่ต้องใช้ความละเอียดและพิจารณาองค์ประกอบให้เหมาะสม ดังที่มีผู้รู้ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้
ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527, น. 4-21) กล่าวถึงขั้นตอนการทำหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้

- 1) ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือ จากหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก เพื่อดูแนวทางจัดทำหนังสือ ทั้งโครงเรื่อง แก่นของเรื่อง วิธีเขียน ภาษาที่ใช้ ลักษณะดีเด่นและจุดบกพร่องของหนังสือแต่ละเล่ม และศึกษาผลงานของนักเขียนหนังสือสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียง
- 2) เขียนโครงเรื่อง (Plot) เนื้อเรื่อง ตั้งชื่อเรื่อง กำหนดแก่นของเรื่อง เมื่อเขียนเสร็จแล้วอาจนำไปเล่าหรือไปให้เด็กอ่าน เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นของเด็กว่าชอบหรือไม่ชอบเพียงใดถ้าเด็กชอบก็แสดงว่าเรื่องที่เขียนน่าจะใช้ได้ และถ้าเด็กไม่ชอบก็ให้เด็กวิจารณ์แล้วนำไปแก้ไขการเขียนบทสคริปต์ (Script) เป็นการนำเรื่องราวที่ได้จากเค้าโครงเรื่องหรือเนื้อเรื่องย่อมาเขียนบอกขั้นตอนของเนื้อเรื่องและรูปภาพ โดยบอกแต่ละหน้าของหนังสือตั้งแต่หน้าปก ใบบรองปกหน้า
- 3) ปกใน จนถึงหน้าสุดท้ายจะมีภาพและคำบรรยายอย่างไรบ้าง เป็นภาพเกี่ยวกับอะไรและคำบรรยายจะเขียนว่าอย่างไร อยู่ส่วนใดของหน้าหนังสือ เริ่มตั้งแต่หน้าปก เป็นต้นไป
- 4) การทำดัมมี่ คือ การทำหนังสือจำลองสำหรับเด็กที่จะทำขึ้นมา อาจจะทำเป็นเล่มเล็กๆก็ได้ แล้วนำรายละเอียดจากบทสคริปต์มาเขียน และวาดรูปลงไปทีดัมมี่ตั้งแต่ปกจนถึงหน้าสุดท้าย

วาดภาพและเขียนคำบรรยายให้กับบทสคริปต์ สำหรับการวาดภาพนั้น ถ้าวาดไม่ได้ก็ให้เขียนเป็นวงกลมแทน และบอกว่าเป็นภาพอะไรก็ได้

5) การทำรูปเล่ม คือ การทำหนังสือจริง ๆ ได้แก่ การวาดภาพ คำบรรยาย รวมทั้งการวางหน้า การจัดภาพของหนังสือให้เหมาะสม โดยดูจากดัมมี่ สำหรับขนาดของรูปเล่ม มีหลายชนิดที่นิยม คือ ขนาดเล็ก 13x18.5 เซนติเมตร หรือ 16 หน้ายก ขนาดกว้าง 14.6x21 เซนติเมตรหรือ 16 หน้ายกใหญ่ ลักษณะรูปเล่มจะวางในแนวนอนหรือแนวตั้งก็ได้ การเย็บเล่มจะเย็บจากตรงกลางหนังสือ หรือเย็บข้าง

6) การตั้งชื่อเรื่องที่น่าสนใจ น่าตื่นเต้น น่าติดตามและทำให้เดาได้ว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร รู้จักใช้ถ้อยคำสำนวนที่เด็กติดใจ ซึ่งเป็นกลวิธีหรือเทคนิคหนึ่งต้องตั้งชื่อให้เด็กเกิดภาพพจน์

ถวัลย์ มาศจรัส (2539, น. 41-42) ได้แนะนำและให้เริ่มปฏิบัติตามขั้นตอนด้วย

คำถามต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ปัจจุบันสอนกลุ่มประสบการณ์อะไร

ขั้นที่ 2 จะเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านขั้นใด

ขั้นที่ 3 เขียนเรื่องอะไร แล้วตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้ว่าเขียนทำไม เพื่ออะไร เนื้อหาเป็นอย่างไร สารที่ได้คืออะไร รูปแบบการเขียนเป็นอย่างไร ร้อยแก้วหรือร้อยกรอง

ขั้นที่ 4 หาข้อมูลจากที่ไหน

ขั้นที่ 5 วางแผนการเขียนไว้อย่างไร

ขั้นที่ 6 จะลงมือเขียนเมื่อไร และกำหนดจะให้แล้วเสร็จเมื่อใด

ขั้นที่ 7 ลงมือเขียน

ทั้ง 7 ขั้นตอนคือ จุดเริ่มต้นที่ครูจะต้องจัดระเบียบไว้เพื่อให้การปฏิบัติมีแบบแผน ทั้งยังเป็นการสร้างวินัยให้กับตนเองอีกด้วย

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ขั้นตอนในการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ผู้สร้างต้องบอกได้ว่าต้องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด เพื่อจะได้จำกัดวงในการทำผลงานหนังสือส่งเสริมการอ่านให้แคบเข้า และตัดสินใจได้ง่ายยิ่งขึ้น การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ต้องคำนึงถึงวัยของนักเรียน และจิตวิทยาของนักเรียน เพื่อให้หนังสือที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา ภาพประกอบ รูปเล่ม ขนาด สี สัน สำนวนภาษาที่ใช้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นจึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.1.7 การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หลังจากการสร้างหนังสือเพิ่มเติมเสร็จแล้วนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพก่อนการนำไปให้ผู้อ่านได้ศึกษามีผู้สรุปเกี่ยวกับขั้นตอนการประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม สารถสรุปได้ ดังนี้

- พิจารณา ดังนี้
- วิริยะ สิริสิงห์ (2524, น. 82) กล่าวถึงหลักการประเมินคุณค่าหนังสือเด็ก ควร
- พิจารณา ดังนี้
- 1) มีจุดคิดที่แน่นอน
 - 2) คำโครงเรื่องติดต่อกันจนเด็กติดตามได้อย่างสนุกสนาน
 - 3) สำนวน ภาษา สำคัญมาก ควรให้ถูกต้องมีศิลปะการเขียนและเขียนได้ตรง
- รสนิยมของเด็ก
- 4) การจัดรูปเล่มเหมาะสมสวยงามดี
 - 5) ภาพประกอบถือว่าสำคัญที่สุดจะขาดไม่ได้ และภาพจะต้องตรงกับเนื้อเรื่อง
- ด้วย
- 6) ตรงตามความสนใจ ความนิยมและพื้นความรู้ของเด็กในแต่ละระดับ
- ถวัลย์ มาศจรัส (2539, น. 88–89) เสนอแนวทางการประเมินคุณค่าหนังสือเด็ก
- ไว้ดังนี้
- 1) โครงเรื่อง จะพิจารณาว่าผู้เขียนได้กำหนดเค้าโครงเรื่องไว้เป็นเอกภาพหรือไม่มี การเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่องดีเพียงไร ถ้าวางโครงเรื่องสับสนคุณค่าจะต่ำลง แต่ถ้าหากวางโครง เรื่องให้มีปมการต่อสู้ขัดแย้ง ยกย่องจนน่าติดตามแล้ว ถือได้ว่าการวางโครงเรื่องนั้นมีความลงตัว
 - 2) การเปิดเรื่อง คือการเริ่มต้นในฉากแรกของเรื่องได้อย่างน่าติดตาม
 - 3) แก่นเรื่อง กระชับชัดเจนให้ความคิดรวบยอดแก่เด็กได้ตรงเป้าหมายหลังจากการอ่าน เนื้อหาจบ ในขณะที่โครงเรื่อง จะเป็นการกำหนดเรื่องราวที่เกิดขึ้นว่ามีอะไรบ้าง แต่แก่นเรื่องจะเป็น ตัวกำหนดว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นให้สาระอะไรแก่คนอ่าน
 - 4) การดำเนินเรื่อง ต้องชวนติดตามทำให้ผู้อ่านอยากรู้อยากเห็น คิดการณ์ตาม คาดหวังตามไปในขณะที่อ่าน
 - 5) ฉาก หนังสือเด็กจะต้องมีฉากที่ชัดเจน เช่น ในป่า ขุนเขา ริมทะเล ในทะเล ฉาก จะมีส่วนเสริมเรื่องราวในเนื้อหาให้โดดเด่นขึ้น และตัวฉากจะช่วยทำให้หนังสือสวยเมื่อวาดภาพประกอบ แล้ว
 - 6) บทบรรยายและคำสนทนา จะต้องตรงเป้าหมาย ให้ภาพ ให้ความรู้สึก ตัวละคร มีจำนวนเหมาะสมกับเนื้อหา มีบุคลิกที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบได้ง่ายขึ้น
 - 7) ท่วงทำนองเขียน มีลีลาสำนวนที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดที่เหมาะสมกับ เรื่องที่เขียน
 - 8) ภาพประกอบ ต้องได้รับการจัดวางอย่างสมดุล สื่อเรื่องราวได้ตรงเนื้อหา มีเทคนิคใหม่ ๆ สีสันสดใส ตื่นตาตื่นใจ

9) การปิดเรื่อง เป็นการจบเรื่องที่คลี่คลายปัญหา ปมความขัดแย้ง ทั้งหมดอย่างกระจ่างชัด ให้ข้อคิด ให้คติโดยไม่ต้องบอกว่า นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า แต่อย่างไร โดยให้ตัวละครและเนื้อหาเป็นผู้แสดงพฤติกรรมทั้งหมดออกมา

ปราณี เชียงทอง (2526, น. 78-79) ได้กล่าวถึงหลักการประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็กว่าต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1) ฉากต้องชัดเจน น่าเชื่อถือ ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์และชีวประวัติ

2) ฉากของเรื่องต้องตรงความเป็นจริง

3) การดำเนินเรื่องต้องสอดคล้องกับเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องเป็นอย่างดี

4) ตัวละครต้องสมจริง น่าเชื่อถือ และเป็นไปตามธรรมชาติของคนจริง ๆ และต้องมี

10) ตัวละครที่เด็กสามารถลอกเลียนแบบได้

5) คำโครงเรื่อง ควรให้มีข้อขัดแย้ง มีปัญหา มีฝ่ายตรงข้ามและการสิ้นสุดแห่งปัญหาหรือข้อขัดแย้งในที่สุด

6) แนวคิดของเรื่อง ไม่ควรเป็นเรื่องลึกลับหรือซับซ้อน ควรเป็นเรื่องง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันตามประสบการณ์ของเด็ก

7) แนวการเขียน ควรเป็นเรื่องที่ง่ายเหมาะสมแก่การทำความเข้าใจเรื่องของเด็ก การใช้ถ้อยคำสำนวนและคำศัพท์ต่าง ๆ เหมาะกับวัยและประสบการณ์ของเด็ก

8) รูปเล่มและภาพประกอบ รูปเล่มควรจะเหมาะสมมือ สะดวกต่อการหยิบถือของเด็ก ลักษณะ รูปเล่มภายนอกดึงดูดใจเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ความหนาและความใหญ่เกินของหนังสือไม่เป็นที่ถูกใจเด็ก กระดาษมีคุณภาพดี ขนาดตัวหนังสือต้องพอเหมาะกับวัยและสายตาของเด็ก มีความชัดเจนไม่เลอะเลือน การเว้นวรรคตอนต้องถูกต้อง สะกดการันต์ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาพประกอบควรเป็นภาพสีลักษณะเป็นภาพง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และเป็นภาพที่แสดงการกระทำและความเคลื่อนไหว

คุณภาพในการพิมพ์ การเข้าเล่มและการจัดหน้า เป็นส่วนสำคัญมากสำหรับหนังสือเด็ก การเย็บเล่มต้องคงทนถาวร ควรเป็นปกแข็งหรือปกที่ใช้กระดาษมีคุณภาพดี การจัดหน้าควรให้มีที่ว่างเพื่อเป็นการพักสายตาของเด็ก

ชุตินันท์ สัจจามันท์ (2543, น. 73); ชุตินันท์ สัจจามันท์ และคณะ (2543, น. 78) ได้อธิบายถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีมีคุณภาพนั้นจะต้องบรรจุเนื้อหาที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในรายวิชาของหลักสูตรถูกต้องตามหลักวิชาสามารถพัฒนาความรู้และความคิด เสริมสร้าง

ทัศนคติและค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน เหมาะสมกับความสนใจและวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ ปริมาณเนื้อหาสาระต้องมีความเหมาะสมกับระดับชั้นหรือช่วงชั้นของผู้อ่าน

Horn (1970, pp. 19-20) ได้ให้เกณฑ์การพิจารณาภาพประกอบในหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ในด้านคุณภาพของภาพประกอบ ดังนี้

- 1) ภาพประกอบต้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 2) ภาพประกอบต้องทำท่ายให้เกิดจินตนาการ
- 3) ภาพประกอบช่วยทำให้เนื้อเรื่องชัดเจนเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่อง
- 4) ภาพประกอบจัดวางอย่างสวยงาม

Kulshreshtha (1972, pp. 46-82; อ้างถึงใน รณพ ประวัตินาม, 2540, น. 17) ได้เสนอหลักเกณฑ์การตรวจประเมินภาพประกอบในหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า ภาพประกอบสอดคล้องถูกต้องตรงตามเนื้อเรื่อง ช่วยเสริมหรืออธิบายเนื้อเรื่องให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยนักเรียนให้เกิดความคิดรวบยอดและพัฒนา ความคิดรวบยอดที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ช่วยให้เกิดนิสัยรักการอ่านหนังสือที่มีประโยชน์ รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆ ปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ช่วยให้นักเรียนมีอิสระในการเลือกอ่านหนังสือได้ตามความสามารถของตนเองเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่อ่อนให้อ่านหนังสือเพิ่มเติม เพื่อแสวงหาความรู้ให้เรียนทันเพื่อน ส่วนนักเรียนที่ เรียนเก่งสามารถอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้ความรู้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น และยัง ช่วยให้ผู้รู้จักหาความเพลิดเพลินยามว่างด้วยการอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างให้มีค่าอย่างยิ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเองและได้รับประสบการณ์ทางอ้อมจากหนังสือที่อ่านอีกด้วย

3.2 ความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน

3.2.1 ความหมายของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้าน เป็นเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมา ตั้งแต่เดิมนั้นถ่ายทอดกันด้วยมุขปาฐะ แต่ก็มีอยู่มากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และนิทานพื้นบ้านต้องเล่าด้วยถ้อยคำ ธรรมดา ภาษาชาวบ้านทั่ว ๆ ไป เป็นเรื่องเล่าต่อ ๆ กันมาช้านาน หลายชั่วอายุคน ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนเล่าดั้งเดิม ต้นเรื่องหรือเรื่องเล่าที่เล่าสู่กันฟังในหมู่บ้าน ในท้องถิ่นหรือภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นนิทานพื้นบ้านที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย ดั่งมีนักวิชาการที่ได้ศึกษา กล่าวไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 588) ได้ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน (น.) เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป

กรมศิลปากร (2546, น. 5) ได้อธิบายความหมายของนิทานพื้นบ้านไว้ในหนังสือ นิทานชาวบ้าน ภาคที่ 1-4 ว่า นิทานชาวบ้านเป็นเรื่องราวที่บุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ แต่งขึ้นและเล่าสืบต่อ

กันมาเป็นเวลาช้านาน มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจ และสั่งสอนให้บุคคลกระทำความดีเช่น มีความกตัญญูกตเวที ซื่อสัตย์สุจริต และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บางเรื่องแต่งขึ้นเพื่ออธิบายคำพังเพยของไทย

เสาวนีย์ กลับส่ง (2547, น. 73) ได้ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่ถ่ายทอดต่อ ๆ กันมา โดยอาศัยการเล่าปากต่อปาก เพื่อมุ่งให้ผู้ฟังเกิดความสุขสนุกสนานแต่มีคติสอนใจ ให้คนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

อัญชลี เตชะโกมล (2540, น. 66) กล่าวว่านิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน โดยไม่ปรากฏชื่อผู้เล่า ในขณะที่เล่าต่อ ๆ กันไปนั้นก็อดไม่ได้ที่จะแต่งเติมเสริมต่อตามอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเองซึ่งทำให้นิทานเป็นไปได้หลายทาง เช่น การติดต่อค้าขาย การศึกษา การสงคราม นิทานพื้นบ้านทุกชาติ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ แสดงอารมณ์ความเชื่อ ความคิด และจินตนาการของคนในสมัยก่อน คนโบราณผูกเรื่องนิทานพื้นบ้านขึ้นเพื่ออธิบายเหตุการณ์ อธิบายต้นกำเนิดของสิ่งต่าง ๆ และใช้เป็นตัวอย่างในการสอนศีลธรรม ดังนั้นนิทานพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็น

จากการศึกษาความหมายของนิทานพื้นบ้าน สรุปได้ว่า นิทาน คือ เรื่องเล่าสืบต่อกันมาส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ แต่ก็มีอยู่ส่วนมากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ และนอกจากนี้ยังอธิบายว่านิทานเป็นเรื่องเล่าทั่วไป เนื้อเรื่องของนิทานเป็นเรื่องนานาชนิด อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย ความรัก ความโกรธ เกลียด ริษยา อาฆาต ตลกขบขัน หรือเรื่องแปลกประหลาดผิดปกติธรรมดา โดยแสดงถึงความคิด ความเชื่อของคนสมัยโบราณ รวมทั้งอาจแฝงคติธรรมเพื่อสั่งสอนผู้ฟังหรือผู้อ่าน

3.2.2 ความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน

นิทาน เป็นคำที่มีความหมายกว้าง หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมานานแล้ว หรือหมายถึงเรื่องแต่งขึ้นใหม่ก็ได้ ส่วนนิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อ ๆ กันมาในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง แต่อาจแพร่หลายไปในท้องถิ่นอื่น ๆ ใดภายหลัง ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ได้มีผู้รู้ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

สุกัญญา ภัทรราชย์ (2539, น. 20) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านมีความสำคัญในแง่ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ รวมทั้งอารมณ์ ความคิด และความเชื่อ นิทานพื้นบ้านให้ความบันเทิงใจ และสร้างสรรค์จินตนาการแก่ผู้ฟัง ดังนั้นเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมานั้น จึงทำให้ผู้ฟังได้รับความพึงพอใจตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539, น. 15) กล่าวถึง ความสำคัญของนิทานพื้นบ้านว่าเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดของคนรุ่นหนึ่ง ไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง นิทานพื้นบ้านก่อให้เกิดความรักและความภูมิใจในท้องถิ่น เนื่องจากได้ทราบว่าคุณสมบัติของท้องถิ่นของตนมีเรื่องราว สถานที่ สิ่งของและบุคคลที่ท้องถิ่นอื่นไม่มี

ประยูร ทรงศิลป์ (2542, น. 6) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดการเรียนรู้ เสริมสร้างบุคลิกภาพ มีพลังโน้มน้าวความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์และสังคมในหลายด้าน กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1) นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์เข้าใจสภาพของมนุษย์โดยทั่วไปได้ดียิ่งขึ้นเพราะในนิทานพื้นบ้านเป็นที่ประมวลแห่งความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความนิยม ความกลัว ความบันเทิงใจ ระเบียบแบบแผน และอื่น ๆ

2) นิทานพื้นบ้านเป็นเสมือนกรอบล้อมชีวิตให้อยู่ในขอบเขตที่มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ นิยามว่าดีหรือถูกต้อง แม้กฎหมายบ้านเมืองก็ยังไม่สามารถบังคับจิตใจของมนุษย์ได้เท่า เพราะมนุษย์ได้ฟัง ได้สัมผัสสัมผัสสมการอบรมนั้น ๆ ไว้ในวิถีชีวิตตั้งแต่เด็ก

3) นิทานพื้นบ้านทำให้มนุษย์รู้จักสภาพชีวิตท้องถิ่นโดยพิจารณาตามหลักที่ว่า คติชาวบ้านเป็นพื้นฐานชีวิตของคนชาติหนึ่ง ๆ หรือชนกลุ่มนั้น ๆ

4) นิทานพื้นบ้านเป็นมรดกของชาติในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำชาติเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์แต่ละชาติแต่ละภาษา มีการจดจำ และถือปฏิบัติกันต่อๆมา

5) นิทานพื้นบ้านเป็นทั้งศิลป์ และศาสตร์ เป็นต้นเค้าแห่งศาสตร์ต่าง ๆ และช่วยให้การศึกษาในสาขาวิชาอื่นกว้างขวางยิ่งขึ้น

6) นิทานพื้นบ้านทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ช่วยให้คนแลเห็นสภาพของตนว่าคล้ายคลึงกับคนอื่น ๆ ความคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดความเป็นกลุ่มไม่เกิดการแบ่งแยก

7) นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องบันเทิงใจยามว่างของมนุษย์ จากการศึกษาความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านมีความสำคัญเป็นเครื่องมือที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการถ่ายทอดความคิดของคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ รวมทั้งอารมณ์ ความคิด และความเชื่อทำให้มนุษย์รู้จักสภาพชีวิตท้องถิ่น โดยพิจารณาตามหลักที่ว่าคติชาวบ้านเป็นพื้นฐานชีวิตของคนชาติหนึ่ง ๆ หรือชนกลุ่มนั้น ๆ

3.2.3 ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะที่เห็นเด่นชัด คือ เป็นเรื่องเล่าที่มีการดำเนินเรื่องอย่างง่ายโครงเรื่องไม่ซับซ้อน วิธีการที่เล่าก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา มักจะเริ่มเรื่องโดยการกล่าวถึงตัวละครสำคัญของเรื่อง ซึ่งอาจจะเป็นรุ่นพ่อ-แม่ของพระเอกหรือนางเอก แล้วดำเนินเรื่องไปตามเวลาปฏิทินตัวละครเอกพบอุปสรรคปัญหา แล้วก็ฟันฝ่าอุปสรรคหรือแก้ปัญหาหลุดพ้นไปจนจบเรื่องซึ่งมักจะจบแบบมีความสุข หรือสุขนาฏกรรม ถ้าเป็นนิทานคติ ก็มักจะจบลงว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถ้าเป็นนิทานชาดกก็จะบอกว่าตัวละครสำคัญของเรื่องในชาติต่อไป ไปเกิดเป็นใครบ้าง ถ้าเป็นนิทานปริศนาก็จะจบลงด้วยประโยคคำถาม ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน ได้มีผู้รู้ได้กล่าวถึงลักษณะนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2517, น. 16) ให้คำอธิบายลักษณะสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

- 1) ต้องเป็นเรื่องเก่า
- 2) ต้องเล่ากันด้วยภาษาร้อยแก้ว
- 3) ต้องเล่ากันด้วยปากมาก่อน
- 4) ต้องแสดงความคิด ความเชื่อของชาวบ้าน
- 5) เรื่องจริงที่มีคติ นบุนโลมเป็นนิทานได้เช่น มะกะโท ชาวบ้านบางระจัน

เป็นต้น

โดยนัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าลักษณะที่สำคัญที่สุดของนิทานพื้นบ้านคือเป็นเรื่องเล่าที่สืบทอดกันมาด้วยปากและไม่ทราบว่ามีผู้ใดแต่ง

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2518, น. 99-100) ได้สรุปไว้เป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำ ธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้วไม่ใช่ร้อยกรอง
- 2) เล่ากันด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน และเมื่อการเขียนเจริญขึ้นก็อาจมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปาก

3) ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่าฟังมาจากผู้เล่า ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง ผิดกับนิยายสมัยใหม่ที่ทราบตัวผู้แต่ง แม้นิทานที่ปรากฏชื่อ ผู้แต่งเช่นนิทานของกริมม์ก็อ้างว่าเล่าตามเค้านิทานที่มีมาแต่เดิมไม่ใช่ตนแต่งขึ้นเอง

วิเชียร ณ นคร (2531, น. 25-28) กล่าวถึงลักษณะของนิทานพื้นบ้านสรุปได้ดังนี้

- 1) นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานด้วยวิธีมุขปาฐะ กล่าวคือ เล่าสู่กันฟังและจดจำ ต่อกันมา จนไม่อาจทราบได้ว่าใครเป็นผู้แต่งหรือริเริ่มเล่าเป็นคนแรก
- 2) นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องที่นิยมเล่าด้วยภาษาร้อยแก้ว กล่าวคือ มุ่งเอารสของเนื้อเรื่องมากกว่ารสของคำ แต่มารยะหลังมีนิทานที่แต่งเป็นร้อยกรอง หรือร้อยกรองผสมร้อยแก้ว
- 3) นิทานพื้นบ้านดำเนินเรื่องอย่างง่าย ๆ กล่าวคือ เมื่อเปิดเรื่องก็มักจะกล่าวถึงตัวละครเอกได้ไปพบกับอุปสรรค และหาวิธีการแก้ปัญหาจนเป็นผลสำเร็จได้ เรื่องก็จบลง
- 4) นิทานพื้นบ้านมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน กล่าวคือ เมื่อเริ่มเรื่องก็จะเดินเรื่องไปข้างหน้าเรื่อย ๆ ไม่มีการเล่าเรื่องย้อนหลัง

วิเชียร เกษประทุม (2542, น. 3-4; อ้างถึงใน รุ่งวนา สุตจิตต์, 2545, น. 14-16) แบ่งนิทานพื้นบ้านออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

- 1) แบ่งนิทานตามเขตพื้นที่ เป็นการแบ่งโดยอาศัยเขตแดนทางภูมิศาสตร์ เป็น 12 เขตใหญ่ ๆ คือ เขตอินเดีย เขตประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เขตชาวยิวในเอเชียไมเนอร์ เขตประเทศสลาวัก เขตรัฐต่าง ๆ ในแถบตะวันออกของทะเลบอลติก เขตแหลมสแกนดิเนเวีย เขตของชนชาติที่พูด

ภาษาเยอรมัน เขตประเทศฝรั่งเศส เขตประเทศสเปนและโปรตุเกส เขตประเทศอิตาลี เขตประเทศอังกฤษ เขตประเทศสกอตแลนด์และไอร์แลนด์

2) แบ่งตามรูปแบบของนิทาน แบ่งได้ 5 ประเภท ได้แก่

2.1) นิทานปรัมปรา มีลักษณะเป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีสารัตถะหลายสารัตถะ มีฉากในฝัน ไม่บอกสถานที่เด่นชัด เนื้อเรื่องประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ตัวเอกเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เป็นผู้มีอำนาจ มีบุญ มีฤทธิ์เดช สามารถเอาชนะศัตรูหรืออุปสรรคใด ๆ ทั้งหมด

2.2) นิทานท้องถิ่น มีขนาดสั้นกว่านิทานปรัมปรา มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี โศกลาง หรือคตินิยมอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นพื้นฐานของแต่ละท้องถิ่น แม้จะเป็นเรื่องแปลกพิศดาร หรือพันวิสัยความเป็นจริงไปบ้าง แต่ก็ยังเชื่อกันว่าเรื่องเหล่านั้นเกิดขึ้นจริง มีเค้าความจริง มีตัวละครจริง มีสถานที่เกิดขึ้นจริง นิทานท้องถิ่นอาจจาแนกออกได้ ดังนี้

2.2.1) นิทานอธิบาย เป็นนิทานที่อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ

2.2.2) นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ เช่น โศกลาง เรื่องผี ตลอดจนงานเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์

2.2.3) นิทานเกี่ยวกับเรื่องสมบัติที่ฝังไว้

2.2.4) นิทานวีรบุรุษ เป็นเรื่องที่กล่าวถึงคุณธรรม ความฉลาด ความสามารถ และความกล้าหาญของบุคคล ซึ่งส่วนมากเป็นวีรบุรุษภายในชาติหรือภายในท้องถิ่น

2.2.5) นิทานคติสอนใจ เป็นเรื่องสั้น ๆ ไม่สมจริง มีเจตนาจะสอนความประพฤติอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2.6) นิทานเกี่ยวกับนักบวชต่าง ๆ เป็นเรื่องอภินิหารของผู้บวชที่เจริญภาวนาจนมีญาณแก่กล้า มีฤทธิ์พิเศษ

2.3) นิทานเทพนิยาย หมายถึง นิทานที่มีเทวดา นางฟ้า เป็นตัวละครในเรื่องนั้น เช่น พระอินทร์ หรือเป็นแต่เพียงกึ่งเทวดา เช่น เจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าแม่ต่าง ๆ และมักจะมีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนา

2.4) นิทานเรื่องสัตว์ มีตัวละครในเรื่องเป็นสัตว์ป่า สัตว์บ้าน และบางเรื่องมีคนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ไม่ใช่มีแต่สัตว์ล้วน ๆ แบ่งย่อยออกเป็น 2 ประเภท

2.4.1) นิทานประเภทสอนคติธรรม ต่างจากนิทานคติสอนใจตรงที่ว่า นิทานประเภทนี้ตัวเอกของเรื่องจะต้องเป็นสัตว์เสมอ

2.4.2) นิทานประเภทเล่าซ้ำ แล้วไม่รู้จบ นิทานชนิดนี้มีเรื่องและวิธีการเล่าเป็นแบบเฉพาะ มีการเล่าซ้ำ วนหรือไม่รู้จบ

2.5) นิทานตลกขบขัน เป็นเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ อาจเป็นเรื่องของความโง่ กลโกง การแกล้ง การแสดงงปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น

3) แบ่งตามชนิดของนิทาน

4) แบ่งนิทานตามอนุภาค

จากการศึกษาลักษณะของนิทานพื้นบ้าน สามารถสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านานด้วยวิธีมุขปาฐะหรือเล่าสืบต่อกันมา ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร มีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน ดาเนินเรื่องอย่างง่าย ๆ กล่าวคือ เมื่อเปิดเรื่องก็มักจะกล่าวถึงตัวละครเอกได้ไปพบกับอุปสรรค และหาวิธีการแก้ปัญหาจนเป็นผลสำเร็จได้

3.2.4 ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

ประเภทของนิทานพื้นบ้านมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับ การปรุงแต่งในแต่ละพื้นที่ ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้แบ่งประเภทของนิทานพื้นบ้านไว้ ดังนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2518, น. 106) ได้จำแนกประเภทนิทานตามรูปแบบของนิทานออกเป็น 14 ประเภท ดังนี้

1) นิทานปรัมปราหรือนิทานทรงเครื่อง (Fairy Tale) ลักษณะที่เห็นเด่นชัด คือ เป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีเหตุการณ์ที่เป็นจุดขัดแย้งประกอบอยู่หลายเหตุการณ์ หรือหลายอนุภาค เนื้อเรื่องจะประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ซึ่งพันวิสัยมนุษย์ สถานที่เกิดเหตุ ไม่แน่ชัดว่ามีอยู่ที่ใด ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น มีบุญบารมี มีของวิเศษที่สามารถต่อสู้อุปสรรคขวากหนามทำให้ศัตรูพ่ายแพ้ไปในที่สุด และจบลงด้วยความสุข เช่น เรื่องสนน้อยเรือนงาม ปลาบู่ทอง นางสิบสอง สังข์ทอง เป็นต้น

2) นิทานท้องถิ่นหรือนิทานประจํา ท้องถิ่น (Legend) นิทานประเภทนี้ผู้เล่าจะเล่าด้วยความเชื่อว่า เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องจริงและมักมีหลักฐาน อ้างอิงประกอบเรื่อง มีตัวละครลงจริง ๆ มีสถานที่จริง ๆ กำหนดไว้แน่นอนกว่าในนิทานปรัมปรา เช่น พระร่วง เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ท้าวแสนปม เมืองลับแล พระยาแกง พระยาพาน เป็นต้น

3) นิทานประเภทอธิบายหรือนิทานอธิบายเหตุ (Explanatory Tale) เป็นเรื่องที่ตอบคำถามว่าทำไม เพื่ออธิบายความเป็นมาของบุคคล สัตว์ ปรากฏการณ์ต่างๆของธรรมชาติอธิบายชื่อสถานที่ต่าง ๆ สาเหตุของความเชื่อบางประการ รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้ นิทานประเภทนี้ของไทย ได้แก่ เหตุใดก้างจึงมีสีดำ ทำไมมดตะนอยจึงเอวคอด ทำไมจึงห้ามนำน้ำส้มสายชูเข้าเมืองลพบุรี ปูโสมเฝ้าทรัพย์ นิทานที่พบมากคือ เรื่องเกี่ยวกับสถานที่ เช่น เกาะหนู เกาะแมว ในจังหวัดสงขลา ถ้ำผานางคอย จังหวัดแพร่ เขาตาม่องล่าย เป็นต้น

4) นิทานชีวิต (Novella or Romantic Tales) เป็นเรื่องค่อนข้างยาว ประกอบด้วยหลายอนุภาค หลายตอน

5) นิทานเรื่องผี (Ghost Tales) เป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นผี วิญญาณ มีเหตุการณ์เกี่ยวกับผี ผีหลอก ผีสิง เนื้อเรื่องตื่นเต้นเขย่าขวัญ ทั้งผู้เล่าและผู้ฟังค่อนข้างเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง นิทานเรื่องผีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยในเรื่องวิญญาณ และภูตผีต่าง ๆ อย่างชัดเจน ผีหรือวิญญาณในนิทานจะมาปรากฏร่างหรือการกระทำก็เพื่อให้ความช่วยเหลือ เพื่อแก้แค้นและเพื่อแสดงอิทธิฤทธิ์

6) นิทานวีรบุรุษ (Hero Tale) เป็นนิทานที่กล่าวถึงคุณธรรม ความสามารถ ฉลาดเฉลียวความกล้าหาญของบุคคล ส่วนมากเป็นวีรบุรุษของชาติหรือบ้านเมือง นิทานประเภทนี้คล้ายคลึงกับนิทานปรัมปรา คือ ตัวเอกเป็นวีรบุรุษเหมือนกัน แต่มีข้อแตกต่างกันคือ นิทานวีรบุรุษมักกำหนดสถานที่และเวลาในเรื่องแน่ชัดขึ้น แก่นเรื่องของนิทานวีรบุรุษเป็นเรื่อง วีรกรรมของตัวเอกซึ่งเกิดจากการต่อสู้เพื่อคนส่วนใหญ่ การผจญภัยต่างๆที่เก่งกล้าเกินกว่า คนทั่วไป นิทานวีรบุรุษของภาคตะวันตก เช่น โรบินฮู้ด เฮอร์คิวลีส ของไทย เช่น ไกรทอง เจ้าสายน้ำผึ้ง พระร่วงวาจาสิทธิ์ เป็นต้น ชื่อบุคคล ชื่อบ้านเมือง เหตุการณ์หรือเค้าเรื่องมีส่วนที่เป็นความจริงอยู่ด้วย แต่เล่าตกแต่งเพิ่มเติมเสริมขึ้นจนเป็นรูปนิทานไป

7) นิทานคติสอนใจหรือนิทานประเภทคา สอน (Fable) เป็นเรื่องสั้น ๆ ไม่สมจริง มีเนื้อหาในเชิงสอนใจ ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องทางคลองธรรม บางเรื่องสอนโดยวิธีบอกตรง ๆ บางเรื่องให้เป็นแนวเปรียบเทียบเป็นอุทาหรณ์ ในบางแห่งจึงเรียกนิทานประเภทนี้ว่า นิทานอุทาหรณ์บ้าง หรือนิทานสุภาษิตบ้าง ตัวละครในเรื่องอาจจะเป็นคน สัตว์ หรือเทพยดา เป็นตัวดำเนินเรื่อง สมมติว่าเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น เรื่องหนุ กัดเหล็ก นิทานอีสป นิทานจากปัญญาตันตระ เป็นต้น

8) นิทานศาสนา (Religious Tale) เป็นนิทานเกี่ยวกับศาสนา พระเจ้า นักบวชต่าง ๆ มีประวัติอธิการหรืออิทธิฤทธิ์ เรื่องลักษณะนี้ของชาวตะวันตกมีมาก เช่น เรื่องพระเยซู และนักบุญต่าง ๆ ของไทยก็มีบ้างที่เกี่ยวกับอธิการของนักบวชที่เจริญภาวนามีญาณแก่กล้ามีอิทธิฤทธิ์พิเศษ เช่น เรื่องหลวงพ่อดาวตม สมเด็จเจ้าแตงโม เป็นต้น

9) นิทานชาดก (Jataka Tales) ชาดก หมายถึง เรื่องพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อน ๆ เนื้อเรื่องจะกล่าวถึงประวัติและพระจริ ยวัตร ของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ เสวยพระชาติในภพภูมิต่างๆ เป็นคนบ้าง เป็น สัตว์บ้าง ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะไปเสวยพระชาติเป็นอะไรก็ตาม จะมีคุณสมบัติ แตกต่างจากผู้อื่นที่เห็นได้ชัดอยู่ 2 ประการ คือ รูปสมบัติ จะมีร่างกายสมบูรณ์ ถ้าเป็นสัตว์จะเป็นเพศผู้ ถ้าเป็นคนจะเป็นเพศบุรุษ มีความสง่างามเป็นที่ประทับใจแก่ผู้พบเห็นและมีน้ำเสียงไพเราะ และธรรมสมบัติ คือ จะมีคุณธรรมสูง โดยเฉพาะทศบารมี ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมม ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา แทรกคติธรรมคำ สอนไว้ในเนื้อเรื่อง ทำนองของนิทานชาดกมักจะบอกการกลับชาติมาเกิดของตัวละครสำคัญในเรื่อง นิทานชาดกที่รู้จักกันทั่วไปก็คือ ทศชาดก โดยเฉพาะชาดกเรื่องสุดท้ายคือพระเวสสันดร (พิสิฐ เจริญสุข, 2539, น. 3-4)

10) ตำนานหรือเทพนิยาย (Myth) เป็นนิทานที่มีตัวละครสำคัญเป็น เทพดา นางฟ้า หรือบุคคลในเรื่องต้องมีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติอยู่ เช่น เรื่อง ตำนานมหาสงคราม เรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า เป็นต้น

11) นิทานสัตว์ (Animal Tale) เป็นนิทานที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ แต่สมมติให้มีความนึกคิดการกระทำ และพูดได้เหมือนคน มีทั้งที่เป็นสัตว์ป่าและสัตว์บ้าน บางทีก็เป็นเรื่องที่มีคนเกี่ยวข้องกับและพูดได้ตอบ ปฏิบัติต่อกันเสมือนเป็นคนด้วยกัน บางเรื่องก็แสดงถึงความเฉลียวฉลาด หรือความโง่เขลาของสัตว์ บางทีก็เป็นเรื่องของสัตว์ที่มีลักษณะเป็น ตัวโกงคอย กลั่นแกล้งสัตว์อื่นแล้วก็ได้รับความเดือดร้อนเอง นิทานสัตว์ถ้าเล่าโดยเจตนาจะสั่งสอนคติธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจน ก็จัดเป็นนิทานคติสอนใจ

12) นิทานตลก (Jest) ส่วนใหญ่เป็นนิทานสั้น ๆ ซึ่งจุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ต่าง ๆ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความโง่ การแสดงไหวพริบปฏิภาณ การแก้แค้นแก้ลา การพนันขันต่อ การเดินทางผจญภัยที่ก่อเรื่องผิดปกติในแง่ขบขันต่าง ๆ ตัวเอกของเรื่องอาจจะเป็นคนที่โง่เขลาที่สุด และทำเรื่องผิดปกติวิสัยมนุษย์ที่มีสติปัญญาธรรมดาเขาทำกัน เช่นเรื่องศรีธนญชัย หัวล้านนอกครุ เป็นต้นนอกจากนี้ ยังพบว่านิทานตลกเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งมักจะมีลักษณะหยาบโลน มักเล่ากันเฉพาะกลุ่มและบางโอกาสเท่านั้น แต่มีข้อน่าสังเกตอยู่ประการหนึ่ง คือ นิทานลักษณะนี้ของไทย มักจะใช้กลวิธีทางภาษา คือ การพวนคามาเป็นข้อขบขัน ถ้าผู้ฟังพวนคาไม่ได้หรือไม่เป็นก็จะกลายเป็นตัวตลกเสียเอง เรื่องตลกเกี่ยวกับเพศของไทยมักจะทำให้ตัวละครเป็นพระ ชี ซึ่งโดยปกติต้องประพุดอยู่ในพรหมจรรย์ แต่กลับประพุดผิดศีล ข้อห้าม หรือให้เป็นเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมระหว่างพี่เขยกับน้องเมีย ลูกเขยกับแม่ยาย เป็นต้น

13) นิทานเข้าแบบ (Formula Tale) เป็นนิทานที่มีแบบแผนในการเล่าเป็นพิเศษ แตกต่างจากนิทานประเภทอื่น ๆ เช่น ที่เล่าซ้ำ ต่อเนื่องกันไป หรือมีตัวละครหลาย ๆ ตัว พฤติกรรมเกี่ยวข้องกันไปเป็นทอด ๆ

14) นิทานปริศนา (Riddle Tale) เป็นนิทานที่มีการผูกถ้อยคำเป็นเงื่อนงำให้ทาย หรือให้คิดไว้ในเนื้อเรื่อง อาจไว้ท้ายเรื่อง หรือตอนสำคัญของเนื้อเรื่องก็ได้เพื่อผู้ฟังได้มีส่วนร่วมแสดงความรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทานที่ได้ฟังหรืออ่าน นิทานปริศนาที่พบมากในไทยได้แก่ นิทานปริศนาธรรม นิทานเวตาลที่เราับเข้ามาจัดเป็นนิทานปริศนา อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นที่รู้จักคือเรื่องสงคราม

กรีก ยูนิพันธ์ (2539, น. 17-25) ได้กล่าวถึง การแบ่งประเภทของนิทานพื้นบ้าน ออกเป็น 4 แบบ คือ

1) การแบ่งนิทานตามยุคสมัย โดยแบ่งเป็นสมัยอียิปต์ กรีกโรมัน สมัยกลางยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ยุคหลังฟื้นฟูศิลปวิทยาการจนถึงปัจจุบัน

2) การแบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทาน โดยแบ่งออกเป็น เทพนิทานหรือเทพนิยายนิทานประจํา ถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน นิทานคติสอนใจ นิทานวีระบุรุษ นิทานอธิบาย เทพปกรณัม นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก นิทานตลกขบขัน

3) แบ่งตามชนิดของนิทาน โดยแบ่งออกเป็นนิทานชาวบ้านและนิทานเกี่ยวกับสัตว์

4) แบ่งตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็นเขตอินเดีย เขตประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เขตชนชาติยิว เขตสลาวัคหรือเขตระหว่างตะวันออกกับตะวันตก เป็นต้น

ประมวล พิมพ์เสน (2550, น. 12-15) ได้แบ่งประเภทของนิทานพื้นบ้าน ไว้ดังนี้

1) นิทานคติธรรม ส่วนใหญ่จะเกิดจากลัทธิความเชื่อและเกิดจากศาสนา จะมีอยู่บ้างที่ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในหมู่บ้านแต่งขึ้นมา เพื่อเป็นคติสอนใจ เป็นนิทานที่แฝงไว้ด้วยแนวคิด หลักการ หลักธรรมะ ผู้ฟังสามารถแยกแยะและสรุปรวบยอดออกมาเป็นคติสอนใจได้

2) นิทานตำนาน เป็นนิทานที่แสดงตำนานประวัติความเป็นมาของสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นการแต่งขึ้นมาเพื่ออธิบายหรือเพื่อหาข้อยุติธรรม ข้อสงสัยต่าง ๆ ในสังคมโลก เช่น ภูเขา ท้องฟ้า ดวงดาวต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3) นิทานเจ้าปัญญา นิทานประเภทนี้จะยังคงเหลืออยู่มากกว่าสองพวกที่กล่าวมา เพราะสามารถเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี วรรณกรรมอีสานส่วนใหญ่ตัวเอกจะอับลักษณ์ และปัญญาเฉียบแหลม แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไม่คาดหมาย นิทานเจ้าปัญญา มีทั้งข้อดีและ ข้อเสีย ข้อดีคือ แสดงภูมิปัญญาให้เด็กได้ทราบและให้ความสนุกสนาน ข้อเสีย คือ หากปัญญาที่แสดงออกมานั้นเป็นตัวอย่างไม่ดี เด็กจะเลียนแบบทำให้เกิดผลเสีย การเล่าจึงต้องบอกผู้ฟังให้ทราบก่อนว่า เรื่องไม่ดีหรือเหมาะสมเพียงใด

4) นิทานมุขตลก นิทานตลก นอกจากเรื่องจะตลกขบขันแล้ว คนเล่าต้องมีบุคลิกตลกด้วยเรื่องเดียวกัน คนหนึ่งเล่าอาจจะไม่ขัน แต่พออีกคนหนึ่งเล่ากลับขบขันสนุกสนาน การเล่านิทานประเภทนี้ต้องรู้จักปรับเอาเหตุการณ์ปัจจุบันมาช่วย ต้องรู้จักปรับปรุงเรื่องราว หรือเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้ฟัง

5) นิทานเบ็ดเตล็ด เป็นนิทานเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่จัดอยู่ในพวกใดที่กล่าวมาส่วนมากจะไม่ค่อยยืดเยื้อวุ่นวาย เหมาะที่จะเล่าในช่วงเวลาน้อย หรือผู้ฟังเป็นเด็กอนุบาล หรือประถมซึ่งปิดเรื่องขึ้นมาเป็นที่ตื่นเต้นน่าสนใจ ตัวละครน้อย เหตุการณ์น้อย ไม่สลับซับซ้อน ภาษาฟังง่าย ไม่มีสำนวนที่จะต้องแปลให้ยุ่งยาก

6) นิทานซ้ำกัน คล้ายกับนิทานมุขตลก จะต่างกันก็แต่นิทานมุขตลกจะเป็นเรื่องยาวมีมุขตลกและตัวละครมากกว่า มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์เกี่ยวพันกันไป นิทานซ้ำกันจะเป็นการเล่า

เหตุการณ์ เล่าเรื่องสั้น ๆ แต่ซ้ำ ส่วนมากจะเป็นการเล่าสู่กันฟังในสังคมที่มีความสนิทสนมกันเป็นพิเศษ บางครั้งอาจเป็นเรื่องลามกโปกฮา ไม่มีอะไรเป็นกฎเป็นเกณฑ์ที่แน่นอน

จากการศึกษาการแบ่งประเภทของนิทานพื้นบ้านสรุปได้ว่า การแบ่งนิทานพื้นบ้านดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวทางในการแบ่งอย่างกว้างๆที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป แต่มิใช่เป็นหลักตายตัวนิทานบางเรื่องอาจจะมีลักษณะเนื้อหาคาบเกี่ยวกันบ้าง ผู้ศึกษาควรพิจารณาวัตถุประสงค์และทัศนคติของผู้เล่าประกอบกับลักษณะและเนื้อเรื่องของนิทานว่ามีลักษณะใดที่เห็นเด่นชัดแล้วจึงจัดจำแนกเข้าหมวดหมู่

3.3 ความรู้เกี่ยวกับตำนานพื้นบ้าน

3.3.1 ความหมายของตำนานพื้นบ้าน

ในส่วนของความหมายของตำนานนี้ มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้ ดังเช่น สรัสวดี อ๋องสกุล (2539, น. 8) กล่าวว่าตำนานในภาษาล้านนา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พื้น” นิยมใช้กันมาแต่โบราณ หมายถึงประวัติความเป็นมา ส่วนคำว่า “ตำนาน” เป็นภาษาขอม พื้นและตำนาน สองคำนี้ในล้านนา จะใช้ปนกัน บางทีใช้รวมกันเป็น “ตำนานพื้น” เช่น ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ คำว่า “ตำนาน” ใช้ได้ทั้งตำนานฝ่ายวัด และตำนานฝ่ายเมือง ส่วนคำว่า “พื้น” มักนิยมใช้กับตำนานฝ่ายเมือง และไม่นิยมใช้กับตำนานฝ่ายวัดตำนานเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบ้านเมือง ชุมชน ปุชนียสถาน ปุชนียวัตถุ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นที่เคารพนับถือทางศาสนา

ส่วน นาฏวิภา ซลิตานนท์ (2524, น. 107) ได้สรุปคำจำกัดความของตำนานไว้ 3 ประการ

- 1) ตำนานคือนิทานพื้นบ้านที่รวมถึงนิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น และเทพนิยายเข้าด้วยกัน
- 2) ตำนาน คือ งานบันทึกประวัติศาสตร์ทางศาสนา อันเกิดจากความเชื่อและศรัทธาความหวังและความกลัวที่จะรักษาระบบความเชื่อ อุดมคติ และสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาไว้
- 3) ตำนาน คือ บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเมือง กษัตริย์ ราชวงศ์และเหตุการณ์ต่างๆเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมในอดีต ทั้งเหตุการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ส่วน ธิดา สาระยา (2539, น. 72-74) ได้ให้คำจำกัดความของตำนานและตำนานประวัติศาสตร์ว่า ตำนานคือเรื่องปรัมปราซึ่งไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขทางเวลาที่แน่นอนได้เพราะต้นรากเดิมของตำนานคือจารีตบอกเล่า ส่วนตำนานประวัติศาสตร์นั้นเป็นการบันทึกเรื่องบอกเล่าลงในกรอบของเวลาที่มีการเรียงลำดับชาติสกุลของผู้ครองเมืองใดเมืองหนึ่งโดยเฉพาะ เนื้อหาส่วนใหญ่ไม่ใช่เรื่อง ศาสนาหรือประวัติบุคคล แต่เป็นความเป็นมาของผู้คน บ้านเมือง โยงเข้าหากกรอบแห่งความเป็นจริง

ตำนานเป็นการบอกเล่าความเป็นมาของชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม ที่บ่งบอกความแตกต่าง ของกลุ่มตนและคนกลุ่มอื่นอันเป็นจุดกำเนิดของชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นผลจากการจงใจเลือกสรรประวัติศาสตร์ของตนเอง มาตีความให้มีนัยสำคัญต่อวิถีชีวิตเพื่อให้เรื่องราวเหล่านี้กลายเป็นความจริงในเวลาต่อมาและเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มของตน (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2548, น. 116-117)

“ตำนาน” ในความหมายของกลุ่มคำโบราณ หมายถึง เรื่องราวของอดีตที่เกิดขึ้นแล้วมีความหมายต่อสังคม ในแถบลุ่มน้ำโขงใช้คำว่า “ตำนาน” แทนความหมายในเรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์ดังจะพบได้ในตำนานอุรังคธาตุ ตำนานท้าวผาแดงนางไอ่ และตำนานสุวรรณโคมคำ เช่นเดียว กลุ่มคนในแถบภาคเหนือโบราณใช้คำว่า “ตำนาน” ในความหมายเดียวกันกับคำว่า “พื้น” ที่หมายถึง เรื่องเก่า ๆ ในอดีตซึ่งก็คือเรื่องราวในประวัติศาสตร์นั่นเอง คำว่าตำนานจึงมีความหมายต่อกลุ่มคนในแถบท้องถิ่นไทยมาช้านาน (สุทิน สนองฝัน, 2541, น. 46) เช่นเดียวกับการศึกษาของ มนวิภา เจียจันทร์พงษ์ (2526, น. 27) ได้สรุปว่าตำนานเป็นเรื่องที่กล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกิดจากการบอกเล่าที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาแล้วนำมาบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษรภายหลัง แต่ไม่สามารถกำหนดวันเดือนปีที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ตำนานมักจะ เป็นเรื่องที่เล่าถึงอดีตมีลักษณะเป็นนิทาน นิยายปรัมปราที่กล่าวถึงความเป็นมาของราชวงศ์กษัตริย์ วีรบุรุษ บุคคลสำคัญ การสร้างบ้านแปลงเมือง เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาตลอดจนปุชนิยัตถุและปุชนิยสถานต่างๆ ตำนานจึงเป็นผลมาจากการผสมผสานความคิดความเชื่อของผู้คนในหลายยุคสมัยเข้าด้วยกัน

นอกจากนี้ในพจนานุกรมภาษาลาว (ทองคำ อ่อนมะนิสอน, 1992, น. 371) นิยาม คำว่า ตำนาน คือ นิทาน เรื่องที่มีมาแล้วแต่ปางหลัง ส่วนมาก เกี่ยวกับวัตถุโบราณวัตถุ โบราณสถาน ปุชนิยสถาน ปุชนิยบุคคล สิ่งเหล่านี้โบราณ เรียกว่า “ตำนาน ประวัติศาสตร์ ”

สามารถสรุปได้ว่า ตำนานหมายถึง เรื่องราว หรือเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในอดีต อาจมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สถานที่ที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน มีการต่อเติมเรื่องราวให้มีความวิจิตรพิสดารเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในเนื้อหา โดยมีการเล่าต่อกันรุ่นสู่รุ่นและนำไปสู่การจดบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษร บางตำนานมีนัยสำคัญและมีบทบาทในการกำหนดจารีตและประเพณีสำคัญในท้องถิ่น

3.3.2 ลักษณะของตำนานพื้นบ้าน

เกี่ยวกับลักษณะของตำนานนี้ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2523, น. 63-64) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1) ตำนานโดยทั่วไปไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง และไม่ทราบว่าจะแต่งขึ้นเมื่อใด แม้ว่าตำนานจะมีสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ไทยยุคโบราณสมัยเริ่มอพยพเข้ามาสู่ สุวรรณภูมิก็ตาม แต่การเขียนตำนานตามแนวทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ยังไม่ปรากฏขึ้น คนเพิ่งตื่นตัวหันมาศึกษาวิชาประวัติศาสตร์เมื่อสมัยรัตนโกสินทร์นี้เอง นับว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นม วิวัฒนาการของชาติไทยมาแต่

อดีต ตำนานเป็นเอกสารโบราณประเภทหนึ่งที่มีส่วนใหญ่มิใช่ระบุ ชื่อผู้แต่งและสมัยหรือศักราชที่แต่ง ตำนานบางเรื่องอาจจะระบุศักราชในเรื่องไว้ แต่ก็มักจะเขียน ศักราชแบบเก่า ซึ่งต้องนำมา คำนวณเทียบกับศักราชปัจจุบันลักษณะเช่นนี้ทำให้คุณค่าของตำนาน ในแง่ประวัติศาสตร์ลดน้อยลงและ ไม่อาจคาดคะเนได้แน่ชัดว่าเป็นเรื่องราวเกิดขึ้นในยุคสมัยใด

2) ตำนานเกือบทุกเรื่องจะมีแนวเขียนที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนาโดยจะเขียนเกี่ยวกับ พระพุทธเจ้าและศาสนาของพระองค์ ซึ่งถ้าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติแล้ว ตำนานมักจะกล่าวถึงเรื่องราวเหตุการณ์ในประเทศอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ดูประหนึ่งว่าผู้แต่งจะรู้เรื่องราวความเป็นไปของประวัติพุทธศาสนาอย่างดี อันเป็นลักษณะการเขียนตำนานที่เขียนโดยพระภิกษุสงฆ์ เมื่อเรื่องราวในตำนานกล่าวมาถึงพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยแล้ว ประวัติศาสตร์ชาติไทยที่เหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยนั้นอันเกี่ยวข้องกับกิจการทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำนานพระธาตุจะเน้นเรื่องพุทธศาสนามาก อาจกล่าวได้ว่า วิถีทางประวัติศาสตร์ของล้านนาไทยและไทยโบราณ จะเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว หรือเป็นแนวทางเดียวกับพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์สมัยนี้จึงมิใช่ เรื่องของเชื้อชาติ แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่เป็นส่วนหนึ่งของพุทธศาสนา

3) มีพุทธทำนายปรากฏในตำนานเกือบทุกฉบับ โดยเฉพาะตำนานพระธาตุจะพบมากกว่า ตำนานประเภทอื่นเพื่อให้เกิดศรัทธา เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ดีในเกือบทุกสาขาวิชา ดังนั้น การจดบันทึกรวมทั้งตำนานต่าง ๆ จึงเขียนขึ้นโดยพระภิกษุสงฆ์แทบทั้งสิ้น ประกอบกับคน ในสมัยโบราณ ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์หรือภูมิประเทศในบ้านเมืองของตนและดินแดนรอบข้าง กล่าวคือผู้คนในสมัยนั้นไม่สามารถกำหนดเขตแดนบ้านเมืองของตน ได้จึงทำให้คนโดยทั่วไป และผู้เขียนตำนานนำเอาดินแดนล้านนาไทยไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ชมพูทวีป และเชื่อว่าพระพุทธองค์ได้เสด็จมาประกาศศาสนาในล้านนาไทยด้วยในสมัยพุทธกาลดินแดนใดที่เขาเชื่อว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาถึงเขาจะเขียนไว้ในตำนานว่า พระพุทธองค์ได้กล่าว ทำนายไว้ว่าดินแดนนี้ต่อไปภายหน้าจะกลายเป็นบ้านใหญ่เมืองใหญ่ และจะเป็นที่ที่พระพุทธศาสนาจะมาประดิษฐานอยู่ ซึ่งคำทำนายเช่นนี้ทำให้สันนิษฐานได้อีกประเด็นหนึ่งว่าผู้เขียนตำนานภูมิใจ ในบ้านเมืองของตน จึงกล่าวไว้ว่าพระพุทธองค์ได้เคยเสด็จมาบ้านเมืองนี้แล้วเพราะประชาชน อาจจะไม่เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา มากในสมัยนั้น ดังนั้นตำนานจึงมีทั้งพุทธทำนายและ คำอธิบายประวัติบ้านเมืองในล้านนาไทยด้วย

4) ตำนานจะมีบทเริ่มต้นหรือบทนำเหมือนกันเกือบทุกเรื่อง โดยตำนานจะเริ่มด้วยการ กล่าวนมัสการหรือบทไหว้ครู คำนมัสการส่วนใหญ่จะเขียนด้วยภาษาบาลี แล้วมีคำแปลต่อท้าย คำบาลี คำกล่าวนมัสการจะกล่าวนมัสการคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ แล้วจะดำเนินเรื่องตามตำนาน ถ้าตำนานไม่ได้เริ่มต้นด้วยคำนมัสการแล้ว ตำนานก็จะเริ่มต้นด้วย กาลเวลาก่อนสมัยพุทธกาลเป็นระยะกาลป์หรือสองไขย และลำดับเรื่องเรื่อยมาจนถึงสมัยพุทธกาล แล้วจึงจะกล่าวถึงเรื่องในตำนานต่อไป การเริ่มต้นดังกล่าวนี้เป็นลักษณะการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความสืบเนื่อง

ทางเวลาในพุทธศาสนาเป็นหลัก ส่วนใหญ่ตำนานที่เริ่มต้นด้วย ปฐมกัลป์นี้มักเป็นตำนานทั่วไป หรือตำนานบ้านเมืองที่ไม่ใช่ตำนานเกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือตำนานพระธาตุ

อนึ่งด้วยตำนานเป็นประวัติพุทธศาสนาและเขียนขึ้นโดยพระสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ภาษาที่ใช้เขียนในตำนานจึงนิยมเขียนด้วยภาษาบาลีโดยใช้อักษรไทยยวนเป็นหลักในการเขียนการเขียนชื่อสถานที่ บ้านเมืองต่างๆ มักยืมชื่อเมืองในประเทศอินเดียมาเรียกแทนแคว้นหรือเมือง ในล้านนาไทย กษัตริย์ราชวงศ์ต่างๆ ในตำนานจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับศากยวงศ์ และลึงกวางค์ของพระพุทธเจ้าซึ่งลักษณะเช่นนี้บางครั้งทำให้ผู้อ่านตำนานเข้าใจสับสนและยุ่งยากในการศึกษา และเข้าใจตำนานมาก เช่น เมืองแสนหวี ตำนานต่างๆ เรียกว่า โกสามพีย์ เมืองลพบุรี ตำนาน เรียกว่า ละวะรัฐ ฯลฯ เป็นต้น

5) เรื่องราวในตำนานจะมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ (Super - Natural) อยู่ทั่วไป เพื่อแสดงความ ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ผู้อ่านตำนานเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในเรื่องราวหรือสถานที่นั้นๆ เช่น ตำนานพระธาตุดอยสุเทพ เล่าว่า พระบรมสารีริกธาตุที่จะนำไปประดิษฐานที่พระธาตุดอยสุเทพได้แสดง ปาฏิหาริย์แปลงรัศมี และแบ่งออกเป็นสองส่วนให้ปรากฏแก่สายตาศาสนิกชน และพระเจ้ากือนา ตำนานสิงหนวัติ-กุมารเล่าว่า เมืองโยนกเชียงแสนเสื่อมลงจนกลายเป็นเมืองร้างไปนั้นเพราะชาวเมืองได้จับปลาไหลเผือกในลำน้ำโขงมาฆ่าแล้วแจกจ่ายให้ชาวเมืองทุกคนเพราะ เป็นปลาขนาดใหญ่เมื่อ รับประทานแล้วในเวลา กลางคืนได้เกิดฝนตกฟ้าคะนอง แผ่นดินไหว เมืองโยนก เชียงแสนค่อยถล่มลงท่ามกลางฟ้าฝนคะนอง และ แปรสภาพเป็นหนองน้ำไปในที่สุด เป็นต้น ซึ่งบางครั้งการจดบันทึกในตำนาน ทำให้ผู้อ่านในสมัยปัจจุบัน เห็นว่าตำนานนั้นเชื่อถือไม่ได้ และเป็นเหตุให้คุณค่าของตำนานในสายตานิเวศการนักวิชาการปัจจุบันตกต่ำลงไป

สามารถสรุปได้ว่า ตำนานพื้นบ้านในช่วงแรกเป็นบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และทางศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่มีการสอดแทรกอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เข้าไปในเรื่องราว เพื่อให้เกิดความอัศจรรย์ใจ บางตำนานมีการเชื่อมโยงกับสถานที่ที่มีอยู่จริงในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการดำรงอยู่ของตำนานนั้น ๆ แต่การสอดแทรกเรื่องราวที่เหนือธรรมชาติจนเกิดจริงทำให้ตำนานนั้นๆเป็นทางฐานทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อถือไม่ได้ แต่ยังคงเป็นตำนานที่สร้างขนบธรรมเนียม และจารีต ประเพณีในสังคมนั้นๆให้สืบต่อแนวปฏิบัติที่ดีงามจากรุ่นสู่รุ่น

3.3.3 ประเภทของตำนานพื้นบ้าน

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง (2541, น. 49-101) ได้แบ่งตำนานเป็น 7 ประเภทโดยอาศัยเนื้อหาและ แก่นเรื่องเป็นหลักในการพิจารณาดังนี้

1) ตำนานปูชนียสถาน เป็นตำนานที่กล่าวถึงเรื่องราวการกำเนิดพระธาตุ พระบาท พระนอนและประวัติความเป็นมาของสถานที่ เนื้อหามักเกี่ยวข้องกับการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า การประทานพระธาตุ การก่อสร้างพระพุทธรูปและเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) ตำนานประวัติโบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นตำนานที่เรียบเรียงขึ้นโดยอาศัยข้อมูล จากคำบอกเล่า หรือจากตำนานหลักเรื่องอื่น มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอความเป็นมาของสถานที่ หรือ วัตถุที่มีความสำคัญ เช่น วัด พระธาตุ เมือง พระพุทธรูป เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักและแนะนำสถานที่

3) ตำนานเมือง เป็นตำนานที่นำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของบ้านเมือง และการลำดับราชวงศ์ต่าง ๆ โดยมีแก่นเรื่องเพื่อให้ทราบถึงประวัติของบ้านเมือง ตลอดจนเรื่องราวของผู้ครองนคร เนื้อหาในตอนต้นมักเป็นนิทานปรัมปราเกี่ยวกับลำดับกษัตริย์ในชมพูทวีป เรื่องอุบัติกาล แห่งพระโคตมพุทธเจ้า การสร้างบ้านแปงเมืองแล้วค่อยคลี่คลายสู่ยุคสมัยที่เป็นประวัติศาสตร์ มีหลักฐานสามารถนำมาอ้างอิงได้จน ถึงสมัยเดียวกับผู้แต่งหรือยุคสมัยที่ใกล้เคียง

4) ตำนานบุคคลหรือตำนานที่มีเนื้อหาเน้นความสำคัญของบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของท้องถิ่น หรือเป็นต้นสกุลวงศ์ หรือเป็นเรื่องราวการสร้างบ้านแปงเมืองของเอกบุคคล

5) ตำนานปูชนียวัตถุ เป็นตำนานเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติของพระพุทธรูปสำคัญ เนื้อหามักกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพระพุทธรูปลำดับเรื่องราวมาจนถึงสมัยที่สามารถกำหนดที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปได้

6) ตำนานประวัติศาสตร์พุทธศาสนา เป็นตำนานที่นำเสนอเรื่องราวประวัติความเป็นมาของพุทธศาสนาในล้านนา ตลอดจนเรื่องราวประกอบอื่น ๆ มีแก่นเรื่องเพื่อให้ผู้รับสารได้ทราบถึงเหตุการณ์สำคัญในการสืบทอดพุทธศาสนาในดินแดนที่เกิดตำนาน โดยลำดับเรื่องจากอดีตจนถึงยุคสมัยของผู้แต่ง

7) ตำนานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เป็นตำนานที่มีเนื้อเรื่องแตกต่างจากกลุ่มที่กล่าวมาทั้งหมด

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าประเภทของตำนานนั้นส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสถานที่ บุคคล ที่มีความสำคัญต่อท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้นๆโดยแต่ละประเภทผู้เขียนมักจะร้อยเรียงเนื้อหาตามลำดับเหตุการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน หรือจนถึงสมัยของผู้แต่งซึ่งทำให้ตำนานถูกถ่ายทอดผ่านการเล่าขานรุ่นสู่รุ่น และนำไปสู่การจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในเวลาต่อมา

3.4 ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดเชียงราย

3.4.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดเชียงราย

เชียงราย เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ทางทิศเหนือสุดของประเทศไทยในเชิงภูมิศาสตร์ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าและประเทศลาวทางทิศเหนือและทิศตะวันออก จังหวัดพะเยาและจังหวัดลำปางทางทิศใต้ และจังหวัดเชียงใหม่ทางทิศตะวันตก จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ดั้งเดิมของชาวไทยวน ประกอบด้วยเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ยุคก่อตั้ง หิรัญนครเงินยางเชียงแสน และอาณาจักรล้านนา เช่น เมืองเงินยาง เมืองเชียงแสน และเมืองเชียงราย

จังหวัดเชียงรายแบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ มีแม่น้ำกก แม่น้ำอิง แม่น้ำรวก และแม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำสายสำคัญ ทำเลที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายอยู่บริเวณรอยต่อระหว่าง 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศพม่า และประเทศลาว หรือรู้จักกันในนามของดินแดนสามเหลี่ยมทองคำ (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย, 2561)

ตามข้อมูลที่ปรากฏ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, 2548) ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี ได้กล่าวถึงเชียงรายที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นที่ตั้งของหิรัญนครเงินยางเชียงแสน ซึ่งเป็นนครหลวงก่อนการกำเนิดอาณาจักรล้านนามี "คำเมือง" เป็นภาษาท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งด้านศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในรูปแบบล้านนา ไทใหญ่ ไทจีน และไทลื้อจากสิบสองปันนาผสมผสานกัน

(กรมศิลปากร, 2516) สมัยราชวงศ์มังราย พงศาวดารโยนกได้บันทึกว่าพญามังรายสร้างขึ้น ณ ที่ซึ่งเดิมเป็น เวียงไชยনারายณ์ เมื่อ พ.ศ. 1805 และครองราชสมบัติอยู่ ณ เมืองเชียงรายจนถึง พ.ศ. 1839 จึงไปสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นในท้องที่ระหว่างดอยสุเทพกับแม่น้ำปิง และครองราชสมบัติอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่จนถึง พ.ศ. 1854 ส่วนตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ระบุว่า พญามังรายทรงเสด็จตามช้างมาทางทิศตะวันออกแล้วเห็นชัยภูมิเหมาะแก่การสร้างเมืองริมฝั่งน้ำแม่กก จึงสร้างเป็นเวียงล้อมรอบดอยจอมทองไว้ในปี พ.ศ. 1805

สำหรับเมืองเชียงรายนั้น เมื่อพญามังรายย้ายไปครองราชสมบัติที่เมืองเชียงใหม่แล้ว พระราชโอรสคือ ขุนครามหรืออีกชื่อหนึ่งว่าพญาไชยสงครามก็ได้ครองราชสมบัติสืบต่อมานับแต่นั้นเมืองเชียงราก็ขึ้นต่อเมืองเชียงใหม่

สมัยล้านนาภายใต้การปกครองของพม่า ครั้นต่อมาเมื่อล้านนาตกไปอยู่ในปกครองของพม่า ในปี พ.ศ. 2101 พม่าได้ตั้งขุนนางปกครองเมืองเชียงรายเรื่อยมา หลังจากนั้น พ.ศ. 2317 เจ้ากาวิละแห่งลำปางได้สวามิภักดิ์ต่อกรุงเทพฯ ทำให้หัวเมืองล้านนาฝ่ายใต้ตกเป็นประเทศราชของสยาม ขณะที่เชียงรายและหัวเมืองล้านนาฝ่ายเหนืออื่น ๆ ยังคงอยู่ใต้อำนาจพม่า ล้านนากลายเป็นพื้นที่แย่งชิงอำนาจระหว่างสยามกับพม่า ในช่วงเวลาดังกล่าวเมืองเชียงรายเริ่มร้างผู้คน ประชาชนอพยพหนีภัยสงครามไปอยู่เมืองอื่น บ้างก็ถูกกวาดต้อนลงไปทางใต้ พ.ศ. 2247 เมืองเชียงแสนฐานที่มั่นสุดท้ายของพม่า ถูกกองทัพเชียงใหม่ ลำปาง และน่าน ตีแตก เมืองเชียงรายจึงกลายเป็นเมืองร้างตามเมืองเชียงแสน

สมัยล้านนาภายใต้การปกครองของสยาม ในปี พ.ศ. 2386 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชานุญาตให้เจ้าหลวงเชียงใหม่ฟื้นฟูเชียงรายขึ้นใหม่ ภายหลังเมืองเชียงรายได้เป็นส่วนหนึ่งของมณฑลพายัพ กระทั่งปี พ.ศ. 2453 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะเมืองเชียงรายเป็นเมืองจัตวามณฑลพายัพ ใน พ.ศ. 2453 เมืองเชียงแสน เมืองเชียงราย เมืองฝาง เวียงป่าเป้า เมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงของ ตั้งเป็นเมืองจัตวาเรียกว่าเมืองเชียงราย อยู่ใน

มณฑลพายัพ และจัดแบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมืองฝาง อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ และอำเภอเชียงของ เหมือนอย่างหัวเมืองชั้นในที่ขึ้นกับกรุงเทพมหานครทั้งปวง ภายหลังเมืองเชียงรายได้เปลี่ยนเป็นจังหวัดเชียงราย

3.4.2 นิทานและตำนานพื้นบ้านของจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ยุคก่อตั้ง ทรัพยากรเงินยางเชียงแสน และอาณาจักรล้านนา เช่น เมืองเงินยาง เมืองเชียงแสน และเมืองเชียงราย สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย (2561, น. 25)เมืองเชียงรายมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นที่ตั้งของทรัพยากรเงินยางเชียงแสน ซึ่งเป็นนครหลวงก่อนการกำเนิดอาณาจักรล้านนา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งด้านศิลปะ ประเพณีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในรูปแบบล้านนา ไทใหญ่ ไทเขิน และไทลื้อจากสิบสองปันนามผสมผสานกัน ตลอดจนมีนิทานและตำนานพื้นบ้านหลายเรื่องที่น่าสนใจ และบ่งบอกเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายพบนิทานและตำนานพื้นบ้านอยู่ทั่วทุกพื้นที่ จากการรวบรวมเพื่อนำนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายไปใช้เป็นเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมในครั้งนี้นำมาตรวจสอบนิทานและตำนานพื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายที่มีความโดดเด่นด้านเนื้อหา ดังนี้

1. นิทานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
 - 1.1 แมงสีหู่ ห้าตา
 - 1.2 กำพรวัวบัวตอง
 - 1.3 เต้าน้อยของคำ
 - 1.4 ถ้ำหลวง ชุนน้ำนางนอน
 - 1.5 ต่อยักษ์ตอยเอียน
 - 1.6 ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งคุ่มน้ำของ
 - 1.7 หงส์หิน
 - 1.8 เวียงหนองหล่ม
 - 1.9 ปลาบึกแม่น้ำโขง
 - 1.10 พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีธาตุพญานาค
2. ตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
 - 2.1 พระแก้วมรกตแดนล้านนา
 - 2.2 พระธาตุเก้าจอม
 - 2.3 เวียงกาหลง
 - 2.4 ตำนาละ เชียงของ

2.5 พระเจ้าสองสี

2.6 ประเพณีป้างแปด

2.7 เวียงแก่น

2.8 ส่งสการ ตานคาบล้านนา

2.9 เวียงสีตวง เวียงพานคำ

2.10 ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย

โดยนิทานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายนั้น จะมีลักษณะสำคัญปรากฏ คือ จะมีเรื่องราวเหนือธรรมชาติ ตัวละครจะมีความแปลกและผิดแผกไปจากธรรมชาติ เช่น แมงสี หู ห้าตา สัตว์ประหลาดรูปร่างคล้ายหมีแต่มีหูสี่หู ดวงตาห้าตา มีอิทธิฤทธิ์เมื่อกินก้อนถ่านเข้าไปแล้วจะขับถ่ายออกมาเป็นทองคำ เต้าน้อยทองคำ มีเนื้อหาคล้ายกับนิทานพื้นบ้านภาคกลางเรื่องปลาบู่ทอง โดยแม่ของตัวละครเอกได้เสียชีวิตลงและได้ถือกำเนิดเป็นเต่าที่มีกระดองสีทอง คอยช่วยเหลือตัวละครเอกจนจบเรื่อง ต่อยักษ์ตอยเอียน ตัวต่อขนาดใหญ่ที่มักแอบลงมาคาบลูกของมนุษย์ในพื้นที่ไปเป็นอาหาร และปู่ละหึ่ง ผู้มีร่างกายใหญ่โต บ้างว่าแบกก้อนหิน บ้างว่าหาบกระบุงถ่าน เพื่อเดินทางกลับเมือง แต่ระหว่างทางเกิดสะดุดก้อนหินในลำน้ำโขงจึงทำให้สิ่งของกระจัดกระจายกลายเป็นสถานที่ต่าง ๆ แต่ตอนจบของนิทานมักจะแฝงไว้ด้วยข้อคิด คติธรรม คติเตือนใจไว้เสมอ

ส่วนตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายนั้นจะมีลักษณะสำคัญ คือมีเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสถานที่ และพระพุทธศาสนา เช่น ตำนานพระธาตุคุดอยตุง กล่าวถึงตำนานการสร้างและอภินิหารของพระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุแก้วจอมในเชียงราย เชื่อว่าหากเดินทางไปบูชาครบทั้งแก้วจอมในวันเดียวจะเกิดอาานิสงส์สูงสุด ตำนานเวียงสีตวง กล่าวถึงประวัติศาสตร์เวียงพานคำ อำเภอมแม่สาย ประเพณีป้างแปด และโบราณสถานดงเวียงแก่น การถวายเป็นเครื่องเซ่นสักการะเจ้าป่าเจ้าเขา ของอำเภอเวียงแก่น และตำนานชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย ที่กล่าวถึงความเป็นมาของชื่อจังหวัดเชียงราย และอำเภอต่างในจังหวัดเชียงราย เป็นต้น รวมถึงนิทานที่เชื่อมโยงสถานที่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่ออธิบายถึงชื่อของสถานที่ต่าง ๆ เช่น เต้าน้อยทองคำ บ้านทุ่งชันไชย อำเภอเทิง ถ้าหลวงนางนอน อำเภอแม่สาย พญาสีหูห้าตา วัดพระธาตุคุดอยเขาควาย อำเภอเมือง เวียงหนองล่อง อำเภอเชียงแสน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตำนานที่กล่าวถึงการสร้างเมือง และชื่อเดิมของเมืองและอำเภอในจังหวัดเชียงรายไว้ เช่น เวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า เวียงไชยনারายณ์ ชื่อเดิมของจังหวัดเชียงราย เป็นต้น

ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจสถานที่จริงพบว่า การคงอยู่ของนิทานและตำนานพื้นบ้านเหล่านี้ ที่สามารถคงอยู่จนถึงปัจจุบัน เพราะมีการสร้างประเพณี ร่วมกับความเชื่อที่มีมาแต่โบราณรวมเข้ากับวรรณกรรมที่มีการต่อเติมให้น่าสนใจ โดยประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นถูกจัดขึ้นเป็นงานประจำปี จึงทำให้วรรณกรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของผู้คนในพื้นที่ให้ดำรงตนอยู่ในความ

ดี โดยมีนิทานและตำนานพื้นบ้านเหล่านี้เป็นเครื่องเตือนใจ เนื่องด้วยทุกเรื่องมักสอนให้รู้จักประมาณตน ตั้งตนเป็นคนดี และผู้ทำดีย่อมได้ดี ผู้ทำชั่วย่อมได้รับผลที่ตามมา ตามคติทางพระพุทธศาสนา

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.5.1 งานวิจัยในประเทศ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย มาใช้เป็นเนื้อหาในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม จึงได้รวบรวมข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

วรรณธนา คำสุภา (2546) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ตำนานพื้นบ้านหรือภูมยัตถ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า หนังสือที่สร้างขึ้นมีรูปเล่มขนาด 14.8 x 21 ซม.จำนวนหน้า 91 หน้า เนื้อหาของหนังสือประกอบด้วย ตำนานสถานที่ และประวัติบุคคลสำคัญในท้องถิ่น พร้อมภาพประกอบและกิจกรรมท้ายบท การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดทำรูปเล่ม เนื้อหาและการใช้ภาษา ภาพประกอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยนักเรียน ด้านรูปเล่ม การใช้ภาษา เนื้อหา และภาพประกอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.93 - 1 สรุปว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพระดับสูง

ฉิมภาทร ใจคำ (2553) วิจัยเรื่อง การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านภาคเหนือ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบงพัฒนาวิทยาคม อำเภอปง จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านนิทานพื้นบ้านภาคเหนือสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบงพัฒนาวิทยาคม อำเภอปง จังหวัดพะเยา ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน นิทานพื้นบ้านภาคเหนือและเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านนิทานพื้นบ้านภาคเหนือผลการศึกษาพบว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน นิทานพื้นบ้านภาคเหนือสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 81.18/ 82.98 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ (80/80) นักเรียนที่เรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านนิทานพื้นบ้านภาคเหนือจำนวน 5 เรื่อง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อนิทานพื้นบ้านภาคเหนือจำนวน 5 เรื่อง มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56

สิริกัญจน์ ศิริพานิช (2556) ศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องนิทานพื้นบ้านกรุงเทพฯ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดราชบพิธ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง “นิทานพื้นบ้าน กรุงเทพฯ” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเพื่อตรวจสอบคุณภาพหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง “นิทานพื้นบ้านกรุงเทพฯ” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของ

หนังสือส่งเสริมการอ่านโดยผู้เชี่ยวชาญมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.65 ซึ่งอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด และผลการตรวจสอบความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริม การอ่านของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.54 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

กรรณิการ์ ชัยชาญธรรม (2559) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องตำนานพื้นบ้าน และประเพณีของจังหวัดสระบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาปรากฏว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องตำนานพื้นบ้านและประเพณีของ จังหวัดสระบุรี ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย ตำนานพื้นบ้าน 5 เรื่อง ได้แก่ ตำนานพระพุทธรบาท ตำนานเสาร่องไห่ ตำนานถ้ำมหาสนุก ตำนานผาเสด็จ และตำนานพระพุทธรถาย สนวนประเพณีมี 6 เรื่อง ได้แก่ ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ประเพณีกำฟ้า ประเพณีตักบาตรชาวมลฑลโยน ประเพณีจุดประทิวตีนกา ประเพณีทำบุญข้าวห่อ และประเพณีพิธีรำโรง โดยแต่ละเรื่องมีภาพประกอบและกิจกรรมท้ายเรื่อง และผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมในภาพรวม มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสือ อ่านเพิ่มเติมในภาพรวม พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

รอชีตะห แวนาเหิง (2560) ได้การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานพื้นบ้าน จากปลายตามขวาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษา ค้นคว้ามีดังนี้ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานพื้นบ้านจากปลายตามขวาน สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย นิทานพื้นบ้านของสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ ปตตานี ยะลา นราธิวาส จำนวน 27 เรื่อง แต่ละเรื่องมีภาพประกอบ การอธิบายคำศัพท์ คำถามท้ายเรื่อง และกิจกรรมเสนอแนะ และผลการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าหนังสืออ่าน เพิ่มเติมมีความเหมาะสมในระดับมาก และนักเรียนมีความคิดเห็นวหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความเหมาะสมใน ระดับมากที่สุด

ชนากานต์ เรื่องอินทร์ (2563) ได้การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง บท ร้อยกรองนิทานพื้นบ้าน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้ หนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี 11 มีเนื้อหาประกอบด้วย นิทาน พื้นบ้านจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 10 เรื่อง มีคำอธิบายศัพท์ และกิจกรรมท้ายเรื่อง และ ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ทุกด้านเท่ากับ 4.66 และนักเรียนมีความคิดเห็นวหนังสือส่งเสริมการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.32

3.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Forteses (2001, p. 883-A) ได้ศึกษาถึงยุทธศาสตร์การอ่านเพื่อความเข้าใจของ ผู้อ่านชาวลาตินที่เรียนสองภาษา ในระดับเกรด 5 โดยมีเป้าหมายการศึกษาครั้งนี้ เพื่อสำรวจและ เปรียบเทียบยุทธวิธีในการอ่านที่ถูกใช้โดยนักเรียนที่เรียนภาษาและที่เรียนด้วยเนื้อหาทั้งสามประเภท

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การคิดแบบมีเสียง และการจดจาะข้อเขียน ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้อ่านที่ประสบความสำเร็จในการอ่านภาษาที่สองโดยใช้ยุทธวิธีโดยการเรียนภาษาที่สอง เช่น การแปลและการจดจาะสิ่งที่เป็นประเภทเดียวกันและทักษะที่เข้มแข็ง ในภาษาแรกมีอิทธิพลต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาที่สอง

Dyer, (2001, p. 2641-A) ได้ศึกษาผลของการใช้ผังสรุปโยงเรื่องการอ่านที่มีต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจและการถ่ายโอนการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มที่เรียนด้วยแผนผังโยงความหมายก่อนอ่าน แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มที่เรียนโดยไม่ใช้แผนผังสรุปเชื่อมโยงเรื่อง นอกจากนี้ยังพบว่า คำขวัญมาเลขคณิตในการถ่ายโอนการเรียนรู้ของกลุ่มที่เรียนรู้โดยใช้แผนผังเชื่อมโยงความหมายก่อนการอ่าน ซึ่งเน้นใจความสำคัญของเรื่อง สูงกว่า กลุ่มที่เรียนโดยใช้แผนผังโยงความหมาย แต่ไม่เน้นใจความสำคัญของเรื่อง และกลุ่มที่ไม่ได้ใช้แผนผังเชื่อมโยงความหมายอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้นิทานพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่นของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการฝึกทักษะการอ่าน ซึ่งจะต้องมีการจัดสื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลความสนใจและความพร้อมของผู้เรียนการใช้นิทานและตำนานพื้นบ้านในการส่งเสริมการอ่านให้แก่ผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความพยายามมีความคิดริเริ่มความอิสระอย่างเต็มความสามารถ ได้ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติอ่านและทบทวนด้วยตนเอง ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะใช้นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการศึกษาครั้งนี้

4. ขอบเขตการสร้างหนังสือ

4.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เป็นหนังสือที่ใช้อ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีเนื้อหาและความรู้เกี่ยวกับนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย มีเนื้อหา 15 บท ได้แก่

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน

บทที่ 2 แมงสีหู ห้าตา

บทที่ 3 ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน

บทที่ 4 เวียงหนองล่อง

บทที่ 5 เต้าน้อยทองคำ

บทที่ 6 พระแก้วมรกตแดนล้านนา

บทที่ 7 พระธาตุเก้าจอม

บทที่ 8 พระธาตุแม่ย่าหม่อม ศรีธาพาญานาค

บทที่ 9 ปลาบึกแม่น้ำโขง

บทที่ 10 ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำโขง

บทที่ 11 เวียงกาหลง

บทที่ 12 เวียงแก่น

บทที่ 13 ตำมิละ เชียงของ

บทที่ 14 เวียงสืตวง

บทที่ 15 ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย

เมื่ออ่านเนื้อหาจบแล้ว มีกิจกรรมท้ายบท อ่านเพิ่มเติม เติมความรู้ คำศัพท์น่ารู้ และคำถามชวนคิด ชวนคุย และควิอาร์โค้ดหนังสือ E-BOOK และวีดิทัศน์ประกอบเนื้อหา

4.2 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางการสอนภาษาไทย โดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม จากนั้นนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุงหนังสือ แล้วนำหนังสือดังกล่าวไปให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คนอ่านแล้วแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราประมาณค่า

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง เป็นหนังสือที่พัฒนาขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน และส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งสามารถนำเสนอได้ในรูปแบบทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง อาจเป็นนิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น หรือเป็นหนังสือที่สร้างขึ้นมาเพื่อความเพลิดเพลินโดยจะต้องมีรูปแบบที่สวยงาม มีภาพประกอบ อธิบายคำศัพท์ยาก และคำถามชวนคิดท้ายบท

5.2 นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องเล่าด้วยภาษา ร้อยแก้ว โดยเล่าเรื่องสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตเป็นการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้าน

5.3 ตำนานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องราวมนานที่เล่าสืบ ๆ มา และเรื่องเล่าที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

5.4 นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบ ๆ มา และเรื่องเล่าที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

5.4 คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณภาพของหนังสือและแบบสอบถามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน

6. แนวทางการสร้างหนังสือ

6.1 ขอบเขตของการศึกษา และการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

6.1.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย เรียบเรียงเนื้อหาแบ่งออกเป็น 15 เรื่อง ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้านแมงสีหู ห้าตา ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน เวียงหนองล่อง เต้าน้อยองค์คำ พระแก้วมรกตแดนล้านนา พระธาตุแก้วจอมพระธาตุแม่ย่าหม่อม ศรีธาตพญานาค ปลาบึกแม่น้ำโขงปู่สะหึ่ง บรรพบุรุษราชย์แห่งลุ่มน้ำของเวียงกาหลง เวียงแก่น ต่ามิละ เชียงของ เวียงสีตวง และชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย

นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักในแต่ละเรื่อง คำศัพท์ที่น่าสนใจ คำศัพท์ยากในแต่ละเรื่องพร้อมคำอ่านและความหมาย และมีกิจกรรมคำถามท้ายเรื่องในแต่ละเรื่องเพื่อทบทวนเนื้อหา และเป็นแนวทางการต่อยอดการอ่านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.1.2 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในด้านการจัดทำหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับนิทาน และตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 คน ประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสือและจาก การสอบถามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน

6.2 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

6.2.1 กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดแต่งด้วยบทร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพ และกลอนสี่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องร้อยแก้ว เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน และนิทาน

พื้นที่บ้าน จังหวัดเชียงราย ที่กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงรายโดยเน้นเสริมทักษะและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ตลอดจนส่งเสริม เจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น โดยกำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือดังนี้

ลักษณะหนังสือผู้ศึกษาได้กำหนดลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. กลุ่มผู้อ่านหนังสือคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุระหว่าง 11-13 ปี
2. แนวการเขียนนี้เป็นแบบสารคดี คือแต่งเนื้อหาด้วย แบบทร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพ และกลอนสี่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องร้อยแก้ว เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่กระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย
3. เนื้อหาประกอบด้วย 15 บท ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน แมงสีหู่ ห้าตา ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน เวียงหนองล่อง เต้าน้อยองค์คำ พระแก้วมรกตแดนล้านนา พระธาตุเก้าจอม พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีธาตพญานาค ปลาบึกแม่น้ำโขงปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ เวียงกาหลง เวียงแก่น ต่ามิละ เชียงของ เวียงสีตวง และชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย
4. โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือโครงสร้างเนื้อหาของหนังสือประกอบด้วย คำนำ คำชี้แจง เนื้อหา คำอธิบาย ศัพท์และภาพประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 - 4.1 คำนำ เป็นการเขียนอธิบายจุดประสงค์การนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ละเรื่องเพื่อให้นักเรียนศึกษา และบอกแนวทางการอ่าน
 - 4.2 คำชี้แจง เป็นการกล่าวถึงเหตุผลในการสร้างหนังสือและชี้แจงข้อปฏิบัติแนวทางในการอ่าน
 - 4.3 เนื้อหา เป็นเรื่องราวของท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ซึ่งแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภททร้อยกรองที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
 - 4.4 คำอธิบายศัพท์เป็นการอธิบายความหมายของคำศัพท์ยากที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น
 - 4.5 ภาพประกอบ เป็นภาพถ่ายจริง และภาพวาดด้วยสีไม้ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินเกิดจินตนาการในการอ่านอีกด้วย

6.3 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือขั้นการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ขั้นการตรวจสอบและการปรับปรุงคุณภาพ โดยอาศัยความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตรวจสอบคุณภาพ โดยนำหนังสือที่ปรับปรุงแล้วไปให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างอ่านแล้วเก็บข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

6.3.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีคุณภาพ

6.3.2 กำหนดโครงสร้างหนังสือประกอบด้วย 15 เรื่อง ประกอบด้วย ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน แมงสีหู ห้าตา ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน เวียงหนองล่อง ตำนานยอองค์ พระแก้วมรกตแดนล้านนา พระธาตุเจ้าจอม พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีธาตพญานาค ปลาบึก แม่น้ำโจงปูละทิ้ง บรรพบุรุษราชภัฏแห่งลุ่มน้ำของ เวียงกาหลง เวียงแก่น ต่ามิละ เขียงของ เวียงสี่ดวง และชื่อบ้านนามเมืองเวียง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น
- 2) เพื่อให้ผู้อ่านมีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน
- 3) เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้และข้อคิดไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน
- 4) เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

6.4 การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพหนังสือ

การปรับปรุงคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีกระบวนการดังต่อไปนี้

6.4.1 การสร้างแบบประเมินคุณภาพของหนังสือ

การจัดทำแบบประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติมทั้งหมด 3 ชุด

ชุดที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญคัดสรรตำนานสำหรับจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น

ชุดที่ 3 สำหรับนักเรียนประเมินหนังสือส่งเสริมการอ่านนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น นำแบบ ประเมินหนังสือการอ่านมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพตามผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ

โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยผู้เชี่ยวชาญ คือ เกณฑ์การตัดสินจากคะแนน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

6.4.2 การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือ และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย จำนวน 3 คนพิจารณาคุณภาพของ หนังสือพร้อมให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหนังสือดังนี้

- 1) ด้านเนื้อหา เนื้อหาภายในหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรมีการอธิบายคำศัพท์ยาก เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น
- 2) ด้านวิธีการนำเสนอการนำเสนอเนื้อหาควรอธิบายเป็นลำดับขั้นตอน ใช้วิธีการนำเสนออย่างหลากหลาย พยายามดึงเอาจุดเด่นของเรื่องออกมานำเสนอให้มากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูด ความสนใจของผู้อ่าน
- 3) ด้านการใช้ภาษา ควรตรวจสอบการใช้คำบางคำให้ถูกต้องตามอักขรวิธี อีกทั้งหากมีการใช้คำภาษาถิ่นควรตรวจสอบการเขียนคำศัพท์เหล่านั้นให้ถูกต้อง
- 4) ด้านการจัดรูปเล่ม การจัดรูปเล่มเนื้อหาในแต่ละหน้าควรจัดเนื้อหาให้ชัดเจนเหมาะสมกับวัย ตัวอักษรเล็กเกินไปควรปรับให้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้อ่านง่าย
- 5) ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ ภาพประกอบที่นำมาใช้ในหนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีความหลากหลาย เป็นภาพที่มีความหมาย นอกจากนี้จะต้องเป็นภาพที่คมชัดสีสดใส
- 6) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ เป็นหนังสือที่ให้อ่านมีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น อีกทั้งให้อ่านเกิดนิสัยรักการอ่าน

6.5 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือ

6.5.1 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสือ

6.5.2 การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 10 คน อ่านหนังสือและตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

6.5.3 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

6.5.4 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

7.1 เป็นแนวทางให้ครูได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัด เชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยอย่าง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

7.2 เป็นแนวทางสำหรับครู ในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มสาระภาษาไทยและกลุ่มสาระอื่น ๆ

7.3 ได้เครื่องมือที่ให้นักเรียนใช้พัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญที่มี ประสิทธิภาพ

บทที่ 2
หนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น
จังหวัดเชียงราย

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงรายผ่านการตรวจสอบคุณภาพหนังสือจากผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ได้จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ ความยาว 110 หน้า โดยมีส่วนประกอบ รูปเล่มดังนี้

1. คำนำ เป็นการเขียนอธิบายจุดประสงค์การนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ละเรื่องเพื่อให้นักเรียนศึกษา และบอกแนวทางการอ่าน
2. คำชี้แจง เป็นการกล่าวถึงเหตุผลในการสร้างหนังสือและชี้แจงข้อปฏิบัติแนวทางในการอ่าน
3. เนื้อหา เป็นเรื่องราวของนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย ซึ่งแต่งด้วยบทร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพ และกลอนสี่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องร้อยแก้ว เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่กระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายประกอบไปด้วย 15 บท ดังนี้

บทที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน

บทที่ 2 แมงสีหู่ ห้าตา

บทที่ 3 ถ้ำหลวง ชุนน้ำนางนอน

บทที่ 4 เวียงหนองลุ่ม

บทที่ 5 เต้าน้อยของคำ

บทที่ 6 พระแก้วมรกตแดนล้านนา

บทที่ 7 พระธาตุแก้วจอม

บทที่ 8 พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีธาตพญานาค

บทที่ 9 ปลาบึกแม่น้ำโขง

บทที่ 10 ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ

บทที่ 11 เวียงกาหลง

บทที่ 12 เวียงแก่น

บทที่ 13 ต่ามิละ เชียงของ

บทที่ 14 เวียงสืตวง

บทที่ 15 ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย

4. คำอธิบายศัพท์ เป็นการอธิบายความหมายของคำศัพท์ยากที่ปรากฏในเรื่องเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น
5. ภาพประกอบ เป็นภาพถ่ายจริงที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินเกิดจินตนาการในการอ่านอีกด้วย

หนังสืออ่านเพิ่มเติม
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น

นิทาน

เรื่องตำนานขี้ผึ้งบ้านจิ้งจอกวัดเขี้ยวจาย

ปภาษิต อุตธิยา

หนังสืออ่านเพิ่มเติม
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น
เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน
จังหวัดเชียงราย

ปภาชิต อุทธิยา

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นงานเขียนที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวความรู้
เกี่ยวกับตำนาน นิทานพื้นบ้าน ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆของจังหวัดเชียงราย ในรูปแบบของงานเขียนร้อยแก้ว
โดยจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการเรียนรู้ ส่งเสริมการอ่าน ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และให้ผู้อ่านภาคภูมิใจ
ในท้องถิ่นของตน เนื้อหาในหนังสือ ประกอบไปด้วย 15 บท ดังนี้

บทที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน	บทที่ 2 แมงสีหู ห้าตา
บทที่ 3 ถ้ำหลวง ชุนน้ำนางนอน	บทที่ 4 เวียงหนองล่อง
บทที่ 5 เต้าน้อยยอองคำ	บทที่ 6 พระแก้วมรกตแดนล้านนา
บทที่ 7 พระธาตุเจ้าจอม	บทที่ 8 พระธาตุแม่ย่าหม่อม ศรีธาตพญานาค
บทที่ 9 ปลาบึกแม่น้ำโขง	บทที่ 10 ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ
บทที่ 11 เวียงกาหลง	บทที่ 12 เวียงแก่น
บทที่ 13 คำมีละ เชียงของ	บทที่ 14 เวียงสืตวง
บทที่ 15 ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย	

การจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมในครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ จะเป็น
ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และผู้ที่สนใจทั่วไป

ภาวิชิต อุตธิยา

เรื่อง	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
คำชี้แจงในการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง เล่าเรื่อง เมืองเชียงราย.....	จ
บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน.....	1
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	6
นิทาน และตำนานพื้นบ้านภาคเหนือ.....	6
คำศัพท์น่ารู้.....	7
ชวนคิด ชวนคุย.....	8
บทที่ 2 เรื่อง แมงสีหู หัวตา.....	9
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	14
คติธรรมในเนื้อเรื่อง แมงสีหู หัวตา.....	14
คำศัพท์น่ารู้.....	15
ชวนคิด ชวนคุย.....	17
บทที่ 3 เรื่อง ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน.....	18
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	21
จากภูสามเส้า สู่ตำนานเรื่องเล่าต๋อยนางนอน.....	21
คำศัพท์น่ารู้.....	22
ชวนคิด ชวนคุย.....	23
บทที่ 4 เรื่อง เวียงหนองล่อง.....	24
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	28
เวียงปรีक्षा - เชียงแสนน้อย ชุมชนหลังการล่มสลายของเวียงโยนก.....	28
คำศัพท์น่ารู้.....	30
ชวนคิด ชวนคุย.....	31
บทที่ 5 เรื่อง เต้าน้อยองคำ.....	32
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	36
ต้นกำเนิดนิทาน ตาเจี้ย ตาลูน - ปลาบู่ทอง - เต้าคำ และชินเตอเรลล่า.....	36
คำศัพท์น่ารู้.....	37
ชวนคิด ชวนคุย.....	38
บทที่ 6 เรื่อง พระแก้วมรกตแดนล้านนา.....	39
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	43
พิพิธภัณฑสถานหลวงแสงแก้ว ในวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย.....	43
คำศัพท์น่ารู้.....	44
ชวนคิด ชวนคุย.....	45

เรื่อง	หน้า
บทที่ 7 เรื่อง พระธาตุเก้าจอม	46
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	49
ความเชื่อ และศรัทธาพระบรมสารีริกธาตุของชาวล้านนา.....	49
คำศัพท์น่ารู้.....	54
ชวนคิด ชวนคุย.....	55
บทที่ 8 เรื่อง พระธาตุแม่ย่าหมอน ศรัทธาพญานาค	56
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	59
พญานาค.....	59
คำศัพท์น่ารู้.....	60
ชวนคิด ชวนคุย.....	61
บทที่ 9 เรื่อง ปลาบึกแม่น้ำโขง	62
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	65
ปลาบึกหาคไคร้ ผ่าทอลายน้ำไหลหาดบ้าย.....	65
คำศัพท์น่ารู้.....	67
ชวนคิด ชวนคุย.....	68
บทที่ 10 เรื่อง ปู่สะหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ	69
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	72
ต๋อยยักษ์ต๋อยเฮียน.....	72
คำศัพท์น่ารู้.....	74
ชวนคิด ชวนคุย.....	75
บทที่ 11 เรื่อง เวียงกาหลง	76
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	79
เครื่องปั้น/หัตถกรรมเวียงกาหลง.....	79
คำศัพท์น่ารู้.....	81
ชวนคิด ชวนคุย.....	82
บทที่ 12 เรื่อง เวียงแก่น	83
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	86
โบราณสถานดงเวียงแก่น.....	86
คำศัพท์น่ารู้.....	89
ชวนคิด ชวนคุย.....	90
บทที่ 13 เรื่อง คำมีละ เชียงของ	91
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	94
ชาวคำมีละ กับชาติพันธุ์ลัวะ.....	94
คำศัพท์น่ารู้.....	95
ชวนคิด ชวนคุย.....	96

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 14 เรื่อง เวียงสืตวง	97
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	100
เวียงสืตวง เวียงพานคำ สู่เวียงพางคำ อำเภอแม่สาย.....	100
คำศัพท์น่ารู้.....	101
ชวนคิด ชวนคุย.....	102
บทที่ 15 เรื่อง ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย	103
อ่านเพิ่ม เติมความรู้.....	106
รอบรู้เรื่อง เมืองเชียงราย.....	106
คำศัพท์น่ารู้.....	107
ชวนคิด ชวนคุย.....	108
บรรณานุกรม	109
ประวัติผู้เขียน	110

**คำชี้แจงในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม
“นิทาน และตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย”**

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย แต่งด้วย
บทร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพ และกลอนสี่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องร้อยแก้ว เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องราว
เกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่กระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย
ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความรู้เพิ่มเติม และความภาคภูมิใจใน
ท้องถิ่นของตนไปพร้อมกัน ซึ่งหนังสือส่งเสริมการอ่าน ประกอบไปด้วย 15 บท ดังนี้

บทที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน	บทที่ 2 แมงสีหู ห้าตา
บทที่ 3 ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน	บทที่ 4 เวียงหนองล่อง
บทที่ 5 เต้าน้อยยอองค์	บทที่ 6 พระแก้วมรกตแดนล้านนา
บทที่ 7 พระธาตุเก้ายอม	บทที่ 8 พระธาตุแม่ย่าหมอน ศรีธาพาญานาค
บทที่ 9 ปลาบึกแม่น้ำโขง	บทที่ 10 ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ
บทที่ 11 เวียงกาหลง	บทที่ 12 เวียงแก่น
บทที่ 13 ต่ามิละ เชียงของ	บทที่ 14 เวียงสี่ดวง
บทที่ 15 ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย	

คำชี้แจงสำหรับนักเรียน

1. อ่านคำชี้แจง และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนการอ่านเนื้อหา
2. ไม่ทำเครื่องหมาย หรือขีดเขียนข้อความลงในหนังสือ
3. อ่านหนังสือตามลำดับเนื้อหา
4. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้วส่งคืนครูผู้สอนหรือเก็บไว้จุดเก็บหนังสือให้เรียบร้อย
5. ควรอ่านแล้วตอบคำถามท้ายเรื่อง เพื่อสรุปความรู้ และนำความรู้และข้อคิด
ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

บทที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวชาว
และวัฒนธรรมอีสาน

นิทานกล่าวเล่าอ้าง	ตำนาน
เคียงคู่ชนเล่าขาน	ทิวทัศน์
ทั่วท้องถิ่นสืบสาน	คงอยู่ ชั่วกาล
ธรรมย่อมอยู่คู่ฟ้า	เปรียบพร้อมความดี

ตำนานและนิทานพื้นบ้าน

ตำนานและนิทานพื้นบ้าน คือเรื่องเล่าสืบต่อกัน ทั้งที่จดบันทึกเป็นตัวอักษร และการเล่าขาน นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เพราะทำให้เราเข้าใจถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

ความหมายและความสำคัญนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้าน ก็หมายถึงเรื่องเล่าจากความจำที่ฟังกันต่อ ๆ มาอย่างเช่น จากบรรพบุรุษถ่ายทอด ปากต่อปากสืบต่อถึงรุ่นลูกหลาน ความสำคัญของนิทานพื้นบ้านเล่ากันอยู่ในท้องที่และภาคต่าง ๆ ของไทยมีหลายร้อยพันเรื่องในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีนิทานประเภทต่าง ๆ นิทานเหล่านี้นับเป็นเรื่องที่มีผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ลูกหลานฟังมาหลายชั่วอายุคน จึงถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวบ้านซึ่งมีความสำคัญดังนี้ เช่น ให้ความเพลิดเพลิน เพราะนิทานช่วยให้เกิดความผ่อนคลาย ในอดีตที่ไม่มีสื่อในการนำเสนอช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟัง เด็กจะเพลิดเพลินหรืออบอุ่นเมื่อได้ใกล้ชิดกับบิดามารดาหรือปู่ย่าตายาย ส่วนใหญ่มักจะเล่านิทานก่อนนอน

นิทานให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิต สิ่งที่อยู่รอบตัวเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวละครช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจผู้ฟังนิทาน เข้าใจความรู้สึกต่าง ๆ ของตัวละคร เช่น รัก โลภ โกรธ หลง รู้ ลักษณะของตัวละครตัวดี ตัวร้าย และตัวที่น่าสงสัยหรือตัวตลก รู้จักสังเกตจากการอธิบายลักษณะสิ่งต่าง ๆ รอบตัว รู้ถึงการทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เสมือนการถ่ายทอดความรู้ให้การศึกษาแก่คนฟัง

อีกเรื่องคือเสริมสร้างจินตนาการ ผู้แต่งนิทานจะใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์ผู้ฟังก็จะนึกภาพไปตามการเล่าซึ่งทำให้ผู้ฟังได้คิดสร้างสรรค์ต่อไปซึ่งเป็นการพัฒนาความคิดในด้านหนึ่ง ส่วนสุดท้ายก็คือเข้าใจในศิลปะได้ง่าย นิทานพื้นบ้านไทยหลายเรื่องเป็นที่มาของวรรณคดี งานปฎิมากรรม นิทานพื้นบ้านก็จะเป็นที่มาของวรรณคดี เช่น เรื่องไกรทอง ขุนช้างขุนแผน ศรีธนญชัย เป็นต้น

ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

แบ่งออกเป็น 14 ประเภท ดังนี้

1. นิทานปรัมปราหรือนิทานทรงเครื่อง

ลักษณะที่เห็นเด่นชัด คือเป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีเหตุการณ์ที่เป็นจุดขัดแย้งประกอบอยู่หลายเหตุการณ์ หรือหลายอนุภาค เนื้อเรื่องจะประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆซึ่งพันวิสัยมนุษย์ สถานที่ที่เกิดเหตุ ไม่แน่ชัดว่ามีอยู่ที่ใด ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น มีบุญบารมี มีของวิเศษที่สามารถต่อสู้บรรดอสูรชวากหนามทำให้ศัตรูพ่ายแพ้ไปในที่สุด และจบลงด้วยความสุข เช่น เรื่องโสนน้อยเรือนงาม ปลาบู่ทอง นางสิบสอง สังข์ทอง เป็นต้น เนื้อหาของนิทานประเภทนี้สนุกสนานตื่นเต้น การดำเนินเรื่องอยู่ในโลกของจินตนาการ มีความมหัศจรรย์จากอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของตัวละครที่เป็นอมมนุษย์ เช่น ยักษ์ เทวดา หรือภูตนาคร เข้ามาเกี่ยวข้องในบางแห่งจึงเรียกนิทานประเภทนี้ว่า “นิทานมหัศจรรย์” และ ด้วยเนื้อเรื่องสนุกสนานดังกล่าว ปัจจุบันจึงมีผู้นำมาดัดแปลงสำหรับใช้แสดงลิเก ละคร ภาพยนตร์ และการแสดงอื่น ๆ

2.นิทานท้องถิ่นหรือนิทานประจำท้องถิ่น

นิทานประเภทนี้ผู้เล่าจะเล่าด้วยความเชื่อว่า เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องจริงและมักมีหลักฐาน อ้างอิงประกอบเรื่อง มีตัวบุคคลจริงๆมีสถานที่จริงกำหนดไว้แน่นอนกว่าในนิทานปรัมปรา เช่น พระร่วง เจ้าแม่สร้อยดอกหมาก ท้าวแสนปม เมืองลับแล พระยาขง พระยาพาน เป็นต้น

3.นิทานประเภทอธิบายเหตุ

เป็นเรื่องที่ตอบคำถามว่าทำไม เพื่ออธิบายความเป็นมาของบุคคล สัตว์ ปรากฏการณ์ต่างๆ ของธรรมชาติอธิบายชื่อสถานที่ต่างๆสาเหตุของความเชื่อบางประการ รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้ นิทานประเภทนี้ของไทยได้แก่ เหตุใดกาจึงมีสีดำ ทำไมมดตะนอยจึงเอวคอด ทำไมจึงห้ามนำน้ำส้มสายชูเข้าเมืองลพบุรี ปุโลมเผ่าทรัพย์ นิทานที่พบมากคือ เรื่องเกี่ยวกับสถานที่ เช่น เกาะหนู เกาะแมว ในจังหวัดสงขลา ถ้ำผานางคอย จังหวัดแพร่ เขาตม่องลาย เป็นต้น

4.นิทานชีวิต

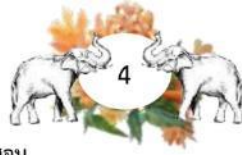
เป็นเรื่องค่อนข้างยาว ประกอบด้วยหลายอนุภาค หลายตอน เนื้อหาของนิทานคล้ายชีวิตจริงมากขึ้น ตัวละครในนิทานประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นคุณธรรมตาสามัญมากกว่า ท้าวพระยามหากษัตริย์ มีบทบาท การใช้ชีวิตเหมือนมนุษย์ปุถุชนทั่วไป แก่นของเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก ความโกรธ ความหลง ความกลัว การผจญภัย สะเทือนอารมณ์มากกว่านิทานปรัมปรา ตัวเอกของเรื่องต้องใช้ภูมิปัญญา และความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆซึ่งเป็นอุปสรรคของชีวิต แสดงความกล้าหาญ อดทน อดกลั้น เอาชนะอุปสรรค คัดรู้ จนบรรลุจุดหมายไว้ ฉากและบรรยากาศของนิทานชนิดนี้มีลักษณะสมจริงมากขึ้น นิทานชีวิตของไทยที่รู้จักกันทั่วไปก็คือ เรื่องขุนช้างขุนแผน พระลอ ไกรทอง ของตะวันตก ได้แก่ นิทานชุดเคคาเมรอน ของตะวันออก ได้แก่ นิทานอาหรับราตรี

5.นิทานผี

เป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นผี วิญญาณ มีเหตุการณ์เกี่ยวกับผี ผีหลอก ผีสิง เนื้อเรื่องตื่นเต้น เขย่าขวัญ ทั้งผู้เล่าและผู้ฟังค่อนข้างเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง นิทานเรื่องผีนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนไทยในเรื่องวิญญาณ และภูติผีต่างๆ อย่างชัดเจน ผีหรือวิญญาณในนิทานจะมาปรากฏร่างหรือการกระทำเพื่อให้ความช่วยเหลือ เพื่อแก้แค้นและเพื่อแสดงอิทธิฤทธิ์

6.นิทานวีรบุรุษ

เป็นนิทานที่กล่าวถึงคุณธรรม ความสามารถ ฉลาดเฉลียว ความกล้าหาญของบุคคล ส่วนมากเป็นวีรบุรุษของชาติหรือบ้านเมือง นิทานประเภทนี้คล้ายคลึงกับนิทานปรัมปรา คือ ตัวเอกเป็นวีรบุรุษเหมือนกัน แต่มีชื่อแตกต่างกันคือ นิทานวีรบุรุษมักกำหนดสถานที่ และเวลาในเรื่องแน่ชัดขึ้น แก่นเรื่องของนิทานวีรบุรุษเป็นเรื่อง วีรกรรมของตัวเอกซึ่งเกิดจากการต่อสู้เพื่อคนส่วนใหญ่ การผจญภัยต่างๆที่เก่งกล้าเกินกว่า คนทั่วไป นิทานวีรบุรุษของภาคตะวันตก เช่น โรบินฮู้ด เฮอร์คิวลีส ของไทย เช่น ไกรทอง เจ้าสายน้ำผึ้ง พระร่วงวาจาสิทธิ์ เป็นต้น ชื่อบุคคล ชื่อบ้านเมือง เหตุการณ์หรือเค้าเรื่องมีส่วนที่เป็นความจริงอยู่ด้วย แต่เล่าตกแต่งเพิ่มเติมเสริมขึ้นจนเป็นรูปนิทานไป

7.คติสอนใจหรือนิทานประเภทคำสอน

เป็นเรื่องสั้นๆไม่สมจริง มีเนื้อหาในเชิงสอนใจ ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องทำนองคลองธรรม บางเรื่องสอนโดยวิธีบอกตรงๆ บางเรื่องให้เป็นแนวเปรียบเทียบเป็นอุทาหรณ์ ในบางแห่งจึงเรียกนิทานประเภทนี้ว่า นิทานอุทาหรณ์บ้าง หรือนิทานสุภาษิตบ้าง ตัวละครในเรื่องอาจจะเป็นคน สัตว์ หรือเทพยดา เป็นตัวดำเนินเรื่อง สมมติว่าเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น เรื่องหนู กัดเหล็ก นิทานอีสป นิทานจากปัญญาตนตระ เป็นต้น

8.นิทานศาสนา

เป็นนิทานเกี่ยวกับศาสนา พระเจ้า นักบวชต่างๆ มีประวัติอภินิหารหรืออิทธิฤทธิ์ เรื่องลักษณะนี้ของชาวตะวันตกมีมาก เช่น เรื่องพระเยซู และนักบุญต่างๆ ของไทยก็มีบ้างที่เกี่ยวกับอภินิหารของนักบวชที่เจริญภาวนามีฌานแก่กล้า มีอิทธิฤทธิ์พิเศษ เช่น เรื่องหลวงพ่อทวด สมเด็จเจ้าแดงโม เป็นต้น

9.นิทานชาดก

ชาดก หมายถึง เรื่องพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อนๆ เนื้อเรื่องจะกล่าวถึงประวัติและพระจริยวัตร ของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติในภพภูมิต่างๆ เป็นคนบ้าง เป็นสัตว์บ้าง ไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะไปเสวยพระชาติเป็นอะไรก็ตาม จะมีคุณสมบัติ แตกต่างจากผู้อื่นที่เห็นได้ชัดเจนอยู่ 2 ประการ คือ รูปสมบัติ จะมีร่างกายสมบูรณ์ ถ้าเป็นสัตว์จะเป็นเพศผู้ ถ้าเป็นคนจะเป็นเพศบุรุษ มีความสง่างามเป็นที่ประทับใจประทับใจแก่ผู้พบเห็น และมีน้ำเสียงไพเราะ และธรรมสมบัติ คือ จะมีคุณธรรมสูง โดยเฉพาะทศบารมี ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมม ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา แทรกคติธรรมคำสอนไว้ในเนื้อเรื่อง ท้ายเรื่องของนิทานชาดกมักจะบอกการกลับชาติมาเกิดของตัวละครสำคัญในเรื่อง นิทานชาดกที่รู้จักกันทั่วไปก็คือ ทศชาดก โดยเฉพาะชาดกเรื่องสุดท้ายคือ พระเวสสันดร

10.ตำนานหรือเทพนิยาย

เป็นนิทานที่มีตัวละครสำคัญเป็น เทพยดา นางฟ้า หรือบุคคลในเรื่องต้องมีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมต่างๆที่มนุษย์ปฏิบัติอยู่ เช่น เรื่องท้าวมหาสงกรานต์ เรื่องเกี่ยวกับพระอินทร์ เป็นต้น

11.นิทานสัตว์

เป็นนิทานที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ แต่สมมติให้มี ความนึกคิด การกระทำและพูดได้เหมือนคน มีทั้งที่เป็นสัตว์ป่า และสัตว์บ้าน บางทีก็เป็นเรื่องที่มีคนเกี่ยวข้องกับสัตว์และพูดโต้ตอบ ปฏิบัติต่อกันเสมือนเป็นคนด้วยกัน บางเรื่องก็แสดงถึงความเฉลียวฉลาด หรือความโง่เขลาของสัตว์ บางทีก็เป็นเรื่องของสัตว์ที่มีลักษณะเป็นตัวโกงคอยกลั่นแกล้งสัตว์อื่น แล้วก็ได้รับความเดือดร้อนเอง นิทานสัตว์ถ้าเล่าโดยเจตนาจะสั่งสอนคติธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างชัดเจน ก็จัดเป็นนิทานคติสอนใจ

12.นิทานตลก

ส่วนใหญ่เป็นนิทานสั้นๆซึ่งจุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่พฤติกรรม หรือเหตุการณ์ที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ต่างๆ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความโง่ การแสดงไหวพริบปฏิภาณ การแก้แค้นแก้แค้น การพ่นขึ้นชั้นต่อการเดินทางผจญภัยที่ก่อเรื่องผิดปกติในแง่ขบขันต่างๆ ตัวเอกของเรื่องอาจจะเป็นคนที่โง่เขลาที่สุด และทำเรื่องผิดปกติวิสัยมนุษย์ที่มีสติปัญญาธรรมดาเขาทำกัน เช่น เรื่องศรีธนช้ย หัวล้านนอกครู เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบว่านิทานตลกเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งมักจะมีลักษณะหยาบโลน มักเล่ากันเฉพาะกลุ่มและบางโอกาสเท่านั้น แต่มีข้อน่าสนใจอยู่ประการหนึ่ง คือ นิทานลักษณะนี้ของไทยมักจะใช้กลวิธีทางภาษา คือ การพวนคำมาเป็นข้อขบขัน ถ้าผู้ฟังพวนคำไม่ได้หรือไม่เป็นก็จะกลายเป็นตัวตลกเสียเอง เรื่องตลกเกี่ยวกับเพศของไทยมักจะทำให้ตัวละครเป็นพระ ชี ซึ่งโดยปกติต้องประพฤติอยู่ในพรหมจรรย์ แต่กลับประพฤติผิดศีล ข้อห้าม หรือให้เป็นเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมระหว่างพี่เขยกับน้องเมีย ลูกเขยกับแม่ยาย เป็นต้น

13. นิทานเข้าแบบ

เป็นนิทานที่มีแบบแผนในการเล่าเป็นพิเศษแตกต่างจากนิทานประเภทอื่นๆ เช่น ที่เล่าซ้ำต่อเนื่องกันไป หรือมีตัวละครหลายตัว พฤติกรรมเกี่ยวข้องกันไปเป็นทอดๆ นิทานประเภทนี้แบ่งได้เป็น 4 ชนิด คือ

นิทานไม่รู้จบ เป็นนิทานที่มีความยาวไม่จำกัด เล่าต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยไม่มีจุดจบ จนกว่าผู้ฟังจะเบื่อหน่าย มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการนับ หรือการกระทำซ้ำๆ นิทานลักษณะนี้เหมาะกับความสนใจของเด็ก

นิทานไม่จบเรื่อง เป็นนิทานที่ผู้เล่าหยุดยกย้าผู้ฟังให้เกิดความสนุกสนาน ผู้เล่ามักจะเริ่มต้นจากเรื่องที่น่าสนใจในท้องถิ่น แล้วก็หาทางให้เรื่องจบลงอย่างกะทันหัน ทั้ๆที่ไม่น่าจะจบ

นิทานหลอกผู้ฟัง เป็นนิทานที่ผู้เล่ามีเจตนาให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่านิทานอาจจะมีคำถามให้ตอบ ผู้ฟังคิดว่าคำตอบน่าจะถูกต้อง แต่เมื่อเฉลยแล้วจะเป็นคำตอบที่น่าขันและไม่มีเหตุผล

นิทานลูกโซ่ เป็นนิทานที่มีเรื่องราวที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง แต่มี ตัวละครหลายตัวและมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องเป็นทอดๆพฤติกรรมนั้นอาจจะไม่สัมพันธ์กับ ตัวละครเดิมก็ได้ นิทานลูกโซ่ของไทยซึ่งที่รู้จักกันทั่วไป คือ เรื่องยายกะตาดปลุกถั่วปลุกงา ให้หลานเฝ้า

14. นิทานปริศนา

เป็นนิทานที่มีการผูกถ้อยคำเป็นเงื่อนงำให้ทายหรือให้คิดไว้ในเนื้อเรื่อง อาจไว้ทายเรื่อง หรือตอนสำคัญของเนื้อเรื่องก็ได้เพื่อผู้ฟังได้มีส่วนร่วมแสดงความรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทานที่ได้ฟังหรืออ่าน นิทานปริศนาที่พบมากในไทยได้แก่ นิทานปริศนาธรรม นิทานเวตาลที่เราได้รับเข้ามาจัดเป็นนิทานปริศนา อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นที่รู้จักคือเรื่องสงกรานต์

การแบ่งนิทานพื้นบ้านดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นแนวทางในการแบ่งอย่างกว้างๆที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป แต่มีข้อเป็นหลักตายตัว นิทานบางเรื่องอาจจะมีลักษณะเนื้อหาคาบเกี่ยวกันบ้าง ผู้ศึกษาควรพิจารณาวัตถุประสงค์และทัศนคติของผู้เล่าประกอบกับลักษณะและเนื้อเรื่องของนิทานว่ามีลักษณะใดที่เห็นเด่นชัดแล้วจึงจัดจำแนกเข้าหมวดหมู่

❖ อ่านเพิ่ม เติมความรู้ ❖

นิทาน และตำนานพื้นบ้านภาคเหนือ

วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง ข้อมูลทุกอย่างในท้องถิ่นที่แสดงออกด้วยภาษา คำพูดและที่บันทึกไว้เป็นตัวหนังสือ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ทุกด้านในท้องถิ่น โดยการบอกเล่า จดจำ สืบสอน หรือปฏิบัติตามกันมาเป็นเวลาช้านาน จนรับรู้ได้ภายในท้องถิ่นของตน

วรรณกรรมในท้องถิ่นภาคเหนือหรือล้านนา

วรรณคดีลายลักษณ์ในล้านนามีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปเอกสารตัวเขียน คือ เป็นใบลาน และสมุดข่อย ตัวอักษรที่ใช้ในล้านนามี 2 แบบ แบบหนึ่งคือ ตัวอักษร ที่ดัดแปลงจากอักษรขอมยู ซึ่งเรียกว่า ตัวเมือง หรือ ตัวธรรม พบแพร่หลาย ในภาคอีสานของไทย ในประเทศลาว ในเชียงตุง ของประเทศพม่า และในสิบสองพันนา ของมณฑลยูนหนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมักใช้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อีกแบบหนึ่งคือ ตัวขอมเมือง หรือ ไทยนิเทศ เป็นตัวอักษร ที่รับมาจากอักษรสุโขทัย มักใช้เขียนเรื่องทางโลก

กฎหมายสมัยพญามังราย ที่บันทึกลงในสมุดสาด้วยตัวอักษรธรรมล้านนา หรือตัวเมือง ซึ่งดัดแปลงมาจากอักษรขอมยู

วรรณคดีมุขปาฐะของล้านนาประเภทเพลงพื้นบ้านซึ่งยังสืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้ ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงร้องเล่นของเด็ก และเพลงที่มีการร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง เรียกว่า "ขอ" พ่อเพลงแม่เพลงซึ่ง เรียกว่า "ช่างชอชาย" และ "ช่างชอหญิง" จะขับร้อง โต้ตอบกันเป็นทำนองต่างๆ โดยมีเครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบคือ สะล้อและซึง บางจังหวัดมีปี่ด้วยเนื้อหาที่ขอลาจเป็นกาให้การให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ บางครั้ง ก็นำบางตอนจากวรรณคดีมาถ่ายทอด ช่างชอชายและหญิงจะสมมติตนเองเป็นตัวละครเอกในวรรณคดีบางเรื่อง เช่น เรื่อง เจ้าสุวัต หงส์หิน สุอนมโนหธา บั้วระวงค์ และขับร้องโต้ตอบกัน บางทีก็เป็นการเกี่ยวพาราสิ เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม หรือล้อเลียนสังคม ส่วนนิทานพื้นบ้านก็มีอยู่หลายประเภท เช่น ตำนานสถานที่ ตำนานบุคคลสำคัญ นิทานที่นิยมเล่าสู่กันฟัง เช่น เรื่อง นางอุทรา ซึ่งมีเนื้อเรื่องคล้ายคลึงกับเรื่องปลาบู่ทอง ของภาคกลาง นิทานที่มีเนื้อเรื่องขบขัน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันมาก คือ เรื่อง เชียงเหมี้ยง ซึ่งเป็นเรื่องขำขัน มีจุดเด่นอยู่ที่ การเล่นคำ และแสดงไหวพริบลำเลียงเรื่องคริธณูชัย ของภาคกลางดังกล่าวแล้ว

สุภาษิตล้านนา เป็นสุภาษิตที่ชาวล้านนา ภาคเหนือพูดต่อกันมาโดยรู้จักกันอย่างแพร่หลาย เป็นถ้อยคำที่ใช้ง่ายสั้นๆ มีความหมายลึกซึ้งกินใจ เป็นคำพูดที่คล้องจองกัน เพื่อสะดวกในการพูดและจดจำ ตัวอย่างสุภาษิตล้านนา เช่น *กันหม้อบ้ออัน บ่เป็นแต่ไห มันเป็นแต่ไฟ บ่าไจ้กับหม้อ* หมายถึง อย่าด่วนตัดสินสาเหตุของปัญหา ควรพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน *เมื่อผู้คิง น้ำปิงปอแห้ง* หมายถึง รู้ตัวอีกทีก็สายไปแล้ว *กินหวอม ผอมจ้อค้อ* ทุ่มเท่าอะไรลงไปแล้วไม่มีอะไรดีขึ้น เป็นต้น

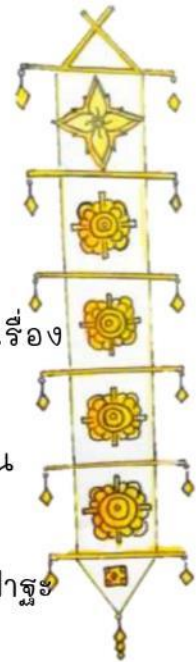
๗ คำศัพท์น่ารู้

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	ปริมปรา	ปะ-ร่า-ปะ-รา	ที่เล่าสืบ ๆ กันมา, เก่า ก่อน
2	ปริศนา	ปริต-สะ-หนา	สิ่งที่เป็นเงื่อนงำ หรือคำทายที่ผูกขึ้นเพื่อให้แก้ หรือทาย
3	ปาฏิหาริย์	ปา-ติ-ทาน	ทำสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ตามปกติ สิ่งที่น่าอัศจรรย์, ความอัศจรรย์
4	ผจญภัย	ผะ-จน-ไพ	ออกไปเสี่ยงสู้อันตราย และอุปสรรค
5	พรหมจรรย์	พรหม-มะ-จัน	ประเพณีธรรมอันประเสริฐ, การถือพรตบางอย่าง เช่น เว้นจากการครองคู่, การศึกษาพระเวท, การครองชีวิตที่ปราศจากเมถุน
6	เทพนิยาย	เทบ-นิ-ยาย	นิทาน หรือตำนานเกี่ยวกับเทพดา, นิทานที่มีเทพดานางฟ้าเป็นตัวละครในเรื่องด้วย
7	วีรบุรุษ	วี-ระ-บุ-หฺรุด	ชายที่ได้รับการยกย่องว่ามีความกล้าหาญ
8	ลายลักษณ์	ลาย-ลัก	ตัวหนังสือ, เครื่องหมายเป็นรูปต่าง ๆ ที่ใช้แทนตัวหนังสือ
9	มุขปาฐะ	มุก-ชะ-ปา-ทะ	การต่อปากกันมา, ข้อความที่ท่องจำกันมาด้วยปากเปล่า, การบอกเล่าต่อ ๆ กันมาด้วยปากเปล่า ไม่ได้เขียน หรือบันทึกไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร
10	สุภาสิต	สุ-พา-สิต	ถ้อยคำที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านาน และมีความหมายเป็นคติสอนใจ เช่น รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี
11	อิทธิฤทธิ์	อิต-ทิ-ริด	อำนาจศักดิ์สิทธิ์, พลังอำนาจ
12	อุทาหรณ์	อุ-ทา-หอน	สิ่ง หรือเรื่องราวที่ยกขึ้นมาอ้างอิง หรือเทียบเคียงให้เห็นเป็นตัวอย่าง

ชวนคิด ชวนคุย

1. ตำนาน และนิทานพื้นบ้านคืออะไร
2. ในชุมชนของนักเรียนมีตำนาน หรือนิทานพื้นบ้านเรื่องอะไรบ้างที่น่าสนใจ
3. จากข้อที่ 2 นิทานดังกล่าวเป็นนิทานพื้นบ้านประเภทไหน เพราะอะไร
4. วรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร และวรรณกรรมมุขปาฐะ แตกต่างกันอย่างไร
5. ให้นักเรียนสืบค้นเรื่องสุภาสิตล้านนา โดยยกตัวอย่างสุภาสิตล้านนาพร้อมความหมาย อย่างน้อย 5 สำนวน

บทที่ ๒ เรื่อง แวงสีชู ชั่วตว

ยังมีตำนาน	เล่าขานนานมา
สีหุหัดดา	ในป่าพงไพร
ถ้ายเป็นทองคำ	เลิศล้ำน้ำใจ
คติธรรมแฝงไว้	ให้ทำความดี

ตำนาน เรื่อง แมงสีหู ห้าตา

ตามตำนานของวัดพระธาตุคุดอยเขาควายแก้ว จังหวัดเชียงรายเชื่อกันว่า แมงสีหูห้าตามีลักษณะตัวอ้วนและเตี้ย มีลักษณะเหมือนหมี และมีขนยาวสีดำปกคลุมร่างกาย นอกจากนี้ยังมีหูสองคู่และมีตาห้าดวง โดยที่ดวงตาของแมงสีหูห้าตาเป็นสีเขียว รับประทานถ่านไฟร้อนเป็นอาหาร และมูลของแมงสีหูห้าตานั้นเป็นทองคำ และแมงสีหูห้าตานั้นไม่มีนิสัยดุร้าย มีรูปปั้นของสัตว์นี้ปรากฏที่วัดพระธาตุคุดอยเขาควายแก้ว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ถ้าแมงสีหูห้าตา และรูปปั้น วัดพระธาตุคุดอยเขาควายแก้ว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

อีกความเชื่อหนึ่ง เช่น ตามตำนานแมงสีหูห้าตาที่ครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนาแห่งจังหวัดลำพูนเขียนขึ้นว่า ลักษณะของแมงสีหูห้าตาได้อีกแบบหนึ่ง โดยมีลักษณะคล้ายลิง และเรียก "พญาวานรสีหูห้าตา" กับทั้งยังได้เชื่อมโยงสัตว์นี้เข้ากับหลักธรรมทางพุทธศาสนาด้วย โดยว่าจำนวนสีหูและห้าตานั้นที่แสดงถึงหลักธรรมพรหมวิหาร 4 และศีล 5 มีรูปปั้นของพญาวานรนี้ในจังหวัดลำพูน และเป็นความเชื่อที่แพร่หลายในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรูปวัตถุมงคลที่ผลิตขึ้นโดย พระโต ฐิตวิริโย

ตำนานของแมงสีหูห้าตานั้น เป็นตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมา และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างวัดพระธาตุคุดอยเขาควายแก้วของจังหวัดเชียงราย ในส่วนนี้ เป็นตำนานของแมงสีหูห้าตาตามฉบับที่ถูกดัดแปลงที่สุด ซึ่งเป็นตำนานฉบับวัดคุดอยเขาควายแก้วของจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นเรื่องราวของ "อ้ายทุกคตะ" มีความว่า

ในอดีตกาล ประมาณ 1,000 กว่าปีมาแล้ว มีเมืองหนึ่งชื่อ นครพันธุมติ มีพระเจ้าพันธุมติราชปกครองอย่างร่มเย็นเป็นสุข และพระเจ้าพันธุมติราชนั้นมีพระมเหสีเจ็ดพระองค์

ในเมืองนี้ มีครอบครัวคนจนอยู่ มี 3 พ่อแม่ลูก ออกขอทานหาเช้ากินค่ำ ลูกคนนี้มีชื่อว่า "อ้ายทุกคตะ" เมื่อเขามีอายุ แค่เพียง 4 ขวบ แม่ก็มาด่วนจากเสียชีวิตไป การออกขอทานของอ้ายทุกคตะนั้น ก็มีทั้งชาวบ้านที่ใจดีที่ยอมให้ทานและชาวบ้านที่ไม่ชอบหน้าได้ขับไล่ไปก็มี เมื่ออ้ายทุกคตะมีอายุได้ 12 ปี พ่อก็ให้ลูกไปรับจ้างเลี้ยงวัวเลี้ยงควายของผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านแห่งหนึ่งของเมืองนี้ แต่ไม่กี่ปี พ่อก็มาป่วยหนักคิดว่าจะไม่รอด จึงอบรมและสั่งเสียให้อ้ายทุกคตะเป็นคนดีมีศีลธรรม เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เมื่อพ่อเสียชีวิต ให้ฝังศพไว้ที่ป่า จนกว่าห้วยกลของพ่อจะหลุด แล้วนำมาไหว้สักการบูชาที่บ้าน เมื่ออายุ 17 ปี ก็ให้ลากหัวขันทดอย ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถ้าหัวติดตรงไหน ก็ให้ฝัง แล้วทำบ่วงแล้วดักจับสัตว์ตรงนั้น ถ้าสัตว์ตัวใดมาติดบ่วงแล้ว ให้จับมาเลี้ยงไว้

ภาพจิตรกรรมฝาผนังผสมประติมากรรมปูนต้ำ เหตุการณ์อ้ายทุกคตะจับแมงสีหูห้าตา วัดพระธาตุคดยอเขาควายแก้ว
อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

หลังจากนั้นพ่อก็เสียชีวิตลง อ้ายทุกคตะทำตามคำสั่งเสียของพ่อทุกอย่าง จนกระทั่ง เมื่อมาดูแลศพของพ่อแล้ว หัวหลุด จึงทำตามคำสั่งเสียของพ่อ และเมื่อถึงเวลา อ้ายทุกคตะลากหัวพ่อนไปติดที่หน้าถ้ำแห่งหนึ่ง จึงได้ทำบ่วงแร้วดักจับสัตว์ที่นั่น และหลังจากนั้น 2-3 วัน เมื่ออ้ายทุกคตะมาดู ปรากฏว่ามีสัตว์ประหลาดมาติดบ่วงแร้ว ลักษณะตัวดำตัวอ้วนเหมือนหมี ขนยาวสีดำ มีหู 4 หู และ มีตา 5 ตา จึงเป็นชื่อเรียกของ แมงสีหูห้าตานั่นเอง

อ้ายทุกคตะได้เห็นแมงสีหูห้าตามาติดบ่วงแร้วนั้น ก็ให้ถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่า สัตว์ประหลาดตัวนี้ทำให้ตนเข้าใจว่า เป็นพ่อได้กลับมาเกิดเป็นแมงตัวประหลาดตัวนี้ หลังจากนั้น เขาก็นำแมงสีหูห้าตาไปเลี้ยงที่บ้าน และล้อมคอกไว้โดยไม่ให้ใครเห็น เอาข้าวเอน้ำให้มันกิน แต่มันก็ไม่ยอมกินอะไรที่เขาให้เลย และเขาก็ไม่มีเวลามาดูแลหรือให้ความสนใจกับแมงสีหูห้าตามากนัก เพราะต้องเลี้ยงวัวเลี้ยงควายตามปกติ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังผสมประติมากรรมปูนต้ำ เหตุการณ์อ้ายทุกคตะเก็บสะสมทองคำ วัดพระธาตุคดยอเขาควายแก้ว
อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ในช่วงนั้นเป็นฤดูหนาว เมื่ออ้ายทุกคตะกลับมา ก็เอาไม้มาจุดไฟเพื่อก่อกองไฟ จนเป็นถ่าน และมีถ่านหนึ่งกระเด็นออกไปหาแมงสีหูห้าตา ด้วยความหิวกระหาย มันจึงกินถ่านไฟแดงตรงนั้น อ้ายทุกคตะเกิดความแปลกใจ จึงก่อกองไฟและเขี่ยถ่านให้แมงสีหูห้าตากินอย่างไม่ขาด วันต่อมา แมงสีหูห้าตาได้ถ่ายมูลออกมาเป็นทองคำจำนวนมาก เมื่อคิดได้เช่นนั้น ในแต่ละวัน อ้ายทุกคตะจึงก่อกองไฟแล้วนำถ่านไฟแดงร้อน ๆ มาให้แมงสีหูห้าตากินอย่างไม่ขาด และมันก็ถ่ายมูลออกมาเป็นทองคำ ทุก ๆ วัน อ้ายทุกคตะก็ขุดดินฝังทองคำจนเต็มไร่เต็มสวน

ภาพจิตรกรรมฝาผนังผสมประติมากรรมปูนปั้นนูนต่ำ เหตุการณ์หล่อรางน้ำฝนทองคำ วัดพระธาตุอภัยเขาคายแก้ว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ต่อมา ก็มีข่าวการเผยโฉมของ “พระนางสีมา” พระราชธิดาของพระเจ้าพันธุมิตรราช ซึ่งเป็นพระราชธิดาที่มีรูปโฉมสวยงาม จนเหล่าบรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ หลายร้อยเมือง มาขอเป็นมเหสี (ขอแต่งงาน) พระเจ้าพันธุมิตรราชจึงตัดสินใจว่า ถ้าต้องการพระนางสีมาเป็นมเหสี ให้สร้างรางรับน้ำฝนทองคำจากบ้านมายังปราสาท ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ หรือเป็นไปได้ยาก แทบจะเป็นไปไม่ได้ จึงทำให้เรื่องนี้เงียบหายไป แต่อ้ายทุกคตะก็ได้ทราบถึงเรื่องนี้ด้วย จึงไปจ้างช่างทำรางน้ำฝนด้วยทองคำ และสร้างจากบ้านมายังปราสาท

หลังจากนั้น ทำให้ชาวบ้านในเมืองได้เห็นสิ่งที่หน้าประหลาด นั่นคือ รางรับน้ำทองคำ กายพาดตามทาง ยาวสุดลูกหูลูกตา เมื่อพระเจ้าพันธุมิตรราชทรงทราบ จึงให้เสนาอำมาตย์ ไปติดตาม พบว่า รางน้ำนั้นมาจากบ้านของอ้ายทุกคตะ พระเจ้าพันธุมิตรราชจึงสั่งการให้ทำถนนเป็นอย่างดีไปจนถึงบ้านของอ้ายทุกคตะ เมื่อได้ฤกษ์ยามที่ดี อ้ายทุกคตะจึงได้อภิเษกสมรสกับพระนางสีมา และจัดแต่งองค์ให้กับอ้ายทุกคตะ

หลังจากที่อ้ายทุกคตะได้อภิเษกสมรสมาเป็นบุตรเขยแล้ว พระเจ้าพันธุมิตรราชจึงถามเรื่องทองคำว่าได้มาจากไหน เขาก็ตอบว่าได้มาจากแมงสีหูห้าตา พระราชาจึง สั่งให้ไปขุดทองที่บ้านในสวนจนหมดใช้เวลา 7 วัน 7 คืนกว่าจะขุดได้หมด เพื่อเอาทองคำมาเป็นทรัพย์สินสมบัติ เมื่อถามถึงเรื่องตัวของแมงสีหูห้าตาแล้ว จึงขอให้อ้ายทุกคตะไปเอาตัวมันมา แต่มันกลับพระเจ้าพันธุมิตรราช จึงหลุดหนีออกไป พระราชาจึงสั่งให้เสนาอำมาตย์ไปตามจับมา ซึ่งหนีได้ 2 ครั้ง และครั้งที่ 3 จับได้จึงใส่กรง

วันหนึ่ง เมื่อพระเจ้าพันธุมิตรราชต้องการจะสัมผัสตัวแมงสีหูห้าตา เมื่อเปิดกรงออก มันจึงหนีออกจากกรง พระราชาจึงวิ่งตาม จนมาถึงหน้าถ้ำอีกที่หนึ่ง พระราชาคิดว่าแมงสีหูห้าตาวิ่งหนีเข้าไปในถ้ำจึงตามเข้าไป ทำให้ถ้ำเกิดดินถล่มปิดปากถ้ำ พระเจ้าพันธุมิตรราชจึงถูกขังอยู่ในถ้ำ พวกเขาเสนาอำมาตย์จึงหาไม่เจอ

บริเวณถ้ำที่เชื่อว่าเป็นถ้ำของแมงสีหุหัตตา วัดพระธาตุคุดอยเขาควายแก้ว อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

พระเจ้าพันธุมิตรราชที่ถูกขังอยู่ในถ้ำนั้น ก็ได้แต่โทษตัวเองว่า ด้วยความโลภเพราะอยากได้แมงสีหุหัตตา จึงถูกกักขังไว้ในถ้ำแห่งนี้ และคาดว่าจะสวรรคต เมื่อถ้ำแตกออกเป็นรูเล็ก ๆ จึงเรียกพวกเสนาอำมาตย์ให้ไปตามพระมเหสีทั้ง 7 มา และสั่งให้ ทั้ง 7 คนพากันสละความอายด้วยการเปิดผ้าถุงให้เห็นสรีระและอวัยวะภายในของมเหสีทั้ง 7 ให้เห็นเป็นครั้งสุดท้ายก่อนสวรรคต พระมเหสีของพระเจ้าพันธุมิตรราชต่างเกี่ยวกันไปเกี่ยวกันมาด้วยความอาย ไม่กล้าเปิดผ้าถุง แต่แล้ว พระมเหสีเมียน้อยคนที่ 7 จึงตัดสละความอายเปิดผ้าถุงให้ดู ทำให้เห็นอวัยวะเพศหญิง จึงเกิดสิ่งมหัศจรรย์ มีเสียงหัวเราะจากถ้ำทำให้ปากถ้ำเปิด พระเจ้าพันธุมิตรราชหนีรอดออกมาได้ และสวมกอดพระมเหสีคนที่ 7 ว่าต่อไปนี้จะรักเมียน้อยมากกว่าเมียหลวงต่อไป ด้วยเหตุการณ์นี้ ทำให้ผู้ชายหลงรักเมียน้อยมากกว่าเมียหลวงนั่นเอง

เมื่อทั้งหมดกลับเมือง ก็มีความสุขเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมา จนกระทั่งพระเจ้าพันธุมิตรราชได้สละราชสมบัติให้กับอ้ายทุกคะซึ่งเป็นบุตรเขยได้สืบราชวงศ์ต่อไป และได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “พระยาธรรมมิกราช” และมีการเฉลิมฉลองนับ 7 วัน 7 คืน มีพระสงฆ์มาเผยแผ่พระพุทธศาสนา แล้วนำ พระบรมพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ข้างซ้ายของพระพุทธเจ้ามาถวาย ในฐานะที่เป็นเจ้าเมือง พระยาธรรมมิกราชจึง โปรดให้สร้างวัดวาอารามต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และได้สร้างวัดคุดอยเขาควายแก้วโดยนำเอาพระบรมพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ข้างซ้ายของพระพุทธเจ้าบรรจุไว้ในเจดีย์ของวัดคุดอยเขาควายแก้วอีกด้วย วัดนั้นสร้างตรงยอดคุดอยที่มีถ้ำที่แมงสีหุหัตตามาคิดบ่วงแล้วได้ที่นั่น และเป็นวัดพระธาตุคุดอยเขาควายแก้วของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน

หากเดินทางไปเที่ยววัดพระธาตุคุดอยเขาควายแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ภายในพระอุโบสถจะได้พบกับภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ถูกรังสรรค์ออกมาในรูปแบบภาพปูนต่ำปูนปั้น เป็นเรื่องราวของตำนานแมงสีหุหัตตา ทั้งนี้จะพบกับประติมากรรมแมงสีหุหัตตาขนาดใหญ่กว่า ๕ เมตร และสถานที่ที่เชื่อกันว่าเป็นถ้ำที่อยู่อาศัยของแมงสีหุหัตตา

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

ฉลิตอรรถวชิรเชื้อเอื้อง แวงสี่หู ชั่วฉา

แมงสี่หู ห้าตามีจำนวนสี่หูและห้าตานั้นที่แสดงถึงหลักธรรมพรหมวิหาร 4 และศีล ๕ ดังนี้

พรหมวิหาร 4 หรือ พรหมวิหารธรรม

เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่

เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจดั่งชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน

เบญจศีล หรือ ปัญจศีล

แปลว่า ศีล 5 เป็นศีลหรือข้อห้ามในลำดับเบื้องต้นตามคำสอนของพุทธเจ้า ศาสดาแห่งศาสนาพุทธ โดยทั่วไปศีล 5 เป็นข้อห้ามในด้านต่างๆ 5 ประการ ได้แก่ ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤติผิดในกามห้ามโกหก ห้ามดื่มเครื่องดองของมึนเมา

นอกจากนี้ยังได้นิยามความหมายของสี่หูว่า ให้รู้จักรับฟังผู้อื่น และไตร่ตรองให้ถ่วงถ่วง ห้าตาให้รู้จักสังเกตแยกแยะ และมีปากเพียงหนึ่งปาก ให้ระมัดระวังคำพูดอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นข้อคิดที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องของตำนานท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง

จากตำนาน เรื่อง แมงสี่หู ห้าตา จะเห็นได้ว่าอ้ายทุกคตะได้ปฏิบัติตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 และรักษาศีล 5 อยู่เสมอ จึงได้รับความเมตตาจากเทวดาที่เฝ้ามองอยู่ และเขาได้อยู่สุขสบายเพราะการทำความดีของเขา แม้ว่าจะร่ำรวยแล้วก็ได้เลี้ยงดูแมงสี่หูห้าตาด้วยความเมตตา ต่างกับพระเจ้าพันธุมทิดราชที่มีความโลภและได้รับผลของการกระทำ จึงเป็นที่มาของข้อคิดที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	ก่าย	ก่าย	พาดเกยกัน, พาดค้ำอยู่, พาดทับอยู่
2	คติธรรม	คช-ติ-ท่า	ธรรมที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง, วัฒนธรรมทางศีลธรรมและทางจิตใจ อันเป็นคติหรือหลักการดำเนินชีวิตที่ ส่วนใหญ่รับมาจากหลักธรรมทางศาสนามีความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ
3	พงไพร	พง-ไพ	พงหญ้าหรือดงไม้ที่รวมกันเป็นผืนป่า
4	บ่วงแร้ว	บ่วง-แร้ว	เครื่องมือสำหรับดักสัตว์ จะมีบ่วงติดอยู่กับปลายไม้ ซึ่งจะเอาโคนปักไว้ที่ดิน ทำปลายไม้ให้โน้มลงมา มีไกซ์ไ้ระหว่างหลักขัดแร้วกับคอน วางบ่วงดักไว้บนคอน เมื่อสัตว์มาจับคอน ตรงที่วางบ่วงไว้ ไม้คอนจะเลื่อนลงทำให้ไกหลุด บ่วงจะรูดลงมัดขาสัตว์ไว้
5	แมง	แมง	ชื่อสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังจำพวกหนึ่งในช่วงตัวเต็มวัย ร่างกายแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือหัว และออกรวมกัน ส่วนที่สองคือท้อง มีขา 8 หรือ 10 ขา ไม่มีหนวด ไม่มีปีก ***แต่ “แมง” ในเรื่องนี้ เป็นภาษาถิ่นภาคเหนือแปลว่า ตัว ซึ่งคำว่า “แมง” จะใช้เรียกหน้าหน้าสัตว์ทุกชนิด เช่น แมงก่าเบื้อ หมายถึง ผีเสื้อ เป็นต้น
6	วานร	วา-นอน	ลิง เป็นคำไวพจน์ ของที่มความหมายเดียวกัน กับคำว่า วอก พานร วานรินทร์

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
7	ประติมากรรมนูนต่ำ	ประ-ติ-มา-กำ-นูน-ต่ำ	เป็นรูปที่เป็นนูนขึ้นมาจากพื้นหรือมีพื้นหลังรองรับ มองเห็นได้ชัดเจนเพียงด้านเดียว คือด้านหน้า มีความสูงจากพื้นไม่ถึงครึ่งหนึ่งของรูปจริง ได้แก่ รูปนูนแบบเหรียญ รูปนูนที่ใช้ประดับตกแต่งภาชนะ หรือประดับตกแต่งอาคารทางสถาปัตยกรรม โบสถ์ วิหารต่างๆ พระเครื่องบางชนิด
8	สวรรคต	สละ-หวัน-คต	ไปสู่สวรรคต, ตาย, ใช้ในราชาศัพท์สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระยุพราช สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และพระบรมราชวงศ์ที่ทรงได้รับพระราชทานฉัตร 7 ชั้น.
9	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	สิ่ง-ศักดิ์-สิทธิ์	สิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถบันดาลให้เป็นไป หรือสำเร็จได้ตั้งปรารถนา
10	เสนาอำมาตย์	เส-นา-อำ-มาต	ขุนนางหรือข้าราชการซึ่งคุมกองกำลังพล

ชวนคิด ชวนคุย

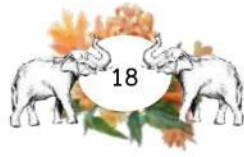
1. ตัวละครจาก ตำนาน เรื่อง แมงสีหู ห้าตา มีตัวละครทั้งหมดกี่ตัว อะไรบ้าง
2. ถ้านักเรียนมีทองคำมากมายดังเช่นอ้ายทุกคตะ นักเรียนจะนำทองคำนั้นไปทำอะไร เพราะอะไร
3. นักเรียนคิดว่าแมงสีหู ห้าตา มีจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรบ้าง จากการอ่านตำนาน เรื่อง แมงสีหู ห้าตา
5. ตำนาน เรื่อง แมงสีหู ห้าตา มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ปรากฏอยู่ ที่หลักธรรม อะไรบ้าง

E-BOOK

วิดีโอ

บทที่ ๑๖ ตัวซาวเซว เจืออง ฉั่วซลวง ขุซซั่วซวางซอซ

ถ้าหลวงที่แห่งนี้	มีมนตรี
สายแม่น้ำไหลวน	คำเช่า
ความรักต่างสับสน	ร้อนรุ่ม ทรวงใน
ไร้ซึ่งเคียงคู่เกล้า	แสนเศร้านางนอน

ตำนาน เรื่อง ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน

วนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยนางนอน ท้องที่ตำบลโป่งผา เนื้อที่ประมาณ 5,000 ไร่ มีจุดบริการท่องเที่ยว 2 แห่ง คือ บริเวณถ้ำหลวง บ้านน้ำจ่า และบริเวณขุนน้ำนางนอน บ้านจ้อง มีสภาพเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขาหินปูนสูงชันเจียบสงบ

ถ้ำหลวง เป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ เชื่อกันว่ามีความยาวมากที่สุดในประเทศไทยเนื่องจากมีความยาวกว่า 7 กิโลเมตร ปากถ้ำเป็นห้องโถงกว้างมากภายในถ้ำจะพบกับความงามของเกล็ดหินสะท้อนแสง หินงอก หินย้อย ธารน้ำและถ้ำลอด ถ้ำหลวงยังรอคอยความท้าทายการสำรวจจากนักท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลา เพราะสำรวจไปได้ไม่ถึงที่หมายก็ต้องล่าถอยออกมาด้วยพบกับอุปสรรคความยากลำบากภายในถ้ำและยังมีถ้ำเล็กๆ อีก 3 แห่งในบริเวณเดียวกัน สามารถเดินเข้าไปชมความงามได้ และควรแจ้งเจ้าหน้าที่ก่อนทุกครั้งเพื่อความปลอดภัย โดยที่ในช่วงฤดูฝนน้ำจะท่วมภายในถ้ำ ไม่พบหลักฐานทางโบราณคดี

ตำนานดอยนางนอน เรื่องแรกเล่ากันว่า ณ เมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา มีเจ้าหญิงองค์หนึ่งมีพระรูปงดงามเป็นที่อึ่ง ได้อบรักกับชายเลี้ยงม้าในวัง จึงหนีตามกันมาจนถึงที่ราบใกล้แม่น้ำโขง เมื่อเดินทางไปถึงที่นั่น เจ้าหญิงก็ทรงครรภ์ได้หลายเดือนแล้ว จึงเสด็จต่อไปไม่ไหว บอกพระสวามีว่าจะประทับรออยู่ที่นั่น สวามีก็บอกว่าจะไปหาอาหารมาให้ อย่าไปไหน ชายหนุ่มก็ไปแล้วไปลับไม่กลับมาเสียที ปรากฏว่าถูกฆ่าโดยทหารของพระราชบิดาเจ้าหญิงที่สะกดรอยตามมา

ด้วยความเสียใจ นางจึงใช้ปีนปีกम्म แห่งพระเศียรของพระองค์จนเลือดไหลออกมาเป็นสายกลายเป็นแม่น้ำแม่สายในทุกวันนี้ และพระวรกายของพระองค์ที่นอนเหยียดยาวจากทิศใต้จรดทิศเหนือก็กลายเป็นดอยนางนอนจนทุกวันนี้

ทางไปอำเภอแม่จัน มีขุนเขาทอดตัวคล้ายผู้หญิงนอนเหยียดยาว เรียกว่า ดอยนางนอน ดอยส่วนที่ศีรษะเรียกว่า ดอยจ้อง หรือ ดอยจิกจ้อง (เดิมเรียกดอยนี้ว่า ดอยท่าหรือดอยต้า) เป็นดอยของลูกชายปู่เจ้าลาวจกที่รอคอยพ่อ ดอยลูกถัดมาเรียกว่า ดอยย่าเฒ่า ซึ่งเป็นภรรยาของปู่เจ้าลาวจก ส่วนดอยอีกลูกหนึ่งคือ ดอยดินแดง หรือเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ ดอยตุง

เชื่อกันว่า ดอยทั้ง 3 นี้เป็นที่อยู่อาศัยเดิมของลาวจักรราช ผู้เป็นต้นวงศ์ของพญามังราย ก่อนที่จะเคลื่อนย้ายมาสร้างเมืองหริภุญชรเงินยาง เหนือดอยดินแดงเป็นที่ประดิษฐานพระธาตุดอยตุง อันถือเป็นพระธาตุแห่งแรกของภาคเหนือ

ตำนานเรื่องที่ 2 เล่าว่า เจ้าหญิงเมืองพุกามกรีธาทัพออกตามหาเจ้าชายที่นางรัก นางออกรบ มีผู้คนล้มตายเป็นมากมาย และขยายอาณาเขตมาเรื่อย ๆ จนมาถึง “เวียงสี่ทวง” จึงพบกับเจ้าชาย แต่ปรากฏว่า เจ้าชายหนีหายไปกับสาวสวยชาวเวียงนี้อีกครั้ง นางรู้สึกเศร้าสลดจนตรอมใจตาย

ก่อนตายได้ตั้งจิตอธิษฐานให้ร่างของนางกลายเป็นเทือกเขา ที่ชาวบ้านพากันเรียกว่า “ตอยนางนอน” น้ำตาที่ไหลรินกลายเป็น “ขุนน้ำนางนอน” ส่วนไพร่พลของนางก็กลายเป็นชนเผ่าหลากหลายชาติพันธุ์บนภูเขาแห่งนี้

ภาพทิวเขานางนอน ถ่ายบริเวณริมถนนพหลโยธิน ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ตำนานเรื่องที่ 3 เกี่ยวกับ “พระธาตุจอมนาค” อีกเรื่องว่า พญาคูรุษลักพาลูกสาวพญานาค มาแอบซุกซ่อนอยู่ในเทือกเขาแห่งนี้ พญานาคผู้พ่อออกตามหาก็คือมาพบลูกสาวนอนอยู่กับพญาคูรุษในบริเวณที่เป็นต้นน้ำ ปัจจุบันเรียกว่า “ขุนน้ำนางนอน” ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของพระธาตุดอยตุง

พญานาคขอลูกสาวคืน แต่พญาคูรุษขอแลกกับทองคำ ทุกวันนี้แหล่งน้ำที่พญานาคนำทองคำ ขึ้นจากบาดาล มาแลกลูกสาวนั้นเรียกว่า “หนองตานาค” บริเวณที่พญานาคส่งทองคำให้พญาคูรุษนั้นเรียกว่า “หนองละกา” แปลว่าพญานาคลาจากสัตว์พวกนกจากกลับบาดาล ทองคำถูกนำไปเก็บไว้ที่ “ถ้ำทรายคำ” หรือ ถ้ำทรายทอง ก่อนกลับไปพญานาคสร้าง “พระธาตุจอมนาค” หมายไว้

พระธาตุจอมนาค หมู่ที่ 9 ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เส้นทางเข้าถ้ำหลวง

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

จากภูสามเส้า สู่ตำนานเรื่องเล่าดอยนางนอน

ภูสามเส้าเป็นเรื่องเล่าจากตำนานเชียงแสนในพงศาวดารโยนก ประกอบด้วย 3 ดอย คือ ดอยจ้อง ดอยผู้เฒ่า และดอยดุงสูงที่สุด (ประมาณ 1300 เมตรจากระดับน้ำทะเล) ถ้าดูจาก อ.แม่จันจะเป็นแนวเขาทอดจากแนวเหนือใต้ เหมือนผู้หญิงนอน ซึ่งประกอบด้วยส่วนหัว คือส่วนดอยจ้องหรือดอยนางนอน ดอยผู้เฒ่า ส่วนอก และดอยดุงส่วนท้อง

ภาพแสดงภูสามเส้า ซึ่งประกอบด้วยดอย(ภูเขา)สามลูก เรียงตัวทับซ้อนปรากฏเป็นรูปผู้หญิงนอน

ที่ส่วนหัวหรือดอยจ้องหรือดอยนางนอน จะเห็นส่วนหน้าผาก ส่วนจมูก และปาก และส่วนผมที่สยายไปทางทิศเหนือ ไปยังประเทศลาว ถ้าหลวงคือส่วนที่อยู่ภายในดอยจ้องหรือดอยนางนอน ซึ่งเป็นภูเขาหินปูน ซึ่งมีโพรงที่ทำให้น้ำจากภูเขาไหลเข้าไปโพรงถ้ำ ภายในถ้ำจึงมีน้ำอยู่ภายในในหน้าฝน

ภูสามเส้าเป็นภูศักดิ์สิทธิ์สำหรับชนชาติลัวะ เป็นชาติพันธุ์ที่เข้ามาปกครองพื้นที่ก่อนคนเชียงใหม่จะเข้ามา เช่นที่เชียงใหม่ ขุนวิริงคะ ซึ่งเป็นพวกลัวะทั้งนั้น ขณะนั้นลัวะเป็นชนชาติใหญ่ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของคนลัวะคือภูสามเส้า ที่สัมพันธ์กับพิธีกรรมหินสามก้อน เวลาจะผ่านข้ามแดนไปไหนต้องโยนหินสามก้อนก่อน

ในพงศาวดารโยนก กล่าวถึง ปู่เจ้าลาวจก ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เหนือดอยดุง ต่อมาปู่เจ้าลาวจกก็เคลื่อนลงมาสร้างบ้านแปงเมืองหิรัญนครเงินยาง อยู่ที่แม่น้ำแม่สายหรือแม่โขง อันนี้มื่อร่องรอยให้เห็นว่าบริเวณเชิงเขามีเวียงเก่าที่เราเรียกว่า เวียงพางคำ ก็มีตำนานสร้างบ้านแปงเมืองเกิดขึ้นตรงนี้ อันนี้เป็นตำนานหนึ่ง ตำนานนครหิรัญเงินยาง เป็นต้นตำนานเวียงเชียงแสน

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	บาดาล	บา-दान	นาคพิภพ เป็นที่อยู่ของนาค,พื้นที่ได้ระดับผิวดินลงไป, เรียกน้ำที่สูบจากใต้ดินที่ลึกลงไปไม่ต่ำกว่า 10 เมตร ว่า น้ำบาดาล
2	พระเศียร	พระ-เสียน	ศีรษะ,หัว
3	พิธีกรรม	พิ-ที-กำ	การบูชา แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา
4	ทรวงใน	ชวง-โน	อก, ใจ มักใช้คู่กับคำว่า อก เป็น ทรวงอก, โดยมากใช้ในบทกลอน
5	มนตร์	มน	ศักดิ์สิทธิ์, คำเสกเป่าที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์
6	ลัษณะ	ลัษณะ	ชนเผ่าพื้นเมืองก่อนชาติพันธุ์ไท เป็นเจ้าของพื้นที่ดั้งเดิมก่อนการสร้างชาติรัฐล้านนา
7	สยาย	สะ-หยาย	คลี่ หรือคลายสิ่งที่ขมวดมุ่นอยู่ให้แผ่ออก
8	อุปสรรค	อุป-ปะ-ลัก	เครื่องขัดข้อง, ความขัดข้อง, สิ่งขัดขวาง

ชวนคิด ชวนคุย

1. ถ้ำหลวง และขุนน้ำนางนอน ตั้งอยู่ในอำเภอใดของจังหวัดเชียงราย
2. มีภูเขาจำนวนกี่ลูกที่เรียงตัวกันเป็นรูปนางนอน ได้แก่อะไรบ้าง
3. นักเรียนลองสังเกตภูเขาในท้องถิ่นหรือชุมชนของนักเรียนว่ามีลักษณะเหมือนกับสิ่งใด
4. ถ้ำหลวงเป็นถ้ำที่ประกอบด้วยหินชนิดใด และมีความยาวเท่าใด
5. ในการท่องเที่ยวชมวนอุทยานนักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร

E-BOOK

วิดีโอทัศน์

บทที่ ๔ เรื่อง เวียงของหลวง
 เวียงวังเวียงวัง กว้างขวางยิ่งใหญ่
 พาราแดนไกล จมไต้้นที
 ด้วยเพราะทำบาป ปราบลูกนาคี
 ท้าวทั้งธานี จึงต้องมีภัย

ตำนาน เรื่อง เวียงหนองหล่ม

เวียงหนองหล่มเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีลักษณะเป็นแอ่งรับน้ำ หรือพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่สุดของอำเภอแม่จัน และจังหวัดเชียงราย มีอาณาบริเวณติดต่อกันอยู่ 3 ตำบล 2 อำเภอ คือ ตำบลจันจว้า และตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จัน และตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบันยังคงมีสภาพที่เป็นหนองน้ำธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทางด้านระบบนิเวศน์ที่ค่อนข้าง มีความสมบูรณ์ ประกอบด้วย หนองน้ำ ทุ่งหญ้า ป่าไม้ สัตว์น้ำ และนกหลากหลายชนิด ซึ่งชาวบ้าน มักเรียกบริเวณแถบนี้ว่า “เมืองหนอง” หรือ เวียงหนอง” หรือบ้างก็เรียกว่า “ เวียงหนองหล่ม ”

หนองน้ำรอบวัดป่าหมากหน่อ อำเภอแม่จัน ที่เชื่อว่าเป็นเมืองนาคพันธุสิงหนวัติ

เวียงหนองหล่ม เป็นหนองน้ำและบริเวณที่ลุ่มต่ำ รูปร่างยาวตามทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงตะวันตกเฉียงใต้ ปิดล้อมด้วยเนินเขาขนาบทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นที่ราบเปิดโล่งจนถึงแม่น้ำโขง บริเวณด้านใต้ของ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย น้ำในแอ่งระบายสู่แม่น้ำกกทางทิศตะวันออกเฉียงตามลำน้ำแม่ลาว แต่ในฤดูน้ำหลาก น้ำจากแม่น้ำกกจะหลากท่วมเข้าไปในหนองทำให้เกิดบึงขนาดใหญ่ พื้นที่บริเวณโดยรอบเวียงหนองหล่ม แสดงให้เห็นร่องรอยของแนวรอยเลื่อนหลายแนว ที่สำคัญได้แก่ แนวรอยเลื่อนที่เป็นแนวยาววางตัวในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งก่อให้เกิดลักษณะภูมิประเทศตามแนวรอยเลื่อนอันได้แก่ แม่น้ำกก แม่น้ำอิง ฝาชั้นของดอยผาแดง รวมทั้งขอบของเวียงหนองหล่มด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันออกเฉียงใต้ จากการที่ขอบเวียงหนองหล่มเป็นแนวเดียวกันกับรอยเลื่อน ทำให้สันนิษฐานได้ว่า เวียงหนองหล่มเป็นแอ่งที่เกิดจากการทรุดตัวของแผ่นดินตามแนวรอยเลื่อน ซึ่งแต่เดิมเกิดเป็นแอ่งยาวตามแนวรอยเลื่อน แต่ต่อมามีตะกอนมาทับถมบริเวณแอ่งด้านตะวันออกเฉียงใต้จนตื้นเขิน เหลือส่วนด้านตะวันตกเป็นหนองน้ำ

นักวิชาการบางท่านเชื่อว่าในอดีต บริเวณแห่งนี้เคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโยนกนาคนคร ต่อมาได้เกิดการล่มสลายลงไป ซึ่งมีความเชื่อดังอยู่บนสมมติฐาน มนต์ตราแห่งคำสาปของ “เวียงโยนกนาคพันธุ” ที่มีความเป็นมาของดินแดนและชุมชนในแถบลุ่มแม่น้ำสายและแม่น้ำโขง รวมถึงแถบลุ่มแม่น้ำกกนั้น ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 ในรัชสมัยพญามังราย ปฐมกษัตริย์ผู้สถาปนาอาณาจักรล้านนา ทว่าก่อนหน้าพุทธศตวรรษที่ 19 นั้น พบว่ามีชุมชนเกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ ชุมชนในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำกก - โขง และชุมชนในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำอิง

พระธาตุโยนกนคร ตั้งอยู่ในบริเวณวัดป่าหมากหน่อ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

เรื่องราวของการกำเนิดชุมชนในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำกก - โขงนั้น ปรากฏอยู่ในตำนานหลายฉบับเช่น ตำนานเมืองสุวรรณโคฒคำ ตำนานสิงหนวัติ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ พงศาวดารเมืองเงินยาง เชียงแสน ต่างกล่าวไว้ว่า เจ้าผู้ครองเมืองนครไทยเทศในยุคนาน ได้ให้ราชบุตรแยกย้ายกันไปสร้างบ้านแปงเมือง สิงหนวัติกุมารจึงได้นำผู้คนอพยพมาสร้างเวียงขึ้นในเขตลุ่มแม่น้ำกก ตำนานระบุว่า พญานาค ได้มาช่วยสร้าง จึงเรียกชื่อเมืองแห่งนี้ว่า “นาคพันธุ์สิงหนวัติ” หรือ “เวียงโยนกนาคพันธุ์” มีกษัตริย์ปกครองต่อมาถึง 45 พระองค์ จนในที่สุดเวียงโยนกนาคพันธุ์ก็ล่มสลายกลายเป็นหนองน้ำ เนื่องจากชาวเมืองไปจับปลาไหลเผือกตัวเท่าต้นตาล ยาว 7 วา ในแม่น้ำกก แล้วนำมา ซ้ำแหละ และแบ่งปันกันกินทั่วเมือง พอถึงตอนกลางคืนเกิดฝนฟ้าคะนอง แผ่นดินไหวถึง 3 ครั้ง เป็นเหตุให้บ้านเมืองล่มสลายเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ กระทั่งปัจจุบันยังปรากฏหนองน้ำที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเดิมคือ เวียงโยนกนาคพันธุ์ของพระเจ้าสิงหนวัติ บริเวณกลางหนองมีเกาะเรียกชื่อว่า ดอนแม่ม้าย ซึ่งพ้องตามตำนานที่ว่าแม่ม้ายรอดตายจากเมืองลุ่มอยู่เพียงลำพังคนเดียว เพราะไม่ได้ร่วมกินปลาไหลเผือกกับชาวเมืองคนอื่น ๆ

ตำนานเมืองเชียงแสน หรือตำนานเวียงหนองล่อง เรียกกันหลายอย่างคือ ตำนานสิงหนวัติ และตำนานเมืองโยนกนครราชธานีชัยบุรีศรีช้างแสน เป็นตำนานพื้นเมืองที่กล่าวถึงเมืองโยนกเชียงแสนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตำนานเรื่องนี้มีวีรบุรุษที่สำคัญคือ พระเจ้าสิงหนวัติ และพระเจ้าพรหมมหาราช

ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถเล่าเรื่องเวียงหนองล่อง และรูปปั้นปลาไหลเผือกวัดป่าหมากหน่อ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

เรื่องราวเกี่ยวกับแม่ม้าย ซึ่งเป็นที่มาของเวียงลุ่มนั้น เกิดขึ้นในปี จุลศักราช 476 ตรงกับปี พ.ศ.1657 ตรงกับรัชสมัยของ พระองค์มหาชัยชนะ วันหนึ่งชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเมืองโยนกจับปลาไหลเผือกได้ตัวหนึ่งจึงนำมาทำอาหารแบ่งกันกิน เหลือแต่ แม่ม้ายผู้หนึ่งที่ไม่ได้กินปลาไหลเผือก รุ่งเช้าตัวเวียงโยนกก็ยุบสลายเป็นหนองน้ำ หลังจากนั้นบรรดาชาวบ้าน ที่อาศัย อยู่ในชนบทบ้านนอกจึงอพยพไปสร้างเวียงใหม่คือเวียงเป็กสา

เมื่อกินอาหารมือเย็นเสร็จแล้ว ใบศินก็ได้ยินเสียงแผ่นดินไหว 2 ครั้ง ราวกับว่าตัวเวียง จักแตก พอแผ่นดินไหวครั้งที่ 7 เวียงโยนกก็ยุบล่มกลายเป็นหนองน้ำ เหลือแต่เพียงบ้านของ แม่หม้ายผู้เดียว ครั้นรุ่งเช้า บรรดาผู้คนที่ย้ายอยู่ในชนบทก็พากัน มาดูตัวเวียงที่ล่มลงกลายเป็นหนองน้ำ และสอบถามเรื่องราวกับแม่หม้ายผู้นั้น ป้าแม่หม้ายจึงเล่าเหตุการณ์ให้ฟังว่า

เมื่อวันวานที่ผ่านมาชาวเมืองจับปลาไหลเผือกได้ตัวหนึ่ง จึงนำมาถวายพญาเจ้าเมืองและแบ่งกันกินทั่วทั้งเวียง ครั้นถึงเวลาค่ำ ก็มีชายหนุ่มผู้หนึ่งมาขอพักแรมที่บ้านป้า เมื่อป้าจัดอาหาร ให้กินก็ไม่ยอมกิน และถามว่าชาวเวียงที่นี่เขาเอาอะไรมากิน ทำให้อาหาร มีกลิ่นหอมจนทั่วทั้งเวียง ป้าก็บอกไปว่า พวกเขาได้ปลาไหลเผือกมาทำอาหาร

ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถเล่าเรื่องเวียงหนองล่อง วัดป่าหมากหน่อ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ชายหนุ่มผู้นั้นถามว่า ป้าได้กินกับเขาหรือเปล่า ป้าก็บอกว่าป้าเป็นแม่หม้าย มีอายุมากแล้ว ไม่มีลูกหลานสักคน ไม่มีใครเขาแบ่ง ให้กินหรอก มานพน้อยผู้นั้นบอกว่าดีแล้ว ที่ป้าไม่ได้กิน จากนั้นจึงขอตัวออกไปเที่ยวเล่น และสั่งความไว้ว่าถ้าได้ยินเสียงคึดปกติ อย่าลงจากเรือนเป็นอันขาด

หลังจากชายหนุ่มผู้นั้นลงเรือนไปแล้ว ป้าก็เข้านอนและได้ยินเสียงแผ่นดินไหวดังสนั่น ครั้นตีกก็ได้ยินเสียงแผ่นดินไหว เป็นครั้งที่สอง จนกระทั่งจวนจะรุ่งแจ้งก็ได้ยินเสียงแผ่นดินไหวเป็นครั้งที่สาม ซึ่งมีเสียงดังน่ากลัวกว่าสองครั้งที่ผ่านมา ครั้นรุ่งเช้า เมื่อป้าลุกออกออกมาดู ก็เห็น เวียงโยนกยุบล่มกลายเป็นหนองน้ำไปสิ้น เหลือแต่บ้านของป้าหลังเดียวเท่านั้น”

ฝ่ายชาวบ้านนอกชนบททั้งหลาย เมื่อได้ฟังเรื่องราวจากแม่หม้ายผู้นั้นแล้ว ก็ช่วยกันอุปลันภักดิ์เลียดเป็นอย่างดี และ ปรึกษากันว่าเวียงโยนกยุบล่มกลายเป็นหนองน้ำ กษัตริย์และขุนนาง ก็ไม่มีแล้ว จึงแต่งตั้งขุนคลังให้เป็นหัวหน้า และชวนกัน ไปสร้างเวียงยังที่แห่งใหม่ เรียกว่าเวียงเป็กสา หรือเวียงปริกษานับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

เวียงปรีक्षा - เชียงแสนน้อย ชุมชนหลังการล่มสลายของเวียงโยนก

เวียงปรีक्षा (หรือ เป็กสา) หรือ เชียงแสนน้อย ในปัจจุบันหลังจาก เวียงโยนกภาคพื้นธสิ่งหนวัติ ล่มสลาย ชาวเมืองที่เหลือได้พากันหาที่ตั้งเมืองใหม่ ตำนานโยนกกล่าวไว้ว่า ชุนลิ่ง และชาวเมือง ได้มาพบพื้นที่ ด้านตะวันออกของเวียงโยนกที่ล่มสลายไป เป็นที่เหมาะสมในการตั้งเมืองชั่วคราว และได้เรียกเมืองใหม่นี้ว่า "เวียงปรีक्षा" (เป็กสา) ปัจจุบันก็คือ เชียงแสนน้อย ตั้งอยู่ที่ บ้านสบคำ ต.เวียง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

หลังจากสถาปนาเวียงเชียงแสน (หิรัญนครเงินยาง หรือ เทรุญนครเงินยาง) จึงได้ใช้เวียงปรีक्षा เป็นเมืองหน้าด่านเวียงปรีक्षाอยู่ห่างจากเมืองเชียงแสนไปทางทิศใต้ประมาณ 7 กิโลเมตร มีคูน้ำและกำแพง ดินล้อมรอบเช่นเดียวกับการสร้างเมืองในสมัยนั้น

จากแผ่นป้ายที่กรมศิลปากร หน่วยที่ 4 ติดตั้งไว้ที่บริเวณวัดธาตุเขียว เขียนไว้ว่า "ในตำนานโยนก บันทึกไว้ว่า พญาแสนภู ตั้งค่ายพักเป็นการชั่วคราว ณ บริเวณเวียงปรีक्षा เพื่อสำรวจสร้าง เมืองเชียงแสนขึ้นราว พ.ศ. 1831 เมืองเชียงแสนน้อยสร้างขึ้นก่อนสถาปนาเมืองเชียงแสน" ข้อความนี้อาจจะ หมายถึงการสร้างเมืองใหม่บนพื้นที่เมืองเก่า นั่นคือ เมืองเชียงแสน หรือเป็นการสร้างเมืองใหม่รอบเมืองเก่า จะเห็นได้จากกำแพงเมืองเก่าที่ยังหลงเหลืออยู่มีสองชั้น

การที่ พญาแสนภูพักที่ เวียงปรีक्षा ก็คงจะไม่ใช้สร้างเวียงปรีक्षाเพื่อเป็นที่พัก แต่ใช้เวียงปรีक्षाที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นที่พักพิงพญาแสนภูสร้างเมืองเชียงแสนขึ้นใหม่ (หรือบูรณะเมืองขึ้นใหม่) เชียงแสน หรือหิรัญนครเงินยางจึงได้ถูกทิ้งร้าง

พญาเม็งราย (มังราย) ประมุขกษัตริย์เมืองเชียงราย ประสูติเมื่อปี พ.ศ. 1781 เป็นโอรสของ พญา ลาวเม็ง (ลาวมั่ง) กษัตริย์ปกครอง หิรัญนครเงินยาง พญาเม็งรายเป็นผู้สร้าง เมืองเชียงราย เมื่อปี พ.ศ. 1804 ขึ้นครองราช เมื่อปี พ.ศ. 1805 และได้ย้ายเมืองเอกมาที่เชียงราย แสดงว่า หิรัญนครเงินยาง ได้ถูกสร้างขึ้นก่อนพญาแสนภู

เวียงปรีक्षा หรือปัจจุบันหมู่บ้านเชียงแสนน้อย เป็นสถานที่สำคัญในทางประวัติศาสตร์ สมควร อนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษา เพราะเวียงปรีक्षाเป็นสถานที่ หรือเมืองของชุมชนที่อพยพมาจากเวียงโยนกที่ล่ม สลายเมื่อ 1,500 ปี หากไม่มีสถานที่นี้ที่เรียกว่า "เวียงปรีक्षा" ก็จะไม่รู้ว่า ชาวเมืองโยนกย้ายไปตั้งถิ่นฐานที่ใด เรื่องราวก็ไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้บริเวณใต้พื้นดินแห่งนี้อาจมีวัตถุโบราณอันล้ำค่าซ่อนอยู่ ซึ่งวันหนึ่งอาจเป็น การค้นพบข้อมูลที่อาจช่วยให้เรียนรู้การล่มสลายของ อาณาจักรโยนกก็เป็นได้

ข้อมูลสำคัญในแผ่นป้ายกรมศิลปากร กล่าวว่า ในบริเวณเชียงแสนน้อยมีโบราณสถานที่สำคัญซึ่งอยู่ ภายใต้อารณารักษาของกรมศิลปากร ดังนี้ วัดธาตุเขียว วัดธาตุโขง และวัดพระธาตุสองพี่น้อง

ทรัพย์สินเงินยวงไชยบุรีเชียงแสน

ทรัพย์สินเงินยวงเชียงลาว หรือ ทรัพย์สินเงินยวงเชียงลาว หรือ นครเงินยวงไชยบุรีศรีเชียงแสน หรือ อำเภอเชียงแสน ในปัจจุบัน สืบเนื่องมาจาก เวียงหนองล่อง หลังจากอาณาจักรโยนกนาคพันธุ์สิงหนวัติล่มสลาย ชาวเวียงโยนกที่เหลือ ได้พากันหาที่ตั้งเมืองใหม่ และได้มาพบพื้นที่เหมาะสมใกล้ลุ่มน้ำโขงและแม่น้ำกก จึงได้พากันสร้างที่พักเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราว เรียกกันว่า "เวียงปรักษา" (เป็๊กสา) หรือ เชียงแสนน้อยในปัจจุบัน

เวียงปรักษา หรืออาจจะเรียกได้ว่า "เมืองประชาธิปไตย" หรือจะให้เป็นไปไกลกว่านั้น นี่คือนต้นแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยก็ได้ หลังจากเวียงโยนกนาคพันธุ์ล่มสลาย ชาวเวียงโยนกไม่มีผู้นำหลัก ได้ออกให้ ขุนลิ่ง (ตามตำนานกล่าวไว้ว่าเป็นเสมือนผู้ใหญ่บ้าน) เป็นผู้นำ ชาวเวียงปรักษาจึงได้มีการแสดงความคิดเห็นด้วยการออกเสียงประชามติ ก็น่าจะเรียกได้ว่า นี่คือนต้นแบบของประชาธิปไตย

จากตำนานเล่าขานของชาวพื้นเมืองแต่โบราณ และตำนานจากโบราณ ที่มีเรื่องราวแตกต่างกันไป ถ้าจะยึดเรื่องผากโตแต่ปล่อยทิ้งอีกผากหนึ่ง เรื่องก็ไม่ครบองค์ประกอบกับหลักฐานที่มีอยู่

เวียงปรักษาอยู่ที่ใดกันแน่ จากหลักฐานที่เชียงแสนน้อย ซึ่งกรมศิลปากรได้สำรวจแล้วเห็นว่าบริเวณนี้คือที่ตั้งของเวียงปรักษา ที่ขุนลิ่งได้นำชาวเวียงโยนกมาสร้างเป็นที่พักชั่วคราว เพื่อสำรวจหาพื้นที่เหมาะสมในการสร้างเมืองอีกเหตุผลหนึ่งที่น่าเชื่อได้ว่า เวียงปรักษาอยู่ที่ เชียงแสนน้อย เชียงแสนน้อยอยู่ใกล้ลำน้ำโขงและลำน้ำแม่กก และไม่ห่างไกลจากเวียงโยนกมากนัก และสาเหตุที่ใกล้ลำน้ำซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์

สร้างเมืองเชียงแสน

ชาวเวียงปรักษาได้มาพบพื้นที่เหมาะสมในการสร้างเมืองบนพื้นที่ราบบริเวณริมแม่น้ำโขง อำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน ห่างจากเวียงปรักษาประมาณ 7 กิโลเมตร จึงได้สร้างเมืองที่บริเวณนี้ และเรียกเมืองนี้ว่า "ทรัพย์สินเงินยวงไชยบุรีเชียงแสน"(บางตำนานก็เรียก "ทรัพย์สินเงินยวง" บางตำนานก็เรียก "ไชยบุรีศรีช้างแสน")

กษัตริย์ครองทรัพย์สินเงินยวงองค์แรกคือ พระเจ้าลาวะ (หรือ ลัวะ) จักรราช (หรือ จักกรราช) อ้างอิงจากตำนานบนฝาผนังวัดพระธาตุกู่เข้า กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 1182 ลวะจักรราชเทพบุตรได้รับอภิเษกให้ครองเมืองทรัพย์สินเงินยวงเชียงแสนครั้งหนึ่ง 6 ปีต่อมาเหล่าท้าวพระยาเสนาอำมาตย์ราชบัณฑิตทั้งหลาย ทั้งหลาย ก็พากันสถาปนาพระองค์ให้เป็นใหญ่ครองทั้งเมือง และทรงพระนามใหม่ว่า ลวะเอกกษัตริย์ เป็น กษัตริย์องค์แรกตั้งแต่นั้นมา

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	คำสาป	คำ-สาบ	คำแช่งให้เป็นไปต่าง ๆ ของผู้มีฤทธิ์อำนาจ เช่น เทวดา แม่มด
2	ธานี	ทา-นึ	เมือง, เป็นคำไวพจน์ ของที่มความหมายเดียวกัน กับคำว่า ธานินทร์, ราชธานี, นคร , นครินทร์, นครศ, สถานีย, ประเทศ , บูรินทร์, พารา, กรุง, นครา
3	นที	นะ-ที	แม่น้ำ เป็นคำไวพจน์ ของที่มความหมายเดียวกัน กับคำว่า ชลาสัย, อุทก, ชโลทร. อาโป, ทรรมพ, ชลธาร, ชลาสัย, ชลธิ, ธาร, ธารา, สลิล, อรรณพ, สินธุ, รัตนากร, สาคเรศ
4	นาคี	นา-คี	งู,พญานาค
5	พุทธศตวรรษ	พุทธ-ทะ-สะ-ตะ-วัต	นับปีที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว 1 ปี เป็นปีที่ 1 ไปจนถึง 100 ปี เป็นพุทธศตวรรษที่ 1
6	แม่หม้าย	แม่-หม้าย	หญิงที่มีสามีแล้ว แต่สามีตายหรือเลิกร้างกันไป
7	ระบบนิเวศน์	ระ-บบ-นิ-เวด	ความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง สัตว์ พืช หรือแม้แต่มนุษย์อย่างเรา ๆ
8	เว้งว่าง	เว้ง-ว่าง	โล่งกว้างทำให้รู้สึกว้าเหวใจ
9	หล่ม	หล่ม	หลุมที่มีโคลนลึก, ที่ลุ่มด้วยโคลนลึก
10	อพยพ	อบ-พะ-ยพ	ย้ายครอบครัวจากถิ่นหนึ่งไปยังอีกถิ่นหนึ่ง , ยกพวย้ายจากถิ่นเดิมไปอยู่อีกถิ่นหนึ่ง

ชวนคิด ชวนคุย

1. เพราะเหตุใดชาวเชียงรายจึงเรียกทะเลสาบเชียงแสนว่า เวียงหนองหล่ม
2. พื้นที่ของเวียงหนองหล่ม ตั้งอยู่บ้านอำเภออะไรบ้างใน จังหวัดเชียงราย
3. จากตำนานสิงห์รัตนนคร เพราะเหตุใดเมืองจึงจมลงสู่ใต้บาดาล
4. เมืองเชียงแสนมีชื่อเรียกหลายชื่อเรียก จากเรื่องี่อ่านให้นักเรียนเขียนชื่อเมืองเชียงแสนอย่างน้อยสามชื่อ
5. ในการท่องเที่ยวชมโบราณสถานนักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร

E-BOOK

วิดีโอทัศน์

บทที่ ๘ เรื่อง เด่วซ้อยอองคว่

งดงามเปล่งปลั่งจ้า	เหลือทอง
แม่เต่าต่างเฝ้ามอง	ลูกเต่า
เวรกรรมก่อเกี่ยวข้อง	ให้ทุกข์ ใจกาย
ตัวแม่นี้รักเจ้า	ถึงมั่นสิ้นใจ

นิทานพื้นบ้าน เรื่อง เต้าน้อยองคำ

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดจิวใหม่ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

หากเดินทางไปยังช่วงวัฒนธรรมอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จะได้พบกับประติมากรรมและจิตรกรรมเต้าน้อยองคำ (เต้าน้อยกระดองทองคำ) เป็นจิตรกรรมล้านนาร่วมสมัย เกี่ยวกับเรื่องราวตำนานเต้าน้อยองคำ ซึ่งสอดแทรกวัฒนธรรมของคนเมืองเทิง สถานที่สำคัญเมืองเทิง อีกทั้งวิถีชีวิตที่จะรวมไว้ในจิตรกรรมล้านนาร่วมสมัยของประติมากรรมชิ้นนี้

โดยประติมากรรมเต้าน้อยองคำ มีลักษณะอี่ยมแยมจิตใจดี ด้านบนหัวเต้าเห็นพระธาตุจอมจ้อบนกระดองเต้าจะมีแหลมภูชี้ฟ้าซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเทิง และเรื่องราวของพญานาคสร้างพระธาตุจอมจ้อตามตำนาน วิถีชีวิตของคนเมืองเทิง ด้านหลังมองเห็นต้นโพธิ์ปกคลุมกระดองเต้า ด้านล่างฐานเป็นแม่น้ำแหล่งกำเนิดชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ ของอำเภอเทิง

ลายเต้าน้อยองคำ และประติมากรรมเต้าน้อยองคำ โดยสภาวัฒนธรรมอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

จากนิทานเต้าน้อยองคำ (กระดองทองคำ) เป็นนิทานพื้นบ้านของอำเภอเทิง จังหวัดเชียงรายเค้าโครงเรื่องคล้ายกับเรื่อง “ปลาบู่ทอง” และ “สังข์ทอง” เล่าถึงครอบครัวเศรษฐีในเมืองพาราณสี ตัวเศรษฐีชื่อ กุปบิดดา มีเมีย 2 คน ชื่อนางอุจจิดดา มีลูกสาวชื่อนางอุทธรธา เมียน้อยชื่อมัจฉาริ ลูกสาวชื่อสามา วันหนึ่งสามมีพาเมียทั้ง 2 ออกไปหาปลา แต่เมียน้อยที่เป็นผีกระสือแอบกินปลาในข้องตนจนหมด จึงหาทางสลับที่นึ่งกับเมียหลวงและใส่ร้ายว่าเมียหลวงเป็นกระสือแอบกินปลาที่ทำได้จนหมด ด้วยความโมโหเศรษฐีจึงใช้ไม้พายทุบตีเมียหลวงจนตกน้ำตาย

ต่อมาได้เมียหลวงเกิดเป็นเต้ามีกระดูกสีทองเรียกเต้าน้อยทองคำ ได้อบมาหาลูกสาวคือ นางอุทธราเพื่อคอยดูแลลูก เมียน้อยเมื่อทราบข่าวก็แกล้งป่วย บอกกับสามีว่าต้องทานเนื้อเต้าน้อยทองคำจึง จะหาย สามีก็เชื่อให้บ่าวไพร่ไปจับเต้าน้อยมาต้มทำอาหารแบ่งให้ชาวบ้านไปกินด้วย

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดจิวใหม่ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ตอนนางอุทธราจำใจฆ่าแม่เต้า แต่ชาวบ้านทราบเรื่อง ไม่ยอมทาน ต่างรวบรวมเศษกระดูกเต้าไปฝังดิน เกิดเป็นต้นโพธิ์ทอง ขึ้นมา 1 ต้น พระราชามาเห็นต้นโพธิ์ ก็อยากจะนำไปปลูกในวัง แต่ไม่มีใครสามารถถอนต้นโพธิ์ได้ มีเพียงนาง อุทธรา บุตรสาวของเมียหลวงเท่านั้นที่ถอนต้นโพธิ์ทองได้

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดจิวใหม่ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ตอนขุดต้นโพธิ์

ต่อมาพระราชาก็ได้อภิเษกกับนางอุทธรา มีบุตร 2 คน เมื่อเมียน้อยของเศรษฐีทราบว่า นางอุทธราได้อภิเษกกับพระราชาก็จึงอิจฉา ออกอุบายให้เศรษฐีเรียกนางอุทธรากลับบ้านแล้ววางแผนฆ่า จากนั้นสลัดตัวกับนางสามา บุตรสาวของตน ซึ่งมีหน้าตาคล้ายกันเข้าไปในวังแทน แต่พระราชาก็คิดสังเกตรู้ว่าไม่ใช่ชายาของตน จึงสั่งประหาร

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดจิวใหม่ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ตอน บ้านเศรษฐีวางแผนฆ่านางอุทธรา

ส่วนวิญญาณนางอุทธราได้ไปเกิดอยู่ในผลมะปิ่น (มะตุม) มีผลสีทองลูกโต ตายายที่อยู่ใกล้กับต้นมะตุมได้สอยไปเก็บไว้ที่บ้าน เมื่อตายายออกไปทำงานนางอุทธราจะออกจากมะปิ่นมาทำความสะอาดบ้านให้ ตายายคิดสิ่งเกิดที่บ้านเรือนสะอาดทุกวัน จึงพากันแกล้งออกจากบ้านแล้วแอบดู เห็นเป็นหญิงสาวหน้าตาสะสวยออกมาจากมะปิ่น จึงพากันทุบผลมะปิ่นแตกออก และรับนางอุทธราเป็นบุตรสาว เรื่องราวของนางอุทธราได้ทราบไปถึงพระราชินี จึงให้ทหารไปรับตัวกลับเข้าไปอยู่ในวังตามเดิม

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังวัดจิวใหม่ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ตอน นางอุทธราเกิดในผลมะตุม และนั่งช้างกลับวัง

นิทานเรื่องนี้มีหลักฐานเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านทุ่งชันไชย หรือบ้านทุ่งเต่าไห้ ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ในอดีต ตลอดจนถึงเชื่อมโยงกับพระธาตุดอยตุงอุทธราคำ ที่มีตำนานเล่าขานว่าภายหลังจากที่นางอุทธราได้เสียชีวิต ได้จัดเก็บอัฐิไว้ในพระธาตุแห่งนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์สถาน

“วัดป่าพระธาตุดอยตุง” ตั้งอยู่บนส่วนยอดของดอยตุง ซึ่งเดิมทีจะมีซากพระธาตุเก่าแก่อยู่ มีตำนานเกี่ยวข้องกับนางอุทธราและเต้าน้อยของคำ ซึ่งเป็นนิทานปรัมปราที่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านทุ่งชันไชย หรือชื่อเดิมคือ “ทุ่งเต่าไห้” และมีเรื่องเล่าขานถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุแห่งนี้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ต่อมาชาวบ้านได้ร่วมกันบูรณะสร้างพระธาตุขึ้นมาใหม่แทนองค์เดิม เพื่อเป็นที่สักการบูชาของประชาชนชาวอำเภอเทิงและใกล้เคียง

วัดป่าพระธาตุดอยตุง ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

รูปปั้นเต่าองค์คำ และศาลเจ้านางอุทธรา วัดอุทธาราม ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

ต้นกำเนิดนิทาน “ตาเจี้ย ตาลุน – ปลาบู่ทอง – เต่าคำ และซินเดอเรลล่า”

นิทานเรื่องปลาบู่ทองเป็นนิทานที่ชาวจ้วง – ลาว – ไท เล่าถ่ายทอดกันมาแต่ดึกดำบรรพ์ ชาวไทยเรียก “ปลาบู่ทอง” ชาวล้านนาและไทใหญ่เรียก “เต่าน้อย อองคำ” หรือ “นางยี่แสงก่อ” (คือนางเอื้อย) หรือ “นางอุทธรา” (คือนางเอื้อย) ทางลาวเรียก “เต่าคำ” ทางจ้วงเรียก “ตาเจี้ย” (นางกำพริ้ว, ‘ตา’ เป็นคำนำหน้าเรียกหญิงสาว, ‘เจี้ย’ แปลว่า กำพริ้ว)

นิทานเรื่องนี้แพร่หลายอยู่ในกลุ่มชนชาติต่าง ๆ ในกวางสี, เวียดนาม, กัมพูชา, ลาว, สยาม, พม่า, จีน และจากจีนเผยแพร่ไปถึงยุโรปในยุคราชวงศ์ถัง จนทำให้เกิดเทพนิยาย “ซินเดอเรลล่า” แก่นเนื้อหาของเรื่อง พ่อนางเอกมีเมียสองคน เมียหลวงแม่ของนางเอกตาย เมียหลวงตายแล้วเกิดเป็น ปลา แม่เลี้ยงทำร้ายทารุณลูกเลี้ยง และฆ่าปลา (เมียหลวง) ต่อมานางเอกได้เป็นเมียเจ้าชาย แม่เลี้ยงหลอกนางเอกลูกกลับมาบ้านแล้วฆ่าตาย แม่เลี้ยงส่งลูกสาวตัวเองไปอยู่กับเจ้าชาย แต่ในที่สุดความจริงก็ปรากฏ นางเอกฟื้นชีพได้ครองคู่กับเจ้าชายอย่างมีความสุข

นิทานปรัมปราเรื่อง “ปลาบู่ทอง” นี้ ทางชาวจ้วงในกวางสี เรียกว่า “ตาเจี้ย ตาลุน” “ลุน” แปลว่าลูกคนน้อง (อีสานเรียก “ลูกหล้า”, ทางล้านนายังใช้คำว่า “ลุน”) นิทานเรื่องนี้แพร่หลายมาก เรื่องที่คนจีนนำไปเขียนปรับปรุงนั้น แม่ของนางเอก(ตาเจี้ย) ตายแล้วไปเกิดเป็นปลา แต่นิทานที่แพร่หลายอยู่ในหมู่ชาวจ้วงทุกวันนี้ แม่ของ “ตาเจี้ย” ถูกแม่เลี้ยงซึ่งเป็นแม่เมตเสกให้กลายเป็นควาย

เพย์ บูแซมป์ ศึกษาวิจัยเรื่องต้นกำเนิดของเรื่อง “ซินเดอเรลล่า” แล้วเธอสรุปว่า เรื่องซินเดอเรลล่ามีต้นกำเนิดจากทวีปเอเชียและถิ่นกำเนิดที่มีหลักฐานเป็นข้อเขียนเก่าแก่ที่สุด คือ “นิทานของชาวจ้วง” เธอเสนอความเห็นว่ นิทานเรื่องนี้มีต้นตอจากชนชาติจ้วง ในกวางสี แล้วแพร่หลายไปถึงจีนปักกิ่ง จากนั้นแพร่ไปถึงยุโรป ในยุคราชวงศ์ถัง จนเป็นต้นตอของนิทานเรื่อง “ซินเดอเรลล่า”

แก่นเรื่องที่เหมือนกันคือ ซินเดอเรลล่ากำพริ้วแม่ แม่เลี้ยงใจร้าย นางเอกมีความซื่อ บริสุทธิ์ เมตตากรุณา ไร้เดียงสา รักเมตตาสัตว์ (ในเรื่องคือปลา, และน่านาสัตว์) รักต้นไม้ นางเอกปรากฏกายในงานเลี้ยงของเจ้าชายในชุดสีฟ้าสดใส และสวมรองเท้าทองคำ

นิทานโบราณ มีคุณค่ามากในการศึกษาวิถีชีวิตผ่านวรรณกรรมแค่เรื่องนี้นิทาน “ปลาบู่ทอง” “ตาเจี้ย ตาลุน” “เต่าน้อยอองคำ” “นางยี่แสงก่อ” “นางอุทธรา” มีเนื้อหาตรงกัน ก็เป็นเรื่องน่าสนใจมากแล้ว เวียดนามและกัมพูชาก็มีนิทานเรื่องราวคล้ายคลึงกันอีกด้วยหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดพบจากนิยายที่ชาวจีนเขียนในยุคราชวงศ์ถัง ตวนเจิ้งลือ ผู้เขียนนิยาย “เย่เซียนกู่เหนียง” ระบุว่าดัดแปลงจากนิทานของชาวจ้วงแถบ “ยงโจว” (หนานหนิง) นักวิชาการอเมริกันฟันธงว่า เทพนิยายเรื่อง “ซินเดอเรลล่า” ดัดแปลงไปจากนิยายเรื่อง “เย่เซียนกู่เหนียง” (ซึ่งดัดแปลงจากนิทานจ้วง) นั่นคือ ต้นเค้าเรื่องซินเดอเรลล่า ก็คือนิทานเรื่องปลาบู่ทองนั่นเอง

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	แก่นเรื่อง	แก่น-เรื่อง	จุดสำคัญของเรื่องที่จะเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อสื่อความคิดของผู้แต่ง
2	ช่วง	ช่วง	ลานหรือที่โล่ง มีไว้สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ของครัวเรือน ชุมชน และเมือง
3	จิตรกรรม	จิต-ตะ-กำ	เป็นงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการวาดระบายสี และการจัดองค์ประกอบความงามอื่น เพื่อให้เกิดภาพ 2 มิติ ไม่มีความรู้สึกหรือนูนหนา
4	ชาวจ้วง	ชาว-จ้วง	เป็นกลุ่มชนในกลุ่มชาติพันธุ์ขร้า-ไท มีประชากรมากที่สุด ราว 18 ล้านคน ส่วนใหญ่อาศัยในประเทศจีน
5	ประติมากรรม	ประ-ติ-มา-กำ	ศิลปะแขนงหนึ่งในพวกวิจิตรศิลป์ ศึกษาเกี่ยวกับงานที่สร้างเป็นรูปทรง 3 มิติ โดยวิธีปั้น แกะสลัก หรือผสมผสาน
6	ภูมิประเทศ	พูม-มิ-ประ-เทศ	ลักษณะทางกายภาพ และทางธรรมชาติของแผ่นดิน รวมไปถึงความสูงต่ำของผิวโลก ทะเลสาบ ถนน และเมืองต่าง ๆ
7	อนุสรณ์	อะ-นุ-สอน	เครื่องระลึก, ที่ระลึก
8	อัฐิ	อัฐ-ถิ	กระดูกคนที่เผาแล้ว
9	ออง	ออง	กระดอง (ภาษาไทยถิ่นภาคเหนือ)

ชวนคิด ชวนคุย

1. นิทานพื้นบ้าน เรื่อง เต้าน้อยทองคำ มีเนื้อเรื่องคล้ายกับนิทานเรื่องอะไรบ้าง
2. นิทานพื้นบ้าน เรื่อง เต้าน้อยทองคำมีต้นกำเนิดเชื่อมโยงกับพื้นที่ใด ในจังหวัดเชียงราย
3. หากนักเรียนพบสัตว์ที่พูดได้ นักเรียนจะถามสัตว์ชนิดนั้นว่าอะไร เพราะเหตุใด
4. จากนิทานพื้นบ้าน เรื่อง เต้าน้อยทองคำ นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรบ้างจากเรื่องี่อ่าน
5. นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับการสั่งลงโทษของพระเจ้าพรหมทัต ที่สั่งประหารนางสามาแล้วนำเนื้อมาทำขนม เพราะเหตุใด

E-BOOK

วิดีโอ

บทที่ 6 เรื่อง พระแก้วมรกตแด่เจ้าชเว

แก้วมอญค์พระแก้ว	แตงงาม
แก้วคู่แดนสยาม	กล่าวอ้าง
เสด็จทั่วเขตคาม	น้อมนบ บูชา
คงอยู่คู่ฟ้ากว้าง	เฟริศแพร่วเทพนคร

ตำนาน เรื่อง พระแก้วมรกตแดนล้านนา

วัดพระแก้ว เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่ในตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทางเข้าวัดจะติดถนนสายหลัก อีกด้านหนึ่งจะติดแม่น้ำโขง

วัดพระแก้ว ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

วัดพระแก้ว เดิมชื่อ วัดศรีบุญเรือง อีกแหล่งข้อมูลระบุว่า วัดศรีบุญยืน สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นราว พ.ศ. 1240 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติระบุว่าตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. 2380 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2405 ภายในวิหารมีพระพุทธรูปและมณฑปเก่าแก่อายุ 1,300 ปี ต่อมาสมัยเจ้าอริยะผู้ปกครองเมืองเชียงของได้บูรณะวัดครั้งใหญ่ จนเปลี่ยนชื่อมาเป็น "วัดพระแก้ว" เพราะเชื่อว่าได้อัญเชิญพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ที่นี่มาประดิษฐานอยู่ที่วัดแห่งนี้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อนจะอัญเชิญไปประดิษฐานที่หลวงพระบาง ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านได้ร่วมสร้างพระแก้วมรกตจำลองขึ้นองค์ใหม่จากหินแม่น้ำโขง เพื่อเป็นการรำลึกถึงประวัติศาสตร์ในอดีต

พระธาตุซึ่งภายในบรรจุพระเกศาธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีตำนานเล่าว่าเคยเป็นจุดที่พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาและได้ประทานพระเกศา 2 เส้น เอาไว้ให้เป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ ปัจจุบันได้บรรจุไว้ที่พระธาตุ 2 แห่งของเชียงของ คือ วัดไชยสถานและวัดพระแก้ว

"ตำนานพระแก้วมรกต" ทั้งฉบับที่เป็นส่วนหนึ่งของชินกาลมาลีปกรณ์ และฉบับที่มีชื่อว่ารัตนพิมพวงศ์ ซึ่งพระพรหมราชปัญญาเป็นผู้แต่ง เล่าไว้ตรงกันว่า ช้างทรงของ "พระแก้วมรกต" ไม่ยอมเดินทางมาเชียงใหม่ แต่เดินทางไปลำปางแทน เข้าใจว่าในเวลานั้นเจ้าผู้ครองนครเชียงรายน้อมน้อมต่อพญาสามฝั่งแกนแห่งเชียงใหม่แล้ว จึงต้องส่ง "พระแก้วมรกต" มาถวายพญาสามฝั่งแกน ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อพญาสามฝั่งแกนเกณฑ์ทัพจากเมืองต่างๆ อันได้แก่เชียงแสน ผาง พะเยา เชียงของ ไปต่อสู้กับกองทัพฮ่อ (ซึ่งยกมาโจมตีล้านนา เนื่องจากเชียงใหม่นับตั้งแต่รัชกาลพญาเกือนาเป็นต้นมา ไม่ยอมส่งส่วยให้แก่ฮ่อ) ก็ปรากฏว่าเชียงรายถูกเกณฑ์ทัพไปรบกับฮ่อด้วย ตำนานพระแก้วในแต่ละท้องถิ่นของดินแดนแถบล้านนานั้น จะแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถเรียบเรียงเนื้อหาตำนานเกี่ยวกับสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกตทั้งในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดใกล้เคียงได้ ดังนี้

วัดพระแก้ว เดิมชื่อวัดป่าญะ หรือวัดป่าเยยะ (เขียนเป็นภาษาบาลีว่า ญรุกขวาราม) เนื่องจากภายในวัดเดิมมีไม้เยยะขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นไม้ไผ่พันธุ์พื้นเมืองชนิดหนึ่งคล้ายไม้ไผ่สีสุก ไม่มีหนาม เนื้อแข็งและเหนียว นิยมนำไปทำหน้าไม้หรือคันธนู เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดเชียงราย ไม่ปรากฏประวัติการสร้างชินกาลมาลีปกรณ์และรัตนพิมพวงศ์ กล่าวไว้ว่า ท้าวมหาพรหมเจ้าเมืองเชียงราย อนุชาของพญาเกือนา อัญเชิญพระสิทธลปฏิมาภกับพระรัตนปฏิมาจากกำแพงเพชรมายัง

เมืองเชียงรายได้ เมื่อพญากือนาสวรรคต พญาแสนเมืองมา ใอรสได้ขึ้นครองราชย์สืบแทน ท้าวมหาพรหมไม่พอใจจึงยกทัพมาตีเมืองเชียงใหม่ แต่ไม่สำเร็จ ภายหลังพญาแสนเมืองมานำกองทัพสู้รบจับท้าวมหาพรหมได้ แล้วอัญเชิญพระสิหลปฏิมามายังเมืองเชียงใหม่ ส่วนพระรัตนปฏิมา เนื่องจากท้าวมหาพรหมได้นำปูนขาวคลุกด้วยน้ำฝิ่งน้ำอ้อยและทรายละเอียดพอกไว้ ลงรักปิดทอง แล้วก่อพระเจดีย์ทำด้วยศิลาแลงที่วัดป่าเยี้ยะ บรรจุพระรัตนปฏิมาที่พอกแล้วไว้ในเรือนเจดีย์ จึงไม่มีผู้พบเห็นอีก

พ.ศ. 1977 เจดีย์วัดป่าเยี้ยะถล่มลงมาเอง (มีเพียงพระบรมราชาธิบายและคาถาด้านานพระแก้วมรกต พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เท่านั้นที่กล่าวไว้ว่าเจดีย์ต้องอสถินบาด) จึงพบพระพุทธรูปพอกปูนลงรักปิดทอง นำไปไว้ในวิหารของวัดป่าเยี้ยะ ต่อมาปูนบริเวณพระกรเกิดเกาะทะลอกเห็นเป็นเนื้อมรกต จึงกระเทาะปูนออกทั้งองค์ จึงทราบว่าเป็นพระรัตนปฏิมา ท้าวเจ็ด เจ้าเมืองเชียงรายได้กราบทูลให้พญาสามฝั่งแกนทรงทราบ โปรดให้อัญเชิญพระรัตนปฏิมาจากวัดป่าเยี้ยะ เมืองเชียงรายได้ไปยังเมืองเชียงใหม่โดยกระบวนช้าง แต่เมื่อถึง แจ้สั๊ก (ชัยสั๊ก) ช้างทรงพระรัตนปฏิมาไม่ยอมไปทางเชียงใหม่ จึงเสียดายจับฉลากได้ชื่อเมืองนครลำปาง จึงอัญเชิญพระรัตนปฏิมาไปประดิษฐานที่วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

จากเหตุการณ์ค้นพบพระรัตนปฏิมา (พระแก้วมรกต) ทำให้วัดป่าเยี้ยะได้รับการขนานนามใหม่ว่า วัดพระแก้ว วัดพระแก้วคงมีสถานะเป็นวัดสำคัญมาตลอดทุกสมัย ช่วงสงครามขับไล่พม่าออกจากล้านนาทำให้เมืองเชียงรายได้กลายเป็นเมืองร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2347 จนเมื่อฟื้นฟูเมืองเชียงรายได้ พ.ศ. 2386 จึงมีการบูรณะวัดสำคัญต่างๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามจำนวนไพร่พลและสถานะทางสังคมยุคนั้น

วัดพระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. 2433 มีการสร้างวิหารวัดพระแก้วขึ้นใหม่ สันนิษฐานว่าสร้างบนฐานเดิมของวิหารในยุคล้านนา ซึ่งมีรูปแบบและสถาปัตยกรรมคล้ายกับวิหารของวัดจามเมือง (หลังเก่า) และวัดพระสิงห์ สันนิษฐานว่าช่างผู้ออกแบบและก่อสร้างคือช่างคณะเดียวกัน จุดหมายเหตุเมืองเชียงรายได้ ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงรายได้กล่าวว่า

พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ

ส่วนตำนานพระแก้วดอนเต้า จังหวัดลำปางนั้น เล่าเป็นตำนานว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสพยากรณ์ไว้ เมื่อทรงดับขันธปรินิพพานล่วงมาแล้ว 1,000 ปี จะมีผู้มีบุญจากดาวดึงส์ลงมาจุติและได้บวชเป็นพระเถระ การณ์เป็นดังคำพยากรณ์ พระมหาเถระนั้นดำริสร้างพระพุทธรูป แต่ยังไม่ปลงใจเลือกวัสดุใด พญานาคในลำน้ำวังจึงนำแก้วมรกต (หรือ "แก้วกายสิทธิ์") ใส่ในหมากเต้า คือ แดงโม้ในไร่ของนางสุชาดาผู้อุปถัมภ์ถวาย นางสุชาดาเก็บแดงโม้ไปถวายพระมหาเถระเมื่อผ้าออกพบก้อนมรกตจึงนำมาแกะสลักเป็น

พระพุทธรูป ก็พยายามแกะพระพุทธรูปขึ้น แต่ก็แกะไม่สำเร็จเพราะเนื้อแข็งมาก จนกระทั่งมี ตาปะขาวซึ่งเป็นพระอินทร์ปลอมตัวมาอาสาแกะพระให้ เมื่อแกะเสร็จตาปะขาวก็หายไป ครั้นเมื่อพระมหาเถระและนางสุชาดาทำการสมโภชแล้วก็ถวายพระนามพระพุทธรูปแก้วมรกตองค์นั้นว่า "พระแก้วดอนเต้า" ต่อมาพระมหาเถระและนางสุชาดาถูกเจ้าผู้ครองนครลำปางสังหาร โดยมิได้รู้ว่าเป็นผู้กับพระมหาเถระ ก่อนตายนางได้ตั้งสัตยาธิษฐานว่า ถ้าตนไม่มีความผิดขอให้เลือดพุ่งขึ้นสู่อากาศ เป็นการประกาศความบริสุทธิ์เพื่อให้พระมหาเถระพ้นข้อครหา เหตุการณ์เป็นดังคำอธิษฐานของนาง เมื่อพระมหาเถระพ้นจากความผิดจึงอัญเชิญพระแก้วไปประดิษฐานยังวัดพระธาตุลำปางหลวงตราบถึงปัจจุบัน

วัดพระแก้วดอนเต้า ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

❖อ่านเพิ่ม เต็มความรู้❖

พิพิธภัณฑ์โสมหลวงแสงแก้ว ในวัดพระแก้ว จังหวัดเชียงราย

พิพิธภัณฑ์โสมหลวงแสงแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โสมหลวงแสงแก้วเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ก่อตั้งเกิดจากแรงศรัทธาในพุทธศาสนาของคุณอมรา (แสงแก้ว) มุนิกานนท์ สร้างถวายให้กับวัดพระแก้วอารามหลวง ต.เวียง อ.เมือง จ.เชียงราย เพื่อใช้เป็นที่เก็บรักษาและจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของวัด และเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมล้านนา อาคารพิพิธภัณฑ์ได้รับการออกแบบให้มีลักษณะเป็นศิลปะล้านนาประยุกต์ สร้างด้วยไม้สัก ทั้งหลัง ผู้ออกแบบเป็นสถาปนิกชาวเชียงรายชื่อ นพดล อิงควณิช พิพิธภัณฑ์เริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2538 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2544 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ภายมีสองชั้น จัดแสดงวัตถุที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมล้านนา

ภาพภายในพิพิธภัณฑ์โสมหลวงแสงแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ได้แก่ พระพุทธรูปหินอ่อนจากพม่า เครื่องใช้ในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน รวมแล้วกว่า 300 ชิ้น อาทิ พระพุทธศรีเชียงราย เป็นพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ศิลปะล้านนา พระเจ้าทันใจซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำริดโบราณ ปราสาทเงินศิลปะล้านนาที่สร้างได้ประณีตงดงาม พระแก้วหยกแกะสลักจากหินหยกขนาดใหญ่ เหล็กอัดจับฝ้าสมัยก่อน ช้างแกะสลักจากหินทรายโบราณ เป็นต้น

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	ตาปะขาว	ตา-ปะ-ขาว	บ้างเรียกชีปะขาว ชาวบ้านที่นุ่งขาวห่มขาว ประพฤติพรหมจรรย์
2	บุรณะ	บุ-ระ-นະ	ซ่อมแซมให้กลับตั่งเดิม
3	ไผ่สีสุก	ไผ่-สี-สุก	ไผ่ที่มีเนื้อไม้ละเอียด เหนียว ทนทานดีมาก ใช้ในงานจักสานต่างๆได้ดี
4	พยากรณ์	พะ-ยา-กอน	ทาย ทำนาย หรือคาดการณ์โดยอาศัยหลักวิชาการ
5	ลงรักปิดทอง	ลง-รัก-ปิด-ทอง	ทาสีรัก แล้วปิดด้วยทองคำเปลวทับลงไปบนผิววัสดุต่างๆ เป็น กระบวนการตกแต่งผิวภายนอก ของศิลปวัตถุ หรือองค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรมแบบไทย
6	สัตยาธิษฐาน	สัต-ตะ-ยา-ทิต-สะ-ถาน	ความตั้งใจมั่น, การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว, ความตั้งใจมั่นแน่วแน่ที่จะทำการให้สำเร็จ จุดหมาย, ความตั้งใจหนักแน่นเด็ดเดี่ยวว่าจะทำการ
7	สมโภช	สม-โพด	การกินร่วม, การเลี้ยงอาหาร สมโภชงานเลี้ยง, งานฉลองในพิธีมงคลเพื่อความยินดีสำเร็จ
8	อัญเชิญ	อัน-เชิญ	เชิญด้วยความเคารพนับถือ
9	อุปัฏฐาก	อุ-ปัด-ถาก	ผู้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณร, ถ้าเป็นหญิงใช้ อุปัฏฐาก-ยิกา

ชวนคิด ชวนคุย

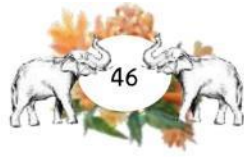
1. ในจังหวัดเชียงราย วัดพระแก้ว มีอยู่สองแห่งตั้งอยู่ที่อำเภอใดบ้าง
2. พระแก้วมรกต ถือเป็นพระ 5 อาณาจักร ได้แก่อาณาจักรใดบ้าง
3. ตำนานพระแก้วมรกตถือเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ล้านนาหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. จากตำนานพระแก้วมรกตเมืองเชียงราย เหตุใดจึงต้องมีการลงรักและพอกปูนองพระแก้วมรกตไว้
5. พระแก้วมรกตเคยถูกประดิษฐานไว้ที่จังหวัดใดบ้างในภาคเหนือ

E-BOOK

วิดีโอทัศน์

บทที่ ๗ เรื่อง พระธาตุแก้วออม

เข็ญรายถิ่นแดนนี้	เวียงงาม
เจดีย์สถิตตาม	แว่นแคว้น
งดงามเลื่องลือนาม	คงอยู่
แก้วจอมยังแน่นแพ้น	คู่เกล้า นครา

พระธาตุเก้าจอม

“พระธาตุ” สถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับชาวพุทธ เพราะสถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่เก็บพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเปรียบเสมือนเป็นองค์แทนพระองค์ไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้บูชา ตามความเชื่อของชาวล้านนา เชื่อกันว่าการได้ทำบุญวัดประจำปีเกิด หรือการได้ไปทำบุญวัดที่เป็นมงคลนามทั้งเก้า รวมถึงการได้ไปนมัสการสักการะพระธาตุเก้าจอม จะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล “อยู่เย็นเป็นสุข” หรือ ตามคติล้านนาที่ว่า “อยู่ดีกินหวาน” ประสบความสำเร็จทั้งการงาน การเงิน การดำเนินชีวิตได้สมดังปรารถนา

การทำบุญไหว้พระ เพื่อช่วยเสริมบุญบารมี ขอพรให้ชีวิตประสบแต่ความสุข ความเจริญ ปลอดภัย จากโรคภัย อันตรายใดๆ เชิญชวนทุกท่านที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงรายหรือมาหยุดพักผ่อน เดินทางไปไหว้พระธาตุ 9 จอม ในจังหวัดเชียงราย สร้างสิริมงคลในชีวิต วัดพระธาตุ 9 จอม ตั้งอยู่ในหลายอำเภอในจังหวัดเชียงราย ดังนี้

1.วัดพระธาตุจอมลี้ อ.เมือง

ตามความเชื่อ เชื่อกันว่าถ้าได้กราบไหว้ท่านจะได้รับสิริมงคลสูงสุดและพานพบแต่สิ่งดีๆ เข้ามาในชีวิตอย่างน่าอัศจรรย์

2.วัดพระธาตุจอมกิติ อ.เชียงแสน

ตามความเชื่อ เชื่อกันว่า ถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานท่านจะอุดมไปด้วยศถาบรรดาศักดิ์ ลาภยศผู้คนสรรเสริญ เจ้าคนนายคน

3.วัดพระธาตุจอมแจ้ง อ.แม่สรวย

ตามความเชื่อ เชื่อกันว่า ถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานท่านจะประสบความสำเร็จและรู้แจ้งเห็นจริง

4.วัดพระธาตุจอมจัน อ.แม่จัน

ตามความเชื่อ เชื่อกันว่าถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานผิวพรรณสวยงามเปล่งปลั่งรัศมีดุจแสงจันทร์งดงามอย่างหาที่เปรียบไม่ได้

5.วัดพระธาตุจอมฝ่อ (วัดธัญวิเวกคีรี) อ.เวียงป่าเป้า

ตามความเชื่อ ฝ่อ เป็นภาษาเหนือ แปลว่า ดูหรือมอง เชื่อกันว่าถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานเปรียบเหมือนการลืมนดาเงแสงสว่างในชีวิต

6.วัดพระธาตุจอมแ่ว อ.พาน

ตามความเชื่อ - ความหมายนัยยะที่ 1 “แ่ว” เป็นภาษาเหนือ แปลว่า แวะ ถ้าผู้ใดผ่านมาแวะกราบไหว้บูชาก็จะแคล้วคลาดปลอดภัยจากสิ่งเลวร้ายทั้งปวง

- ความหมายนัยยะที่ 2 “แ่ว” เปรียบเหมือนเสียงเริ่มพูด เริ่มเจรจา ถ้าได้กราบไหว้และตั้งจิตอธิษฐานการเจรจาทูรกิจจะประสบผลสำเร็จ

7.วัดพระธาตุจอมจ้อ อ.เทิง

ตามความเชื่อ คำว่า “จ้อ” เป็นคำล้านนา หมายความว่าเทียบได้กับ “ช้อ” ในภาษาไทยกลาง “จอมจ้อ” จึงควรหมายความว่า ชูขึ้น หรือสูงเด่น เป็นสง่า สูงส่ง ถ้าได้กราบไหว้ก็จะประสบความสำเร็จทุกสิ่งเหมือนกับ การเริ่มเจรจาก็นำมาซึ่งความสำเร็จและสมประสงค์ทุกประการ

8.วัดพระธาตุจอมทอง อ.เมือง

ตามความเชื่อ ในการไหว้พระธาตุคุดยงมทอง เชื่อกันว่า ถ้ากราบไหว้และตั้งจิตอธิฐานท่านจะมีทรัพย์สินเงินทอง

9.วัดพระธาตุจอมหมอกแก้ว อ.แม่ลาว

ตามความเชื่อ เชื่อกันว่าอุปสรรคที่เปรียบเหมือนหมอกควันสีดำถ้ากราบไหว้และตั้งจิตอธิฐานอุปสรรคทั้งหลายก็จะจางใสเหมือนหมอกแก้วและประสบความสำเร็จ

การท่องเที่ยวสายบุญนี้ เหมาะที่จะไปกันทั้งครอบครัว บางพื้นที่มีน้ำตก,บางเส้นทางได้ชมธรรมชาติเข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา วิถีชนเผ่า ชมศิลปะ ดอกไม้ เพิ่มความสนุกสนานและบันเทิงในการท่องเที่ยวตลอดเส้นทาง

 <p>พระธาตุจอมหมอกแก้ว ตั้งอยู่ ป่าดงพญาไฟ อ.แม่ลาว พสกนธิ์ อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>	 <p>วัดพระธาตุคุดยง ตั้งอยู่ สามัคคี อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>	 <p>วัดบุญญาวาศ (อ.แม่ลาว) ตั้งอยู่ ป่าดงพญาไฟ หมู่ ๗ สามัคคี อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>
 <p>วัดพระธาตุจอมแจ้ง ตั้งอยู่ สามัคคี อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>	 <p>วัดอมรินทร์ ตั้งอยู่ สามัคคี อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>	 <p>วัดพระธาตุจอมสัก ตั้งอยู่ ป่าดงพญาไฟ อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>
 <p>วัดพระธาตุจอมกิติ ตั้งอยู่ สามัคคี อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>	 <p>วัดพระธาตุจอมดี ตั้งอยู่ สามัคคี อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>	 <p>วัดพระธาตุจอมน้ำ ตั้งอยู่ ป่าดงพญาไฟ อ.แม่ลาว จังหวัดเชียงราย โทร 0 8332 2222</p>

ข้อมูลจาก ททท.สำนักงาน เชียงราย-พะเยา

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

ความเชื่อ และศรัทธาพระบรมสารีริกธาตุของชาวล้านนา

ตามคติความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจวิเศษของวัตถุธาตุ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม ทุกเชื้อชาติ จะมีศาสนายึดถือหรือไม่มีศาสนาก็ตาม เป็นเรื่องราวที่กล่าวขานกันมานานแล้ว ซึ่งมีคติความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น การนำเอาวัตถุธาตุตามธรรมชาติ กระดูก ไม้มงคล มาเป็นเครื่องรางติดตัว หรือ ตั้งไว้เป็นที่เคารพกราบไหว้ของตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น เป็นต้น

สำหรับความเชื่อในเรื่องราวของพระบรมสารีริกธาตุ(พระอัฐิของพระพุทธเจ้าและพระสาวกรวมถึงพระอริยสงฆ์) การเคารพบูชาพระธาตุ เนื่องจากพุทธศาสนิกชนมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดถึงพระอริยสาวก เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระองค์ไม่ทรงตั้งศาสดาแทน พระองค์ตรัสให้เหล่าพุทธบริษัท ๔ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ยึดพระธรรมวินัย เป็นศาสดาแทนพระองค์ หากจะแสวงหาสิ่งภายนอกไว้เป็นเครื่องสักการบูชา ให้เหล่าพุทธบริษัทได้นึกถึงสังเวชนียสถาน ๔ แห่งเป็นที่บูชาและระลึกถึงพระพุทธเจ้า

เมื่อกาลเวลาล่วงไปพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ทรงส่งพระสมณทูต ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ๔ สาย และมีการพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐานในพระสถูปเจดีย์ยังประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยด้วย

การประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุในล้านนา (ชาวล้านนาเรียกว่า “ธาตุ”) พระสุเมณเถร พระภิกษุจากเมืองสุโขทัย เดินทางมาตามคำกราบอาราธนาของพระเจ้ากือนา กษัตริย์เชียงใหม่ พระองค์ทรงสร้างเจดีย์ไว้เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ณ วัดบุปผาราม(สวนดอก) และวัดพระธาตุคอกยสุเทพ ไว้ในพระเจดีย์ทั้งสองแห่ง ถ้าจะกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุผู้เขียนเคยได้ฟังเรื่องเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ ว่าในอดีตเมื่อถึงวันเดือนดับเดือนเบ็ง(เพ็ญ) จะมีดวงแก้วสีเขียวบ้าง ขาวบ้าง เหลืองบ้าง แสดงปาฏิหาริย์แปลงแสงเป็นดวงสี ลอยล่องในอากาศ ผู้ที่พบเห็นจะยกมือไหว้และบอกให้ลูกหลานที่เห็นว่าเป็นของดีของวิเศษ หรือก็บอกว่า “พระธาตุออกแอมบ้าง พระธาตุเสด็จบ้าง”

ชาวล้านนาในอดีตได้สร้างค่านิยมและคตินิยมในการนับถือกราบไหว้พระธาตุประจำเมือง เช่น จังหวัดลำพูน ไปนมัสการ พระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น สมัยต่อมาได้เปลี่ยนให้พุทธศาสนิกชนไป “บูชา” เพราะชาวล้านนามีความเชื่อมาก่อนที่มนุษย์จะเกิดวิญญานจะมาชอยู่ ที่พระธาตุสำคัญประจำเมืองต่างๆ (“ช” หมายถึง ตั้ง, วาง, รวม, สุม, ประชุม) ดังนั้น คำว่า “บูชา” คือ การกราบไหว้บูชาเป็นที่พึ่งพาของตน และจะต้องไปไหว้พระธาตุประจำปีเกิดของตน ตามคติชาวล้านนาถือว่าการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจะทำให้ความเป็นสิริมงคลบังเกิดแก่ผู้สักการบูชา พระธาตุปีเกิดของชาวล้านนาจะมีความแตกต่างไปตามปีนักษัตร (ตัวเป้ง) ดังนี้

1.ปีไล่ (เป็งหน) ไหว้พระธาตุศรีจอมทอง จ.เชียงใหม่

2.ปีเป้า (เป็งวัว) ไหว้พระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง

3.ปียี่ (เป็งเสือ) ไหว้พระธาตุช่อแฮ จ.แพร่

4.ปีเหม้า (เป็งกระต่าย) ไหว้พระธาตุแช่แห้ง จ.น่าน

5.ปีสี (งูใหญ่) ไหว้พระธาตุพระสิงห์ จ.เชียงใหม่

6.ปีไส้ (งูเล็ก) ไหว้เจดีย์พุทธคยา รัฐพิหาร ประเทศอินเดีย แต่สามารถไหว้เจดีย์วัดเจ็ดยอด จ.เชียงใหม่ แทนได้

7.ปีระง้า (เบ็งม่่า) ไหว้พระธาตุชเวดากอง ประเทศพม่า

8.ปีเม็ด (เบ็งแพะ) ไหว้พระธาตุดอยสุเทพ จ.เชียงใหม่

9.ปีสัน (เบ็งวอก) ไหว้พระธาตุพนม จ.นครพนม

10.ปีเล่า (เป็งโก) ไหว้พระธาตุหริภุญชัย จ.ลำพูน

11.ปีเส็ด (เป็งสนัซ) ไหว้พระธาตุนรินทร์แขวน ประเทศพม่า

12.ปีโก้ (เป็งหม - ซ่าง) ไหว้พระธาตุดอยตุง จ.เชียงราย

ขอขอบคุณภาพจาก :

อนุชิต ณ สิงห์ทร นักวิชาการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
สำนักงานเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

คำศัพท์น่ารู้

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	เครื่องราง	เครื่อง - ราง	ของที่นับถือว่าป้องกันอันตราย ยังไม่ออก พ้นไม่เข้า เช่น ตรีศกรุด ผ้ายันต์ เหล็กไหล เป็นต้น
2	ตัวเป้ง	ตัว-เป้ง	การนำสัตว์มาใช้เป็นสัญลักษณ์แทน นักชั้รของชาวล้านนา
3	นักชั้ร	นัก-สั้ด	ชื่อรอบเวลากำหนด ๑๒ ปีเป็น ๑ รอบ เรียกว่า ๑๒ นักชั้รโดยกำหนดให้สัตว์ เป็นเครื่องหมายในปีนั้น ๆ
4	ปรารถนา	ปราด-ถะ-หนา	มุ่งหมาย, ประสงค์, อยากได้, ต้องการ
5	พระบรมสารีริกธาตุ	พระ-บอ-รม-มะ-สา-รี- ริก-กะ-ทาต	พระอัฐิของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ได้ ทรงอธิษฐานไว้ก่อนปรินิพพาน ให้คงเหลือ ไว้หลังจากการถวายพระเพลิงพระพุทธ สรีระ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของ พุทธบริษัท
6	พุทธบริษัท	พุต-ทะ-บอ-ริ-สั้ด	หมู่ชนที่นับถือพระพุทธศาสนามี ๔ หมู่ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา.
7	วัตถุธาตุ	วัต-ตุ-ทาต	แร่ธาตุต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่ประกอบขึ้น จากแร่ธาตุ
8	สักการะ	สัก-กา-ระ	บูชาด้วยสิ่ง หรือเครื่องอันควรบูชา เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน, บางที่ใช้คู่กับคำว่า บูชา เป็น สักการบูชา
9	สังเวชนียสถาน	สัง-เว-ชะ-นี-ยะ-สะ-ถาน	สถานที่ทางพระพุทธศาสนาอันเป็นที่ตั้ง แห่งความสังเวช มี ๔ แห่ง คือ สถานที่ที่ พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐม เทศนา และปรินิพพาน

ชวนคิด ชวนคุย

1. นักเรียนเคยไปที่วัดสักการะพระธาตุแห่งใดบ้าง และพระธาตุแห่งนั้นตั้งอยู่ที่ไหน
2. เพราะเหตุใดจึงมีการสร้างพระธาตุ หรือเจดีย์จำนวนมากในภาคเหนือของประเทศไทย
3. นักเรียนคิดว่าการเดินทางไปสักการะพระธาตุเก้าจอมโดยใช้เวลาเพียง 1 วันจะสามารถทำได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. นักเรียนเกิดในปีนักษัตรใด และตรงกับตัวเป็งใดของชาวล้านนา
5. พระธาตุใดเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของนักเรียน เมื่อนับตาม พ.ศ. ที่นักเรียนเกิด

บทที่ ๘ เรื่อง พระธาตุแม่ยาวพะเยา ศรีธาตุขจรจักร

องค์นาคบันดล	สืบสานพารา
ย่าหม่อนศรีธา	สร้างองค์เจดีย์
พุทธศาสนา	คู่ฟ้าแดนนี้
เมืองคณาดี	คอยเฝ้าดูแล

พระธาตุแม่ย่าม่อน ศรีธาตพญานาค

บริเวณด้านหน้าวัดพระธาตุแม่ย่าม่อน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

วัดพระธาตุแม่ย่าม่อน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำโขงกั้นแดนไทย และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่บ้านปากอิ่งใต้ หมู่ที่ 2 ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมี พระอาจารย์พัศกร ฐานะวีโร (คงอินทร์) เป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุแม่ย่าม่อน

วัดแห่งนี้ถูกทิ้งร้างมาหลายร้อยปี มาแล้ว เมื่อ 2550 หลังจากที่ท่านเคยได้เดินธุดงค์มาพบ ต่อมาได้ร่วมกับชาวบ้านช่วยกันบูรณะ โดยสร้างพระธาตุครอบองค์พระธาตุเดิมที่ชำรุดขึ้นใหม่ชื่อว่าพระธาตุแม่ย่าม่อน สร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่พระมหาจักรพรรดิ และพระมหาปริตย์ ตั้งตระหง่านอยู่บนเนินภูเขาริมฝั่งแม่น้ำโขง มองเห็นได้แต่ไกลทั้งทางบกและทางน้ำ เป็นสถานที่สำหรับพระสงฆ์ เณรรวมทั้งแม่ชี และประชาชนทั่วไปใช้ปฏิบัติธรรม และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวศึกษาทางวัฒนธรรม มีทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

ทางขึ้นวัดพระธาตุแม่ย่าม่อน และหินศักดิ์สิทธิ์วัดพระธาตุแม่ย่าม่อน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

สถานที่แห่งนี้เดิมเป็นวัดเก่าของประชาชนสองฝั่งโขงไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงความเชื่อเรื่องพญานาคเล่าต่อกันมาว่า ห่างจากวัดไปเพียง 300 เมตร ชาวบ้านเคยพบเห็นพญานาคเลื้อยขึ้นมาจากแม่น้ำโขงเมื่อ 16 ปีที่ผ่านมา แล้วหยุดขวางถนนรถสัญจรผ่านไปมาต้องจอดรอให้กลับลงแม่น้ำ ต่อมาจึงได้ตั้งศาลเจ้านาคราชให้สถิต เพื่อให้ผู้คนผ่านไปมาได้ลงกราบไหว้ขอพร

รูปปั้นพญานาคทางลงพระธาตุ และริมฝั่งแม่น้ำโขง หลังวัดพระธาตุแม่ย่าม่อน

วัดแห่งนี้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ไหว้พระ สันทนาธรรม ทุกคนที่เดินทางมาเพื่อต้องการเรียนรู้ธรรมคำสอน ต้องการความสงบ พระสงฆ์ทำกิจสวดมนต์วันละ 2 ครั้งเช้าและเย็น คำสอนของพระพุทธองค์ที่ให้ยึดหลักปฏิบัติอริสัจ 4 และ มรรค 8 ในการดำรงชีวิต

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ และลานธรรมริมแม่น้ำโขง วัดพระธาตุแม่ย่าม่อน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

พญานาค

พญานาค หรือ นาคราช หมายถึง นาคผู้เป็นใหญ่ นาคผู้เป็นหัวหน้า ตามความเชื่อในศาสนาแบบอินเดีย คล้ายกับพญามังกร ตามคติศาสนาชาวบ้านจีน ในศาสนาพุทธพระไตรปิฎกภาษาบาลีกล่าวถึงพญานาคหลายตน เช่น

มณิกัญฐ์ มีแก้วมณีประดับที่คอ อาศัยในแม่น้ำคงคา ศรัทธาฤๅษีตนหนึ่งจึงขึ้นมาขดตัว 7 รอบ แล้วแผ่พังพานใหญ่บนศีรษะฤๅษีนั้น

มูจลินท์ ได้ขดตัว 7 รอบพระโคตมพุทธเจ้า แล้วแผ่พังพานใหญ่บนพระเศียรเพื่อปกป้องพระองค์จากสภาพอากาศและสัตว์ต่าง ๆ ระหว่างทรงเสวยวิมุตติสุขใต้ต้นจิกหลังตรัสรู้ เป็นที่มาของปางนาคปรก

สุปัสสะ ผู้กราบทูลพระพุทธเจ้าว่านาคที่ไม่มีศรัทธาเสื่อมใสอาจทำร้ายภิกษุที่ฉันเนื่อง เมื่อพญานาคกลับไปหลังจากฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ทรงบัญญัติสิกขาบทว่าภิกษุฉันเนื่องต้องอาบัติทุกกฏในอรรถกถา กล่าวถึงพญานาคอื่น ๆ เช่น

กาฬะ เมื่อพระโคตมลอยถาดทองที่แม่น้ำเนรัญชรา ถาดนั้นลอยทวนน้ำแล้วจึงลงไปในนาคพิภพ แล้วซ่อนใต้ถาดของพระพุทธเจ้าสามพระองค์ พญานาคาพนาคราชได้ยินเสียงนั้นแล้วจึงกล่าวว่า เมื่อวานพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นองค์หนึ่ง วันนั้นบังเกิดขึ้นอีกหนึ่งองค์ แล้วลุกขึ้นกล่าวสรรเสริญด้วยบทหลายร้อยบท

ตระกูลของพญานาค

พญานาคแบ่งออกเป็น 4 ตระกูลด้วยกัน
ตระกูลวิรูปักษ์ คือ พญานาคตระกูลสีทอง
ตระกูลเอราปักษ์ณะ คือ พญานาคตระกูลสีเขียว
ตระกูลฉัพพยาปุตตะ คือ พญานาคตระกูลสีรุ้ง
ตระกูลกัณหาโคตมะ คือ พญานาคตระกูลสีดำ

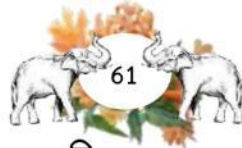
การเกิดของพญานาค

การเกิดของพญานาคแบ่งออกเป็น 4 แบบ
 เกิดในไข่ (อณตชะ)
 เกิดในครรภ์ (ชลาพุชะ)
 เกิดจากเหงื่อโคล (สังเสทชะ)
 เกิดแล้วโตทันที (โอปปาติกะ)

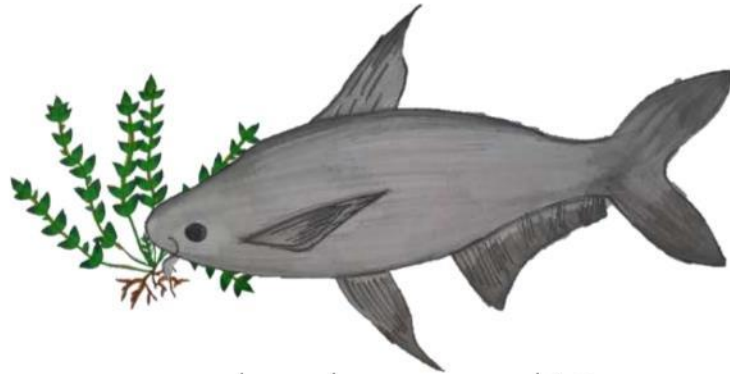
ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	แผ่พังพาน	แผ่-พัง-พาน	อาการที่งู ชูและแผ่คอให้แบนเพื่อเตรียมฉกศัตรู เป็นต้น
2	มรรค ๘	มັก-แปด	มรรค เรียกเต็มว่า มรรคมีองค์ ๘ ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ-ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ-ความดำริชอบ สัมมาวาจา-การเจรจาชอบ สัมมากัมมัณฑะ-การงานชอบ สัมมาอาชีวะ-การเลี้ยงชีวิตชอบ สัมมาวายามะ-ความพยายามชอบ สัมมาสติ-ความระลึกชอบ สัมมาสมาธิ-ความตั้งใจชอบ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง
3	ลานธรรม	ลาน-ท่า	สถานที่ชุมนุมสำหรับพุทธบริษัท ในการฟังธรรมะ หรือประกอบกิจทางศาสนา
4	สัญจร	สัน-จอน	เดินทาง, ท่องเที่ยว, โคจร
5	สถิต	สะ-ถิต	อยู่, ตั้งอยู่, ยืนอยู่, ใช้เป็นคำยกย่องแก่สิ่งหรือบุคคลที่อยู่ในฐานะสูง
6	อริยสัจสี่	อะ-ริ-ยะ-สัจ-สี่	หลักคำสอนที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

ชวนคิด ชวนคุย

1. นักเรียนคิดว่าพญานาคมีจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. ตามคติความเชื่อแบบจีนพญานาคมีลักษณะอย่างไร
3. ในพระพุทธศาสนาพญานาคตนใดที่แผ่พังพานป้องกันฝนให้แก่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
4. พญานาคมีกี่ตระกูล อะไรบ้าง
5. จากการอ่านเรื่อง การเกิดของพญานาค ที่มีการเกิดในไข่ มีสัตว์ชนิดได้อีกที่มีการเกิดในไข่ ยกตัวอย่างอย่างน้อย 5 ชนิด

บทที่ ๑ เรื่อง ปลาบึกแม่ช้ำใจ

ชุ่มเย็นสายแม่น้ำ ไทลริน

ลงสู่กระแสนิ่ง

คู่เฝ้า

ปลาบึกคู่แดนดิน

เขียงของ นานมา

ตำนานสืบต้นเค้า

ชาติเชื้อมัจฉา

ปลาบึกแม่น้ำโขง

ปลาบึก เป็นปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง ไม่มีเกล็ด อาศัยอยู่ในแม่น้ำโขงตั้งแต่ประเทศจีน ลาว พม่า ไทย เรื่อยมาตลอดความยาวของแม่น้ำรวมไปถึงแควสาขาต่าง ๆ เช่น แม่น้ำจิม แม่น้ำมูล แม่น้ำสงคราม แต่ไม่พบในตอนปลายของแม่น้ำโขงที่เป็นน้ำกร่อย ซึ่งเป็นจุดที่ไหลออกทะเลจีนใต้ เป็นปลาที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์เนื่องจากการจับปลามากเกินไป คุณภาพน้ำที่แย่งลงจากการพัฒนาและการสร้างเขื่อนบริเวณต้นน้ำ ปัจจุบันสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติจัดปลาบึกอยู่ในกลุ่มเสี่ยงขั้นวิกฤติต่อการสูญพันธุ์ และติดอยู่ในบัญชี โขเตส กลุ่ม 1 ชนิดสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าท้ายบัญชีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่า และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ทั้งนี้ในแถบกลุ่มแม่น้ำโขงยังมีตำนานเรื่องเล่าที่อธิบายถึงการกำเนิดและการมีอยู่ของปลาบึก ซึ่งเกี่ยวข้องกับตำนานของพญานาค โดยมีเนื้อหาตำนาน ดังนี้

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีพญานาคราชสองตัวเป็นเพื่อนรักกันมาก ชื่อ "พญาศรีสุทโธนาค" กับ "พญาสุวรรณนาค" ทั้งสองแบ่งกันปกครองเมืองบาดาลหนองกระแสน้ำสายละครึ่งเมือง ซึ่งคนสมัยก่อนเชื่อกันว่า "หนองกระแสน" คือเมืองบาดาลอยู่ใต้ทะเลสาบ "หนองหาน"

พญานาคทั้งสองนั้นมีพญานาคบริวารฝ่ายละ ๕๐๐ ตัว ทุกๆ ปี ทั้งสองฝ่ายจะไปมาหาสู่กันเพื่อเยี่ยมยามถามข่าวถึงสารทุกข์สุกดิบกันอยู่เสมอมิได้ขาด

อยู่มาวันหนึ่งพญาศรีสุทโธนาคได้พาบริวารออกไปล่าสัตว์ในป่า เผอิญล่าได้ช้างป่ามาตัวหนึ่ง พญาศรีสุทโธนาคก็ถึงสหายพญาสุวรรณนาค จึงฆ่าและเนื้อช้างให้บริวารนำไปให้ครึ่งตัว

เมื่อพญาสุวรรณนาคได้รับของฝากจากเพื่อนรักเป็นเนื้อช้างก็มีความยินดี จึงได้ส่งสาส์นแสดงความขอมใจมายังพญาศรีสุทโธนาค ทั้งบอกว่าในโอกาสหน้าตนคงจะได้ส่งของฝากมาเป็นการตอบแทนบ้าง

วันหนึ่งพญาสุวรรณนาคได้พาบริวารออกไปล่าสัตว์ในป่า โดยล่าได้เม่นมาหนึ่งตัว พญาสุวรรณนาคจึงสั่งให้ฆ่าและเนื้อเม่นแล้วแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งเอาไว้กินเอง และอีกส่วนหนึ่งให้บริวารนำไปให้แก่พญาศรีสุทโธนาค เพื่อเป็นของฝาก

พญาศรีสุทโธนาคเมื่อได้รับเนื้อเม่น เห็นว่ามีจำนวนน้อยนิดคิดกับเนื้อช้างที่ตนนำไปให้ก็ไม่พอใจ โดยคิดว่าเม่นน่าจะตัวใหญ่กว่าช้าง เพราะขนเม่นยาวกว่าขนช้าง จึงไม่รับของฝากนั้น

พอพญาสุวรรณนาคทราบดังนั้นก็ไม่สบายใจ รีบเดินทางมาอธิบายชี้แจงให้พญาศรีสุทโธนาคฟังว่า แม้ขนเม่นจะยาวกว่าขนช้างแต่เม่นก็ตัวเล็กกว่าช้างมาก ฉะนั้น เนื้อเม่นครึ่งตัวจึงน้อยกว่าเนื้อช้างครึ่งตัวแน่นอน แต่พญาศรีสุทโธนาคก็ไม่ฟังเหตุผล ทว่าพญาสุวรรณนาคเอาเปรียบตน จึงเกิดการโต้เถียงทะเลาะกันอย่างรุนแรงจนถึงประกาศทำรบกันขึ้น

พญาศรีสุทโธนาคผู้มุทะลุจึงยกทัพนาคมาบุกประชิดติดชายแดนเมืองหนองกระแสน้ำที่อยู่ในความปกครองของพญาสุวรรณนาค การเคลื่อนพลมาอย่างรีบร้อนทำให้น้ำในทะเลสาบหนองแสนขุ่นคลุ้งเป็นสีชมพู

ฝ่ายพญาสุวรรณนาคเห็นดังนั้นก็ตั้งใจต้องพาบริวารออกต่อสู้กับเพื่อนรัก เพื่อป้องกันแว่นแคว้นในปกครอง พญานาคทั้งสองฝ่ายได้เข้าต่อสู้ประหัตประหารกันอยู่นานถึง ๗ ปี แต่ก็ไม่มีฝ่ายใดชนะอย่างเด็ดขาด สงครามครั้งนี้ทำให้โลกสิ้นสะเทือนลั่นหวั่นไหวสะท้านไปถึงสวรรค์และบาดาล เทวดาร้องกันไปทั่วทั้งมนุษย์ เทวดา และนาค จากเรื่องที่เขาใจผิดกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

พญาแถนผู้เป็นใหญ่บนสวรรค์เห็นเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจึงเสด็จมายังโลกมนุษย์ ณ บริเวณสนามรบที่เมืองหนองกระแสน พร้อมมีเทวโองการว่า

"ข้าพญาแผ่นดินจอมสวรรค์ผู้ยิ่งใหญ่ ขอสั่งให้สองฝ่ายหยุดรบกัน พวกเจ้าไม่มีใครเก่งกว่าใครและขอประกาศให้เมืองหนองกระแสเป็นเขตปลอดสงคราม ให้ทั้งสองจงพาไพร่พลออกจากเมืองหนองกระแสโดยด่วนที่สุด ถ้าเจ้าทั้งสองเก่งจริงของจงไปสร้างแม่น้ำแข่งกันเถิด ใครสร้างแม่น้ำไปถึงทะเลก่อนถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ชนะ แล้วข้าจะปล่อยปลาบึกลงในแม่น้ำสายที่สร้างเสร็จก่อน"

พอสิ้นเทวโองการ พญานาคทั้งสองต่างก็พาไพร่พลแยกย้ายกันไปในทันที โดยพญาศรีสุทโธนาคผู้มีอารมณ์อันมุทะลุคุดันและมุ่งหวังเอาชนะ ได้สร้างแม่น้ำไปทางทิศตะวันออกของเมืองหนองกระแสอย่างรีบร้อนไม่พิถีพิถันเอาเสียเข้าว่า แม่น้ำจึงคดเคี้ยวเลี้ยวไปตามตามแนวภูเขา จึงเรียกชื่อว่า "แม่น้ำโค้ง" ต่อมาเพี้ยนเป็น "แม่น้ำโขง"

ส่วนพญาสุวรรณนาคผู้มีใจเย็นสุขุมลุ่มลึก พาไพร่พลสร้างแม่น้ำมุ่งไปยังทิศใต้ของเมืองหนองกระแส โดยตั้งใจสร้างอย่างพิถีพิถันเป็นเส้นตรง เพื่อย่นระยะทางการสร้าง แม่น้ำสายนี้จึงเรียกชื่อว่า "แม่น้ำ่าน"

ผลของการสร้างแม่น้ำแข่งกันในครั้งนี้ ปรากฏว่าพญาศรีสุทโธนาคเป็นฝ่ายชนะ พญาแผ่นดินจึงปล่อยปลาบึกซึ่งเป็นปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดลงในแม่น้ำโขง และเป็นแม่น้ำสายเดียวเท่านั้นที่มีปลาบึกอาศัยอยู่จนทุกวันนี้

รูปปั้นปลาบึก บริเวณสวนสาธารณะท่าเรือบักเชียงของ

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

ปลาบึกหาดไคร้ ผ้าทอลายน้ำไหลหาดบ้าย

ปลาบึกบ้านหาดไคร้

บ้านหาดไคร้ เป็นหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ หมู่ที่ 7 ที่มีชื่อเสียงทางด้าน การจับปลาบึก ซึ่งเป็นปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีการจับปลาบึกทุกปี ช่วงระหว่างเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ปลาบึกจะวางไข่ขึ้นเหนือ เพื่อไปวางไข่ ก่อนการจับปลาบึก จะมีพิธีการสำคัญอย่าง หนึ่งต้องทำทุกปีก่อนการจับ นั่นคือพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปลาบึก ทำพิธีในวันที่ 18 เมษายนของทุกปี ในพิธีการ ก็จะมีการเซ่นไหว้อาหาร เครื่องดื่ม เพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หลังจากนั้นก็จะเริ่มลงมือจับปลา โดยเครื่องมือ จับปลาบึกของที่นี่ เรียกว่า มอ ซึ่งเป็นอวนขนาดใหญ่พิเศษ เฉพาะจับปลาบึกเท่านั้น

อันเนื่องมาจากสารพันปัญหาที่รุมเร้าลำน้ำโขง ตั้งแต่การสร้างเขื่อนกันแม่น้ำโขงในประเทศจีน การระเบิดแก่งหินกลางลำน้ำโขงตอนบน เพื่อการเดินเรือเชิงพาณิชย์ ไปจนถึงการสร้างค่านิยมผิดๆ ว่ากินเนื้อ ปลาบึกแล้วอายุจะยืน สติปัญญาจะเฉียบแหลม เพราะเป็นปลาเทพเจ้า เหล่านี้ล้วนส่งผลคุกคามปลาบึก ซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ที่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ โดยเฉพาะการระเบิดแก่งหิน คือการทำลายแหล่ง วางไข่ของปลาบึกอย่างโหดร้ายที่สุด

การดำรงอยู่หรือการสูญสลายไปของปลาบึก ถือเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพลำน้ำโขงที่หล่อเลี้ยงผู้คนใน ภูมิภาคอุษาคเนย์ได้เป็นอย่างดี การยุติจับปลาบึกของพรานปลาแห่งบ้านหาดไคร้ จึงนับเป็นการเสียสละเพื่อ ส่วนรวมและเพื่อโลกอย่างน่ายกย่อง หากยังมีการจับอยู่บ้างก็เพื่อการศึกษาวิจัย เช่น ตัวล่าสุดที่จับได้เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม ประมงจังหวัดเชียงราย และกองถ่ายสารคดีจากสหรัฐอเมริกา ขอซื้อไว้แล้วติดไม้โครซิฟเพื่อ ศึกษาพฤติกรรมปลา ก่อนปล่อยกลับลำโขงไป

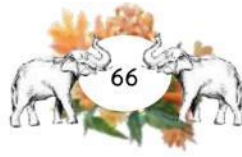
หาดไคร้จึงถือเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนที่อิงแอบธรรมชาติอย่างเคารพยำเกรง เพราะนับแต่ อดีต เมื่อฤดูกาลจับปลาบึกมาถึง ก่อนพรานปลาจะออกล่าเหยื่อ ชาวหาดไคร้จะพร้อมใจกันทำพิธีเซ่นสรวงเจ้า พ่อปลาบึกอย่างเอิกเกริก ด้วยความเชื่อว่าปลาบึกเป็นสัตว์ใหญ่ที่ไม่ทำร้ายสัตว์อื่น เพราะกินพืชคือ "โก" หรือ สาหร่ายแม่แม่น้ำโขงเป็นอาหาร จึงมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองปลาบึก ก่อนจับต้องขออนุญาต และขอสมมาลาโทษที่ จำต้องจับเป็นอาชีพเลี้ยงปากท้อง

ชุมชนพิธีบวงสรวงปลาบึก

สาหร่ายโกแม่แม่น้ำโขง

ผ้าทอลายน้ำไหลหาดบ้าย

เชียงราย เป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ เช่น ชาวเขาเผ่ามูเซอ เ้า อาข่า ม้ง กลุ่มชนไทลื้อ เป็นต้น โดยเฉพาะหากจะกล่าวถึงกลุ่มไทลื้อ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใน จังหวัดเชียงรายนั้น ไทลื้อที่อำเภอเชียงของ นับว่าเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมการทอผ้าไทลื้อที่มีความโดดเด่น ด้วยสีสัน ลวดลายจนกลายเป็นผ้าทอที่สร้างชื่อเสียงให้จังหวัดเชียงราย มาจวบจนปัจจุบันนี้

ไทลื้อ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญมากกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมในเขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของประเทศจีน และสองฟากฝั่งของแม่น้ำโขงตอนบน ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวา ในประเทศไทยชาวไทลื้อได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลักอยู่ตามหัวเมืองต่างๆ ในภาคเหนือตอนบน เช่น เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ ลำพูน แพร่ น่าน และลำปาง ศิลปะและอัตลักษณ์อันโดดเด่นที่เป็นภูมิปัญญาซึ่งแสดงถึง วัฒนธรรมการทอผ้าที่สืบทอดกันมาช้านานและอยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทลื้อมาโดยตลอด คือ ผ้าทอ ซึ่งสตรีชาว ไทลื้อจะต้องทอผ้าเป็นทุกคนเพื่อทอไว้สำหรับใช้เองในครัวเรือน ไทลื้อจะมีวัฒนธรรมการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว สืบทอดจากบรรพบุรุษมาช้านาน และบ่งบอกถึงความเป็นชาติพันธุ์ไทลื้อได้อย่าง ชัดเจน โดยเฉพาะผ้าซิ่นไทลื้อ นิยมทอด้วยฝ้าย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีลวดลายและใช้เทคนิคการทอตามที่ สืบทอดต่อกันมาตามแต่ละพื้นที่ต่างๆ ถูกใช้เป็นอัตลักษณ์เพื่อบอกความเป็นไทลื้อในแต่ละพื้นที่ถิ่น ผ้าซิ่นไทลื้อ จะมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือจะมีลวดลายขนาดกว้างอยู่ในส่วนช่วงกลางของผืนผ้า ในแต่ละท้องที่ อาจมีการตกแต่งลวดลายด้วยเทคนิคที่แตกต่างกัน ทั้งขีด จก เกาะหรือล้วง ดังเช่น กลุ่มไทลื้อที่มีถิ่นฐานอยู่ใน จังหวัดเชียงราย มีความโดดเด่นด้วยลวดลายและสีสันจนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่สะดุดตาของผ้าทอไทลื้อใน แถบอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังตัวอย่างผ้าซิ่นไทลื้อ ของกลุ่มไทลื้อบ้านศรีดอนไชย นิยมใช้เทคนิค เกาะหรือล้วงเป็นลวดลายเรขาคณิต (หรือที่เป็นที่รู้จักกันว่าลายน้ำไหล) มีลวดลายขนาดกว้างอยู่ตรงกลาง ตัวซิ่น หรือกลุ่มไทลื้อที่บ้านหาดบ้าย ใช้การตกแต่งลวดลายด้วยเทคนิคจกเป็นลวดลายหลากสีเกือบเต็มผืน เป็นต้น ลวดลายของผ้าซิ่นไทลื้อ นิยมเป็นรูปสัตว์ในวรรณคดีที่สืบเนื่องมาจากจินตนาการและคติความเชื่อ ดั้งเดิมลายพรรณพฤกษา และลายเรขาคณิตเป็นหลัก ผ้าทอแต่ละผืนจะมีลวดลายที่แทบจะไม่เหมือนกันเลย ถือได้ว่าเป็นความสามารถเชิงฝีมือและการสร้างสรรค์ของผู้ทอแต่ละคน เป็นการสร้างเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นเกิดเป็นลวดลายและสีสันทั้งงดงามแปลกตา และเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นเฉพาะของกลุ่มชนไทลื้อ

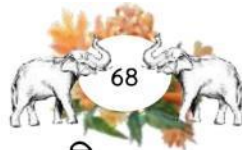
และด้วยกาลเวลาที่ล่วงผ่านมา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงเชิงพาณิชย์ผ้าทอของชาวไทยลื้อ แต่ละแห่งจึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิมอยู่บ้างในบางพื้นที่ มีการพัฒนา ประยุกต์รูปแบบ ลวดลาย สีสันให้มีความหลากหลาย ตามความต้องการ และความนิยมของผู้ซื้อมากขึ้น แต่ผ้าทอของชาวไทลื้อ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายก็ยังคงมีเอกลักษณ์ที่แสดงถึงลวดลายและสีสัน งดงาม เป็นที่นิยมชื่นชอบอยู่ ในปัจจุบัน

ผ้าซิ่นไทลื้อบ้านหาดบ้าย

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	กระแสดินธุ์	กระ-แสด-สิน	กระแสน้ำ
2	บริวาร	บอ-ริ-วาน	ผู้แวดล้อม, ผู้ห้อมล้อม, ผู้ติดตาม
3	พิถีพิถัน	พิ-ถี-พิ-ถัน	ละเอียดลออ, ถี่ถ้วน
4	มัจฉา	มัต-ฉา	ปลา
5	วิกฤต	วิ-กริต	อยู่ในขั้นอันตราย, ร้ายแรง, นำเป็นห่วง, เช่น สังคมเข้าขั้นวิกฤติ เหตุการณ์วิกฤติ, มักใช้แก่เวลา หรือเหตุการณ์ เป็น วิกฤติกาล หรือวิกฤติการณ์, อยู่ในระยะ หัวเลี้ยวหัวต่อ เช่น จุดวิกฤติ
6	สาส์น	सान	คำสอน, คำสั่งสอน, เช่น สาสนธรรม. ,จดหมายที่ประมุขของประเทศ หรือ ประมุขสงฆ์ ใช้ในการเจริญสัมพันธไมตรี ระหว่างประเทศ, ถ้าเป็นจดหมายของ พระมหากษัตริย์ เรียกว่า พระราชสาส์น, ถ้าเป็นจดหมายของประธานาธิบดี เรียกว่า อักษรสาส์น, ถ้าเป็นจดหมายของ สมเด็จพระสังฆราช เรียกว่า สมณสาส์น
7	สูญพันธุ์	สุน-พัน	สูญสิ้น, หมด, ดับลง, ไม่มีอยู่
8	อุซาคเนย์	อุ-สา-คะ-เน	เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, อุซาคเนย์ หรือ เอเชียอาคเนย์ เป็นอนุภูมิภาคของทวีป เอเชีย ประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ ซึ่ง ทิศเหนือติดจีน ทิศตะวันตกติดอินเดีย ทิศตะวันออกติดปาปัวนิวกินี และทิศใต้ ติดออสเตรเลีย ภูมิภาคนี้เป็นภูมิภาคเดียว ในทวีปเอเชียที่มีอาณาเขตบางส่วนอยู่ใน ชีกโลกได้
9	โองการ	โอง-กาน	คำศักดิ์สิทธิ์จากพระดำรัสสั่งของพระเจ้า แผ่นดิน เรียกว่า พระราชโองการ หรือ พระบรมราชโองการ

ชวนคิด ชวนคุย

1. แม่น้ำโขงไหลผ่านภาคใดของประเทศไทยบ้าง
2. ตามตำนานเพราะเหตุใดปลาบึกจึงมีเฉพาะในแม่น้ำโขง
3. สหรัยโกแตกต่างจากสหรัยน้ำจืดทั่วไปอย่างไร
4. นักเรียนสามารถช่วยอนุรักษ์พันธุ์ปลาบึกได้อย่างไรบ้าง
5. ผ้าทอไทลื้อบ้านหาดบ้าย นอกจากมีลายน้ำไหลแล้วนักเรียนสังเกตเห็นลวดลายอะไรอีกบ้าง

บทที่ 10 เรื่อง ปู่ละซึ่ง บรอมบุรุษอ่าวฮักซ์แห่งลุ่มข้าวของ

มีร่างสูงใหญ่	เดินไปพงพี
ชอบหัวถ่านนี้	ผ่านที่พารา
หาบไปพักใหญ่	แบกไปเมื่อยลำ
ตกลงเบื้องหน้า	พาทิวทัศน์งาม

ปุ๋ยหึ่ง บรรพบุรุษรายักษ์แห่งลุ่มน้ำโขง

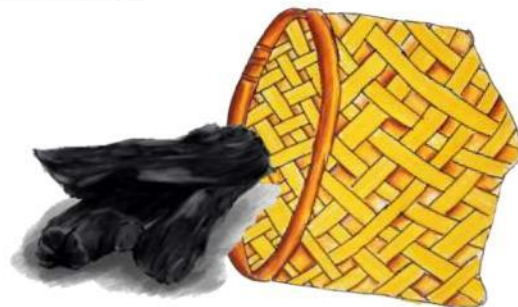

ผาด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ท่าผาด่านเป็นท่าเรือเล็กๆสำหรับขนส่งสินค้าตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงในเมืองเชียงของ เป็นจุดชมวิวมแม่น้ำโขงมีลักษณะเป็นลานกว้างมีโขดหินเรียงราย นักท่องเที่ยวที่มาชมวิวมแม่น้ำสามารถเดินจากท่าผาด่านไปตามเส้นทางคนเดินและจักรยานเลียบบแม่น้ำโขงมีระยะประมาณ 1 กิโลเมตร ไปสุดทางเดินที่ท่าเรือเชียงของ และสามารถอ้อมถนนไปที่ท่าเรือบัก ซึ่งเป็นท่าเรือผ่านแดนสำหรับข้ามฝั่งไปยัง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ บริเวณท่าผาด่านนี้เองในช่วงเช้าหรือเย็นจะสามารถเห็นวิถีชีวิตของชาวประมงที่ออกมาจับสัตว์น้ำในแม่น้ำโขง เหมาะกับการเดินในช่วงพระอาทิตย์ขึ้นหรือตก มีทัศนียภาพที่งดงามและไม่ร้อนเกินไป

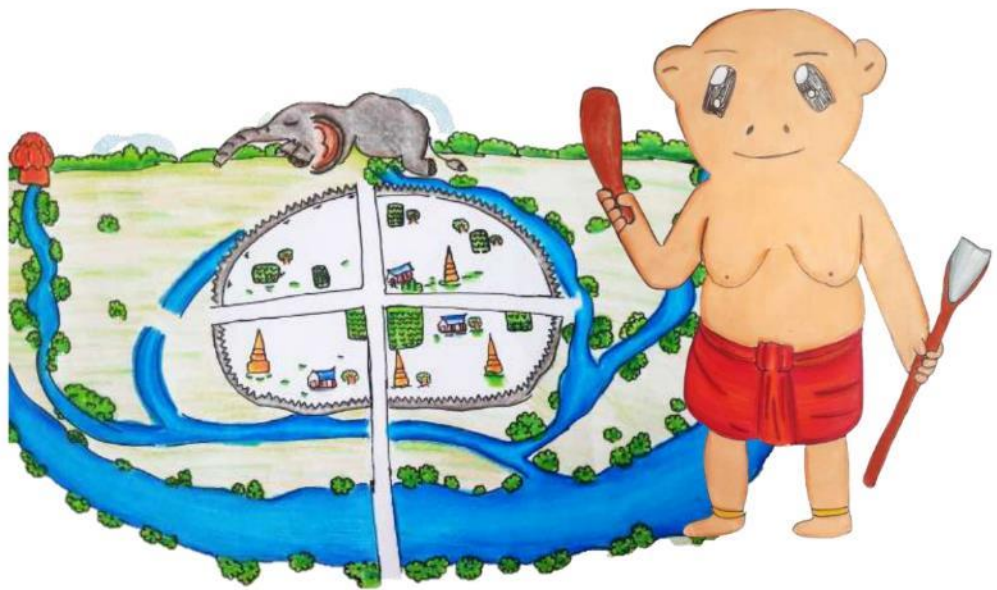
มีตำนานเล่าขานที่เกี่ยวกับท่าผาด่าน โดยกล่าวถึง “ปุ๋ยหึ่ง” ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของคนลุ่มน้ำปุ๋ยหึ่งมีรูปร่างใหญ่โตเหมือนยักษ์ ครอบครองแม่น้ำแผ่นดินน้ำโขงตลอดแม่น้ำบริเวณนี้ ด้วยความที่ร่างใหญ่โต จึงสามารถถอนต้นไม้ใหญ่ ๆ มาสานเป็นกระด้ง เป็นไซ เครื่องไม้เครื่องมือก็ใหญ่โต ส่วนซีไกขนาดภูตคอยเกาะแก่งในเขตสองฟากฝั่งน้ำโขงเป็นเพียงแค้ก้อนดินจากการไถแปรของปุ๋ยหึ่งเท่านั้น

มีการเล่าสืบกันมาว่า ปุ๋ยหึ่งหาบถ่านสองก้วย(ตะกร้า)ด้วยไม้คาน หรือ ไม้กานในภาษาคำเมืองเดินทางขึ้นไปทางเหนือของเมืองเชียงของเมื่อเดินทางไปถึงบริเวณเหนือผาด่านตุง ไม้กานหักพื้นที่บริเวณที่ไม้กานหักก็คือบ้านเมืองกานซึ่งตั้งอยู่ริมน้ำโขงในเขตตำบลริมโขงปัจจุบัน ถ่านที่หาบไปก้วยหนึ่งคอกอยู่บริเวณไม่ไกลจากบ้านเมืองกานนัก เรียกบริเวณนั้นว่า “ผาด่านหลวง” ส่วนอีกก้วยตกอยู่ที่ผาด่านริมท่าเรือวัดหลวง ในเขตตำบลเวียงปัจจุบันดูจากตำแหน่งที่ก้วยทั้งสองตกก็พอให้จินตนาการถึงความใหญ่โตของปุ๋ยหึ่งได้ว่าสูงใหญ่เพียงไรและหากพิจารณาลักษณะหินที่บริเวณที่ถูกเรียกว่าผาด่านจะพบว่า มีลักษณะไม่แตกต่างไปจากถ่านเลย และตลอดสองฝั่งแม่น้ำจากเชียงของถึงเชียงแสน

ปัจจุบันทางอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงรายพื้นตำนาน“ปู่หิ้ง”บุรุษร่างใหญ่ของคนลุ่มน้ำ โดยมี การจัดประเพณีแห่ “ปู่หิ้ง” โดยจำลองหุ่นร่างยักษ์ สูงกว่า5 เมตรแต่งกายด้วยชุดโบราณสีดำแดงห้อยลูก ปะคำสวมหมวกใบใหญ่มีหนวดเครายาวหน้าตาตุตันถือมีดดาบเล่มใหญ่นั่งบนล้อเกวียนลากโบราณที่ประดับ ด้วยตุ้งล้านา 12 ราศี แห่ไปรอบเมืองรับวันสังขาล่องในเทศกาลสงกรานต์ประจำปี ซึ่งขบวนจะเคลื่อนไปสู่ศต ยังท่าผาถ้ำ

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

ต่อยักษ์คอยเอียน

นอกจากตำนานปู่สะตั้งที่มีรูปร่างยักษ์แล้วยังมีตำนานสัตว์ที่มีรูปร่างยักษ์ที่ปรากฏในพื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ตำนานต่อยักษ์คอยเอียน ซึ่งตำนานนี้แพร่กระจายอยู่ในพื้นที่ตำบลหงาว อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยมีเนื้อหาของตำนาน ดังนี้

ตามประวัติในอดีตหลายร้อยปี ตำนานเล่าขานกันมาอย่างไม่ได้มีผู้คนมาอยู่ที่คอยเอียน บ้านเอียนบนยอดคอยมีต่อยักษ์เกิดขึ้น ได้ไปจับเด็ก ๆ ไปเป็นอาหาร เพราะมีขนาดใหญ่ ลูกกลมไปสักขโมยเด็กเล็ก ๆ (ละอ่อน) ที่คนสมัยโบราณ เอาใส่ตู้ (เปลไกว) ไว้ แล้วสร้างความเดือดร้อนไปทุกที่ จนไปสักขโมยเด็ก ๆ ที่เชียงใหม่ ทำความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก ทำให้เจ้าเมืองจระณีเชียงดาว รับสั่งให้ทหารพร้อมบริวาร จึงออกอุบายนำศพเด็กเล็กมาห่อผ้าขาวล่อต่อยักษ์ แล้วได้ผลเป็นอย่างดี จึงให้ทหารขี่ม้าเร็วไล่ตามต่อยักษ์มา พักเป็นระยะ ๆ และได้รู้ว่าต่อยักษ์บินเข้าภูเขาสูงด้านทิศตะวันออก จึงนั่งดู นอนดู ตั้งนัยใช้ชื่อบริเวณนี้ว่า "นอนแยง" ปัจจุบันคือที่สาธารณประโยชน์ หมู่บ้านดอนแยง หมู่ 13 กล่าวถึงการปราบต่อยักษ์ หลังจากพวกทหารทราบแล้วว่า ชุมต่ออยู่ที่ใดแล้ว จึงแจ้งให้เจ้าเมืองจระณีทรงทราบ จึงรับสั่งให้เจ้าคำแดง สั่งให้แม่ทัพทหารที่มีฝีมือ เก่งวิชาอาคม-หอก-ดาบ ธนูต่าง ๆ แม่ทัพทหารได้แก่ เจ้าคำลือ เจ้าคำฟอง เจ้าคำเสาร์ เจ้าโลก เจ้าหมวกเหล็ก เจ้าพรหมจักร เดินทางมาบริเวณลานกว้าง ทำเลดี แล้วฝึกการต่อสู้ ปัจจุบันคือหนองช่วง ต.แม่ลอย แล้วเดินทางมาบริเวณน้ำ แล้ววางแผนเตรียมอาวุธต่าง ๆ ทำด้ามจ้าว ทำด้ามบั้ง จึงเรียกบริเวณนี้ว่าที่ท่าจ้าว ต่อมาจึงเพี้ยนเป็นบ้านหงาว และได้เดินทางไปรวมพลกันว่าจะขึ้นไปฆ่าต่อด้วยวิธีใด อีกบริเวณหนึ่งเรียกว่าดับต่อ ปัจจุบันคือบ้านดับเต่า การสู้รบได้แบ่งกำลังเป็น 2 ส่วน

1. เจ้าคำลือ เจ้าโลก เจ้าพรหมจักร เจ้าคำเสาร์ ได้นำทหารส่วนหนึ่งขึ้นสู่ยอดคอย
2. เจ้าคำฟอง เจ้าหมวกดำ นำกำลังส่วนหนึ่งนำเอาศพเด็กล่อต่อยักษ์ เกิดการต่อสู้กันบริเวณ

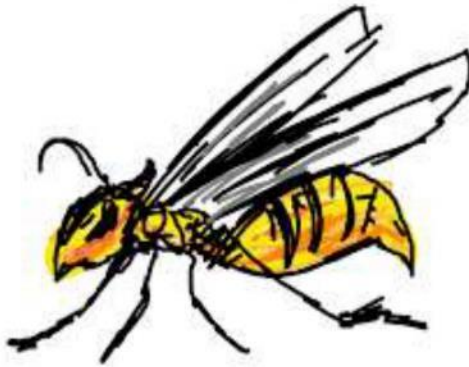
กลางแจ้งริมห้วย ทหารถูกเหล็กในของตบั้ง ต่อกฎฆ่าตายบ้าง ลามไปถึงเชิงคอย จึงเรียกบริเวณนี้ว่า ห้วยต่อฆ่า ปัจจุบันเรียกว่า ห้วยต่อคา อยู่บ้านสันป่าสัก โดยการต่อสู้กันทั้งทหารทั้งต่อยักษ์ ล้มตายกันมาก จึงเหม็นคาวกลิ่นเลือดเหม็นคูลุ้งไปทั่ว จึงเรียกบริเวณเชิงคอยว่า เอียน ปัจจุบันคือ บ้านเอียน ส่วนเจ้าคำเสาร์ เจ้าคำลือ เจ้าโลก เจ้าพรหมจักร นำกำลังต่อสู้บนยอดคอยฆ่าต่อยักษ์ ได้นำเอามาและทหารตกหลุมต่อกฎฆ่าตาย หลังเจ้าหมวกดำ เจ้าคำฟอง นำทหารไปสมทบชนะแล้ว ก็ได้ประทับรอยม้าไว้ที่ต้นมะม่วงต้นหนึ่ง เรียกว่า ต้นม่วงแก้ว ปัจจุบันคือ บ้านม่วงแก้ว และได้นำเอาซากต่อยักษ์และทหารไปเผาไฟ คนโบราณเรียกว่า จีที่บริเวณนี้ ต่อมาเมื่อมีคนมาอยู่จึงเรียกว่า ป่าจี ปัจจุบันคือ บ้านป่าจี

หลังการต่อสู้สิ้นสุดลง กองกำลังล้มตายเป็นจำนวนมาก และต่อยักษ์เผาทั้งหมดแล้ว ส่วนกำลังที่เหลือ เดินทางกลับด้วยพิษเหล็กในของตบั้ง และใช้ป่าเลนงาน เดินทางเส้นเดิมกลับ เจ้าโลก เจ้าพรหมจักร ก็มาเสียชีวิตที่บริเวณฝักซ้อม คือที่ หนองช่วง ส่วนที่เหลือรอดก็กลับไปทูลเจ้าเมืองจระณีเชียงดาวทราบ แล้วอยู่จนหมดอายุขัยของท่านเหล่านี้ ปัจจุบันยังคงเหลือหลุมต่อยักษ์อยู่บนคอยเอียน เส้นผ่าศูนย์กลาง 2 เมตร

หลังจากการปราบปรามต่อยักษ์เสร็จลงไม่กี่สิบปี มีความสงบลงแล้ว ก็ได้มีชาวบ้านอพยพมาจากเมืองปัว เมืองน่าน ไม่กี่ครอบครัว ชวนกันมาตั้งถิ่นฐาน ซึ่งเป็นทำเลเหมาะแก่การทำเกษตร และอยู่กันอย่างได้ไม่ปรากฏ สถานที่ค้นพบแห่งแรกคือบริเวณ บ้านพ่อตา เครือเถาว์ นายอุดม สารคำ สวนมะขามของ

นายบุตร แสนอินทร์ ซึ่งมีหลักฐานปรากฏ อยู่คือ ซากอิฐ ของวัดเก่า ต่อมา ด้วยเหตุใดไม่ทราบได้โยกย้ายไปอยู่ที่คเหนือเชิงคอยหลังโรงเรียนปัจจุบัน อยู่อย่างมีความสุข ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ หาของป่ากิน ได้สร้างวัดขึ้นแห่งนั้นชื่อว่า ศรีสุข ได้ถูกเลือกกินสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย หมู หมา ไก่ ล้มตายกัน ชาวบ้านสมัยนั้นเรียกว่า ผีท่ามากินคน เลยย้ายถิ่นฐานมาลงทุ่งปัจจุบัน ใกล้ลำห้วยเกี้ยววัน บริเวณทุ่งของนายนวน พิซคำ แล้วได้สร้างวัดอีกมีอิฐโบราณปรากฏอยู่กลางทุ่งนา ต่อมาได้ย้ายไปที่คตะวันออก 300 เมตร ด้วยเหตุใดไม่ทราบ ได้ใช้ชื่อว่าวัดดงเคียน ชาวบ้านสมัยนั้นอยู่ตามข้างวัดบ้าง ทุ่งเกี้ยววันบ้าง ห้วยต้นตองบ้าง เลยลงมาข้างวัดปัจจุบันบ้าง ต่อมาได้หลายปีนับแล้ว 40 - 50 ปี ได้ถูกน้ำท่วมใหญ่ ทำให้มีคนสัตว์ตายมากมาย และน้ำพัดบ้านเรือนจมหายไป ได้อพยพถิ่นจากทุ่งนาปัจจุบันทุ่งเกี้ยววัน ขึ้นมาอยู่ที่อยู่ปัจจุบันนี้ และได้สร้างวัดปัจจุบันนี้ แล้วสร้างโรงเรียนในวัดบริเวณต้นมะขามเก่าแก่ ปัจจุบันนี้มีอยู่ที่วัด ต่อมาได้ย้ายโรงเรียนไปอยู่ที่ตลาดนัดชุมชนปัจจุบัน เพื่อให้เด็กผู้หญิงสมัยนั้นได้เรียนหนังสือ

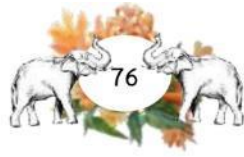
ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	ทัศนียภาพ	ทัต-สะ-นียะ-พาบ	ภาพที่นำดู, ภาพที่งดงาม, มักใช้แก่การกล่าวถึงภูมิประเทศ
2	ทิวทัศน์	ทิว-ทัต	ลักษณะภูมิประเทศที่ปรากฏ เห็นตามธรรมชาติ ,ภาษาปากทั่วไปมักเรียกว่า วิว
3	ทำเล	ท่า-เล	ถิ่นที่, ภูมิที่ตั้ง, บริเวณ, ย่าน
4	ผีฟ้า	ผี-ฟ้า	ชื่อผีจำพวกหนึ่ง ถือกันว่าทำให้เกิดโรคระบาดอย่างร้ายแรง เป็นเหตุให้คนตายจำนวนมาก เช่น โรคลงราก (อหิวาตกโรค) และกาฬโรค จึงเรียกโรคนี้ว่า โรคห้า
5	แม่ทัพ	แม่-ทัพ	ผู้ทำหน้าที่คุมกองทัพ, นายทัพ
6	สบทบ	สบ-ทบ	รวมเข้าด้วยกัน, เข้าร่วมด้วย
7	อาวุธ	อา-วุต	เครื่องมือที่ใช้ในการทำร้าย ต่อสู้ หรือป้องกัน

ชวนคิด ชวนคุย

1. หากนักเรียนเป็นปู่ละหึ่งนักเรียนจะใช้ตะกร้าหาปลิงใด เพราะอะไร
2. เพราะเหตุใดชาวอำเภอเชียงของ จึงเรียกโขดหินริมแม่น้ำโขง ว่า “ผาถ่าน”
3. ถ้านักเรียนเจอกับต๋อยักษ์นักเรียนจะทำอย่างไรให้ตนเองปลอดภัย
4. จากเรื่องต๋อยักษ์ดอยเอียน นักเรียนคิดว่าต๋อยักษ์มีจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
5. ต๋อยักษ์ทำรังอยู่บริเวณใดของดอยเอียน

บทที่ ๑๑ เรื่อง เวียงกาหลง

แม่กาเฝือกอยู่เฝ้า	ลูกยา
วาญพัตกระหน่ำมา	สุดเศร้า
พลัดตกลงลอยมา	อยู่ท่ามกลางฝน
ตัวแม่สะอื้นเคล้า	ร่ำให้อาวรณ์

เวียงกาหลง

เวียงกาหลง เป็นชื่อของเมืองเก่า ปัจจุบันตั้งอยู่ในบริเวณเขาดอยหลวง ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เวียงกาหลงตามการสันนิษฐานของนักโบราณคดีกล่าวว่า สร้างขึ้นช่วง พ.ศ.1500-1600 ในช่วงที่พระเจ้าอโนรธาเมืองขอม กษัตริย์แห่งอาณาจักรพุกามยกทัพไปกัมพูชา เพื่อทวงถามขอ พระบรมสารีริกธาตุ พระไตรปิฎก และพระแก้วมรกตคืน

พระเจ้าอโนรธาเมืองขอมหยุดพักทัพบริเวณเวียงกาหลงในปัจจุบัน ระหว่างนั้นพระองค์ทอดพระเนตรเห็นลำแสงจากยอดดอย ซึ่งโหราทำนายว่าเป็นนิมิตที่ดี จึงทรงให้ทหารสำรวจพื้นที่ แล้วก่อสร้างเจดีย์ขึ้น ปัจจุบันพระธาตุเจดีย์ดังกล่าวอยู่ในตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เนื่องจาก การก่อสร้างต้องใช้เวลาเนิ่นนาน พระองค์จึงให้ขุดคูล้อมรอบ สร้างป้อมปราการ เพื่อป้องกันข้าศึกศัตรูและสัตว์ร้ายต่างๆ

ผังเมืองไม่เป็นรูปทรงเรขาคณิตเช่นเดียวกับเมืองโบราณส่วนใหญ่ในภาคเหนือ คูเมืองและกำแพงดินขุดเป็นรูปคล้ายตัววี หรือปีกกา ทอดยาวตามแนวเหนือ-ใต้ กว้าง 18 เมตร ลึก 8.80 เมตร ยาว 3,350 เมตร กำแพงเป็นคันดินจากการขุดคูเมืองมาถมทั้งสองข้าง โดยชั้นในสูงกว่าชั้นนอก ไม่มีการใช้วัสดุอื่นเสริมความแข็งแรงของกำแพงแต่อย่างใด

ในเมืองมีพื้นที่ประมาณ 15 ตารางกิโลเมตร ดังนั้น ผู้ไม่ชำนาญเส้นทางจึงหลงทางได้ง่าย และเป็นที่มาของชื่อ “เวียงกาหลง”

จากการสำรวจในเมืองและบริเวณโดยรอบ ไม่ปรากฏหลักฐานการอยู่อาศัยและร่องรอยสิ่งก่อสร้างต่างๆ จึงสันนิษฐานว่าวัตถุประสงค์การสร้างเมืองไว้ดังนี้ เพื่อเป็นที่ตั้งค่ายทำสงคราม เนื่องจากมีกำแพงและคูเมืองที่ลึกและกว้างมาก ทิศตะวันออกเป็นภูเขาสูงชัน ซึ่งยากต่อการโจมตี หรือเพื่อเป็นเมืองสำรองสำหรับการอพยพหนีภัยน้ำท่วมของชุมชนต่างๆ ในบริเวณนั้น

ที่เวียงกาหลงยังมีเตาเผาเครื่องเคลือบกว่า 200 เตา สำหรับเครื่องปั้นของเวียงกาหลงจากการขุดพบมีโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น เศษภาชนะดินเผา เศษกระเบื้องดินเผา อิฐ เบ้าดินเผา ดินเผาไฟ เครื่องมือเหล็ก หินลับมีด เป็นต้น ลักษณะการเขียนลายใช้สีดำ ลวดลายเป็นเช่นเดียวกับเครื่องถ้วยชิ่งไหของจีน สันนิษฐานว่า เครื่องปั้นเวียงกาหลงคงเป็นที่รู้จักกันกว้างขวางมานานในแถบนี้ มีการค้าขายเครื่องถ้วยมาก่อน แต่จากการสำรวจเตาเผาปรากฏว่าน่าจะมียุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-21 ซึ่งไม่ตรงกับข้อสันนิษฐานของเมือง ปัจจุบันเมืองโบราณเวียงกาหลงคือแหล่งท่องเที่ยว มีวัดเวียงกาหลง และกลายเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม แต่คูลึกล้อมรอบยอดดอยยังคงมีปรากฏให้เห็น

เวียงกาหลง เป็นสถานที่ในตำนานแห่งต้นธาดต้นธรรมต้นพุทธศาสนาในภัทรกัปป์ มีในธรรมเทศนาโบราณ ธรรมพญาภาคเมือก(ท้าวฆติคามหาพรหม) การเกิดพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ หรือธรรมผางประดับ ตำนานการสร้างผางประทีปล้านนา บางส่วนมีในพระไตรปิฎก เกี่ยวโยงกับหลายตำนานหลายสถานที่ โดยมีเนื้อหาตำนาน ดังนี้

เริ่มต้นด้วยตำนานวัดพระเกิด ว่าเป็นสถานที่แม่กาขาว ออกไข่ ๕ ฟองในรังที่ต้นไม้เตี้ย (ต้นเล็บ) ริมฝั่งแม่น้ำคงคา(แม่น้ำวัง) วันหนึ่งได้บินข้ามภูเขาออกมาหากินในป่าอันอุดม สมบูรณ์ แห่งหนึ่ง จนหลง ประกอบกับเกิดลมพายุพัดกระหน่ำลงมา ทำให้ไข่ทั้งห้าใบกระจัดกระจายไปคนละทิศทาง ภายหลังไข่กาขาวนั้นฟักออกเป็นทารกน้อย ดินแดนป่าแห่งนี้ปัจจุบันก็คือ “เวียงกาหลง” เชื่อมโยงเป็นต้นตำนานการสักการบูชาด้วยตุ๊กต้ายี่(ธงแบบล้านนา) กล่าวว่ามีพระโพธิสัตว์พี่น้องทั้ง ๕ คนที่เกิดออกจากไข่แล้ว แม่เลี้ยงออกบวชได้พบกับที่คอยสิงสุตตระ จึงรวมนำเอาผ้ามัดทำตุ๊กปักไว้แล้วตั้งสัจจะอธิษฐานจนได้พบพระมารดาแท้คือ พญาภาคเมือก(ท้าวฆติคามหาพรหม) ได้ขอของที่ระลึก พระมารดาให้เอาฝ้ายปั่นทำประทีปดินกาเอาไว้บูชาพระคุณแม่และได้เป็นต้นตำนานแห่งความกตัญญู ตำนานจุดผางประทีป (ประทีปดินกา) บูชาท้าวฆติคามหาพรหม (พระแม่กาเมือก) หรือ ประเพณียี่เป็ง ของล้านนา หรือ ประเพณีลอยกระทงของชนชาวไทย ซึ่งมีมาตั้งแต่กรุงสุโขทัย หรือก่อนหน้านั้น

ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เล่าสืบกันมาว่าเกิดมีคำพยากรณ์เก่าแก่ตั้ง แต่สมัยอยุธยาหรือต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้พยากรณ์อนาคตเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในแผ่นดินทั้ง ๙ รัชกาล เฉพาะในรัชสมัยปัจจุบันยุคกิ่งพุทธกาล ว่าจะเป็ยุคแห่งแผ่นดิน “ถิ่นกาขาว ชาวศรีวิไล” ผู้คนส่วนใหญ่จิตใจดีงาม บริสุทธิ์สะอาด ตั้งอยู่ในศีลธรรม จะสักการะทำนบารุงพระพุทธศาสนา เทิดทูนบูชาพระมหากษัตริย์ อาณาประชาราษฎร์ เชื้อฟุ้งปฏิบัติดีตามพระธรรมราชา พอเพียง พัฒนา ฟังพาดตนเอง บ้านเมืองสงบร่มเย็น มีชีวิตอุดมสุข อุดมธรรม ยิ่งกว่ายุคใด “เวียงกาหลง” ชื่อนี้จึงเหมือนเป็นมนต์ขลัง ประดุจว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์ ทุกคนเมื่อได้ยิน จะมีความรู้สึกอบอุ่นเหมือนว่าเคยได้มาอยู่อาศัย

“เมืองวัฒนธรรม แดนพุทธภูมิ ถิ่นกาขาว ชาวศรีวิไล” คือคำขวัญของสถานปฏิบัติธรรมและเมืองสมัยโบราณ เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชื่อ “เวียงกาหลง” ตั้งอยู่บนเทือกเขาตอยดงในเทือกเขาตอยหลวง ในเขตบ้านป่าล้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลหัวฝาย อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกที่หนึ่ง ชุมชนโบราณแห่งนี้ไม่สามารถระบุได้ว่า เป็นเมืองที่สร้างขึ้นในยุคสมัยใด เพราะไม่พบการพูดถึงเมืองนี้ในหลักฐานหรือบันทึกเลย เรื่องราวของเมืองจึงบอกเล่าผ่านวัตถุต่าง ๆ ที่พบที่นั่นเท่านั้น สำหรับแผนผังในเมืองโบราณแห่งนี้ เมื่อผ่านซุ้มประตูทางเข้าเข้าไป เราจะพบป้ายอธิบายสถานที่ต่าง ๆ ภายในเมืองนี้ประกอบด้วยวัด ศูนย์การเรียนรู้ และเตาเผาโบราณ นอกจากนี้ผู้มาเยือนสามารถเดินท่องเที่ยวไปตามกำแพงทางเดินรอบ ๆ เมืองชมทัศนียภาพอันสวยงาม แวะสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สัมผัสบรรยากาศสมัยก่อนได้ นอกจากวัดเวียงกาหลงอันสงบร่มรื่นแล้ว สิ่งที่น่าสนใจอีกของการมาเยือนที่นี่คือ เตาเผาโบราณใช้เผาเครื่องปั้นดินเผาอันเลื่องทั้งความงามและและคุณภาพของที่นี่ บนเครื่องเคลือบแต่ละชิ้นปรากฏลวดลายอ่อนช้อยงดงาม ทั้งสัตว์ เช่น ลายกา ลานกิลิน ลายพันธุ์ไม้ เช่น ลายก้านขด ลายกาคุ โดยเฉพาะลายก้านขด เป็นเอกลักษณ์ของที่นี่เลยทีเดียว ลายนี้เกิดจากการตัดแปลงรูปกลีบดอกไม้หรือใบไม้ ให้เหมือนรูปนกกา จึงเรียกว่าลายกา หรือ ดอกกาหลง นั่นเอง

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

เครื่องปั้น/หัตถกรรมเวียงกาหลง

“เครื่องเคลือบเวียงกาหลง” เป็นงานหัตถกรรมประเภทเครื่องปั้นดินเผา ที่มีความเก่าแก่มาช้านานนับพันปีเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สะท้อนถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของผู้คนในสมัยอดีต ด้วยเพราะ เวียงกาหลง เป็นชื่อเมืองโบราณแห่งอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ที่มีอายุยาวนาน มีประวัติเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบล้านนาที่ใหญ่ที่สุด จากการค้นพบเตาเผาจำนวนมากที่พันเตา และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ถูกบันทึกไว้ว่า เวียงกาหลง เป็นแหล่งดินคุณภาพดี จึงสามารถสร้างงานเครื่องเคลือบดินเผาได้มีคุณภาพสูง จนทำให้เครื่องเคลือบเวียงกาหลง กลายเป็นสินค้าสำคัญที่ส่งไปขายยังต่างประเทศ และได้รับความนิยมอย่างมากในอดีตเมื่อหลายร้อยปีล่วงมาแล้ว

เวียงกาหลง เป็นชื่อเมืองโบราณแห่งอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ที่มีอายุยาวนานนับพันปี เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบล้านนาที่ใหญ่ที่สุด ที่ค้นพบเตาเผา จำนวนนับพันเตาและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ถูกบันทึกไว้ว่า เวียงกาหลงเป็นแหล่งดินคุณภาพดีจึงสามารถสร้างงานเครื่องเคลือบดินเผาได้มีคุณภาพสูง ประกอบกับการสร้างสรรค์ลวดลายลงบนเครื่องเคลือบโดยเน้นเขียนลายที่พบเห็นตามธรรมชาติ โดยเฉพาะลวดลายแม่กา ซึ่งถือเป็นลวดลายเอกลักษณ์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในอดีต จนทำให้เครื่องเคลือบเวียงกาหลงกลายเป็นสินค้าสำคัญที่ถูกส่งขายไปทั่วทั้งทวีปเอเชียและในบางส่วนของทวีปยุโรป เป็นยุคที่เครื่องเคลือบเวียงกาหลงเจริญสูงสุด แต่เมื่อเกิดภัยพิบัติแผ่นดินไหว ประกอบกับโรคคอหอยคางโรคระบาดในพื้นที่ทำให้ผู้คนเจ็บป่วยล้มตายเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านที่เหลืออยู่ได้อพยพออกจากพื้นที่ทำ เวียงกาหลงที่เคยเจริญรุ่งเรืองกลับกลายเป็นเมืองร้างเป็นเวลาหลายร้อยปี

เครื่องเคลือบลายดอกกาหลง

เครื่องเคลือบเวียงกาหลง มีความแตกต่างจากเครื่องเคลือบดินเผาแหล่งอื่น ๆ โดยเฉพาะรอยแตกลายบนผลงานที่เกิดจากการเผา สีสีนมีความโดดเด่นที่ได้จากธรรมชาติโดยไม่มีสารเคมีเจือปน มีน้ำ หนักที่บางเบาด้วยคุณสมบัติพิเศษของเนื้อดินในพื้นที่เวียงกาหลงที่มีความละเอียด รวมทั้งมีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเวียงกาหลง ที่มีเฉพาะที่เวียงกาหลงเพียงแห่งเดียวเท่านั้น โดยเฉพาะลาย “ดอกกาหลง” ลวดลายเฉพาะที่ตัดแปลงมาจากกลีบดอกไม้และใบไม้วาดร่างลวดลายให้มีความคล้ายกับนกกา ในตำนานของเวียงกาหลงแต่โบราณ ปัจจุบันเรียกว่า “ลายกา” หรือ “ลายแม่กา” ถือเป็นลวดลายเอกลักษณ์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

ส่วนลวดลายที่นิยมวาดลงบนเครื่องเคลือบเวียงกาหลงไม่เป็นเพียงเพื่อความงามเพียงเท่านั้น แต่แฝงไปด้วยปรัชญาตามธรรมชาติในการใช้ชีวิต ซ่อนความหมายเอาไว้ในทุกลวดลายโดยจำแนกเป็นประเภทลวดลายต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. สัตว์มงคล สื่อถึงมงคล 4 ประการ คือ ความโชคดีการมีอำนาจวาสนา ความอุดมสมบูรณ์ และอายุยืนยาว เช่น ผลงานปลาตะเพียน สิงห์ กิเลน ช้าง หงส์นกยูง ไก่ฟ้า เต่า เป็นต้น
2. พรรณพฤกษา สื่อถึงความสวยงาม อ่อนนุ่ม ราบรื่นนิยมวาดเป็นลวดลายพันธุ์ไม้มงคล เช่น กล้ายไม้ ข้าวเปลือก ผักแว่น กล้าย และดอกบัว เป็นต้น
3. ลายดอกกาหลง เป็นลวดลายเฉพาะที่มาจากตำนานของเวียงกาหลงลวดลายดัดแปลงมาจากกลีบดอกไม้และใบไม้วาดร่างลวดลายให้ความคล้ายกับบนกา ปัจจุบันเรียกว่าลายกา หรือดอกกาหลง

เครื่องเคลือบเวียงกาหลง ลายสัตว์และพรรณไม้ต่างๆ

คำศัพท์น่ารู้

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	เครื่องเคลือบ	เครื่อง-เคลือบ	ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาไฟสูงประเภทเนื้อดินธรรมดาและมีการเคลือบด้วยน้ำเคลือบที่เกิดจากกระบวนการผลิต
2	ธรรมเทศนา	ท่า-มะ-เทศ-สะ-หนา	การแสดงพระธรรมเทศนา การสนทนา การเสนอแนะ
3	ปรัชญา	ปรัด-ชะ-ยา	วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้ และความจริง
4	ผางประทีป	ผาง-ประ-ทีป	เป็นเครื่องสักการบูชาในพระพุทธศาสนา คำว่า ผาง คือ ภาชนะดินเผาคล้ายถ้วยเล็กๆ ใช้เป็นถ้วยสำหรับใส่ขี้ผึ้งหรือน้ำมันและไส้ของประทีปที่ทำมาจากเส้นฝ้าย ส่วนคำว่า ประทีป คือแสงสว่าง
5	พระโพธิสัตว์	พระ-โพ-ธิ-สัตว์	บุคคลผู้บำเพ็ญบุญธรรมอุทิศตนช่วยเหลือสัตว์ผู้มีความทุกข์ยากและจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
6	ภัยพิบัติ	ไห-พิ-บัติ	ยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สิน โดยส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งในระยะสั้น และระยะยาว
7	วาสนา	วาด-สะ-หนา	บุญบารมี, กุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ
8	ศตวรรษ	สะ-ตะ-วัต	รอบ ๑๐๐ ปี
9	หัตถกรรม	หัต-ถะ-กำ	งานช่างที่ทำด้วยมือ, ของที่ประดิษฐ์ด้วยมือ, โดยเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก

ชวนคิด ชวนคุย

1. เวียงกาหลง ตั้งอยู่ที่อำเภอไหนของจังหวัดเชียงราย
2. เพราะเหตุใดจึงเรียกชื่อเมืองว่า “เวียงกาหลง”
3. เครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง แตกต่างจากเครื่องเคลือบแหล่งอื่นๆอย่างไร
4. เครื่องเคลือบดินเผาลายไหนเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์ของเวียงกาหลง
5. ลวดลายที่นิยมวาดลงบนเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง ได้แก่ลายอะไรบ้าง

บทที่ ๑๒ เรื่อง เวียงแก้ว

เวียง งามแดนแวนแคว้น	ดงดอย
แก่น สารคูฮืดฮอย	คำเช่า
แดน นี่ยังเฝ้าคอย	ทุกท่านมาเยือน
งาม ยิ่งคอยผ่อเฝ้า	เบิกฟ้าเวียงงาม

เวียงแก่น

เจ้าหลวงเวียงแก่น ชายแดนไทยลาว
 น้าขาวพราวใส ผาไต่เด่นตั้ง
 ผาตั้งเด่นนาน ภูชี้ฟ้าสูงตระหง่าน
 ส้มโอหวานรสดี

ข้อความข้างต้นเป็นคำขวัญของอำเภอเวียงแก่นที่บ่งบอกถึงลักษณะภูมิประเทศ แหล่งน้ำสำคัญ สถานที่ท่องเที่ยว และอาชีพเกษตรกรรมสวนส้มโอที่เป็นที่ลือเลื่อง

หลายดอย คือ ชื่อในอดีตของอำเภอเวียงแก่น อำเภอเวียงแก่น ในอดีตที่ผ่านมาไม่ทราบแน่ชัดว่าชื่อเมืองอะไร แต่ตามหลักฐานตำนานสิงหนวัติ ได้กล่าวไว้ว่า เขตเมืองผาแดง (เชียงของ) ทางทิศตะวันออก มีแคว้นตั้งแต่เมืองผาแดง (ผาแล) ล่องมาถึงแจ่มแกด (แจ่มป่อง) ซึ่งก็ถือได้ว่า เวียงแก่นในอดีต เป็นเมืองบริวารที่ขึ้นตรงกับเมืองผาแดงมาก่อน มีชุมชนเมืองโบราณที่มีสภาพ ชัดเจนอยู่หลายแห่ง พอที่จะศึกษาค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ได้ เช่น โบราณสถานดงเวียงแก่น ซึ่งเป็นเมืองโบราณมีอายุประมาณ 700 กว่าปีราวยุคสมัยสุโขทัยและเชียงรายยุคต้น มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 230 ไร่ มีลักษณะการสร้างเมืองเป็นรูปวงรี อยู่บนที่เนินสูง มีกำแพงเมืองล้อมรอบ 2 ชั้น คือมีคูด้านนอกกับคูด้านใน คูด้านนอกจะตื้นกว่าคูด้านใน คูด้านในจะลึกประมาณ 10 เมตร รอบตัวเมืองโบราณจะมีการขุดคูล้อมรอบอยู่ 3 ด้าน คือทางด้านทิศใต้ ทิศเหนือ และทิศตะวันออก ส่วนทางด้านทิศตะวันตกจะใช้ลำน้ำวางใช้เป็นคูเมืองแทน เพราะมีร่องน้ำเดิมปรากฏอยู่บริเวณติดกับเขตของตัวเมืองอย่างเห็นได้ชัดเจน และยังมีคูเมืองด้านนอกและด้านในของทางทิศเหนือ และทิศใต้มาเชื่อมต่อร่องน้ำเดิมอย่างเห็นได้ชัด

ตามตำนานสิงหนวัติ กล่าวถึงสมัยอาณาจักรล้านนา บริเวณอำเภอเวียงแก่นปกครองโดยเจ้าหลวงเวียงแก่น มีชายาชื่อ เจ้านางแว่นเดียม มีโอรส 1 องค์ คือ เจ้าองค์คำ เจ้าหลวงเวียงแก่นปกครองเมืองไพร่ฟ้า ประชาชน ด้วยความสันโดษ ต่อมาพญามังรายได้รวบรวมอาณาจักรล้านนาให้เป็นปึกแผ่นเพื่อผนึกกำลังไว้ต่อสู้กับกองทัพมองโกล พระองค์จึงได้ยกทัพตีเมืองต่างๆ ในแถบนี้แม่ฮ่องมาจนถึงเมืองเวียงแก่น เจ้าหลวงเวียงแก่นได้รับกับพญามังราย ด้วยความรักและความหวงแหนแผ่นดินแต่กำลังทหารฝ่ายเจ้าหลวงเวียงแก่นมีน้อยจึงเป็นผู้แพ้ในการศึก ในการต่อสู้ดังกล่าวต่างฝ่ายต่างล้มตายเป็นจำนวนมากทำให้เกิดเลือดไหลนอง เมื่อเจ้าหลวงเวียงแก่นได้เห็นผู้คนล้มตายจำนวนมากเช่นนั้นจึงเกิดเป็นลมหมดสติสิ้นใจไปการรบปัจจุบันเรียกที่แห่งนั้นว่า "ทุ่งคาว" อยู่บริเวณบ้านหลายงาวในปัจจุบัน จากนั้นเมืองเวียงแก่นจึงร้างไป

ต่อมา ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ ได้เริ่มมีคนอพยพมาตั้งรกรากกันใหม่ ส่วนใหญ่จะมาอยู่เป็นครั้งคราวและจำนวนน้อย และต่อมาในช่วงประมาณรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 จึงมีการอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่กันอย่างถาวรมากขึ้น ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดน่าน จังหวัดแพร่ จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ และมาจากประเทศลาวบางส่วน โดยตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหลู้ บ้านม่วง บ้านยาย จนมาถึงช่วงประมาณ พ.ศ. 2431 สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการจัดระบบการเมืองการปกครองใหม่ มีการแบ่งแยก หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ขึ้นอย่างชัดเจน ในส่วนของอำเภอเวียงแก่นสมัยนั้น แบ่งออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลม่วงยายและตำบลปอ ขึ้นอยู่กับอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ในส่วนของอำเภอเวียงแก่นที่มีเขตตำบลอยู่ในอำเภอเชียงของในขณะนั้น เดิมมีอยู่ 2 ตำบล คือ ตำบลม่วงยายและตำบลปอ ต่อมาก็ได้มีการจัดตั้งตำบลในเขตท้องที่อำเภอเชียงของขึ้นใหม่ อีก 1 แห่ง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและเปลี่ยนแปลงเขตตำบลในท้องที่อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 99 ตอนที่ 45 เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2525 โดยมีผลตั้งแต่ 1 เมษายน 2525 มีเนื้อหาสำคัญคือให้อโอนหมู่บ้าน 5 หมู่บ้านจากตำบลม่วงยาย โดยถือกึ่งกลางของแม่น้ำงาว เป็นแนวแบ่งเขต มาจัดตั้งตำบลขึ้นใหม่ เรียกชื่อว่า ตำบลหล่ายงาว ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ตำบลที่เกิดขึ้นก่อนที่จะจัดตั้งขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเวียงแก่นในเวลาต่อมา ซึ่งผู้ครองเมืองเวียงแก่นในศตวรรษที่ 17-18 ทรงสร้างบ้านแปงเมืองเวียงแก่นจนรุ่งเรือง เป็นที่นับถือเคารพบูชาของชาวอำเภอเวียงแก่นเป็นอย่างสูง จึงตั้งชื่ออำเภอตามเจ้าหลวงเวียงแก่น

อนุสาวรีย์เจ้าหลวงเวียงแก่นหน้าว่าการอำเภอเวียงแก่น

ทิวทัศน์ทางเข้าเมืองเวียงแก่น

❖อ่านเพิ่ม เต็มความรู้❖
โบราณสถานดงเวียงแก่น

เมืองโบราณดงเวียงแก่น ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านม่วง ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากตัวอำเภอเวียงแก่น ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 200 เมตร เป็นเมืองโบราณ ตั้งอยู่บนเนินสูงราว 30 – 35 เมตร เนื้อที่ประมาณ 286 ไร่ 1 งาน 86.09 ตารางวา เป็นพื้นที่ป่ารกทึบ มีพืชพันธุ์ทางธรรมชาติ สมุนไพร และสัตว์ป่านานาชนิด ปัจจุบันได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว เป็นพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงยาย

ตำนานสิงหนวัต ได้กล่าวไว้ว่าเขตเมืองผาแดง (เขียงของ) ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีแคว้นตั้งแต่เมืองผาแดง (ผาแล) ล่องมาถึงแจ่มแกด (แจ่มป่อง) ซึ่งก็ถือได้ว่า เวียงแก่นในอดีต เป็นเมืองบริวารที่ขึ้นตรงกับเมืองผาแดงมาก่อน มีชุมชนเมืองโบราณที่มีสภาพชัดเจนอยู่หลายแห่งพอที่จะศึกษาค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ได้ เช่น โบราณสถานดงเวียงแก่น ซึ่งเป็นเมืองโบราณมีอายุประมาณ 700 กว่าปี ก่อนหรือหลังสถาปนานครเชียงใหม่เล็กน้อย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 230 ไร่ มีลักษณะการสร้างเมืองเป็นรูปวงรี อยู่บนที่เนินสูง มีกำแพงคูเมืองล้อมรอบ 2 ชั้น คือมีคูด้านนอกกับคูด้านใน คูด้านนอกจะตื้นกว่าคูด้านใน คูด้านในจะลึกประมาณ 10 เมตร รอบตัวเมืองโบราณจะมีการขุดคูล้อมรอบอยู่ 3 ด้าน คือทางด้านทิศใต้ ทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียง ส่วนทางด้านทิศตะวันตกจะใช้ลำน้ำวางใช้เป็นคูเมืองแทน เพราะมีร่องน้ำเดิมปรากฏอยู่บริเวณติดกับเขตของตัวเมืองอย่างเห็นได้ชัดเจน และยังมีคูเมืองด้านนอก และด้านในของทางทิศเหนือ และทิศใต้มาเชื่อมต่อร่องน้ำเดิมอย่างเห็นได้ชัด

ในบริเวณพื้นที่ด้านใน จะมีกำแพงดินและคูเมือง จากทางทิศตะวันออกเฉียง ผ่ากลางตัวเมืองรูปวงรี ทำให้แบ่งเขตบริเวณพื้นที่ด้านในออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนทางทิศเหนือ และส่วนทางทิศใต้ พื้นที่ทางทิศเหนือจะมีพื้นที่มากกว่าพื้นที่ส่วนทางทิศใต้ บริเวณพื้นที่ทางทิศใต้ จะมีซากของเจดีย์อยู่ 3 แห่งและมีแท่นหินกลม ๆ

มีอยู่ตรงกลางเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร สลักประมาณ 10 เมตร เรียงกันเป็นแถวและมีระยะห่างกันประมาณ 3.40 เมตร สันนิษฐานว่าคงจะเป็นฐานเสาสิ่งปลูกสร้างบ้านเรือนหรือวัด บริเวณใกล้เคียงจะพบบ่อน้ำเก่า ๆ อยู่ห่างจากแท่นหินประมาณ 10 เมตร เป็นบ่อน้ำที่สร้างด้วยอิฐก่อขอบด้านในเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 80 เซนติเมตร ส่วนบริเวณพื้นที่ทางทิศเหนือ จะมีซากเจดีย์เก่าอยู่ 2 แห่ง รวมทั้งหมดเป็น 5 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งจะถูกขุดเจาะเพื่อหาวัตถุโบราณทุกแห่ง

บริเวณโดยรอบโบราณสถานเมืองโบราณ จะมีประตูทางเข้าออกอยู่ 2 ประตูใหญ่ ๆ คือประตูทางทิศตะวันตก อยู่ในบริเวณทางทิศใต้ของตัวเมืองด้านใน และมีแนวถนนแยกออกเป็นสองทางคือด้านซ้ายมือและทางด้านขวามือ ในเมื่อเดินเข้าประตูทางทิศตะวันตกถนนทางซ้ายมือจะเชื่อมกับถนนที่มีทางด้านบริเวณตัวเมืองด้านใน ส่วนพื้นที่บริเวณตอนเหนือจะมีประตูเข้าอยู่ 2 ประตู ประตูใหญ่จะอยู่ทางทิศเหนือของตัวเมือง ประตูเล็กจะอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเมือง ซึ่งดูตามลักษณะแล้วจะเป็นประตูทางเดินขึ้นลง ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “ประตูห้วย”

บริเวณด้านนอกกำแพงคูเมืองทางทิศเหนือ จะมีซากเจดีย์เก่าอยู่ 2 แห่ง และบริเวณใกล้กับเจดีย์จะพบสระเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีความยาวด้านละประมาณ 10 เมตร

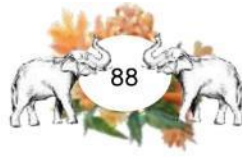
บริเวณด้านนอกกำแพงคูเมืองทางด้านทิศตะวันออก จะมีสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ 1 แห่ง ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “หนองคัน” ห่างจากกำแพงดินด้านนอกทางทิศตะวันออกประมาณ 30 เมตร แต่ปัจจุบันมีสภาพตื้นเขินมากเหลือเพียงเป็นสระน้ำขนาดเล็ก บริเวณล้อมรอบเปลี่ยนเป็นทุ่งนา

บริเวณรอบกำแพงเมืองทางด้านทิศใต้ติดกับลำห้วยจ้อและที่ราบลุ่มซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ป่าข้าวสาร” สันนิษฐานว่าคงจะเป็นแห่งเก็บสะสมเสบียงอาหาร

บริเวณโดยรอบด้านนอกกำแพงคูเมืองด้านทิศตะวันตกติดกับที่ราบลุ่มจนถึงลำน้ำวังในปัจจุบัน

ทุกหัวเมืองรอบนอกโบราณสถานดงเวียงแก่น จะมีสภาพคูเมืองล้อมรอบเหมือนกันหมด เพียงแต่มีพื้นที่น้อยกว่าโบราณสถานดงเวียงแก่น ในลักษณะของเมืองด้านในจะมีพื้นที่ประมาณ 50 - 100 ไร่ จากการเล่าสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษว่า มีเจ้าเมืองเวียงแก่นเป็นผู้ปกครองเมืองต่อมาได้เกิดการทำศึกสงครามกันเกิดขึ้นที่บริเวณที่ราบทางทิศตะวันตกของตัวเมือง มีการรบราฆ่าฟันล้มตายกันเป็นจำนวนมาก จึงมีการเรียกชื่อบริเวณที่รบกันว่า “ทุ่งคาว” ในปัจจุบัน ในการรบครั้งนั้นไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ารบกับฝ่ายใด ผลปรากฏว่าทหารฝ่ายเจ้าเมืองเวียงแก่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้แก่ข้าศึก เจ้าหลวงเมืองแก่นเห็นผู้คนล้มตายไปเป็นจำนวนมาก และเห็นเลือดแดงฉานไปหมด จึงเป็นลมหมตสติและสวรรคต ในเวลาต่อมาหลังจากเมืองถูกข้าศึกยึดแล้วก็ถูกทิ้งเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลานาน

ต่อมาหลังจากเจ้าหลวงสกุลหลวงดั้นมทาวศ์แห่งเมืองน่าน ได้สวามิภักดิ์ต่อกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.2331 ดินแดนแถบเวียงแก่นได้เริ่มมีคนอพยพมาตั้งรกรากกันใหม่ โดยเจ้าผู้ครองนครน่านปกครองอาณาบริเวณลุ่มน้ำน่าน รวมทั้งแถบเชียงม่วน ปง เชียงคำ เวียงแก่น เทิง และเชียงของ ผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตเวียงแก่นส่วนใหญ่จะมาอยู่เป็นครั้งคราวและจำนวนน้อย และต่อมาในสมัยเจ้าหลวงมหายศแห่งเมืองน่าน (พ.ศ.2368-2378) จนถึงสมัยเจ้าหลวงอนันตวรฤทธิเดช (พ.ศ.2395-2334) จึงมีการอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่กันอย่างถาวรมากขึ้น ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดน่าน แพร่ ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ และมาจากประเทศลาวบางส่วน มาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหลู้ บ้านม่วง บ้านยาย

ประมาณ พ.ศ.2431 ได้มีการจัดระบบการเมืองการปกครองใหม่ มีการแบ่งแยก หมู่บ้าน ตำบล เมือง มณฑล ขึ้นอย่างชัดเจน ในส่วนของอำเภอเวียงแก่นสมัยนั้น แบ่งออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลม่วงยาย และตำบลปอ โดยขึ้นกับเมืองเชียงของ พ.ศ. 2453 มีการจัดตั้งเมืองเชียงรายให้เป็นหัวเมืองชั้นตรี ขึ้นกับกรุงเทพฯ และให้เชียงของมีฐานะเป็นอำเภอขึ้นกับเมืองเชียงราย ด้วยเหตุนี้ พื้นที่บริเวณเวียงแก่นจึงขึ้นกับเชียงรายตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ต่อมา พ.ศ.2530 จึงมีการจัดตั้งกิ่ง อ.เวียงแก่น โดยแยกออกมาจากอำเภอเชียงของ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติแก่เจ้าเมืองเวียงแก่น ซึ่งเป็นผู้ครองเมืองเวียงแก่นในอดีตและเพื่อเป็นสิริมงคลแก่กิ่งอำเภอที่ตั้งขึ้นใหม่ ประชาชนจึงได้เสนอชื่อกิ่งอำเภอว่า "กิ่งอำเภอเวียงแก่น" ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเวียงแก่น เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2538

แผนผังโบราณสถานดงเวียงแก่น

หอเจ้าหลวงเวียงแก่นบนโบราณสถานดงเวียงแก่น

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	ดง	ดง	ป่า, ป่าไม้, ป่าที่มีไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่น, ที่ซึ่งมีต้นไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งขึ้นหนาแน่น สถานที่ที่มีคนหรือสัตว์ประเภทเดียวกัน อยู่รวมกันมาก ๆ.
2	ถาวร	ถา-วอน	มั่นคง, ยืนยาว, คงทน, ยั่งยืน
3	โบราณสถาน	โบ-ราน-นะ-สะ-ถาน	สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ มีอายุกว่า ๑๐๐ ปี ขึ้นไป และเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีเช่น วัด เจดีย์ วิหาร กำแพงเมือง
4	ปกครอง	ปก-ครอง	ดูแล, คุ้มครอง, รักษา, บริหาร
5	เสปียง	สะ-เปียง	อาหารที่เตรียมไว้กินระหว่างเดินทางไกล, อาหารที่กักตุนไว้บริโภคในเวลาอันสมควร , มักใช้คู่กับคำว่า อาหาร เป็น เสปียงอาหาร
6	โอรส	โอ-รด	ลูกชาย, บุตรชาย ใช้แก่เจ้านาย.

บทที่ 13 เรื่อง ตำนานและเงิองของ

ณ แดนเชียงของ
 นั้บถือผีป่า
 ชาวตำมิละ
 พุทธเจ้านี้

ครรลองสืบมา
 พนาพงพี
 มานะยินดี
 ยังมีศรัทธา

ตำมิละ เชียงของ

เชียงของเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงราย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับเทือกเขา มีพื้นที่ด้านทิศตะวันออกบางส่วนติดกับแม่น้ำโขงซึ่งฝั่งตรงข้าม คือ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว มีประชากรหลายเชื้อชาติทั้ง ไทลื้อ ขมุ มูเซอ ทำให้มีอารยธรรมที่หลากหลายโดยความเป็นนามว่า “เชียงของ” มาจากคำว่า “เชียง” ที่หมายถึงเมือง และ “ของ” ที่เพี้ยนจาก “ชร” ใน “ชรราช” ที่แปลว่า แม่น้ำโขง

จากตำนานพื้นเมือง กลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บริเวณเชียงของ คือ “ตำมิละ” ชาวตำมิละ แต่เดิมนับถือผีสิง แต่เมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาโปรดแล้วจึงนับถือพระพุทธศาสนา มีเรื่องเล่าว่าในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้เสด็จข้ามแม่น้ำโขงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้แล้วประทับ ณ บ้านตำมิละ ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงพระองค์ทรงได้แสดงธรรมโปรดชาวตำมิละให้ตั้งอยู่ในหลักเบญจศีล ก่อนที่พระองค์จะเสด็จจากไป บ้านตำมิละก็ได้ทูลขอสิ่งที่จะแทนพระองค์ต่อไปในอนาคต พระองค์จึงประทาน พระเกศาสองเส้นให้ และตรัสสั่งให้นำเกศาทั้งสองเส้นไปบรรจุและฝังแยกกันทางซ้ายมือเส้นหนึ่ง ทางขวามือเส้นหนึ่ง โดยวัดระยะทางให้เท่ากันจากที่พระองค์ประทับอยู่เชื่อว่าที่ที่ฝังกลายเป็นเจดีย์ในสมัยต่อมา บ้านตำมิละร้างไปอย่างไรไม่ปรากฏ เล่าสืบต่อกันมาว่าบริเวณร้างตำมิละก็คือ “บ้านร้อยเต่า”

เจดีย์ที่บรรจุพระเกศา องค์ซ้าย (เจดีย์วัดหลวง)

เจดีย์ที่บรรจุพระเกศา องค์ขวา (เจดีย์วัดพระแก้ว)

เชียงของยุคพม่ายึดครอง-ฟื้นฟู ในประวัติศาสตร์สมัยพระเมกุฎีเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ในยุคนี้เมืองเชียงของก็ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าแต่ได้กองทัพเมืองเชียงใหม่ร่วมกับกองทัพไทยมาขับไล่พม่าได้สำเร็จและประมาณ พ.ศ. 2358 เมืองเชียงของได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหลังจากที่เจ้านครน่านได้แต่งตั้งให้เจ้ารามะเสนยกเอาพลเมืองเชียงของที่แตกหนีจากเมืองเชียงของไปอยู่นานให้มาตั้งเมืองเชียงของใหม่เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้เชิญเจ้ารามะเสนมาเป็นเจ้าเมืองเชียงของ

เชียงใหม่มีฐานะเป็นเมืองมาแต่เดิม และมีฐานะอำเภอในปัจจุบันสืบเนื่องมาจากในรัชสมัย
 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงรวบรวมหัวเมืองของอาณาจักรล้านนาเป็นมณฑลพายัพ
 โดยเมืองเชียงใหม่ได้ถูกจัดให้ขึ้นกับพายัพภาคเหนือ และ พ.ศ. 2453 กระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศเปลี่ยน
 “เมืองเชียงใหม่” เปลี่ยนเป็น “อำเภอเชียงใหม่” ขึ้นกับจังหวัดเชียงใหม่ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาและได้มี
 การแต่งตั้งน้อย จิตตางกูร เป็นในอำเภอคนแรกของอำเภอเชียงใหม่

อนุสาวรีย์เจ้าน้อยจิตตางกูร หรือ น้อย จิตตางกูร
 เจ้าเมืองและนายอำเภอเชียงใหม่คนแรกหน้าว่าการอำเภอเชียงใหม่

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

ชาวตำมิละ กับชาติพันธุ์ลัวะ

ตำมิละ เป็นชื่อที่ผู้จารึกตำนาน(หรือ พื้น// คำพื้นบ้าน) แปลงจากศัพท์ดั้งเดิมของไต/ลื้อ/ลาว ให้กลายเป็นบาลี มาจากคำว่า "ทมฬ" ทะ มึ ละ ๆ กลายเป็น ตำมิละ พุทธศาสนาแผ่เข้ามาในล้านนา ล้านช้าง ขึ้นไปสิบสองปันนาในยุคหลัง พระภิกษุได้บันทึกเรื่องราวประวัติความทรงจำของผู้คนไว้ โดยอิงความเชื่อ ศาสนามนิกเข้าไปด้วยกันตำนานของบ้านเมืองลวะแห่งนี้จึงมีชื่อแบบแปลกๆ มีพระพุทธรูปเจ้าเสด็จมา มีพระพุทธรูป ทำนาย แล้วก็เปลี่ยนชื่อดั้งเดิม แปลงให้เป็นบาลี อย่างเช่นเมืองน่าน ก็กลายเป็น นันทบุรี ส่วน ชนเผ่าดั้งเดิม ท่านก็แปลงให้เป็น ทมิฬ - ทะมิฬะ - ตำมิละ

ในเอกสารล้านนา จะเจอคำว่า “ลวะ” โดยเขียนเป็นอักษรล้านนาว่า ลวฯ บางทีในตำนาน ผ่าวัดที่พระสงฆ์ผู้แต่งตำนาน ก็มักจะใช้หลายคำ เช่นคำว่า มิลักขุ มิลักขุ ตามการเรียกชนเผ่าพื้นเมืองของ ทางอินเดีย หรือใช้คำว่า ทัมมิลละ ทมมิลละ หรือ ทมิฬ อันเป็นชนเผ่าดั้งเดิมในอินเดียใต้หรือทางศรีลังกา ตามอิทธิพลของศาสนาที่ได้มาจากทางศรีลังกา

จาก “ลวะ” จึงกลายเป็นลัวะ ในการกลายเสียง ทำให้ออกเสียงง่าย และเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน

ลวะ เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมของทุกพื้นที่ในเชียงใหม่ ซึ่งเรียกตนเองว่า ละเวือะ หรือ ละเวีย ในเขตอำเภอแม่แจ่ม มีอยู่ ๗ หมู่บ้าน ใน ๒ ตำบล คือ ตำบลปางหินฝน ได้แก่ บ้านของ, บ้านเฮาะ, บ้านปะ และบ้านกอกน้อย ส่วนตำบลบ้านทับ ได้แก่ บ้านมิดหลอง, บ้านสบลอง และบ้านแม่แวง

ความเชื่อของชาวลัวะ มีทั้งแบบโบราณ คือการนับถือผี รวมถึงการนับถือพุทธไปพร้อมกัน และ ปัจจุบันศาสนาคริสต์ เข้ามามีบทบาทพร้อมด้วย แต่การนับถือศาสนาคริสต์ ทำให้ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่าง จะห่างหายไป ด้วยคนที่นี่นับถือคริสต์จะไม่เข้าร่วมในพิธีกรรมบางอย่างเช่นการเลี้ยงผี เป็นต้น และยังคง สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ปรากฏในวิถีชีวิตอยู่เสมอมา ดังจะกล่าวต่อไป

ชาวลัวะ ยังคงสืบทอดงานฝีมือต่างๆ จากบรรพบุรุษมาอย่างเหนียวแน่น เช่น เสื้อผ้าประจำ ชาติพันธุ์, ถูย่าม เครื่องประดับสตรีที่ทำจากเงิน, กำไลข้อมือ, กำไลแขน, ต่างหู, ผักกาดทำมาจากเงิน และ ที่สำคัญคือ มูยา

นอกจากนี้ชนลัวะ ยังส่งอิทธิพลไปยังคนพื้นเมืองโดยคนพื้นเมืองนำชนลัวะไปนุ่งลาลองอยู่บ้าน หรือทำงาน หรือนำลวดลายของชาวลัวะไปทอ โดยมีการปรับความยาวและความกว้างมากกว่าเดิมตามแบบที่ ชาวไทยนิยมนุ่ง

เครื่องแต่งกายของชาวลัวะ

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	ครรลอง	คั้น-ลอง	ทาง, แนวทาง, แบบฉบับ
2	พระเกศา	พระ-เก-ศา	ผม
3	มูยา	มู-ยา	อุปกรณ์ในการสูบยาของคนเฒ่าคนแก่ในสมัยโบราณ
4	ลำลอง	ลำ-ลอง	ตามสบาย, ตามอำเภอใจ, ไม่เป็นทางการ, ใช้แก่การแต่งกาย
5	สืบทอด	สืบ-ทอด	สืบจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่น, รับช่วงต่อ
6	อารยธรรม	อา-ระ-ยะ-ทำ	ความสงบสุขของสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งศีลธรรม และกฎหมาย, ความเจริญของสังคมที่ขี้นจากการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ เป็นต้น, ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี

ชวนคิด ชวนคุย

1. ชื่อเมืองเชียงของมีที่มาจากอะไรบ้าง
2. ชาวตำมิละ และชาวลัวะคือชาติพันธุ์เดียวกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. เจ้าเมือง หรือนายอำเภอคนแรกของอำเภอเชียงของชื่อว่าอะไร
4. ชาวลัวะนับถือศาสนาใด
5. มูยา จากเรื่องตำมิละ เชียงของหมายถึงสิ่งใด

บทที่ ๑๔ เรื่อง เวียงสี่ดวง

สี่ดวงพางคำ

นำมาขยาย

ดินแดนแม่สาย

ชายแดนของไทย

จากเมืองเชียงแสน

แคว้นแคว้นวิไล

เรื่องชวนสงสัย

รีบไปอ่านกัน

เวียงสี่ดวง

อำเภอแม่สาย แรกตั้งเป็นกิ่งอำเภอแยกจากอำเภอแม่จันเมื่อ พ.ศ. 2481 ยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2493 อำเภอแม่สายนั้น เดิมเป็นที่ตั้งของเมือง เวียงศรีทวง เป็นเมืองของพวก ลวะ หรือลัวะ เป็นเมืองขึ้นเมืองหนึ่งของอาณาจักรโยนกนครไชยบุรีราชธานีศรีช้างแส่น (อำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน) สร้างโดยปฐมกษัตริย์ พระนามว่า พระเจ้าสิงหนวัติราช ก่อนที่จะกล่าวถึงประวัติเมืองเวียงศรีทวง-เวียงพาน-เวียงพานคำ จนถึงเวียงพานคำในปัจจุบัน กล่าวถึงประวัติเมืองโยนกนครไชยบุรีศรีช้างแส่นพอสังเขป

เมืองโยนกนครไชยบุรีศรีช้างแส่น (เมืองเวียงพันธุสิงหนวัตินคร) นครโยนกไชยบุรีศรีช้างแส่นนั้น เป็นเมืองโบราณตามตำนานคอยตุงกล่าวไว้ว่า นครนี้สร้างขึ้นสมัยก่อนพุทธกาล แต่ก่อนเคยเป็นอาณาจักร สุวรรณโคมคำ แต่โบราณกาล และเปลี่ยนแปลงมาเป็นอาณาจักรโยนกไชยบุรีศรีช้างแส่น เหตุที่เรียกชื่ออย่างนี้ เพราะวา สร้างนครขึ้นโดยอนุภาพแห่งพญาพันธุราชราช และพระเจ้าสิงหนวัติราช ซึ่งตรงกับตำนานสิงหนวัติที่เขียนไว้ว่า

"นครทั้งมวลตั้งแต่ปฐมมูล สิงหนวัตินคร มาแต่เมืองนครราชคฤห์ หลวงไทยเทศ มาตั้งให้เป็นเมือง พันธุสิงหนวัตินคร.....ครั้นต่อมา ก็กลายเป็นเมือง "โยนกนครราชธานีไชยบุรีศรีช้างแส่น... กล่าวตำนานเมือง โยนกนครราชธานีศรีช้างแส่น ก็สิ้นห้องหนึ่งแต่เท่านั้นก่อนแล"

ตามตำนานเล่าว่าครั้นพระองค์เพียง กษัตริย์เมืองโยนกนครราชธานีไชยบุรีศรีช้างแส่น ขึ้นเสวยราชสมบัติศักราชได้ 259 ตัวปีกัดไล่ สวรรคตลงพระองค์จึงขึ้นครองเมืองโยนกนครราชธานีศรีช้างแส่นเมื่ออายุได้ 18 ปี ต่อมาได้มีพระขอมดำ เจ้าเมืองอุโมงค์เสลานคร ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรโยนกนครฯ เห็นว่า พระองค์พึ่งยังเยาว์ จึงมาตีแล้วจับไล่พระองค์พึ่งออกจากเมืองโยนกนครฯ แล้วตั้งตนเป็นกษัตริย์แทน แล้วจับพระองค์พึ่งไปเป็นแก่บ้าน ตั้งอยู่ที่เวียงศรีทวง ดังตำนานกล่าวว่า

"พระยาขอมดำคนนั้นก็ยกเอากำลังมาแสนหนึ่ง แล้วก็มาพันลูกจึงเอาเมืองที่นี้ เดือน 5 แรมค่ำหนึ่ง วันอาทิตย์ พระองค์เจ้ามีใจอันปล้ำแข็ง ก็ถวายเป็นแก่พระยาขอมดำ ครั้นมันได้เมืองแล้ว มันก็จับพระองค์พึ่ง.....ส่วนพระยาขอมตนนั้นก็เป็นกษัตริย์เสวยเมืองโยนกนคร บุรีศรีช้างแส่นที่นั่นแล"

"แล้วมันก็จับพระองค์พึ่งเจ้าไปเป็นแก่บ้าน ตั้งอยู่เวียงลวะศรีทวง ริมหนองวันตงเคียงเหนือ ริมแม่น้ำใส (แม่น้ำสาย) ภายตะวันออกเฉียงใต้ธาตุเจ้าถ้ำแก้วที่นั่น"

สาเหตุที่เรียกว่า เวียงศรีทวง เนื่องจากเป็นเมืองของลวะ ขึ้นอยู่กับเมืองโยนกฯ จึงต้องส่งส่วยให้ปิลละ "สี่ดวงหมากพิน" (หมากพิน=ผลมะตูม) ดังตำนานกล่าวว่า

"เหตุใดแลว่า เวียงศรีทวง นั้นจา...ยังมีขุนลวะผู้หนึ่งเป็นลูกปู่เจ้าลาวจก เป็นแคว้นคอยธงนั้น (คอยตุง) ผู้ที่ชื่อลวะกุมภอนันต์มาตั้งอยู่ที่นั่น แล้วส่วยค่าแก่พระยาอุตุตราช กษัตริย์เจ้าของเวียงโยนกนครที่นั่นแล ปิลละสี่ดวงหมากพินหน่วยน้อยจึงได้ชื่อว่า เวียงศรีทวงด้วยเหตุอันนั้นแล"

เมืองเวียงพาน พระองค์พึ่งและมเหสี ถูกพระยาขอมดำขับออกจากเมือง มาเป็นแก่บ้านที่เวียงศรีทวง ต้องส่งส่วยให้ปิลละสี่ดวงหมากพินอยู่ได้ 1 ปี มเหสีก็ให้กำเนิดบุตร 1 คน คือทุกขิตกุมาร พระองค์พึ่งปกครองเวียงศรีทวง ได้ 3 ปีก็เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้น อันเป็นที่มาของการเปลี่ยนชื่อเมือง จากเวียงศรีทวง เป็นเวียงพาน กล่าวคือ ยังมีสามเณรชาวเวียงศรีทวงคนหนึ่งเดินทางไปกราบไหว้พระธาตุแล้วไปพักอาศัยอยู่ที่อารามหลังหนึ่งในโยนกนคร ครั้นรุ่งเช้าก็ออกเดินบิณฑบาตไปถึงคุ่มน้อยของพระยาขอมดำ ก็เข้าไปขอบิณฑบาต พระยาขอมดำได้ถามข่าวไพบูลย์ เป็นสามเณรชาวเวียงศรีทวงก็โกรธ ร้องว่า

"ลูกข้าส่วยพลอยเข้ามาคุ้มพระองค์ ภูคังลือจา สุธยาได้อาข้าวกุใส่บาตรให้มันนะเนอ"

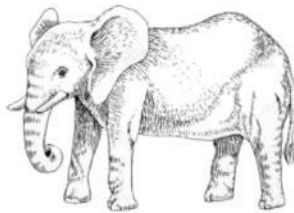
สามเนรน้อยได้อินคำพระยาหอมคำกึ่งโกธโรนใจ ออกจากคุ้มพระยาหอมคำเดินไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือขึ้นสู่ตอยกู่แก้ว กราบพระธาตุ (คาดว่าพระธาตุกู่เต้าในปัจจุบัน) แล้วยกบาตรข้าวถวายแล้วอธิษฐานขอให้ตนตายใน 7 วันข้างหน้า แล้วไปเกิดในท้องของเทวีแห่งผู้เป็นแม่บ้านเวียงศรีทวงพออายุได้ 16 ปี ขอให้ปราบพระยาหอมคำตนนี้ได้ด้วยเทอญ เนื่องจากพระยาหอมคำผู้นี้มีรู้จักคุณของพระรัตนตรัย อธิฐานเสร็จแล้วสามเนรน้อยก็ลงมาตืนตอยกู่แก้ว นั่งอยู่ใต้ต้นไม้โดยไม่กินน้ำกินข้าว 7 วันก็ถึงแก่ความตาย แล้วไปปฏิสนธิในท้องของแม่สิพระองค์พี่ก่าเนิดพระพรหมกุมาร ครั้นแม่สิแห่งพระองค์พี่ตั้งครรภ์ได้ 10 เดือนก็ประสูติได้ลูกชายรูปร่างงดงามคนหนึ่ง ได้ชื่อว่า พระพรหมกุมาร ตั้งความว่า

"ถึงศักราช 283 ตัวปีกาบไล่ เติบ 4 แรม 6 คำ วันอาทิตย์...นางก็ได้ประสูติลูกชายคนหนึ่ง เกิดมามีวรรณะ เนื้อตันอันหมจดต เบิกบายนามกรเอานี้มีตรอันงามเหมือนดัง พรหมลงมาเกิดนั้น จึงใส่ชื่อว่า พรหมกุมารนั้นแล"

พระพรหมกุมาร นั้นเมื่ออายุได้เพียง 7 ขวบ ก็เป็นผู้ที่สนใจในศาสตร์วูทังทั้งหลาย ครั้นอายุได้ 13 ปีก็มีบุญวาสนาจับได้ช้างเผือกได้ 1 ตัว ที่แม่น้ำ แต่ช้างเผือกไม่ยอมขึ้นฝั่งจึงให้คนมาบอกพระองค์พี่ผู้เป็นบิดา พระองค์พี่ให้หมอดูทำนายทายทัก หมอดูก็ให้เอาทองคำมาตีเป็นพานทองแห่งนำหน้าช้าง ช้างจึงจะขึ้นจากน้ำ เมื่อพานทองมาแล้วก็ตีพานทองคำลุนั้น ช้างก็ขึ้นมาจากน้ำ ช้างตัวนั้นจึงได้ชื่อว่า พานคำ ดังว่า

"ครั้นไปถึงแล้วก็ต้อยยัง พานคำ ลูกนั้น ส่วนว่าช้างเผือกตัวนั้นได้ยินเสียงพานคำแล้วก็ออกจากแม่น้ำของ ด้วยสวัสดิแล ช้างตัวนั้นก็ให้นามชื่อว่า ช้างพานคำนั้นแล"

ครั้นได้ช้างมงคลมาแล้วก็เลี้ยงดูเป็นอย่างดี เครื่องใช้ต่าง ๆ ของช้างต่างทำด้วยทองคำทั้งสิ้น กาลนั้นพระพรหมกุมารได้ส่งคนไปยังโยนกนครฯ เพื่อคอยสดับรับฟังข่าวร้าย ข่าวดีแห่งพระยาหอมมิได้ขาด ส่วนพระองค์พี่ก็สั่งให้คนปิดคูเมือง แล้วนำน้ำเข้าคูเมือง โดยจัดทำประตูไว้สำหรับปิด-เปิดน้ำ แล้วก็ให้ชื่อว่า เวียงพาน ครั้นนั้น แม่บ้านศรีทวงตนพอกให้คนทั้งหลายตีกูเวียงให้ตีแล้ว ก็แบ่งน้ำมาใส่ให้เต็มคูเวียง และสร้างประตูให้แข็งแรงแล้ว ก็ให้ชื่อว่า เวียงพาน แต่นั้นมา

❖ อ่านเพิ่ม เต็มความรู้ ❖

เวียงสี่ดวง เวียงพานคำ สู่เวียงพงคำ อำเภอแม่สาย

จากเวียงศรีทวง-เวียงพาน-เวียงพานคำ สู่เวียงพงคำเมื่อพระพรหมกุมาร อายุได้ 16 ปี ก็หยุดส่งส่วยแก่พระยาขอมคำ พระยาขอมคำเห็นว่าเวียงศรีทวงหยุดส่งส่วยมาเป็นเวลา 3 ปีแล้ว ก็โกรธ จึงรวบรวมลี้พลยกทัพมาปราบ พระพรหมกุมารก็จัดทัพเข้าต่อสู้ โดยเสด็จขึ้นขี่หลังช้างเผือกพานคำ มีหมอความถือพานคำตีหน้าหน้า ยกพลออกจากเวียงพานคำ ดังตำนานบันทึกไว้ว่า

"ครั้นได้คนหาญมาแล้วก็ซัดลี้ซัย อ้นกล้า มีมือถือธนูกับแล่งปืน... มีหมอความผู้พร้อมพระ ถือพานคำตีหน้าหน้ายกพลออกจาก เวียงพานคำ"

พระยาขอมคำสู้ไม่ได้จึงหนีกลับเข้าเมืองปิดประตูเมืองทุกแห่ง พระพรหมกุมารได้ตามมาถึงประตูเมือง แล้วไล่ช้างแทงประตูเมืองทะลุ ซับไล่พระยาขอมออกจากเมืองโยนกนครฯ รวมระยะเวลาที่พระยาขอมดำครองโยนกนครได้ 19 ปี หลังจากนั้นพระพรหมกุมาร ก็ได้อัญเชิญพระองค์ฟ้างขึ้นเป็นกษัตริย์เมืองโยนกนครราชธานีไชยบุรีศรีช้าง แสน ส่วนช้างพานคำนั้น ก็ได้หนีออกจากเมืองไปกลายร่างเป็นงูตามเดิม เข้าสู่ตอยอันตั้งอยู่กลางทุ่ง ที่นั่นจึงได้ชื่อว่า "ตอยช้างงู" (คาดว่าเป็นตอยสะโง้ในปัจจุบัน) เมื่อพระองค์ฟ้างได้เป็นกษัตริย์ก็ทรงแต่งตั้งให้พระพรหมกุมารเป็นอุปราช แต่พระพรหมกุมารไม่รับ ยกให้ ทุกจิต ผู้ที่เป็นอุปราชแทน ต่อมาพระองค์ฟ้างได้สว่ขอเอานางแก้วสุภา ลูกพระยาเรืองแก้ว เวียงไชยนารายณ์ มาอภิเษกให้กับพระพรหมกุมาร เมื่อพระพรหมกุมารได้อภิเษกแล้วก็ขออนุญาตพระองค์ฟ้างเสด็จไปตั้งเมืองอยู่ที่ไชยปราการ (คาดว่าเป็นอ.เวียงชัย ในปัจจุบัน) อยู่ห่างจากเวียงโยนกนครฯ ขั้วระยะเดินทาง 1 วัน ตั้งแต่นั้นมา เวียงโยนกนครฯ เวียงไชยนารายณ์ เวียงพานคำ ก็เป็นเมืองที่เมืองน้องสืบกันมาดังว่า

"ลูกแต่เวียงโยนกนครหลวง ไปหาเวียงไชยปราการ นั้นไกลกันคั่นทางหนึ่ง และในเวียงลูกนี้คือเวียงโยนกนครหลวงหนึ่ง เวียงไชยนารายณ์หนึ่ง เวียงไชยปราการหนึ่ง เวียงบ้านพานคำแคว้นซ้ายหนึ่งที่ตั้งอยู่หนกลาง และนาติดกัน พ่อแม่ไก่อไล่ล่าถึงกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวแล"

เมื่อวิเคราะห์ดูจากบันทึกในตำนานสิงหนวัติแล้ว เชื่อได้ว่าเมืองแม่สายในปัจจุบันนี้ แต่เดิมคือ "เมืองเวียงศรีทวง" หรือ "เวียงสี่ดวง" ซึ่งต่อมาได้ชื่อว่า "เวียงพานคำ" ตามชื่อของช้างที่พระพรหมกุมารใช้เป็นพาหนะในการออกสู้รบกับพระยาขอมจนได้ รับชัยชนะ และในปัจจุบันตัวเมืองแม่สาย รวมทั้งอาคารที่ว่าการอำเภอแม่สายนั้น ตั้งอยู่ที่ ต.เวียงพงคำ ซึ่งคาดว่าเพี้ยนมาจาก "เวียงพานคำ" นั้นเอง นอกจากนี้ในพื้นที่หมู่ 3 ต.เวียงพงคำ ยังมีบ้านเวียงพาน และวัดเวียงพาน ตั้งอยู่อีกด้วย อนึ่ง ตัวเมืองเดิมนั้นมิให้พบเห็นอยู่ทั่วไปในเขตชุมชนเมืองแม่สาย และยังคงมีประโยชน์ในการรับน้ำที่ไหลบ่ามาจากเทือกเขาด้านตะวันตกมิให้ไหล เข้ามาท่วมบริเวณตัวเมืองอีกด้วย ประกอบกับในตำนานยังได้กล่าวถึงสถานที่ตั้งของเมือง "เวียงสี่ดวง" ว่าอยู่ที่ศตเวตตกเฉียงเหนือของเวียงโยนกนครฯ (อ.เชียงแสนในปัจจุบัน) ริมแม่น้ำใส ซึ่งก็คือแม่น้ำสายในปัจจุบันนั่นเอง

คำศัพท์น่ารู้

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	บิณฑบาต	บิน-ทะ-บาด	อาหาร, ใช้แก่ พระภิกษุสามเณร, กิริยาที่พระภิกษุสามเณรรับของที่นำมาใส่บาตร, กิริยาที่พระภิกษุสามเณรขอหรือขอร้อง
2	เยาว์	เยา	อ่อนวัย รุ่นหนุ่ม รุ่นสาว
3	วิไล	วิ-ไล	งาม, สวย, สวยงาม
4	ศาสตราวุธ	ศาส-ตรา-วุธ	ของมีคม เครื่องฟันแทง และอาวุธต่าง ๆ ที่ใช้ในการล่า ประหาร ทำร้ายร่างกาย ป้องกัน หรือต่อสู้ กับฝ่ายตรงข้าม เช่น มีด ดาบ หอก ง้าว ธนู
5	สวรรคต	สະ-หวัน-คต	ไปสู่สวรรคต, ตาย, ใช้ในราชาศัพท์สำหรับ พระเจ้าแผ่นดิน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระยุพราช สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และพระบรมราชวงศ์ที่ทรงได้รับพระราชทานฉัตร ๗ ชั้น
6	หมากปิ่น	หมาก-ปิ่น	มะตูม, ซึ่ง มะปิ่น บ่าปิ่น หมากปิ่น เป็นชื่อเรียกในท้องถิ่นภาคเหนือและภาคอีสานของไทย
7	อาราม	อา-ราม	วัด , สวนเป็นที่น่ารื่นรมย์

ชวนคิด ชวนคุย

1. จากเรื่อง เวียงสี่ตวง เพราะเหตุใด จึงตั้งชื่อเมืองว่า “เวียงสี่ตวง หรือเวียงศรีทวง”
2. เวียงสี่ตวง ตั้งอยู่ใกล้กับเมืองใดบ้าง ตามตำนานสิงหนวัติ
3. หากนักเรียนเกิดความโกรธ นักเรียนจะระงับความโกรธด้วยวิธีใด เพราะอะไร
4. เพราะเหตุใด ในภายหลังเวียงสี่ตวง จึงได้ชื่อใหม่เป็น เวียงพานคำ และเวียงพานคำในปัจจุบัน
5. พระรัตนตรัย หมายถึงอะไร อธิบายพอสังเขป

บทที่ 15 เรื่อง ชื่อข้าวมวยเมืองเวียงเชียงราย

เชียงรายนี้ชื่อบ้าน	นามเมือง
มังรายสุดลือเลื่อง	พ่อเจ้า
ช้างหายเล่าสืบเนื่อง	พ่อขุน เม็งราย
แผ่ขยายธานีเข้า	ถ่วงพันหลายสมัย

ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย

เมืองเชียงรายมีตำนานเมืองเล่าเรื่องเกี่ยวกับเจ้าชายที่ตามหาช้างที่ทิ้งรอยเท้าไว้ในป่า จนหายตัวไปจึงมีชื่อเรียกเมืองที่เกิดขึ้นตรงนั้นในภายหลังว่า ช้างรอย แล้วเพี้ยนมาเป็นเชียงรอยและเชียงราย หรือบางสำนวนเรียกกันว่า เชียงหาย มาเป็นเจียงฮายตามสำเนียงชาวล้านนา อย่างไรก็ตามนี่เป็นตำนานในลักษณะอธิบายชื่อในท้องถิ่นซึ่งอาจเกิดขึ้นภายหลังลงจากการสร้างเมืองแล้วเป็นเวลานาน

เมื่อพิจารณาจากชื่อเมืองแล้ว เชียงรายน่าจะสัมพันธ์กับพระนามของกษัตริย์ล้านนาคือ พระยามังราย เช่นเดียวกับในภายหลังที่พระยาแสนภูทางสร้างเมืองแห่งหนึ่งขึ้นริมแม่น้ำโขงแล้วจึงได้ชื่อว่า เชียงแสน ตามพระนามของผู้สร้างเมือง

เมืองเชียงรายตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำกก ซึ่งไหลจากเทือกเขาสูงรอยต่อระหว่างจังหวัดเชียงราย-เชียงใหม่บริเวณ อ.ฝาง-ไชยปราการลงมาทางตะวันออกเฉียงเหนือลงสู่แม่น้ำโขง บริเวณตัวเมืองซึ่งเคยมีคูน้ำกำแพงล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยม ปัจจุบันถูกไถทำลายจากการขยายชุมชนสมัยใหม่ไปแล้ว มีอาณาบริเวณส่วนหนึ่งล้อมเอาดอยจอมทองซึ่งเป็นภูเขาสูงเล็กๆเอาไว้ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองอันเป็นที่ตั้งของเสาสะตือเมืองและพระธาตุดอยจอมทอง สะท้อนคติความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างชุมชนที่มีภูเขาศักดิ์สิทธิ์ภายในเมืองคล้ายกันกับชุมชนแถบนี้อีกหลายแห่ง

ดังนั้นที่ตั้งของเมืองเชียงรายจึงสัมพันธ์กับเส้นทางการคมนาคมโบราณที่ติดต่อจากลุ่มน้ำโขงขึ้นไปบนเทือกเขาสูง ก่อนจะลงมายังที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงต่อเนื่องสู่แอ่งเชียงใหม่-ลำพูน เส้นทางนี้ปรากฏอยู่ในตำนานชาวล้านนา เช่น สิงหนวัติกุมารและเรื่องพระเจ้าพรหม และสุดท้ายน่าจะเป็นเส้นทางที่กลุ่มของพระยามังรายใช้เดินทางทำสงครามยึดแคว้นหริภุญไชยหรือลำพูนจากพระยาธิปไตยเมื่อราว พ.ศ.1830 ก่อนจะสถาปนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาต่อมาอีกหลายร้อยปี

ส่วนวัดวาอารามสำคัญในเมืองเชียงราย เช่นวัดพระแก้ว เป็นสถานที่ที่ตำนานระบุว่าได้พบองค์พระแก้วมรกต แล้วต่อมาถูกอัญเชิญไปยังสถานที่ต่างๆจนมาประดิษฐานอยู่ที่กรุงเทพฯในปัจจุบัน องค์พระแก้วมรกตนี้ ศ.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ได้วิเคราะห์รูปแบบไว้ว่ามีความสัมพันธ์กับกลุ่มพระพุทธรูปสลักหินที่พบในสกุลทางพะเยาและเชียงราย จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าพระแก้วมรกตเป็นพระพุทธรูปศิลปะล้านนาที่ถูกสร้างขึ้นโดยช่างในแถบเมืองเชียงรายนี้เอง

ตามบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้เล่าว่าครั้นพ่อขุนเม็งราย ประสูติแล้ว และเมื่อเจริญพระชันษาได้ ๒๑ พรรษา ได้เสวยราชย์ครอบครองสมบัติ ที่เมืองหิรัญนครเงินยาง เมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๒ พระองค์ให้เจ้าพระยามหานครทั้งหลายไปถวายบังคม หากเจ้าเมืองชดชืนก็แต่งตั้งกองทัพออกไปปราบปราม ก็ได้เมืองมอญ เมืองไทร เมืองเชียงคำ แล้วปลดเจ้าผู้ครองนครเหล่านั้น แต่งตั้งขุนนางของพระองค์ครองเมืองนั้นแทน ต่อมาหัวเมืองทั้งหลาย เช่น เมืองเชียงช้าง เป็นต้น ก็พากันมาอ่อนน้อมเป็นเมืองขึ้น เพราะเกรงเดชานุภาพของพ่อขุนเม็งราย

เมื่อพ่อขุนเม็งรายได้ทรงรวบรวมหัวเมืองฝ่ายเหนือในอาณาจักรรอบ ๆ ได้แล้ว จึงดำริจะทรงกรีธาทัพไปแสดงฝีมือในด้านการยุทธต่อหัวเมืองฝ่ายใต้ลงมา จึงไปรวมพล ณ เมืองลาวกู่เต้าผืออยู่ข้างมณฑล (ช้างพระที่นั่ง) ของพระองค์ได้พลัดหายไป พ่อขุนเม็งรายจึงเสด็จติดตามรอยช้างไปจนถึงดอยจอมทองริมแม่น้ำกก เห็นภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์เป็นชัยภูมิที่ดี จึงให้สร้างเมืองใหม่ขึ้น โดยก่อปราการโอบเอาดอยจอมทองไว้ในท่ามกลางชานนามเมืองว่า "เมืองเชียงราย" ใน พ.ศ. ๑๘๐๕ แล้วพ่อขุนเม็งรายก็

อพยพจากเมืองหริภุญชรเงินยามาประทับอยู่ ณ เมืองเชียงรายต่อมาอีก ๓ ปี พ่อขุนเม็งรายก็ไปตั้งเมืองใหญ่ขึ้นอีกเมืองหนึ่ง ณ ตำบลเมืองฝาง (เมืองไชยปราการเดิม) ต่อจากนั้นอีกหนึ่งปีก็ยกกองทัพไปตีเมืองผาแดงเชียงของ เมื่อได้เมืองผาแดงเชียงของแล้วกลับมาประทับ ณ เมืองฝางอีกประมาณ ๖ ปี จึงได้ยกกองทัพไปตีเมืองเชิงแล้วก็ทรงกลับมาประทับเมืองฝางตามเดิม พ่อขุนเม็งรายมีพระโอรส ๓ องค์ คือ ๑. เจ้าเครื่อง ๒. เจ้าราชบุตรคราม ๓. เจ้าราชบุตรเครือ

เมืองฝางที่พ่อขุนเม็งรายประทับอยู่ติดกับแคว้นแคว้นลานนา พ่อค้ำวานิชย์ชาวเมืองหริภุญไชยไปมาค้าขายที่เมืองฝาง พ่อขุนเม็งรายทราบว่ามีเมืองหริภุญไชยเป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์ก็อยากได้ไว้ในอำนาจก็ทรงแต่งตั้งให้อ้ายฟ้า เข้าไปเป็นไส้ศึกอยู่ในเมืองหริภุญไชยในปี พ.ศ. ๑๘๑๘ และในพ.ศ. ๑๘๒๔ พ่อขุนเม็งรายก็ยกกองทัพมาตีเอาหริภุญไชยได้ จึงให้พระราชโอรสองค์ใหญ่ คือขุนเครื่องไปครองเมืองเชียงราย ขุนเครื่องหลงเชื่อถ้อยคำ ขุนใสเรื่องคิดการกบฏ พ่อขุนเม็งรายจึงให้อ้ายฝ้ายไปคุมดักยิงด้วยหน้าไม้ปืนยา (หน้าไม้อาบยาพิษ) ถูกขุนเครื่องตายแล้วใส่สถาปนาเจ้าราชบุตรครามโอรสองค์ที่ ๒ สืบราชสมบัติเมืองเชียงรายแทน

ใน พ.ศ. ๑๘๑๙ พ่อขุนเม็งรายได้ยกกองทัพมาตีเมืองพะเยา พระยารำเมืองเห็นว่าจะสู้ด้วยกำลังไม่ได้ จึงยกกองทัพออกไปรับปลายแดน ต้อนรับด้วยไมตรี แล้วยกตำบลบ้านปากน้ำให้แก่พ่อขุนเม็งราย ซึ่งพระองค์ก็ทรงรับปฏิญาณเป็นมิตร ต่อมาอีก ๔ ปี พ่อขุนรามคำแหง พ่อขุนเม็งราย พระยารำเมือง ได้ทรงกระทำสัตย์ปฏิญาณต่อกัน โดยทรงเอาโลหิตที่นิ้วพระหัตถ์ผสมกับน้ำสัตย์เสวยทั้ง ๓ พระองค์ สัญญาว่าจะไม่เบียดเบียนกันตลอดชีวิต

ในปี พ.ศ. ๑๘๒๙ พ่อขุนเม็งรายทรงสร้างเมืองใหม่ชื่อ เวียงกุมกาม (ในท้องที่ อ. สารภี จ. เชียงใหม่) เป็นที่ประทับและในปีนั้นได้ยกกองทัพไปตีเมืองหงสาวดี พวกมอญยอม อ่อนน้อมโดยดี ได้เครื่องราชบรรณาการและราชอิศมาธูมาเป็นบาทบริจาริกา ในปี พ.ศ. ๑๘๓๒ ได้ยกกองทัพไปตีเมืองพุกามของพม่า ได้สำเร็จ ได้พาเอาช่างฝีมือพมามาทำงานที่อาณาจักรลานนาไทยหลายสาขา ในปีพ.ศ. ๑๘๓๔ ได้พิจารณาสร้างเมืองใหม่ ณ บริเวณเชิงดอยสุเทพ โดยมีพ่อขุนรามคำแหง และพระยารำเมือง ช่วยวางแผนผังเมืองให้สร้างเมืองเสร็จในปี พ.ศ. ๑๘๓๙ โดยขนานนามว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" แล้วทรงทำพิธีปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์เม็งราย และสถาปนาอาณาจักรลานนาไทย ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๐ พ่อขุนเม็งรายมหาราชได้เสด็จประพาสตลาดในเมืองเชียงใหม่ ถูกอสันิบาด (ฟ้าผ่า) สวรรคตลง

พระยาไชยสงคราม (เดิมชื่อเจ้าราชบุตรครามได้รับสถาปนาเป็นพระยาไชยสงคราม) เนื่องจากอาสาพระบิดายกทัพไปรบกับกองทัพของพระยาเบ็ก เจ้าเมืองเขลางค์ จนมีชัยชนะ เมื่อได้จัดการถวายพระเพลิงพระศพพ่อขุนเม็งรายมหาราชแล้ว ได้สถาปนาให้พระยาแสนภูราชโอรสองค์ใหญ่พระชนมายุ ๔๑ พรรษา ขึ้นครองเมืองเชียงใหม่ ใน พ.ศ. ๑๘๖๑ ส่วนพระยาไชยสงคราม กลับไปประทับที่เมืองเชียงราย พ.ศ. ๑๘๗๐ พระยาไชยสงครามสวรรคตพระยาแสนภู จึงให้เจ้าคำฟู โอรสองค์ใหญ่ครองเมืองเชียงใหม่ส่วนพระองค์กลับไปครองเมืองเชียงราย พ.ศ. ๑๘๗๑ พระยาแสนภู มีพระประสงค์จะสร้างนครอยู่ใหม่ ต้องการชัยภูมิที่ดีจึงให้เสนาอำมาตย์ไปตรวจตราสถานที่ จึงได้เมืองเก่ารอบริมแม่น้ำโขง อันเป็นบริเวณเมืองโบราณของเมืองไชยบุรี จึงได้สร้างเมืองขึ้น ณ สถานที่นั้นโดยเอาแม่น้ำโขงเป็นคูปราการด้านตะวันออกอีก ๓ ด้าน ให้ขุดคูโอบรอบนครไว้ ทำพิธีฝังหลักเมืองเมื่อวันศุกร์ เดือน ๕ หรือเดือน ๗ เหนือ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. ๑๘๗๑ และขนานนามเมืองใหม่ว่า "หริภุญชรชัยบุรีศรีเชียงแสน" ปัจจุบันนี้เรียกว่าเชียงแสน หรือเวียงเก่า

❖อ่านเพิ่ม เต็มความรู้❖
รอบรู้เรื่อง เมืองเชียงราย

ตราประจำจังหวัด : รูปช้างสีขาวได้เมฆ หมายถึง นิมิตของความรุ่งเรืองในอดีต เพราะ
พญาเม็งรายเคยใช้ช้างเป็นกำลังสำคัญในการทำศึกปราบศัตรูจนได้ชัยชนะ นอกจากนี้ ช้างยังเป็นขนวนให้
พญาเม็งรายมาก่อร่างสร้างเมืองขึ้นอีกด้วย โดยว่ากันว่า หายไปจากหลักที่ผูกไว้ พญาเม็งรายติดตามไปจนถึง
ภูมิภาคประเทศอันบริบูรณ์น้ำกก จึงโปรดให้ตั้งเมืองเชียงรายขึ้น ณ ที่นั้น

ดอกไม้ประจำจังหวัด : ดอกพวงแสด

อาหารอร่อยเมืองเชียงราย : ขนมน้ำเงี้ยว, สหรัยไก่

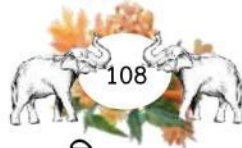
ต้นไม้ประจำจังหวัด: กาสะลองคำ โดยเป็นไม้ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พระราชทานให้เป็นไม้ประจำจังหวัด
เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติ
ครบ 50 ปี

๘ คำศัพท์น่ารู้ ๘

ลำดับที่	คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
1	เดชานูภาพ	เด-ชา-นู-พาบ	อำนาจของพระมหากษัตริย์
2	นิมิต	นิ-มิต	สร้าง, แปลง, ทำ, นิรมิต. เครื่องหมาย, ลาง, เหตุ, เค้ามูล
3	ปราบดาภิเษก	ปราบ-ดา-พิ-เสด	พระราชพิธีอภิเษกของพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่ง ได้ราชสมบัติมาด้วยการรบชนะข้าศึก ทำ ให้บ้านเมืองสงบลง
4	มั่งคั่ง	มั่ง-คั่ง	มีทรัพย์มาก, ร่ำรวย, เป็นเศรษฐี
5	วาณิชย์	วา-นิด	การค้า, การขาย, การพาณิชย์, การซื้อขาย, การค้าขาย
6	สัตย์ปฏิญาณ	สัต-ปะ-ติ-ยาน	ให้คำมั่นสัญญา โดยมากมักเป็นไปตาม แบบพิธี

ชวนคิด ชวนคุย

1. เพราะเหตุใด จึงตั้งชื่อเมืองว่า “เชียงราย”
2. แม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ แม่น้ำสายไหน
3. พระยาไชยสงครามได้ตั้งเมืองริมแม่น้ำโขงขึ้น เมืองนั้นคือเมืองอะไร
4. หลังจากที่พ่อขุนมิ่งรายสร้างเมืองเชียงรายแล้ว ทรงสร้างเมืองเมืองใหม่อีกเมืองขึ้น ชื่อว่าเมืองอะไร
5. นอกจากอาหารอร่อยของเมืองเชียงรายที่ได้นำเสนอไปนั้น นักเรียน ชื่นชอบอาหารชนิดไหน เพราะอะไร

บรรณานุกรม

- กุหลาบ มัลลิกะมาส.(๒๕๒๐).**วรรณคดีวิจารณ์**.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง
กรมศิลปากร.(๒๕๒๕).**จดหมายเหตุการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และ
พระบรมมหาราชวัง ในการฉลองพระนครครบ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕**.กรุงเทพฯ:
กรมศิลปากร.
- คณะกรรมการจังหวัดเชียงราย และสำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ.(๒๕๐๐).
จังหวัดเชียงราย. เอกสารการจัดงานฉลอง ๒๕ พุทธศักราช.
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
(๒๕๕๑).**สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เลม ๒๖**. พิมพ์ครั้งที่ ๗.กรุงเทพฯ .โครงการ
สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
- ประชากรจักรจักร, พระยา (แช่ม บุนนาค).(๒๕๑๖). **พงศาวดารโยนก**. กรุงเทพฯ:คลังวิทยา.
ประเสริฐ ณ นคร. (๒๕๒๘). **ประวัติศาสตร์ล้านนาจารึก**. สัมมนาแลานาคติศึกษา: ประวัติศาสตร์และ
โบราณคดี. การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ล้านนาจารึก.เชียงใหม่ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจิตต์ วันจันทร์). (๒๕๕๖). **พุทธปรัชญา**.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระธรรมวิมลโมลี (ปวีรรัต).(๒๕๓๘). **ตำนานเมืองเชียงแสน**. กรุงเทพฯ: มติชน.
ไพฑูริย์ พรหมวิจิตร.(๒๕๓๘). **ตำนานเมืองเชียงแสน**. เอกสารวิชาการร่วมสมโภช ๗๐๐ ปีเชียงใหม่ อันดับ ๖
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับพิพิธภัณฑ์บ้านฝั้น เชียงแสน.เชียงใหม่:
โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- ไพบูลย์ ธรรมเรืองฤทธิ์.(๒๕๕๙).นิตยสาร “**ทางอีสาน**” ฉบับที่ ๔๕ ปีที่ ๔ ประจำเดือนมกราคม ๒๕๕๙
ฉบับ: **ซินเดอเรลล่า คือ ปลาบู่ทอง**.กรุงเทพฯ:ทางอีสาน จำกัด
- วัดพระธาตุดอยเชาว์แก้ว.(๒๕๕๒). **ประวัติวัดพระธาตุดอยเชาว์แก้ว**.เชียงราย:
โรงพิมพ์ล้านนาเซ็นเตอร์.
- วิเชียร เกษประทุม.(๒๕๕๑). **นิทานพื้นบ้าน ชุดที่ ๕ ชุดตำนาน**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
วิภา กงกะนันทน์.(๒๕๓๓). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- สร้อยดี อองสกุล. (๒๕๔๔). **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ .(๒๕๔๗). **พระแก้วมรกต**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- เสนาหา บุญรักษ์ . (๒๕๑๙). **วรรณกรรมควาของภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ: หน่วยงานนิเทศกรรมการ
ฝึกหัดครู.
- อุดม รุ่งเรืองศรี.(๒๕๕๖). **วรรณกรรมล้านนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชื่อ ว่าที่ร้อยตรีไพฑูริต์ อุทธิยา

วัน เดือน ปีเกิด 16 กันยายน 2537

สถานที่เกิด อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา - ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านป่าจี้ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ.2552
 - ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเทิงวิทยาคม อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ.2555
 - ระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ปี พ.ศ.2561

สถานที่ทำงาน โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

ตำแหน่ง ครู คศ.1

ພິພາບ ແລະຕໍານວນພື້ນບ້ານ
ຈັງຫວັດເບື້ຍງາຍ

บทที่ 3

สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. สรุปการศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.1.1 เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย
- 1.1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

1.2 ขอบเขตของการศึกษา และการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

1.2.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย เรียบเรียง
เนื้อหาแบ่งออกเป็น 15 เรื่อง ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน แมงสีหู ห้าตา
ถ้าหลวง ขุนน้ำนางนอน เวียงหนองล่อง เต่าน้อยของคำ พระแก้วมรกต แดนล้านนา พระธาตุเก้าจอม
พระธาตุแม่ย่าหมอน ศรีธาตพญานาค ปลาบึกแม่น้ำโขงปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ
เวียงกาหลง เวียงแก่น ต่ามิละ เชียงของ เวียงสีตวง และชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย

นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักในแต่ละเรื่อง คำศัพท์ที่
น่าสนใจ คำศัพท์ยากในแต่ละเรื่องพร้อมคำอ่านและความหมาย และมีกิจกรรมคำถามท้ายเรื่องในแต่ละ
เรื่องเพื่อทบทวนเนื้อหา และเป็นแนวทางการต่อยอดการอ่านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2.2 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถใน
ด้านการจัดทำหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับนิทาน และตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย ผู้เชี่ยวชาญ
ที่มีความรู้ด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 3 คน ประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสือและจากการ
สอบถามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน

1.3 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับ
ดังนี้

1.3.1 กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดแต่งด้วยบทร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพ และกลอนสี่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องร้อยแก้ว เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงรายโดยเน้นเสริมทักษะและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ตลอดจนส่งเสริม เจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น โดยกำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือดังนี้

ลักษณะหนังสือผู้ศึกษาได้กำหนดลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. กลุ่มผู้อ่านหนังสือ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุระหว่าง 11-13 ปี
2. แนวการเขียนนี้เป็นแบบสารคดี คือแต่งเนื้อหาด้วย บทร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพ และกลอนสี่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องร้อยแก้ว เนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย
3. เนื้อหาประกอบด้วย 15 บท ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน แมงสีหู ห้าตา ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน เวียงหนองล่อง เต้าน้อยองค์คำ พระแก้วมรกตแดนล้านนา พระธาตุแก้วจอม พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีทราพญานาค ปลาบึกแม่น้ำโขง ปู่สะหิ้ง บรรพบุรุษราชภัฏแห่งลุ่มน้ำของ เวียงกาหลง เวียงแก่น ต่ามิละ เชียงของ เวียงสีตวง และชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย
4. โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือโครงสร้างเนื้อหาของหนังสือ ประกอบด้วย คำนำ คำชี้แจง เนื้อหา คำอธิบาย ศัพท์และภาพประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 - 4.1 คำนำ เป็นการเขียนอธิบายจุดประสงค์การนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ละเรื่องเพื่อให้นักเรียนศึกษา และบอกแนวทางการอ่าน
 - 4.2 คำชี้แจง เป็นการกล่าวถึงเหตุผลในการสร้างหนังสือและชี้แจงข้อปฏิบัติแนวทางในการอ่าน
 - 4.3 เนื้อหา เป็นเรื่องราวของท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต ซึ่งแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
 - 4.4 คำอธิบายศัพท์เป็นการอธิบายความหมายของคำศัพท์ยากที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น
 - 4.5 ภาพประกอบ เป็นภาพถ่ายจริง และภาพวาดด้วยสีไม้ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินเกิดจินตนาการในการอ่านอีกด้วย
5. การสร้างและพัฒนาหนังสือ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการสร้าง

หนังสืออ่านเพิ่มเติม ขั้นการตรวจสอบและการปรับปรุงคุณภาพ โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และ
 ขั้นตรวจสอบคุณภาพ โดยนำหนังสือที่ปรับปรุงแล้วไปให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างอ่านแล้วเก็บข้อมูล ซึ่งมี
 รายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

5.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็น
 แนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีคุณภาพ

5.2 คัดสรรตำนานและนิทานพื้นบ้านในจังหวัดเชียงราย โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน
 นิทานพื้นบ้าน และศิลปวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

5.3 กำหนดโครงสร้างหนังสือประกอบด้วย 15 เรื่อง ประกอบด้วย ได้แก่
 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน แมงสีหุ ห้าตา ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน เวียงหนองล่อง
 เต้าน้อยองค์คำ พระแก้วมรกตแดนล้านนา พระธาตุเจ้าจอม พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีธาตพญานาค ปลาบึก
 แม่น้ำโขงปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ เวียงกาหลง เวียงแก่น ตำมิละ เชียงของ เวียงสีตวง และ
 ชื่อบ้านนามเมืองเวียง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

ก. เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น

ข. เพื่อให้ผู้อ่านมีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีทักษะในการอ่านและมี
 นิสัยรักการอ่าน

ค. เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ และข้อคิดไปประยุกต์ใช้ใน
 ชีวิตประจำวัน

ง. เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

6. การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพหนังสือ
 การปรับปรุงคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีกระบวนการ
 ดังต่อไปนี้

6.1 การสร้างแบบประเมินคุณภาพของหนังสือ
 การจัดทำแบบประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติมทั้งหมด 3 ชุด
 ชุดที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญคัดสรรตำนานสำหรับจัดทำหนังสืออ่าน
 เพิ่มเติม

ชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้
 แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น

ชุดที่ 3 สำหรับนักเรียนประเมินหนังสือส่งเสริมการอ่านนี้เป็นแบบสอบถาม
 แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น นำแบบ ประเมินหนังสือการ
 อ่านมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพตามผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยผู้เชี่ยวชาญ คือ เกณฑ์การตัดสินจากคะแนน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณภาพเหมาะสมในระดับน้อยที่

6.2 การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือ และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย จำนวน 3 คนพิจารณาคุณภาพของ หนังสือพร้อมให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหนังสือดังนี้

ก. ด้านเนื้อหา เนื้อหาภายในหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรมีการอธิบายคำศัพท์ยาก เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น

ข. ด้านวิธีการนำเสนอการนำเสนอเนื้อหาควรอธิบายเป็นลำดับขั้นตอน ใช้วิธีการนำเสนออย่างหลากหลาย พยายามดึงเอาจุดเด่นของเรื่องออกมานำเสนอให้มากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

ค. ด้านการใช้ภาษา ควรตรวจสอบการใช้คำบางคำให้ถูกต้องตามอักขรวิธี อีกทั้งหากมีการใช้คำภาษาถิ่นควรตรวจสอบการเขียนคำศัพท์เหล่านั้นให้ถูกต้อง

ง. ด้านการจัดรูปเล่ม การจัดรูปเล่มเนื้อหาในแต่ละหน้าควรจัดเนื้อหาให้ชัดเจน เหมาะสมกับวัย ตัวอักษรเล็กเกินไปควรปรับให้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้อ่านง่าย

จ. ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ ภาพประกอบที่นำมาใช้ในหนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีความหลากหลาย เป็นภาพที่มีความหมาย นอกจากนี้จะต้องเป็นภาพที่คมชัดสีสดใส

ฉ. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ เป็นหนังสือที่ให้อ่านมีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น อีกทั้งให้อ่านเกิดนิสัยรักการอ่าน

7. ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

7.1 ผลการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย แต่งด้วยบทร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพ และกลอนสี่ เพื่อนำเข้าสู่เนื้อเรื่องร้อยแก้ว เนื้อหาเป็นการ

เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย ที่กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัด เชียงรายประกอบไปด้วย 15 บท ดังนี้ บทที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตำนาน และนิทานพื้นบ้าน บทที่ 2 แมงสีหู ห้าตา บทที่ 3 ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน บทที่ 4 เวียงหนองล่อง บทที่ 5 เต้าน้อยทองคำ บทที่ 6 พระแก้วมรกตแดนล้านนา บทที่ 7 พระธาตุแก้วจอม บทที่ 8 พระธาตุแม่ย่าหม่อม ศรีธาตพญานาค บทที่ 9 ปลาบึกแม่น้ำโขง บทที่ 10 ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ บทที่ 11 เวียงกาหลง บทที่ 12 เวียงแก่น บทที่ 13 ต่อมิละ เชียงของ บทที่ 14 เวียงสีตวง และบทที่ 15 ชื่อบ้านนามเมืองเวียง เชียงราย

ทั้งนี้ในท้ายบท มีตารางอธิบายศัพท์ยากที่พบในเนื้อหา เป็นการอธิบาย ความหมายของคำศัพท์ยากที่ปรากฏในเรื่องเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น และสามารถ อ่านได้อย่างเพลิดเพลิน และเรียนรู้ภาษาถิ่นภาคเหนือที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาด้วย ตลอดจนภาพประกอบที่ ใช้ในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ เป็นภาพถ่ายจริงที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่อง ได้ดียิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินเกิดจินตนาการในการอ่านอีกด้วย และใช้การวาดภาพ ระบายสีตัวละครนิทานแต่ละเรื่องด้วยสีไม้ ประกอบเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนได้เห็นภาพตัวละครจากเนื้อ เรื่องและสามารถจินตนาการ และเข้าใจเนื้อหามากขึ้น

7.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและ ตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัด เชียงราย

7.2.1 การตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการตรวจสอบพบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหนังสืออ่าน เพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน อนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$) โดยมีผลการ ตรวจสอบคุณภาพด้านต่าง ๆ ปรากฏผล ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$)

2) ด้านวิธีการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ในภาพรวมมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$)

3) ด้านการใช้ภาษา ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

4) ด้านการจัดรูปเล่ม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$)

5) ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$)

6) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$)

7.2.2 การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

จากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย พบว่าหนังสือดังกล่าวโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$)

การตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดำเนินการโดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ประเมินคุณภาพของหนังสือปรากฏผลดังนี้

1) ด้านเนื้อหา นักเรียนมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$)

2) ด้านวิธีการนำเสนอ นักเรียนมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$)

3) ด้านการใช้ภาษา นักเรียนมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$)

4) ด้านการจัดรูปเล่ม นักเรียนมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$)

5) ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบนักเรียนมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$)

6) ด้านประโยชน์ที่ได้รับนักเรียนมีความเห็นว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$)

1.4 สรุปภาพรวมของหนังสือ

ผู้เชี่ยวชาญและนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ สามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ดังนี้

2.1 ผลการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือขั้นการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม คัดสรรนิทานและตำนานที่เกี่ยวข้อง ขั้นการตรวจสอบและการปรับปรุงคุณภาพ โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตรวจสอบคุณภาพ โดยนำหนังสือที่ปรับปรุงแล้วไปให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างอ่านแล้วเก็บข้อมูล โดยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ มีความยาว 110 หน้า โดยมีส่วนประกอบ รูปเล่มได้แก่

2.1.1 หน้าปก และปกรอง ที่ใช้ภาพประกอบจากในเนื้อหา เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านให้อยากอ่านหนังสือ

2.1.2 คำนำ เป็นการเขียนอธิบายจุดประสงค์การนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ละเรื่องเพื่อให้นักเรียนศึกษา และบอกแนวทางการอ่าน

2.1.3 คำชี้แจง เป็นการกล่าวถึงเหตุผลในการสร้างหนังสือและชี้แจงข้อปฏิบัติแนวทางในการอ่าน

2.1.4 เนื้อหา ในหนังสือประกอบด้วย 15 บท ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานและนิทานพื้นบ้าน แมงสีหุ ห้าตา ถ้ำหลวง ชุนน้ำนางนอน เวียงหนองล่อง เต้าน้อยองค์คำ พระแก้วมรกตแดนล้านนา พระธาตุแก้วจอม พระธาตุแม่ย่าหม่อม ศรีธาตพญานาค ปลาบึกแม่น้ำโขงปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของเวียงกาหลง เวียงแก่น ตำมิละ เชียงของ เวียงสีตวง และชื่อบ้านนามเมืองเวียง ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวบรวม แบ่งเป็นเนื้อหาหลัก คือตำนานและนิทานพื้นบ้าน และมีบทอ่านเพิ่มเติมขยายความจากเนื้อหาหลัก เป็นเนื้อหาที่อธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อคิด คติธรรม รวมถึงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เป็นให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาและสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ได้ต่อเนื่อง

2.1.5 คำอธิบายศัพท์ เป็นการอธิบายความหมายของคำศัพท์ยากที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น ประกอบด้วย คำศัพท์ คำอ่าน และความหมายของคำ

2.1.6 ภาพประกอบ เป็นภาพถ่ายจริงที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น และการวาดภาพประกอบเนื้อหาในแต่ละเรื่องนั้นจะช่วยให้ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินเกิดจินตนาการในการอ่านอีกด้วย

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพ

2.2.1 ด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหาผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า เนื้อหาน่าสนใจทำให้รู้สึกอยากอ่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ซึ่งตรงกับสมพร จารุณัฐ (2540, น. 8-25) ที่ได้กล่าวถึง การกำหนดขอบเขตเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยากเหมาะสมกับช่วงวัย และความสามารถในการอ่านของผู้อ่านจะทำให้ผู้อ่านเกิดความกระตือรือร้นในการอยากอ่าน และสามารถนำข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และกุศยา แสงเดชและอุไร สุขรัตน์ (2545, น. 10) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีว่า หนังสือจะต้องมีบทบรรยายที่เข้าใจง่าย เห็นภาพชัดเจน มีความสมจริง และมีเหตุผล และเนื้อเรื่องต้องมีเป้าหมายแน่นอน อกะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อ การดำเนินเรื่องฉับไวเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเหตุผล โดยเฉพาะถ้าแต่งเป็นนิทานต้องให้สมเหตุสมผล แทรกคุณธรรม

2.2.2 ด้านวิธีการนำเสนอ

ด้านวิธีการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า การนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน เข้าใจง่าย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ซึ่งตรงกับรังสิมันต์ ฉิมรักษ์ (2550, น. 11-14) ได้กล่าวถึง สีสภาพใช้ถ้อยคำ สำนวน แสดงออกถึง เจตคติ ความคิด ความชัดเจนชีวิต ซึ่งการใช้การเขียนไม่ซับซ้อน ผู้อ่านอ่านสบายมีการนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอน สื่อความหมายได้ดี ทุกคำมีความหมายชัดเจนตรงไปตรงมา ส่วนกุศยา แสงเดช และอุไร สุขรัตน์ (2545, น. 18-21) ที่ได้กล่าวถึงหลักการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมในเรื่องของภาษาที่ใช้ไว้ว่า การเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ภาษาที่ใช้มีทั้งภาษาร้อยแก้ว และภาษาร้อยกรอง เนื้อหาจะต้องมีความเด่นชัด เข้าใจได้ทันที เรียงลำดับเนื้อความที่เข้าใจง่าย ไม่สับสน มีการฝากข้อคิดที่มีคุณค่าทางใจแก่เด็ก และอนงค์ศิริ วิชาลัย (2536, น. 40) ที่ได้กล่าวถึงเทคนิควิธีการเขียนเรื่องสำหรับเด็กไว้ว่า เนื้อเรื่อง ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ถูกต้องตามเนื้อหาสาระ ให้ความรู้ ให้คติสอนใจ ต้องกะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อ ดำเนินเรื่องไปตามลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์

2.2.3 ด้านการใช้ภาษา

ด้านการใช้ภาษาผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ชื่อเรื่องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ซึ่งตรงกับอนงค์ศิริ วิชาลัย (2536, น. 40) ที่ได้กล่าวถึงเทคนิควิธีการเขียนเรื่องสำหรับเด็กไว้ว่า การตั้งชื่อเรื่อง ต้องสะดุดตา ได้รับความสนใจ มีความหมายสอดคล้องกับเรื่อง ตัวละครต้องให้สมจริงสมจัง สมวัยของเด็ก ฉาก ควรเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง มีการบรรยายฉากบ้างเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ และเนื้อเรื่อง ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ถูกต้องตามเนื้อหาสาระ ให้ความรู้ ให้คติสอนใจ ต้องกะทัดรัด ไม่ยืดเยื้อจนเกินไป

2.2.4 ด้านการจัดรูปเล่ม

ด้านการจัดรูปเล่ม ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า หน้าปกสวยงามดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ซึ่งตรงกับกุกศยา แสงเดช และอุไร สุขรัตน์ (2545, น. 18-21) ที่กล่าวไว้ว่า ภาพหน้าปกจะดึงดูดความสนใจให้เด็กหยิบอ่านและติดตามเนื้อเรื่องภายในเล่มอย่างดี ดังนั้นผู้เขียนควรทราบว่าเด็กชอบภาพชนิดใด และรังสีมันต์ ฉิมรักษ์ (2550, น. 45-47) ได้กล่าวถึง ปกของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า ปกอาจเป็นปกแข็งหรือปกอ่อนก็ได้ บนปกของหนังสือจะมีภาพสวย ๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องในหนังสือ ข้อความบนหน้าปกมีเพียงชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง สำนักพิมพ์ หรือตราของหนังสือพิมพ์ ส่วนสำคัญจะต้องมีความสวยงาม และดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อยากอ่านหนังสือเล่มนั้น

ในส่วนของคุณภาพและรูปแบบตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับวัย ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ซึ่งตรงกับภัทรขวัญ ลาสงยาง (2561, น. 143) ที่ได้อธิบายไว้ว่าการเลือกใช้ตัวอักษรจะต้องเลือกตัวอักษรหรือตัวพิมพ์ที่อ่านง่าย และดึงดูดความสนใจเด็ก ควรมีขนาดโต เส้นหนาพอเหมาะกับสายตาเด็ก น้ำหนักของเส้นต้องมีความสม่ำเสมอ เส้นไม่ขาด มีหัวชัดเจน และตัวอักษรต้องมีลักษณะสบายตา ไม่ควรใช้ตัวอักษรหรือตัวพิมพ์แบบประดิษฐ์ เพราะนอกจากจะทำให้อ่านยากแล้ว เด็กอาจจดจำรูปแบบของตัวอักษรหรือตัวพิมพ์ลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามรูปแบบมาตรฐาน

2.2.5 ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ

ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ภาพประกอบมีความสวยงามเหมาะสม ชวนให้น่าอ่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ซึ่งตรงกับ กุกศยา แสงเดช และอุไร สุขรัตน์ (2545, น. 10) ได้กล่าวถึงภาพประกอบ หนังสือจะต้องมีภาพประกอบเนื้อหา โดยเฉพาะหนังสือสำหรับเด็กเล็กจะต้องมีภาพทุกหน้า สีและขนาดของภาพจะต้องเหมาะสมกับวัยและจิตวิทยา ซึ่งจะเน้นไปที่ภาพวาดมากกว่าภาพถ่าย เพราะภาพวาดจะมีความสวยงามน่าสนใจก่อให้เกิดจินตนาการและสื่ออารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ภาพควรเป็นภาพที่เสนอความรู้สึกได้ดี ควรมีขนาดใหญ่ และชัดเจน สีของภาพช่วยสร้างอารมณ์ และเร้าความสนใจได้ดี การใช้สีในภาพประกอบควรคำนึงถึงอิทธิพลของสีที่มีต่อความรู้สึก เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ ควรใช้ภาพที่มีสีหลายสีมากกว่าภาพที่มีสีเดียว สีสดใส ชัดเจนไม่เลอะเลือน มีความกลมกลืน และขนาดของภาพโดยทั่ว ๆ ไป เด็กจะชอบภาพที่ชัดเจน ดึงดูดความสนใจ ขนาดของภาพควรเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน ภาพต้องเร้าความสนใจให้ติดตามเนื้อเรื่อง และวิริยะ สิริสิงหะ (2551, น. 27) ได้อธิบายถึงลักษณะของภาพที่เด็กชอบว่า เด็กชอบภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เด็กอายุ 10 ขวบ ชอบภาพการ์ตูนตลกฮาขันมากที่สุด และภาพสีน่าช่วยให้เกิดจินตนาการมากกว่าภาพที่ใช้สีชนิดอื่น และ

เด็กชอบเรื่องที่มีภาพประกอบมากกว่าเรื่องที่มีภาพประกอบน้อย ภาพใหญ่เด็กจะชอบมากกว่าภาพเล็ก และชอบภาพที่ตรงกับข้อความมากกว่าภาพที่ไม่ตรงกับข้อความ

2.2.6 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า หนังสือเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นทำให้นักเรียน มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับความ คิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ซึ่งตรงกับ ประคอง นิมมานเหมินท์ (2543, น. 107) ได้กล่าวว่านิทานช่วยให้ผู้เรียนรู้จักโลก รู้จักชีวิต รู้จักใช้จินตนาการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับ ความคิดสร้างสรรค์ นิทานนอกจากให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังมีคุณค่าในการปลูกฝังจริยธรรม รักษาบรรทัดฐานของสังคม และเกิดความสำนึกรักท้องถิ่นด้วยและกระทรวงศึกษาธิการ (2542, น. 11-12) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิงเพลิดเพลิน สร้าง ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษา ช่วยปลูกฝังคุณธรรม จิตสำนึกในการรักและภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นตน ตลอดจนรักความเป็นไทย และทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยรักการอ่าน

2.2.7 สรุปภาพรวมของหนังสือ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมี คุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของหนังสือที่สร้าง ขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ที่ระดับมาก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัด เชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย มีความเหมาะสม ในด้านต่าง ๆ สามารถนำไปพัฒนาทักษะทางด้านกรอ่าน และการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่า ของนิทานพื้นบ้านและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้

3.1.1 ครูควรให้นักเรียนอ่านหนังสือที่ละบท โดยอ่านตามลำดับตั้งแต่อ่านเนื้อเรื่องของ นิทานและตำนาน จากนั้นอ่านเพิ่มเติมความรู้ คำศัพท์น่ารู้ ขวนคิด ขวนคุย และหากมีคิวอาร์โค้ด ก็ควร สแกนเพื่อศึกษาเพิ่มเติมด้วย เพื่อจะได้รับความรู้อย่างครบถ้วน

3.1.2 ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลังการอ่านหนังสือแต่ละบท เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในเชิงวิเคราะห์คุณค่าของนิทานและตำนานที่ได้อ่าน

3.2 ข้อเสนอแนะในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมครั้งต่อไป

3.2.1 ครูควรนำวรรณกรรมท้องถิ่นมาจัดทำเป็นหนังสือดิจิทัลอื่นๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการอ่านและพัฒนานิสัยรักการอ่านต่อไป

3.2.2 ครูควรนำเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นมาใช้พัฒนาทักษะทางภาษาทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน โดยจัดทำในลักษณะบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

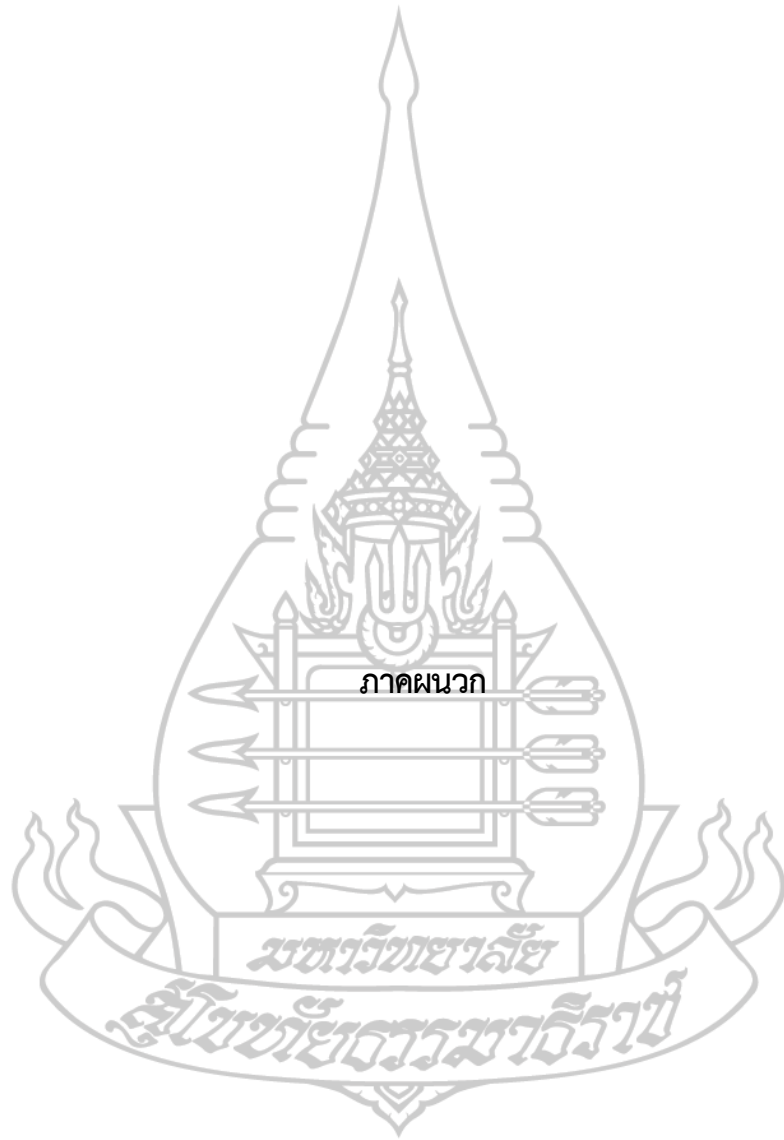
บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). *เขาทาหนังสือกันอย่างไร*. กรุงเทพฯ:คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมศิลปากร. (2525). *จดหมายเหตุการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระบรมมหาราชวัง ในการฉลองพระนครครบ 200 ปี พุทธศักราช 2525*. กรมศิลปากร.
- _____. (2546). *วัฒนธรรมพัฒนาการประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเชียงราย*. กรมศิลปากร.
- กรรณิการ์ ชัยชาญธรรม. (2559). *การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องตำนานพื้นบ้านและประเพณีของ จังหวัดสระบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสระบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญา-มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *สภาพการผลิตและการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ:คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. http://www.thaischool.in.th/_files/thaischool/03.pdf
- กำชัย ทองหล่อ. (2552). *หลักภาษาไทย*. รวมสามเล่ม.
- กุกุยา แสงเดช และอุไร สุขรัตน์. (2545). *หนังสือส่งเสริมการอ่าน : คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับประถมศึกษา*. แม็ค.
- กฤษดา มลลิกะมาส. (2520). *วรรณคดีวิจารณ์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2552). *การเขียนสร้างสรรค์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ : Idea ดีๆ ไม่มีวันหมด*. เพชรเกษม พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- ขวัญทอง ศรีนรพรรณ. (2551). *การพัฒนาการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จากนิทาน พื้นบ้าน ในรูปสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนธรรมจาริกอุปถัมภ์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- คณะกรรมการจังหวัดเชียงราย และสำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2500). *จังหวัดเชียงราย*. เอกสารการจัดงานฉลอง 25 พุทธศักราช.
- คณะกรรมการตรวจสอบและชำระตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. (2538). *ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับ เชียงใหม่ 700 ปี*. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ครรชิต มนูญผล. (2547). *สนุกกับนิลย์รักการอ่าน*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2551).
*สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 26 (พิมพ์ครั้งที่ 7). โครงการสารานุกรมไทยสำหรับ
 เยาวชน.*
- จินตนา ไบกาซูยี. (2554). *การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก. สุริยาสาสน์.*
- จิระประภา บุญนิศย์ และคณะ. (2550). *วิธีช่วยให้เด็กรักการอ่าน. สุริยาสาสน์.*
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2556). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). *เทคนิคการอ่าน. โสภณการพิมพ์.*
- ชนากานต์ เรื่องอินทร์. (2563). *การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง บทร้อยกรองนิทานพื้นบ้าน จังหวัดสุ
 ราษฎร์ธานี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้
 ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ชุติมา สัจจามันท์. (2543). *การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย. สถาบันภาษาไทย.*
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2553). *การสอนภาษาไทยพื้นฐานระดับประถมศึกษา. เมธีพิปส์.*
- ณิชากัทธ ใจคำ. (2553). *การสร้างหนังสือการอ่านนิทานภาคเหนือสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2
 โรงเรียนปงพัฒนวิทยาคม อำเภอปง จังหวัดพะเยา [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้
 ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.*
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2538). *เทคนิคและตัวอย่างการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม.
 มิติใหม่.*
- เทววิวรรณ การปลูก. (2556). *การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง เล่าเรื่องเมืองโคราช สำหรับนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบุญวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา [การศึกษาค้นคว้าอิสระ
 ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ธวัช ปุณโณทก. (2549). *นิทานพื้นบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 2). อักษรเจริญทัศน์.*
- ธีระยุทธ ระศิลป์. (2551). *การใช้ภาษาไทย. โอเดียนสโตร์.*
- นวกรณ์ อุ่นเรื่อน. (2560). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในอาชีพ. ซีเอ็ดยูเคชั่น.*
- นันทิพัฒน์ เพ็งแดง และคณะ. (2560). *การจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านจากการขบสายแ่งของชาติพันธุ์
 ไทดำ ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. มหาวิทยาลัยราชภัฏ-
 กำแพงเพชร.*
- บรรเทา กิตติศักดิ์ บรรณาธิการ. (2542). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. เท็กซ์แอนเจอร์นัลพับลิเคชั่น.*
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2545). *นิทานพื้นบ้านศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- _____. (2543). *นิทานพื้นบ้านไทย. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ โดย
 พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 26. อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.*

- ประชากรกิจกรจักร์, พระยา (แช่ม บุนนาค). (2516). *พงศาวดารโยนก*. คลังวิทยา.
- ประเสริฐ ฐ นคร ปรีวรรต. (2516). *มังรายศาสตร์*. พระจันทร์.
- ประเสริฐ ฐ นคร. (2528). ประวัติศาสตร์ล้านนาจารึก. *สัมมนาล้านนาคดีศึกษา: ประวัติศาสตร์และโบราณคดี การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ล้านนาจารึก*. วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- พงษ์ศักดิ์ ศิริวงศ์. (2549). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏ-อุบลราชธานี.
- พรสวรรค์ อัมรานนท์. (2526). *ตำนานเชียงใหม่การศึกษาเชิงวิจารณ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระธรรมวิมลโมลี (ปรีวรรต). (2538). *ตำนานเมืองเชียงใหม่*. มติชน.
- พระรณชัย กิตติภัทโท. (2565). *พัฒนาการใช้นิทานพื้นบ้านของจังหวัดน่านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งน้อย ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏ-เชียงราย.เชียงราย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจิตต์ วันจันทร์). (2556). *พุทธปรัชญา*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร. (2538). *ตำนานเมืองเชียงใหม่. เอกสารวิชาการร่วมสมโภช 700 ปีเชียงใหม่ อันดับ 6 สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับพิพิธภัณฑ์บ้านฝั้น เชียงแสน. มิ่งเมือง*.
- ไพบูลย์ ธรรมเรืองฤทธิ์. (2559). นิตยสาร “ทางอีสาน”, 45(4) ประจำเดือนมกราคม 2559 ฉบับ: ชินเดอเรลล่า คือ ปลาบู่ทอง. ทางอีสาน.
- มานิต วัลลิโกดม. (2516). *ตำนานสิงหนวัติกุมาร ฉบับสอบค้น*. คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- รสริน ดิษฐบรรจง. (2555). *หลักการอ่านการเขียนคำไทย*. สุวีริยาสาส์น.
- รอชีเดห แวนาเหิง. (2560). *การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานพื้นบ้านจากปลายตามขวาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รังสีมันต์ ฉิมรักษ์ . (2550). *การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน*. สุวีริยาสาส์น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546* (พิมพ์ครั้งที่ 6). อักษรเจริญทัศน์.
- วรรณณา คำสุภา. (2546). *การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ตำนานพื้นบ้านหรือภูซัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดลำพูน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2555). *การเขียนเพื่อการสื่อสาร*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรัญชนก อุ่มสกุล. (2552). *การพัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้สื่อท้องถิ่นพิษณุโลก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัดพระธาตุดอยเขาควายแก้ว. (2552). *ประวัติวัดพระธาตุดอยเขาควายแก้ว*. ล้านนาเซ็นเตอร์.
- วิเชียร เกษประทุม. (2551). *นิทานพื้นบ้าน ชุดที่ 5 ชุดตำนาน*. พัฒนาศึกษา.
- _____. (2557). *หลักภาษาไทย (ฉบับสมบูรณ์)*. เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- วิภา กงกะนั้นนท์.(2533). *วรรณคดีศึกษา*. ไทยวัฒนาพานิช.
- วิริยะ สิริสิงหะ. (2551). *การสร้างสรรคัวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. สุวีริยาสาส์น.
- วิลักษณ์ ศรีป่าซาง. (2541). *วรรณกรรมตำนานล้านนา : การศึกษาวิธีการสร้าง* [วิทยานิพนธ์ปริญญา-มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สร้อยสวัสดิ์ อองสกุล. (2544). *ประวัติศาสตร์ล้านนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). อมรินทร์.
- สิทธิพงษ์ สิริวราพงศ์. (2550). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านไผ่โทน นวราชภัฏวิทยา อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สิริกัญจน์ ศิริพานิช. (2556). *การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง นิทานพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดราชบพิศ กรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญา-มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2547). *พระแก้วมรกต*. มติชน.
- สุวีรัตน์ บารุงสุข. (2556). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสนาหา บุญรักษ์. (2519). *วรรณกรรมควาของภาคเหนือ*. หน่วยงานนิเทศก กรมการฝึกหัดครู.
- อุดม รุ่งเรืองศรี.(2546). *วรรณกรรมล้านนา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Dyer, G. G. (2001). A study of effect of pre reading mapping on comprehension and transfer of learning. *Dissertation Abstracts International*, 1512-A.
- Fortes, M. (2001). Reading comprehension of strategies two fifth-grade bilingual latino reader. *Dissertation Abstracts International*, 62(3), 883-A.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญคัดสรรตำนานเพื่อนสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน
จังหวัดเชียงราย

1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนะ ตาแปง

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยพะเยา และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัยทางศิลปวัฒนธรรม

1.2 พระสมคิด จิตตสัโร (ชมภูถี)

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน ครูพระสอนศีลธรรมวัดท่าเตื่อ หมู่ 4 ต.แม่เงิน อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา จังหวัดเชียงราย

1.3 นางสาว พรหมไชยา

ประวัติการศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลาย จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเชียงราย

ปวช.เกษตร สาขาพืชสวน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย

ตำแหน่งปัจจุบัน ปราชญ์พื้นบ้านจังหวัดเชียงราย/ผู้มีผลงานด้านวรรณกรรม

และการใช้ภาษาไทยดีเด่น

2. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย

2.1 นายรุ่งธรรม บุญสุระ

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ตำแหน่งปัจจุบัน ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนบ้านทุ่งโห่ง อำเภอกะเจียง จังหวัดเชียงราย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

2.2 นายชาติชาย ทนชะว้าง

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏลำปาง

ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ตำแหน่งปัจจุบัน ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

2.3 นางสาวอรพรรณ มณีวรรณ

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการประถมศึกษา สถาบันราชภัฏลำปาง

ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนภาษาไทย

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ตำแหน่งปัจจุบัน ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านป่าดิงงาม อำเภอกะเจียง จังหวัดเชียงราย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

ภาคผนวก ข

รายชื่อนักเรียนที่ร่วมประเมินหนังสือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

สุโขทัยวิทยาเขตราชภัฏวชิรเวศน์

รายชื่อนักเรียนที่ร่วมประเมิน
หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น ปีการศึกษา 2566 จำนวน 10 คน
มีรายชื่อดังนี้

1. เด็กหญิงเสาวลักษณ์ บุญย่น
2. เด็กชายสิทธิรินทร์ วานิชกิจเจริญ
3. เด็กชายร่มเกล้า เกสรพิทยาพงษ์
4. เด็กหญิงธัญพร พงษ์เพชรภรณ์
5. เด็กหญิงดาราวลี ไชยทน
6. เด็กชายอนันต์ยศ ช่งเจริญกุล
7. เด็กหญิงญาณทิพย์ แซ่เห่อ
8. เด็กหญิงมนชนก ลือนุรักษ์
9. เด็กชายปณยวัจน์ แซ่เต็น
10. เด็กหญิงกชพรรณ ทะนันชัย

ภาคผนวก ค

แบบคัดสรรนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
และแบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

แบบเสนอคัดสรรตำนานและนิทานพื้นบ้านเพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 1 ประเมินระดับความคิดเห็น

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน มี 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ชื่อเรื่องตำนาน และนิทานพื้นบ้าน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1. แมงสีหู ห้าตา					
2. ถ้ำหลวง ชุนน้ำนางนอน					
3. เวียงหนองล่อง					
4. กำพรว้าบัวตอง					
5. พระแก้วมรกตแดนล้านนา					
6. พระธาตุเก้าจอม					
7. พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีธาตุนานาค					
8. ปลาบึกแม่น้ำโขง					
9. เต้าน้อยทองคำ					
10. เวียงกาหลง					
11. หงส์หิน					
12. ตำนาละ เชียงของ					
13. ต่อยักษ์ตอยเอียน					
14. ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำโขง					
15. พระเจ้าสองสี					

แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 1 ประเมินระดับความคิดเห็น

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน มี 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1. ด้านเนื้อหา					
1.1 เนื้อหาน่าสนใจทำให้นักเรียนรู้สึกอยากอ่าน					
1.2 เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน					
1.3 เนื้อหาสาระประโยชน์ควรค่าแก่การอ่าน					
1.4 เนื้อหาแต่ละตอนมีความยาวเหมาะสม					
1.5 การอธิบายคำศัพท์ชัดเจน					
2. ด้านวิธีการนำเสนอ					
2.1 การนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย					
2.2 การนำเสนอเนื้อเรื่องและภาพน่าสนใจ					
2.3 วิธีการนำเสนอเนื้อเรื่องเหมาะสม น่าสนใจกับความสนใจของผู้เรียน					
3. ด้านการใช้ภาษา					
3.1 ชื่อเรื่องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา					
3.2 การเลือกใช้คำ สำนวน และภาษา เข้าใจง่าย และมีความเหมาะสม					

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
4. ด้านการจัดรูปเล่ม					
4.1 หน้าปกสวยงามดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน					
4.2 ขนาดของเล่มมีความเหมาะสม เหมาะสมกับวัย					
4.3 ขนาดและรูปแบบตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับวัย					
4.4 ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภทของหนังสือ					
5. ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ					
5.1 การจัดวางภาพและตัวอักษรเหมาะสม					
5.2 ภาพประกอบสวยงาม เหมาะสม ชวนให้น่าอ่าน					
5.3 ขนาดภาพประกอบเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
5.4 จำนวนภาพประกอบมีความเหมาะสม					
5.5 ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน					
5.6 ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น					
6. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ					
6.1 หนังสือช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน					
6.2 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นจากการอ่าน					
6.3 นักเรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่าน					
6.4 นักเรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน					

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ภาคผนวก ง

ผลการคัดสรรนิทาน และตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย
และผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ
ส่วนที่ 1 การคัดสรรตำนานเพื่อนำมาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาได้ออกแบบรายการคัดสรรนิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย โดยคัดเลือกรายการนิทานและตำนานที่กระจายอยู่ในอำเภอต่างๆของจังหวัดเชียงราย โดยคัดเลือกจำนวน 20 เรื่อง และประเมินความเหมาะสมในการนำมาจัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้มาตรฐานค่า 5 ระดับ และเกณฑ์ตัดสินจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยเกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยที่ยอมรับว่าใช้ได้ คือ 3.50 ขึ้นไป

ผลการคัดสรรนิทาน และตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย เพื่อจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏ ดังนี้

ตารางแสดงผลการคัดสรรนิทาน และตำนานพื้นบ้าน เพื่อจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตารางภาคผนวกที่ 1 แสดงผลการคัดสรรตำนานเพื่อจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนาน
พื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย

ด้านเนื้อหา	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. แมงสีหู ห้าตา	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2. ถ้ำหลวง ชุนน้ำนางนอน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
3. เวียงหนองหล่ม	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
4. กำพรวัวบัวตอง	1		2			3.67	0.94	เหมาะสมมาก
5. พระแก้วมรกตแดน ล้านนา	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
6. พระธาตุเก้าจอม	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
7. พระธาตุแม่ย่าหม่อน ศรีธาตุพญานาค	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
8. ปลาบึกแม่น้ำโขง	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
9. เต้าน้อยทองคำ	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
10. เวียงกาหลง	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
11. หงส์หิน	1			2		3.00	1.41	เหมาะสมปานกลาง
12. ต่ามีละ เชียงของ	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
13. ต่อยักษ์ตอยเอียน		3				4.00	0.00	เหมาะสมมาก
14. ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษ ร่างยักษ์แห่งลุ่มน้ำของ	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
15. พระเจ้าสองสี		3				4.00	0.00	เหมาะสมมาก
16. ประเพณีเลี้ยงดง		1			2	2.00	1.41	เหมาะสมน้อย
17. เวียงแก่น	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
18. ส่งสการ ตานคาบ		1	2			3.33	0.47	เหมาะสมปานกลาง
19. เวียงสีตวง เวียงพานคำ	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด

ด้านเนื้อหา	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
20. ชื่อบ้านนามเมืองเวียง เชียงราย	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	38	14	4	2	2	4.40	0.35	เหมาะสมมาก

จากตารางภาคผนวกที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับการคัดสรรนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย เพื่อจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.40$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า มีนิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงรายที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นควรให้จัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ 1. แมงสีหู ห้าตา 2. ถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน 3. เวียงหนองล่อง 4. เต้าน้อยยองคำ 5. เวียงกาหลง 6. ต่ามิละ เชียงของ 7. เวียงสีตวง เวียงพานคำ 8. ชื่อบ้านนามเมืองเวียงเชียงราย ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1. พระแก้วมรกตแดนล้านนา 2. พระธาตุเก้าจอม 3. พระธาตุแม่ย่าหม่อม ศรีทธา พญานาค 4. ปลาบึกแม่น้ำโขง 5. ปู่ละหึ่ง บรรพบุรุษราชย์แห่งลุ่มน้ำของ 6. เวียงแก่น และเห็นควรเพิ่มบทนำเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนิทาน และตำนานพื้นบ้าน ก่อนเข้าสู่เนื้อหาหลัก ผู้จัดทำจึงเลือกตำนาน ดังกล่าวเรียบเรียงเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมจำนวน 15 บท โดยสอดแทรกเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องอธิบายคำศัพท์ และคำถามท้ายบทเพื่อเป็นการทบทวนความรู้จากการอ่าน

ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ
 ส่วนที่ 2 คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ศึกษาได้ออกแบบรายการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการนำเสนอ ด้านการใช้ภาษา ด้านการจัดรูปเล่ม ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยใช้มาตราประเมินค่า 5 ระดับ และเกณฑ์ตัดสินจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยเกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยที่ยอมรับว่าใช้ได้ คือ 3.50 ขึ้นไป

ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏ ดังนี้

ตารางแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตารางภาคผนวกที่ 2.1 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. เนื้อหาน่าสนใจทำให้นักเรียนรู้สึก อยากอ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2. เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยและ ระดับชั้นของผู้เรียน	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
3. เนื้อหา มีสารประโยชน์ควรค่าแก่ การอ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
4. เนื้อหาแต่ละตอนมีความยาว เหมาะสม	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
5. การอธิบายคำศัพท์ชัดเจน	1	2				4.33	0.47	เหมาะสมมาก
รวม	11	4	0	0	0	4.73	0.28	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2.1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านเนื้อหาในภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการเนื้อหาที่น่าสนใจทำให้นักเรียนรู้สึกอยากอ่าน และเนื้อหา มีสารประโยชน์ควรค่าแก่การอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา ได้แก่ เนื้อหา มีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน และเนื้อหาแต่ละตอนมีความยาวเหมาะสม มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

ตารางภาคผนวกที่ 2.2 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านวิธีการนำเสนอ

ด้านวิธีการนำเสนอ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. การนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2. การนำเสนอเนื้อเรื่องและภาพน่าสนใจ	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
3. วิธีการนำเสนอเนื้อเรื่องเหมาะสม น่าสนใจกับความสนใจ	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	8	1				4.89	0.16	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2.2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการนำเสนอในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า รายการการนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย และวิธีการนำเสนอเนื้อเรื่องเหมาะสม น่าสนใจกับความสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา ได้แก่ การนำเสนอเนื้อเรื่องและภาพน่าสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

ตารางภาคผนวกที่ 2.3 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านการใช้ภาษา

ด้านการใช้ภาษา	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ชื่อเรื่องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2. การเลือกใช้คำ สำนวน และภาษา เข้าใจง่าย และมีความเหมาะสม	1	2				4.33	0.47	เหมาะสมมาก
รวม	4	2				4.67	0.24	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2.3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการใช้ภาษา ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการชื่อเรื่องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา ได้แก่ การเลือกใช้คำสำนวน และภาษา เข้าใจง่าย และมีความเหมาะสม มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$)

ตารางภาคผนวกที่ 2.4 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านการจัดรูปเล่ม

ด้านการจัดรูปเล่ม	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. หน้าปกสวยงามดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2. ขนาดของเล่มมีความเหมาะสมเหมาะสมกับวัย	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
3. ขนาดและรูปแบบตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับวัย	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
4. ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภทของหนังสือ	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	11	1				4.92	0.12	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2.4 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการจัดรูปเล่ม ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการหน้าปกสวยงามดึงดูดความสนใจของผู้อ่านขนาดและรูปแบบตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับวัยและส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภทของหนังสือมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา ได้แก่ ขนาดของเล่มมีความเหมาะสม เหมาะสมกับวัย มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

ตารางภาคผนวกที่ 2.5 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ

ด้านการจัดหน้าและ ภาพประกอบ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. การจัดวางภาพและตัวอักษร เหมาะสม	1	2				4.33	0.47	เหมาะสมมาก
2. ภาพประกอบสวยงาม เหมาะสม ชวนให้น่าอ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
3. ขนาดภาพประกอบเหมาะสม กับวัยของผู้เรียน	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
4. จำนวนภาพประกอบมีความ เหมาะสม	2	1				4.67	0.47	เหมาะสมมากที่สุด
5. ภาพประกอบส่งเสริม จินตนาการของผู้อ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
6. ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจ เนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	14	4				4.78	0.24	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2.5 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการภาพประกอบสวยงาม เหมาะสม ชวนให้น่าอ่าน ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน และภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา ได้แก่ ขนาดภาพประกอบเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และจำนวนภาพประกอบมีความเหมาะสม มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

ตารางภาคผนวกที่ 2.6 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. หนังสือช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นจากการอ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
3. นักเรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่าน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
4. นักเรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน	3					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	12					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2.6 สรุปได้ว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับคะแนนเฉลี่ย 5.00 คิดเป็นระดับ คะแนนเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 5.00 แสดงว่า แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือด้านประโยชน์ที่ได้รับมีคุณภาพเหมาะสม ในระดับมากที่สุด

ตารางภาคผนวกที่ 2.7 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยผู้เชี่ยวชาญในภาพรวม

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ด้านเนื้อหา	11	4				4.73	0.28	เหมาะสมมากที่สุด
2. ด้านวิธีการนำเสนอ	8	1				4.89	0.16	เหมาะสมมากที่สุด
3. ด้านการใช้ภาษา	4	2				4.67	0.24	เหมาะสมมากที่สุด
4. ด้านการจัดรูปเล่ม	11	1				4.92	0.12	เหมาะสมมากที่สุด
5. ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ	14	4				4.78	0.24	เหมาะสมมากที่สุด
6. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	12					5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	60	12				4.83	0.17	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 2.7 สรุปได้ว่า คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมในภาพรวม มีระดับคะแนนเฉลี่ย โดยรวมเท่ากับ 4.83 แสดงว่า แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมในภาพรวม มีคุณภาพเหมาะสม ในระดับมากที่สุด

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับนักเรียน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สุโขทัยธรรมมาธิราช

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้าน
จังหวัดเชียงราย
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
โดยนักเรียน

ตอนที่ 1 ประเมินระดับความคิดเห็น

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน มี 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1. ด้านเนื้อหา					
1.1 เนื้อหาน่าสนใจทำให้นักเรียนรู้สึกอยากอ่าน					
1.2 เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน					
1.3 เนื้อหาสาระประโยชน์ควรค่าแก่การอ่าน					
1.4 เนื้อหาแต่ละตอนมีความยาวเหมาะสม					
1.5 การอธิบายคำศัพท์ชัดเจน					
2. ด้านวิธีการนำเสนอ					
2.1 การนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย					
2.2 การนำเสนอเนื้อเรื่องและภาพน่าสนใจ					
2.3 วิธีการนำเสนอเนื้อเรื่องเหมาะสม น่าสนใจกับความสนใจของผู้เรียน					
3. ด้านการใช้ภาษา					
3.1 ชื่อเรื่องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา					
3.2 การเลือกใช้คำ สำนวน และภาษา เข้าใจง่าย และมีความเหมาะสม					

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
4. ด้านการจัดรูปเล่ม					
4.1 หน้าปกสวยงามดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน					
4.2 ขนาดของเล่มมีความเหมาะสม เหมาะสมกับวัย					
4.3 ขนาดและรูปแบบตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับวัย					
4.4 ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภทของหนังสือ					
5. ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ					
5.1 การจัดวางภาพและตัวอักษรเหมาะสม					
5.2 ภาพประกอบสวยงาม เหมาะสม ชวนให้น่าอ่าน					
5.3 ขนาดภาพประกอบเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
5.4 จำนวนภาพประกอบมีความเหมาะสม					
5.5 ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน					
5.6 ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น					
6. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ					
6.1 หนังสือช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน					
6.2 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นจากการอ่าน					
6.3 นักเรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการอ่าน					
6.4 นักเรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน					

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

ตำแหน่ง.....

ภาคผนวก จ

ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช

ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาได้ออกแบบรายการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการนำเสนอ ด้านการใช้ภาษา ด้านการจัดรูปเล่ม ด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยใช้มาตราประเมินค่า 5 ระดับ และเกณฑ์ตัดสินจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยเกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยที่ยอมรับว่าใช้ได้ คือ 3.50 ขึ้นไป

ผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม นิทานและตำนานพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย โดยนักเรียน ผลปรากฏ ดังนี้

ตารางแสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง นิทานและตำนานพื้นบ้านจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางภาคผนวกที่ 3.1 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. เนื้อหาน่าสนใจทำให้นักเรียนรู้สึกอยากอ่าน	8	2				4.80	0.40	เหมาะสมมากที่สุด
2. เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน	6	4				4.60	0.49	เหมาะสมมากที่สุด
3. เนื้อหา มีสารประโยชน์ควรค่าแก่การอ่าน	8	2				4.80	0.40	เหมาะสมมากที่สุด
4. เนื้อหาแต่ละตอนมีความยาวเหมาะสม	4	3	3			4.10	0.83	เหมาะสมมาก
5. การอธิบายคำศัพท์ชัดเจน	9	1				4.90	0.30	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	35	12	3			4.64	0.48	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 3.1 พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านเนื้อหา ในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการการอธิบายคำศัพท์ชัดเจน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา ได้แก่ เนื้อหาน่าสนใจทำให้นักเรียนรู้สึกอยากอ่าน และเนื้อหา มีสารประโยชน์ควรค่าแก่การอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$)

ตารางภาคผนวกที่ 3.2 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ด้านวิธีการนำเสนอ

ด้านวิธีการนำเสนอ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. การนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับ ขั้นตอนเข้าใจง่าย	8	2				4.80	0.40	เหมาะสมมากที่สุด
2. การนำเสนอเนื้อเรื่องและ ภาพน่าสนใจ	6	4				4.60	0.49	เหมาะสมมากที่สุด
3. วิธีการนำเสนอเนื้อเรื่อง เหมาะสม น่าสนใจกับความ สนใจ	3	4	3			4.00	0.77	เหมาะสมมาก
รวม	17	10	3			4.47	0.55	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3.2 พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านวิธีการนำเสนอในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.47$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการการนำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมา ได้แก่ การนำเสนอเนื้อเรื่องและภาพน่าสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

ตารางภาคผนวกที่ 3.3 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ด้านการใช้ภาษา

ด้านการใช้ภาษา	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ชื่อเรื่องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา	8	2				4.80	0.40	เหมาะสมมากที่สุด
2. การเลือกใช้คำ สำนวน และ ภาษา เข้าใจง่าย และมีความ เหมาะสม	4	4	2			4.20	0.75	เหมาะสมมาก
รวม	10	7	3			4.35	0.71	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3.3 พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.35$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการชื่อเรื่องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมา ได้แก่ การเลือกใช้คำ สำนวน และภาษา เข้าใจง่าย และมีความเหมาะสม มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.20$)

ตารางภาคผนวกที่ 3.4 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านการจัดรูปเล่ม

ด้านการจัดรูปเล่ม	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. หน้าปกสวยงามดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน	8	1	0	1		4.60	0.92	เหมาะสมมากที่สุด
2. ขนาดของเล่มมีความเหมาะสม เหมาะสมกับวัย	4	3	2	1		4.00	1.00	เหมาะสมมาก
3. ขนาดและรูปแบบตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับวัย	7	2	1			4.60	0.66	เหมาะสมมากที่สุด
4. ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภทของหนังสือ	6	3	1			4.50	0.67	เหมาะสมมาก
รวม	25	9	4	2		4.43	0.81	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3.4 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการจัดรูปเล่มในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.43$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการหน้าปกสวยงามดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน และขนาดและรูปแบบตัวอักษรชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับวัย มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.60$) รองลงมา ได้แก่ ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภทของหนังสือ มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.50$)

ตารางภาคผนวกที่ 3.5 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ด้านการจัดหน้า และภาพประกอบ

ด้านการจัดหน้าและ ภาพประกอบ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. การจัดวางภาพและ ตัวอักษรเหมาะสม	8	2				4.80	0.40	เหมาะสมมากที่สุด
2. ภาพประกอบสวยงาม เหมาะสม ชวนให้น่าอ่าน	8	1		1		4.60	0.92	เหมาะสมมากที่สุด
3. ขนาดภาพประกอบ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	3	6	1			4.20	0.60	เหมาะสมมาก
4. จำนวนภาพประกอบมี ความเหมาะสม	5	3	2			4.30	0.78	เหมาะสมมาก
5. ภาพประกอบส่งเสริม จินตนาการของผู้อ่าน	7		2			4.56	0.83	เหมาะสมมากที่สุด
6. ภาพประกอบช่วยให้ เข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น	7	1	2			4.50	0.81	เหมาะสมมาก
รวม	38	13	7	1		4.49	0.72	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3.5 พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการจัดหน้าและภาพประกอบ ในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.49$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการการจัดวางภาพและตัวอักษรเหมาะสม มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมา ได้แก่ ภาพประกอบสวยงาม เหมาะสม ชวนให้น่าอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

ตารางภาคผนวกที่ 3.6 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. หนังสือช่วยส่งเสริมนิสัย รักการอ่าน	5	3	2			4.30	0.78	เหมาะสมมาก
2. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่นจากการอ่าน	7	1	2			4.50	0.81	เหมาะสมมาก
3. นักเรียนได้รับความ สนุกสนานเพลิดเพลินจาก การอ่าน	5	3	2			4.30	0.78	เหมาะสมมาก
4. นักเรียนมีความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นของตน	8	2				4.80	0.40	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	25	9	6			4.48	0.69	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3.6 พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านประโยชน์ที่ได้รับ
ในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.48$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า รายการนักเรียนมีความ
ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมา ได้แก่ นักเรียนมีความรู้
เกี่ยวกับท้องถิ่นจากการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$)

ตารางภาคผนวกที่ 3.7 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ในภาพรวม

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	ระดับคุณภาพ					\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ด้านเนื้อหา	35	12	3			4.64	0.48	เหมาะสมมากที่สุด
2. ด้านวิธีการนำเสนอ	17	10	3			4.47	0.55	เหมาะสมมาก
3. ด้านการใช้ภาษา	10	7	3			4.35	0.71	เหมาะสมมาก
4. ด้านการจัดรูปเล่ม	25	9	4	2		4.43	0.81	เหมาะสมมากที่สุด
5. ด้านการจัดหน้าและ ภาพประกอบ	38	13	7	1		4.49	0.72	เหมาะสมมาก
6. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	25	9	6			4.48	0.69	เหมาะสมมาก
รวม	150	60	26	3		4.47	0.66	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3.7 พบว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในภาพรวมมีความ
เหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.50$) และเมื่อพิจารณา แต่ละรายการพบว่า ด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมมากที่สุด
($\bar{X} = 4.64$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดรูปเล่ม ($\bar{X} = 4.55$)

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	ว่าที่ร้อยตรีปภาชิต อุทธิยา
วัน เดือน ปี เกิด	16 กันยายน 2537
สถานที่เกิด	อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย
ที่อยู่ปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลเวียงแก่น อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา	ระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พ.ศ. 2561
ประวัติการทำงาน	ครู คศ.1

